

**A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 2021. szeptember 24-i ülése
6. sz. napirendi pontja**

Javaslat a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió elfogadására

Előterjesztő: Fehérvári Tamás, a Közgyűlés elnöke

Előadó: Fehérvári Tamás, a Közgyűlés elnöke

Az előterjesztést előzetesen tárgyalta a Jogi és Ügyrendi Bizottság, a Pénzügyi és Monitoring Bizottság és a Területfejlesztési és Koordinációs Bizottság.

Tisztelt Közgyűlés!

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) 27. § (1) bekezdése alapján a megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely feladatai keretében ellátja a területi szintű területfejlesztési feladatokat. A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (a továbbiakban: Tftv.) határozza meg részletesen a megyei önkormányzatok területfejlesztéssel kapcsolatos feladat- és hatásköreit. A Tftv. 11. § (1) bekezdése a területfejlesztési feladatok kapcsán írja elő, hogy a megyei önkormányzatnak a területfejlesztési tervezéssel összefüggő feladatok ellátása körében az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban ki kell dolgoznia és el kell fogadnia a megye területfejlesztési koncepcióját és területfejlesztési programját.

A Tolna Megyei Önkormányzat a Tftv.-ben ismertetett feladat- és hatásköre alapján, valamint a Pénzügyminisztérium által megküldött tervezési útmutatóknak megfelelően a 2021-2027-es uniós költségvetési időszak Európai Unió forrásai felhasználásához kapcsolódó területi szintű tervezés során felülvizsgálata, aktualizálta a megyei szintű területfejlesztési dokumentumait. A területfejlesztési koncepció és program – mint területi tervek – tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet (továbbiakban: Rendelet) rendelkezik. Ennek értelmében a megye területfejlesztési koncepciója hosszútávú, a megye területfejlesztési programja középtávú időszakra szól.

A tervezési feladatok elősegítése és megvalósítása érdekében a Tolna Megyei Önkormányzat támogatási kérelmet nyújtott be a TOP-1.5.1-20 „A 2021-27 tervezési időszak stratégiai és projektszintű előkészítése” című pályázati felhívásra. A támogatási kérelem támogatásban részesült és a tervezési feladatokat támogató projekt támogatási szerződése 2021. március 22-én hatályba lépett. A Tolna Megyei Önkormányzat a 2021-2027-es fejlesztési ciklusra vonatkozó Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptiót (2021-2030) a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal humán erőforrására támaszkodva készítette el.

A tervezési folyamat első lépéseinek egyikeként a Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a 2/2021. (I. 25.) számú határozatával elfogadta a területi tervezés folyamatához kapcsolódó Partnerségi Tervet. A COVID-19 világjárvány második és

harmadik hullámai miatt kialakult országos helyzetet figyelembe véve a koncepció társadalmi és szakmai egyeztetése, valamint a Partnerségi Terv végrehajtása döntően elektronikus úton volt elvégezhető. A tervezéshez fontos információ forrását jelentette a települési önkormányzatokat célzó projektgyűjtés, megkeresésünkre a települések közel 100 %-a megküldte fejlesztési elképzeléseit.

Elkészítettük a Pénzügyminisztérium által megküldött útmutatónak megfelelően a Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció társadalmi egyeztetésre szánt változatát. A Rendelet 18. § (5) bekezdése alapján a területfejlesztési koncepció társadalmi egyeztetésre szánt változatát 2021. február 11-én megküldtük a véleményezésre jogosult szervezeteknek. A Rendelet 19. §-a értelmében a területfejlesztési koncepció estében a véleményezésre 45 napot kell biztosítani. A Koncepció véleményezésére így 2021. március 29-ig volt lehetőség. A véleményezésre a törvényi előírásen túlmenően is biztosítottunk lehetőséget, tekintettel arra, hogy néhány érdemi vélemény csak a határidőn túl érkezett be, de ezeket is figyelembe vettük a véglegesítés során.

A Rendelet 22. §-a alapján a társadalmasításról az alábbi rövid tájékoztatást adjuk: A társadalmasítás során 188 érdemi vélemény érkezett. A beérkezett véleményeket a Területfejlesztési Koncepció 1. számú mellékleteként jelenítjük meg.

A Tolna Megyei Önkormányzat a Tolna Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórum keretében 2021. április 19-én folytatott szakmai egyeztetését Szekszárd Megyei Jogú Várossal a város fejlesztési elképzeléseiről, a Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepcióról, valamint a Tolna Megyei Területfejlesztési Programról.

A Rendelet 9. § (1) bekezdése értelmében a területi tervek javaslattevő fázisának megalapozó munkarésze a kormányrendelet 9. számú mellékletében meghatározott területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat. A Tolna Megyei Önkormányzat felkérésére a Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció hatásvizsgálatát (SKV) az MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt. és a Zöld Mag Kft. készítette a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal Terület- és Vidékfejlesztési Osztályával együttműködve. A Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció hatásvizsgálatát 2021. április 9-én megküldtük véleményezésre a jogosult szervezeteknek. A hatásvizsgálat 30 napos társadalmasítási eljárása során 2021. május 10-ig 31 érdemi vélemény érkezett. A beérkezett véleményeket a dokumentum véglegesítése során figyelembe vettük.

A Tftv. 11. § a) pontjának aa) alpontja értelmében a Tolna Megyei Önkormányzatnak a Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepciót elfogadás előtt állásfoglalás kérés céljából meg kell küldeni a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszternek. Az önkormányzat a szakmai dokumentumot állásfoglalás kérése céljából 2021. szeptember 14-én megküldte Varga Mihály Pénzügyminiszter Úr részére. A miniszteri állásfoglalás az ülésen (helyszínen) kerül kiosztásra.

Az előterjesztés 1. számú melléklete tartalmazza Tolna megye 2021-2030. közötti időszakra szóló Területfejlesztési Koncepcióját.

Az előterjesztés 2. számú melléklete tartalmazza a 2021-2030. közötti időszakra vonatkozó Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepciót megalapozó (SKV) környezeti hatásvizsgálatot.

Az előterjesztés 3. számú melléklete tartalmazza a 2021-2030. közötti időszakra vonatkozó Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptióra vonatkozó miniszteri állásfoglalást, ami a helyszínen kerül kiosztásra.

A Tftv. hatályos 11. § a.) pontjának aa.) alpontja értelmében a Tolna Megyei Önkormányzatnak a megyei területfejlesztési koncepciót határozattal kell elfogadnia.

Kérem a Közgyűlést az alábbi határozati javaslat elfogadására!

Határozati javaslat:

A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlésének .../2021. (IX.) közgyűlési határozata a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió elfogadása tárgyában:

1. A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptiót, és a hozzá kapcsolódó környezeti értékelést a jelen határozat mellékleteiben foglalt tartalommal elfogadja.
2. A Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése felkéri elnökét, hogy a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 23. § (2) bekezdése alapján az elfogadott Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptiót tegye közzé a megyei önkormányzat honlapján, valamint a koncepciót küldje meg a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszternek (Pénzügyminiszter) közzététel céljából.

Felelős: Fehérvári Tamás, a Közgyűlés elnöke

Határidő: azonnal

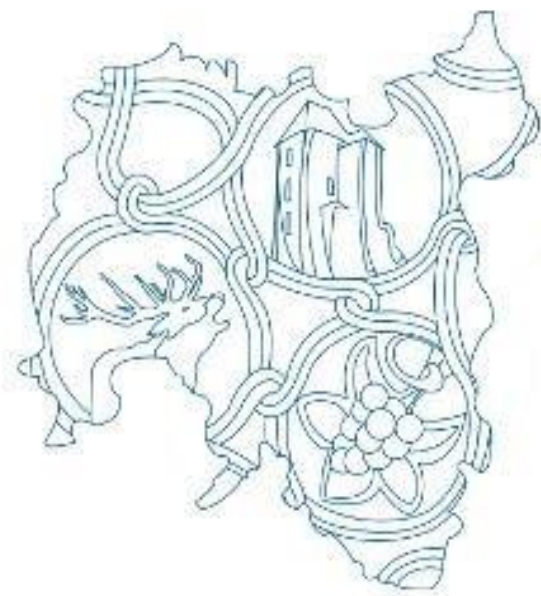
Szekszárd, 2021. szeptember 17.

**Fehérvári Tamás
a Közgyűlés elnöke**

2021-2030

Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója

Közigyűlési elfogadás előtti változat

Tolna Megyei
Önkormányzati Hivatal
2021.05.10.

Tartalomjegyzék

I	A megye jövőképe: „Tolna 109”	5
I.1	Tolna megye fejlesztésének alapelvei.....	7
II	A megye célrendszerének bemutatása	9
II.1	A megye fejlesztésének átfogó és stratégiai céljai	9
II.1.1.	Átfogó cél: A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése	12
II.1.2.	Átfogó cél: Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió.....	23
II.1.3.	Átfogó cél: A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése	30
II.2	A fejlesztési célrendszer meghatározása a megyén belüli különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre	35
III	A célrendszer koherenciavizsgálata.....	38
III.1.	Belső koherenciavizsgálat	38
III.1.1.	A helyzetértékelés, a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó célok kapcsolatának bemutatása	38
	A térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása	42
III.2.	Külső koherenciavizsgálat	47
III.2.1.	A célrendszer kapcsolata az EU szakpolitikai céljaival és az OFTK-val.....	47
III.2.2.	A célrendszer kapcsolata az OTTrT törvénnyel	51
III.2.3.	A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel	53
III.2.4.	A célrendszer kapcsolata a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség fejlesztési dokumentumaival.....	92
IV.	A területfelhasználás alapelveit lefektető koncepció	96
IV.1	Stratégiai térstruktúra bemutatása	96
IV.1.1.	Kedvezményezett térség (Dombóvári járás).....	99
IV.1.2.	Komplex programmal fejlesztendő térség (Tamási járás).....	99
IV.1.3.	Gazdaságélénkítő Programban érintett települések	99
IV.1.4.	Felzárkózó települések	100
IV.1.5.	Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna megyei települései.....	101
V.	A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere.....	102
V.1.	A prioritások azonosítása.....	102
V.2.	Felelősség és intézményrendszer, a koncepció üzenetei, kapcsolódása más térségekhez.....	103
V.2.1.	Közszférán kívüli szereplők.....	103
V.2.2.	Szomszéd megyék szerepe, nemzetközi kapcsolatok.....	105
V.2.3.	Intézményrendszer.....	108
VI.	A tervezési folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása.....	110

Vezetői összefoglaló

A területi önkormányzatok számára 2020 második felétől kiemelt feladat a 2014-2020 közötti tervezési időszakhoz kapcsolódóan elfogadott, átfogó céljait tekintve 2030-ig érvényes területfejlesztési koncepció felülvizsgálata és aktualizálása, módosítása (elsődlegesen a 2020-ban lejáró részekre), valamint a 2020-ig érvényes területfejlesztési program megújításával a 2021-2027-es időszakra új területfejlesztési program kialakítása a rendelkezésre álló legfrissebb információk alapján. A területi tervek aktualizálása a 2021-2027 közötti uniós tervezési időszak fejlesztési dokumentumainak tervezését és (elsősorban a területi operatív program esetében) végrehajtását is támogatja.

A területi területfejlesztési tervezési folyamat az alábbi főbb feladatokból áll:

- ✓ a helyzetfeltáró, helyzetértékelő dokumentumok frissítése, elkészítése a területfejlesztési koncepció előkészítő fázisaként
- ✓ a területfejlesztési koncepció (előkészítő és javaslattevő fázis) felülvizsgálata és módosítása
- ✓ a területfejlesztési program (stratégiai és operatív programrész) megújítása, összeállítása
- ✓ területi (társadalmi, gazdasági, környezeti) hatásvizsgálat készítése
- ✓ a területfejlesztési tervekhez környezeti vizsgálat készítése az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően
- ✓ a 2021-2027 közötti uniós programozási időszak területfejlesztési operatív programjának végrehajtását támogató megyei integrált területi program összeállítása
- ✓ a tervezési folyamat során a partnerség biztosítása (partnerségi terv kidolgozása és végrehajtása)
- ✓ területi koordináció ellátása
- ✓ uniós forrásból (a területi operatív programhoz kapcsolódóan) támogatandó megyei projektkezdeményezések gyűjtése

A felülvizsgált Tolna Megye Területfejlesztési Koncepció megalkotását alapos előkészítő tevékenység előzte meg. A területfejlesztési dokumentum másodlagos források felhasználásával, a már meglévő, megyei térségi dokumentumok feldolgozásával, azok szintetizálásával, valamint a tervezési munkába bevont partner szervezetek által megfogalmazott javaslatok, vélemények figyelembe vételével készült el.

A megye állapotát bemutató elemzés azzal zárul, hogy egyben javaslatokat is megfogalmaz lehetséges fejlesztési irányokra a szakmai anyag alapján elkészített SWOT (erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek) elemzés figyelembe vételével.

A felülvizsgált területfejlesztési dokumentum helyzetértékelését elérhetővé tettük a Tolna Megyei Önkormányzat saját weboldalán a http://www.tolnamegye.hu/teruletfejleszes_2021/terfej_koncepcio_felmunkveg.pdf linken és partner szervezeteinket arra kértük, hogy fogalmazzanak meg javaslatokat lehetséges fejlesztési irányokra vonatkozóan.

A tervezési munkában a partnerségi terv szerint közvetlenül bevont gazdasági szervezetek, civil szervezetek és települési önkormányzatok számára tettünk javaslatot, fogalmaztunk meg fejlesztési célokat (átfogó és stratégiai célok, illetve lehetséges prioritások).

A 2021-27-es finanszírozási időszakra a véleményekkel, javaslatokkal együtt elkészítettük a fejlesztési dokumentum célrendszerét.

Jelentős változás a megyei tervezési feladatokban, hogy a 12/2020 (V.5.) OGY határozattal létrejött a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség, mely területét tekintve 62 Tolna megyei településsel érintett.

A koncepció elsődleges célja, hogy már készítése során aktivitásra, összefogásra, együtt gondolkodásra bírassa a megyei szereplőket, az érintetteket. Ösztönözze őket arra, hogy ismereteiket, tudásukat, szakértelmüket, gyakorlati tapasztalataikat felhasználva önállóan, egyénileg és másokkal együttműködve is segítsék elő a megye fejlesztését, fejlődését. Az azonos területen (ágazatonként, termékpályánként) tevékenykedő vállalkozások, termelők számára segítse elő a gazdasági együttműködést, a közös fejlesztéseket, beruházásokat.

A megye egyik legjelentősebb kitörési pontja a gazdaságfejlesztésben és a vidékfejlesztésben rejlő Tolna megyei lehetőségek kiaknázása.

A Paks II. beruházás jelentős hatást fog gyakorolni Tolna megye gazdasági és társadalmi szerkezetére, és ezzel együtt jelentős térségfejlesztési kihatása is lesz, amely szorosan összefügg és kapcsolódik Tolna megye, a Kiemelt Térség és általa a két szomszédos megye (Bács-Kiskun és Fejér) területi és ágazati forrásokból megvalósuló fejlesztéseivel.

A koncepció azzal a céllal készül, hogy kijelölje Tolna megye lehetséges kitörési pontjait, meghatározza azokat a főbb fejlesztési irányokat, amelyre a megye a 2030-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt kíván fektetni. A megyei (területi) programozáshoz rendelt források felhasználásának alapját képezi majd e dokumentum, hiszen a tervezett megyei fejlesztéseknek a Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepcióhoz illeszkedniük kell.

I A megye jövőképe: „Tolna 109”

A közigazgatás folyamatos változása a megyei önkormányzatokat is érintette, ám a megye útkeresése – a legutóbbi hatásköröket illető átalakulást követően – sikeresnek bizonyult. A megyei önkormányzat saját feladatokat talált magának, önként vállalt különféle missziókat, és tradicionális szerepét megőrizve tükrözte a megye egy új arcát. Olyan megyévé kívántuk alakítani Tolnát, „hol az ember boldog, s boldogul”. Az előző ciklust végigkísérő jelmondat igazán nemes célkitűzést foglalt magában. Hiszen úgy tekintünk megyénkire, akár a saját otthonunkra, ahol boldogan szeretnénk élni, s elkötelezetten dolgozunk mindezt.

A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) hozzájárult ahhoz, hogy sok helyen élhetőbb környezet alakuljon ki. Gazdagodott a vidék és szemmel is jól látható fejlődés történt. A fejlesztő megye küldetése sikeres volt, s ezáltal képesek voltunk elősegíteni az itt élő emberek boldogulását.

Úgy gondoljuk: Tolna megye potenciálisan erős. Sok szempontból egyedi, értékeit tekintve különleges és gazdag, adottságai előnyére fordíthatóak. Ennek tükrében hisszük, hogy a szervező megyére vár a feladat, a megyei szereplők egységbe hívását, a különböző értékek összegyűjtését és a meglévő erőforrások összpontosítását illetően. Ezt a missziót fogalmazza meg a „Tolna 109” koncepció.

Az új ciklus fő feladata a megyét alkotó 109 település valódi egységének megteremtése. A teljességre törekvés jegyében történik a kapcsolatrendszer kiépítése, mellyel párhuzamosan a fejlesztések új lehetőségeinek feltárása is megtörténik. A területfejlesztés gondos előkészítése vár ránk, mellyel újabb gyarapodást hozhatunk megyénkbe. Tolna megyét építjük – 109 településünkkel, valamennyi közösségünk javára. Nem pusztán települési önkormányzat lehet partner, hanem a helyben működő civil szervezetek, egyházi, iskolai vagy céges közösségek.

Legfontosabb feladatunk, hogy a Tolna megyei emberek boldogok, elégedettek legyenek, aktívan, egészségesen és egészséges környezetben éljenek városban és a vidéki kistelepüléseken egyaránt, és ezáltal otthonuknak tekintsék Tolna megyét. A vonzó városi és vidéki élettér megteremtésével, a tervezett fejlesztésekkel biztosítjuk a fiatalok helyben maradásához szükséges feltételeket és a munkavállalást.

A gazdasági szervezetek ágazatonkénti és termékpályánkénti összefogásának ösztönzésével új, az együttműködésekre épülő K+F+I központok kialakításával a helyi erőforrásokra építve megerősítjük a megye gazdasági potenciálját, új munkahelyeket hozunk létre.

Különös hangsúlyt fektetünk a vidékfejlesztésre, a helyben előállított mezőgazdasági alapanyagok magas hozzáadott értékű helyben történő feldolgozására és piaci értékesítésének elősegítésére. Ösztönözzük a mezőgazdasági termelőket, a széles körű termelői összefogásokra, az őstermelőket, kistermelőket a biotermelésre, agrárkörnyezet-gazdálkodásra, ökogazdálkodásra, elősegítjük a helyi gazdák agrármarketing-tevékenységét a Tolna megyében előállított mezőgazdasági termékek (termények) piaci értékesítésének javítása érdekében.

Megerősítjük a megyében hagyományosan jelenlévő iparágakat (bőr- és textilipar, élelmiszeripar, gépgyártás, fémfeldolgozás), biztosítjuk piaci részesedésük növelését, termékfejlesztésüket előtérbe helyezve a magasabb hozzáadott értékű termékek (pl.: kézműves) előállítását, piaci értékesítését.

A megye rendkívül gazdag természeti erőforrásainak és épített környezetének szélesebb körű megismertetésével, tematikus összekapcsolásával olyan turisztikai vonzerőt kívánunk adni Tolna megyének, hogy mind a nemzeti, mind a nemzetközi turisztikai kínálati piacon ismert és keresett legyen.

A megye városait és azok közvetlen vonzáskörzetét együtt, funkcionális térségként

fejlesztve elősegítjük a város és vidék együttműködését, együtt gondolkodását, ezáltal a városok közelében lévő falvak fejlődését, fejlesztését is.

Fontosnak tartjuk, hogy olyan önálló térségfejlesztési programok készüljenek, amelyekkel kiemelten kerülnek fejlesztésre a megye középső, fejletlenebb, infrastruktúra-hiányos, aprófalvas területei, elősegítve az ott élők életkörülményeinek javítását, a megyén belüli területi különbségek csökkentését.

A megyét érintő közúti, vasúti közlekedési infrastruktúra-fejlesztésével a településkapcsolati hiányok felszámolásával kívánjuk elősegíteni a megye, a megyén belüli települések, a térség- és településközpontok elérhetőségének javítását.

2020. 05. 05-én döntött az Országgyűlés a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség területi lehatárolásáról. Egyben döntött arról is, hogy módosítja a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról szóló 1/2014 (I.3.) OGY határozatot.

A Paks II beruházáshoz kapcsolódóan került létrehozásra a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség, melyet három megye 99 települése alkot (Tolna megyei érintett települések: 1. sz. melléklet). A térség létrehozásának valódi célja, hogy a térségfejlesztési elképzeléseket egységes koncepcióban összehangolva lehessen megvalósítani.

Támogatjuk a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség komplex fejlesztési elképzeléseinek megvalósulását.

A civil szervezetek aktív szerepvállalásának támogatásával élettel töltjük meg a kulturális és sportlétesítményeinket, aktív közösségfejlesztő munkával erősítjük a helyi identitástudatot.

Támogatjuk a szakképző intézmények korszerű képzési infrastruktúrájának kialakítását, a szakképzés presztízsének, a képzettségi szint növelésének és a gazdaság igényeinek megfelelő átalakítása, valamint a versenyképes tudás és műveltség növekedése érdekében.

Támogatjuk a Paksi Atomerőmű új blokkjainak építéséhez kapcsolódó szak- és felsőfokú képzések indítását, illetve elősegítjük a megyében működő gazdasági szervezetek beruházás előkészítésében és megvalósításában való minél szélesebb körű bevonását.

A koronavírus-járvány Tolna megyét is kihívások elé állította. Ennek tükrében szükséges kivenni részünket a közös feladatokból, mind a védekezés, mind pedig az újjáépítést tekintve. A pandémia, valamint a korlátozó intézkedések a helyi gazdaságra és közösségeinkre egyaránt óriási terhet róttak. A kormányzattal összhangban tervezzük az ország és a megye újraindítását legfőképp a gazdaság terén. A megyei önkormányzat által kitűzött célok magukban foglalják a vészterhes idők okozta károk mérséklését, továbbá új lendületet adhatnak a válságból való kilábalásnak. A fejlesztési irányvonalak mentén Tolna megye is komoly előrelépéseket tehet a válság sújtotta ágazatokat érintően, többek között a foglalkoztatás arányának növelésével, gazdaságélénkítő projektekkel, infrastruktúra- és nem utolsó sorban közösségfejlesztéssel. Utóbbit illetően kétségtelenül kijelenthetjük: a szigorítások komoly mértékben hátravetették a megye közösségi életét. Ebből adódóan szükség lesz a megye közéleti eseményeinek ösztönzésére, egyszerűen: újranyitásra.

Tolna megye területére tervezett, a célrendszer egészét felölelő jelentősebb területi beavatkozásokat a 2. számú mellékletben szereplő ábra mutatja.

I.1 Tolna megye fejlesztésének alapelvei

1. A Területfejlesztési Konceptió első számú célja azt megalapozni, hogy a jövőben – a 2021-27-es fejlesztési ciklus során és azt követően - minél több és a megye számára minél több haszonnal járó forrás érkezzon Tolna megyébe. Ennek szellemében célul tűzhető ki, hogy a következő hét évben a különböző fejlesztési programokból a megyébe érkező forrás legalább annyi, vagy több legyen, mint amennyi az előző hét éves fejlesztési időszakban.

2. A fejlesztési források hasznosságának mércéje, hogy mennyire erősödik tovább a megyei gazdaság, illetve hogy mennyire képesek a fejlesztések a megye társadalmi, környezeti helyzetén tartósan javítani.

A megye gazdaságának erősödése a gazdasági aktivitás és a tökevonzó képesség erősödését, a termelési kapacitások és a piacok bővülését jelenti. A termelés bővülése során növekszik a megye gazdaságában rendelkezésre álló tőke, javul a megyében működő vállalkozások technológiai színvonala, valamint új munkahelyek jönnek létre. A megyei piac növekedése során bővül a helyi fogyasztás, egyre több turista érkezik Tolna megyébe, továbbá egyre több és jobb szolgáltatás közül választhatnak a Tolna megyeiek.

A fejlesztési források gazdasági hatásaikon túl azt is célozzák, hogy

- a megye népességmegtartó ereje növekedjen,
- a települések és más helyi közösségek megerősödjenek,
- a társadalmi béke és a biztonság stabilitása fennmaradjon,
- a fenntarthatóságra és a környezettel való harmóniára épülő vidéki életmód megerősödjön,
- olyan fejlesztések valósuljanak meg, melyek bevételt termelnek és/vagy költséget csökkentenek és/vagy értéket növelnek,
- a fejlesztések közvetlen vagy közvetett módon segítsék elő a koronavírus-járvány hatásainak kezelését, valamint a védekezés, megelőzés eszközeként is szolgáljanak a jövőre nézve.

3. A Területfejlesztési Konceptió a megye gazdasági, társadalmi és politikai szereplők számára készülő együttműködési platform, az összefogás céljait és eszközeit kijelölő alapidokumentum. A Konceptió törekvése, hogy kereteket adjon ahhoz, hogy a megyében felmerülő fejlesztési elképzelések hosszú távon ható, a megyében élők életminőségét érdemben javító fejlesztésekké álljanak össze. A megye kulcsszereplői által közös alapvetésként elfogadott Konceptió arra ad lehetőséget, hogy a jövőre nézve meghatározhatók legyenek a fejlesztési törekvések valóra váltásához szükséges közös lépések: milyen fejlesztésekért szükséges a megyének lobbizni, milyen ütemtervet érdemes a fejlesztési elképzelésekhez megfogalmazni.

4. A Területfejlesztési Konceptió célul tűzi ki, hogy Tolna megyében alakuljon ki és erősödjön meg az a tudásbázis, intézményrendszer, közösség és kultúra, amely képes minél több megyei szereplőt mozgósítani a fejlesztési források megszerzésére és hasznosítására.

5. A Területfejlesztési Konceptió funkciója, hogy hidat építsen az uniós fejlesztési intézményrendszer, nyelv, hozzáállás és a helyi szándékok, lehetőségek közé. A megye közléte és kulcsszereplői a fejlesztési forrásokat elsősorban mint a konkrét lehetőségekhez kapcsolódó projekteket értelmezik, a brüsszeli intézmények viszont

összeurópai, általános célok megvalósulását kéri számon. Az elvek és a cselekvés közötti összhangot egy, a mind a két oldal elvárásait értő és azoknak megfelelő cél- és intézményrendszer tudja megteremteni.

6. Tolna megye az ország központi jelentőségű pontjaitól távol fekvő, kisvárosokra és kis falvakra épülő agrárvidék. A megye természeti szépségekben gazdag, de kevés a jelentős mértékű turizmust magától értetődően megteremtő attrakció. Tolnára jellemző, hogy mindenhol erős a helyi identitás, helyi kultúra, megyénk értékekben és közösségi humán erőforrásokban gazdag. A Területfejlesztési Koncepció szempontjából az a legfontosabb kihívás, hogy hogyan lehet az erős helyi kultúrában és a környezetben rejlő energiákat mozgósító, reális fejlesztési programcsomagokat összeállítani és megvalósítani.

II A megye célrendszerének bemutatása

II.1 A megye fejlesztésének átfogó és stratégiai céljai

A Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió átfogó céljait elsősorban a koncepció helyzetértékelése során megfogalmazott fejlesztési irányok, illetve az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió területi és szakpolitikai céljai, valamint azok a megyei sajátosságok (erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek) határozták meg, amelyek közvetlen beavatkozásokat igényelnek.

Az alábbi három fő terület fejlesztése kiemelten fontos:

- **gazdaságfejlesztés**, hogy az emberek számára új munkahelyeket hozzunk létre és megőrizzük a meglévőket.

Az Európai Unió tagállamai együttesen ismerték fel, hogy a világot és egész Európát is sújtó gazdasági válság, és egy világjárvány okozta recesszió ellen a leghatékonyabb eszköz a gazdaság kiemelt fejlesztése, külső tényezőktől való mind nagyobb mértékű függetlenítése, amely megoldást adhat az egyre erősödő, éppen a válság következménye okán komoly problémát jelentő foglalkoztatási szint csökkenésére is. Az Európa 2030 Stratégia és a Nemzeti Fejlesztés 2030 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió is azt a célt fogalmazza meg, hogy a legtöbb forrást gazdaságfejlesztésre kell fordítani a társadalmi és környezeti szempontok figyelembe vételével. A megyei koncepció helyzetértékelése során a megye állapotát jellemző adatok, folyamatok vizsgálata is azt támasztotta alá, hogy ezen a területen kell a legtöbb forrást, támogatást felhasználni, annak érdekében, hogy érdemi eredményeket tudjunk 2030-ig elérni.

- **humánerőforrás-fejlesztés**, hogy a megszerzett tudást, szakértelmet helyben tartsuk, ezzel a gazdaság igényeit jobban ki tudjuk elégíteni.

A szakképzés rendszerének átszervezése megkezdődött, a duális képzés kínálta lehetőségeknek és az ösztöndíjrendszer bevezetésének köszönhetően a szakképzés egyre népszerűbb, azaz megállapíthatjuk, hogy a szakképzési intézményrendszer átalakítása lefektette a változás alapjait. A szakképző iskolák képzési kínálata stabil és folyamatos, a képzési rendszer átalakításával folyamatosan jobban reagál az állandóan mozgásban lévő gazdasági, piaci igényekre. A képzésben érdekelt szereplők együttműködési rendszerének kialakítása megkezdődött. Magyarország Kormánya 1168/2019 (III.28.) Kormányrendeletben fogadta el a Szakképzés 4.0 a szakképzés és felnőttképzés megújításának középtávú szakmapolitikai stratégiáját.

A Szakképzés 4.0 stratégia célja, hogy a magyar diákok úgy kerüljenek ki az iskolákból, hogy az alapkompenciákon túl rendelkezzenek olyan készségekkel, kompetenciákkal, amelyek megalapozzák a gazdaság által igényelt képzettség elsajátítását és az egész életen át tartó tanulást.

Megfelelő támogatással, a szakképzésben érintett gazdasági szereplők és szakképző iskolák szervezett, megyei együttműködési fórumainak kialakításával, a duális képzés erősítésével a szakképzés eredményessége egyértelműen tovább javítható. Fejleszteni kell a megye felsőoktatási potenciálját is, a kapacitások bővítésével és a meglévők átszervezésével (pl.: PTE KPVK). A gazdaság szereplőinek szélesebb körű bevonásával (elsősorban a duális képzés helyszínei) a szakképző intézményekben indított képzések alaposabb tervezésével, az oktatási anyagok naprakész, jövőbe és a környezettudatosságra is tekintő ismeretanyagokkal való

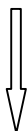
kibővítésével hatékonyá és piacképesé válik a megyei szakképzés. Az új képzések indításánál a jelentősebb beruházásokat, fejlesztéseket is figyelembe kell venni (pl.: paksi atomerőmű - új blokkok építése).

- **vidékfejlesztés**, hogy a megye vidékies jellege ne hátrány, hanem előny legyen az itt élők számára, hogy a megye középső aprófalvas térsége ne még inkább leszakadjon, hanem a városokkal együtt, azokhoz felzárkózva (funkcionális térségként) tudjon fejlődni, a vidékies jellegből adódó lehetőségek kiaknázásával, a természeti erőforrások védelmének szem előtt tartásával. A helyi termékek piacra jutásával és rövid ellátási láncok kialakításával (REL) elő kívánjuk segíteni a vidéki térségek megerősítését.

Átfogó célok

1.1.

A megye gazdasági
potenciáljának növelése, a
vállalkozói aktivitás erősítése

1.2.

Társadalmi megújulás,
társadalmi kohézió

1.3.

A vidékies térségek gazdasági
szerepvállalásának
megerősítése és vonzó vidéki
életter megteremtése

Stratégiai célok

1.1.1.

Új K+F+I és logisztikai
központok kialakítása
vállalkozói együttműködések
létrehozásával iparáganként,
termékpályánként

1.2.1.

Oktatásfejlesztés, hátrányos
helyzetű csoportok munkaerő-
piaci esélyeinek javítása, a
digitális átállás elősegítése az
oktatásban

1.3.1.

Mezőgazdasági alapanyagokra
épülő, nagy hozzáadott értékű
termék előállítás, -feldolgozás,
piaci értékesítés és
agrármarketing tevékenység
termelői együttműködéssel

1.1.2.

Piacképes, hagyományosan
jelenlévő ipari ágazatok,
elsősorban könnyűipari
tevékenységek (gépgyártás,
fémfeldolgozás, élelmiszeripar,
textil- és bőripar) fejlesztése

1.2.2.

A kedvezőtlen demográfiai
folyamatok hatásainak
mérséklése

1.3.2.

Vidéki életminőség javítása és a
rurális térség
népességmegtartó
képességének elősegítése

1.1.3.

A megye természeti
erőforrásainak, táji és
természeti értékeinek és épített
környezetének szélesebb körű
megismertetése, potenciáljának
javítása, fenntartható
hasznosítása és tematikus
összekapcsolása

1.2.3.

Települési infrastruktúra és
köszolgáltatások fejlesztése

1.3.3.

A Közép-Duna Menti Kiemelt
Térség Tolna megyét érintő
területének fejlesztése

1.1.4.

Vállalkozások
versenyképességének erősítése

II.1.1. Átfogó cél: A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése

II.1.1.1. Stratégiai cél: Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként

Széles körű, gazdasági célú vállalkozói együttműködések (klaszterek, projektszervezetek) támogatása a Tolna megyei vállalkozások piaci szerepvállalásának megerősítése érdekében ágazatonként, illetve termékpályánként

A helyi gazdaság fejlesztése és a megyei foglalkoztatás növelése érdekében kiemelten fontos, hogy a helyi (Tolna megyei) vállalkozások felkészüljenek a várható Tolna megyei fejlesztések megvalósítására. Ennek érdekében valamennyi ágazatot tekintve erősíteni szükséges iparáganként, illetve termékpályánként a vállalkozói, termelői együttműködések. A Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar hozzájárulhat a megyei hiánypótló képzések kialakításához, megszervezéséhez (borászati centrum létrehozása, mérnökinformatikus képzés beindítása).

Innovációs képzési platformok létrehozása

Támogatjuk innovatív szakmai képzési, fejlesztési modell kialakítását, mely megfelel a keresletvezérelt szakképzési rendszer elvárásainak, valamint az IPAR 4.0 kihívásainak. Célunk innovációs képzési platform kialakítása a szakképzési centrum, a duális képzésben meghatározó vállalat(ok), az ágazatban működő felsőoktatási intézmény együttműködésével, valamint helyi innovatív módszertanok kidolgozása és terjesztése az intézmények és gazdálkodók részére. Mindezzel megvalósulhat az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának növelése, valamint az innováció és a kreativitás fejlesztése az oktatás minden szintjén, beleértve a non-formális és informális tanulási formákat is.

Szekszárdi szőlészeti és borászati kutatás-fejlesztési együttműködések a Pécsi Tudományegyetem szakmai koordinációja mellett

A borvidék nagy múltja, kiváló termőhelyi adottságai és minőségi borai jó alapot nyújtanak a további fejlődésre. A termék- és termelésfejlesztésben szükséges tudásbázissal a Pécsi Tudományegyetem rendelkezik, mely a helyi szőlészek és borászok szakmai tapasztalatával a Szekszárdi és Tolnai Borvidék hasznára válhat.

Dombóvár és Tamási térségében mezőgazdasági célú kutatás-fejlesztési együttműködések a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári és Keszthelyi Campusának szakmai koordinációja mellett

Mindkét térségben hagyományosan nagy súllyal bír a mezőgazdaság, melynek továbbfejlesztésében a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári és Keszthelyi Campusa, valamint a kecskeméti Neumann János Egyetem nyújthat segítséget.

Energetikai kutatás-fejlesztési együttműködések Paks és Tamási térségében

Pakson a mérnöki szaktudás kamatoztatása egyéb energetikai célú beruházások megvalósítására, valamint Tamásiban helyi kezdeményezésű megújuló energia felhasználásra alapozó együttműködések létrehozása.

A helyi mezőgazdasági alapanyag-termelési igényekhez igazított helyi logisztikai kapacitások kiépítése térségenként

A termelési hatékonyság a szállításban, raktározásban is fontos. Ezért elengedhetetlen a helyi logisztikai bázisok racionalizálása, ahol szükséges, ott pedig a kapacitás növelése, a szolgáltatások fejlesztése.

A helyi alapanyag-termelési igényekhez igazított térségi logisztikai bázisok kialakítása a megyét érintő jelentősebb vasúti, közúti, vízi közlekedési csomópontokban

A termékek szállításához szükséges az országos, illetve nemzetközi folyosók mentén logisztikai főközpontok kialakítása, tekintettel a csomóponti helyzetre, valamint a termékek szállítási távolságára. Fontos a csomópontok (Bátaszék, Bonyhád, Dombóvár, Dunaföldvár, Gerjen, Paks, Szekszárd, Tolna) és kikötők (Dunaföldvár TEN-T hálózatba emelése, Paks, Bogyszló, Gerjen és Fadd-Dombori térsége) megközelíthetőségének, szolgáltatásainak mennyiségi és minőségi javítása szárazföldön és vízen egyaránt.

Tolna megye területére az „Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként” című stratégiai cél keretében tervezett jelentősebb területi beavatkozásokat az 3. számú mellékletben szereplő ábra mutatja.

II.1.1.2. Stratégiai cél: Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése

Tejipari és húsipari alapanyagokra épülő termékfejlesztés, élelmiszeripari és mezőgazdasági gépgyártás szekszárdi központtal

Szükséges a már meglévő tejipari termékek folyamatos fejlesztése, ennek következtében az ágazat piaci részesedésének növelése. Fontos a potenciálisan számba vehető tejipari kapacitások jobb kihasználása, speciális, magas hozzáadott értékű termékek előállítása. Újra kell éleszteni a megyében nagy múlttal rendelkező húsipari tevékenységet, ki kell alakítani a nagyüzemi és a kisüzemi kapacitásokat, versenyképes, egyedi húskészítmények piaci bevezetését. E célok eléréséhez támogatást jelenthet az élelmiszeripari és mezőgazdasági gépgyártás helyi szintű (megyei, esetleg szekszárdi központú) biztosítása, a gépesítés modernizációja.

A megyei (elsősorban Bátaszék, Bonyhád, Szekszárd, Tolna és térsége) bőr- és textilipari, könnyűipari kapacitások növelése az ágazaton belüli piaci részesedés növelésével

Hagyományosan jelenlévő ágazatok, melyek országos jelentőséggel bírnak. Szakembergárdájuk, foglalkoztatottaik száma jelentős, piaci részesedésük növelése, új piaci szegmensek keresése, termékeik fejlesztése stabilitásuk érdekében szükséges.

A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítése

A jó termőhelyi adottságokra és jó minőségű helyi alapanyagokra alapozható feldolgozóipar, mely az alapanyag-termeléshez képest lényegesen magasabb hozzáadott értékkel bír. Támogatandó a helyi állattenyésztés igényeit szolgáló helyi növénytermesztési alapanyagokra épülő takarmány-előállítás fejlesztése. A termés hozamok kiszámíthatósága érdekében szükséges az öntözhető területek növelése. A szántóföldi növénytermesztés mellett indokolt a magasabb élőmunka igényű zöldség- és gyümölcs-termesztés, gyógynövénytermesztés, biotermékek előállítása és egyéb kertészeti tevékenységek arányának növelése. Ezek a foglalkoztatásra is jótékony hatással vannak, illetve javítják az agrárium jövedelmezőségét.

A nagy hagyományokkal rendelkező Tolna megyei építőipar fellendítése

Kedvező hatást gyakorolhat a lakáspiaci helyzetre a megye legnagyobb energetikai célú ipari fejlesztése, a Paksi Atomerőmű új blokkjainak létesítése, amelynek következményeként több éven keresztül jelentős számú mérnökre és szakképzett munkaerőre lesz szükség, akik elhelyezése, lakhatási lehetőségeinek megoldása további építőipari beruházásokat igényel. A várható gazdaságfejlesztési beruházások, élelmiszeripari feldolgozó üzemek és a kiszolgáló épületek elsősorban a fémszerkezet-gyártás (acélszerkezetes épületek) fellendítését segítik elő, ami jótékony hatást fog gyakorolni az építőipar ezen területén tevékenykedő vállalkozások piaci részesedésére.

A már működő ipari parkok és ipari övezetek fejlesztése, új ipari parki övezetek és iparterületek létrehozása, különös tekintettel az ágazati igényeket kiszolgáló infrastruktúrafejlesztésre, a városok és vonzáskörzetük igényeire épülő inkubáció- és szolgáltatásbővítésre

Szükséges az ipari parkok versenyhelyzetét javítani a szolgáltatások számának növelésével, valamint minőségük javításával, különös tekintettel a piacra jutás elősegítésével. Széleskörű inkubációs lehetőségeket kell biztosítani a vállalkozások számára.

Egészségügyi és egészségipari fejlesztések

Az egészségügyi szolgáltatások bővítése, valamint az intézményrendszer fejlesztése mind a helyi lakosság, mind pedig a megyén kívülről érkezők ellátását szolgálja, valamint a helyi foglalkoztatási mutatókra is kedvező hatással lenne.

Indokolt a megyében az egészségipari fejlesztések szélesebb körű támogatása, kiemelten a gyógy- és termálvizek hasznosítása szempontjából, valamint a gyógyászati segédeszközök készítése, gyártása és forgalmazása tekintetében. További kiemelt fejlesztési cél az új kihívásként jelentkező járványügyi megelőző és beavatkozó tevékenységek infrastrukturális és humánerőforrás oldali feltételeinek

erősítése.

Regionális szintű gazdasági és piaci együttműködések elősegítése vállalkozói együttműködések (klaszterek) által

A piaci versenyben való javuláshoz szükséges – földrajzi távolságon, illetve ágazatokon alapuló – összefogások, partnerségek kialakulását elősegíteni. A Dél-dunántúli régió belül fontos Tolna megye gazdasági szerepének erősítése. Új lehetőségként jelenik meg a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség, amely három megye (Bács-Kiskun, Fejér, Tolna) területét érinti. E három megye szélesebb körű gazdasági együttműködésének katalizálása szükséges.

A megyei gépgyártási kapacitások erősítése elsősorban az autóipari, szerszámgépgyártás területén és elektronikai iparban

Ki kell használni a megye erős német gazdasági kapcsolataira épülő gazdaságfejlesztési lehetőségeket – elsősorban a világhírű német gépgyártási tapasztalatokra alapozva. Támogatandó a városok ipari parkjaiba, ipari övezeteibe települő, illetve a főként Szekszárd és Bonyhád térségében jelenlevő gépipari cégek fejlesztése.

A tisztaszén-technológia meghonosítása és kőbányászat fejlesztése, és az ezekre épülő gazdaságfejlesztés Nagymányok térségében a környezeti fenntarthatóság figyelembevételével

A megye Baranya megyével határos területén jó minőségű kő alapanyag található, amelynek a hosszú távú kinyerése indokolt.

A kőszén kitermelése és nagy mennyiségben történő értékesítése sem gazdasági, sem környezetvédelmi szempontból nem javasolt a térségben, de a korábbi szénbányaterületek tisztaszén-technológiához szükséges jó minőségű kőszén is tartalmaznak, amely már kis mennyiségben történő - a környezetvédelmi előírásoknak megfelelő kinyeréssel - ipari célú (informatikai, vegyipari) hasznosítása jó kitörési lehetőség a térség számára.

Tolna megyében kiemelten fontos a gazdasági szereplők, ipari tevékenységek fejlesztése, a vállalkozások felkészítése a koronavírus-járvánnyal kapcsolatos negatív hatások csökkentésére, a munkahelyek járványszempontú biztonságossá tétele és megőrzése, a gazdasági potenciál, termelőképesség megőrzése és fokozása.

Tolna megye területére a „Piacképes, hagyományosan jelenlevő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (élelmiszeripar, textil- és bőripar, gépgyártás, fémfeldolgozás) fejlesztése” című stratégiai cél keretében tervezett jelentősebb területi beavatkozásokat a 4. számú mellékletben szereplő ábra mutatja.

II.1.1.3. Stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása

Védett építészeti értékek gazdasági, turisztikai és közösségi célú hasznosításának

elősegítése

A megyében található kúriák, kiskastélyok országos vagy helyi védettség alatt kihasználatlanul állnak. Állagromlásuk megállítható és visszafordítható lenne hasznosításukkal. Ezek egy része a településektől kissé távolabb fekszik, de a mai lehetőségekkel, alternatív infrastruktúrával elláthatók. Elsősorban szálláshelyek kialakítása indokolt, illetve közösségi funkciók preferálhatók.

Hasznosításuk terén szintén fejlesztendőek a megyei várak (pl.: Dunaföldvár, Ozora, Simontornya), római kori régészeti lelőhelyek (pl.: Limes, Iovia), valamint szobrok, szoborcsoportok (pl.: Kossuth-szoborcsoport).

Helyi turizmus versenyképessége

A helyi turizmus versenyképességének javítása Tolna megyében lehetőséget teremt a közösségi szinten irányított helyi gazdaságfejlesztésre, melynek egyik lehetséges módja a helyi jelentőségű turisztika vonzerejének javítása (pl. szálláshelyek bővítése, wellness szolgáltatások bővítése, aktív turizmus, Paks II. igényeire épülő, célzott turisztikai attrakciók, interaktív túraútvonalak fejlesztése), fesztiválok szervezése, ami hozzájárul a helyi termékek népszerűsítéséhez, a helyi piacok újjászervezéséhez, valamint ezáltal növeli a helyi foglalkoztatottságot is.

Országos jelentőségű védett természeti területek

Feltáratlanok a megyében az országos hírű, de célállomásként még nem eléggé keresett védett területek. Ezekhez feltétlenül szükséges kialakítani látogató- és információs központokat, valamint a terület bejárhatósága és megközelíthetősége sem optimálisan biztosított (pl. Gemenci kisvasút indítása Szekszárdról, a Mecsek ÉK-i feltárása látogatóközponttal (Váralja ökoturisztikai centrum kialakítása, Váraljai Parkerdő szolgáltatásainak bővítése, erdei iskola megvalósítása), a Pácsvári-tavak átfogó turisztikai hasznosítása). A védett természeti területek turisztikai szempontból rendkívül jó lehetőséget biztosítanak a megye számára. A csodálatos természeti környezetben biztosíthatók a minőségi, a mai kor követelményeinek megfelelő vadász, horgász, öko- és lovas turizmust kiszolgáló létesítmények, és az igényeket kielégítő szolgáltatások. A védett természeti területek turisztikai bemutathatóságát (pl. látogatóközpontok, megközelíthetőség, tanösvények) a természetvédelmi szempontokkal szorosan összehangoltan kell megtervezni és megvalósítani. A területek bemutatása a védett terület természeti és táji értékeit nem károsíthatja.

Sió turisztikai hasznosítása

A Sió összeköti az ország vízrajzának két kiemelkedő természeti kincsét, a Balatont és a Dunát. A mintegy 120 km-es szakaszból 100 km a megyén keresztül halad, és a városoktól távol, a megye turisztikailag még feltáratlan területeit szeli át. A meder rendezésével és vízszállító képességének helyreállításával javulna a vízgazdálkodás, ami nemcsak a vízi közlekedést biztosítaná, de lehetőséget teremtene a mezőgazdasági területek szükség szerinti öntözésére is, illetve így a Sió teljes szakaszán használhatóvá válna a vízi turizmus számára. A töltéseken turisztikai és egyben hivatásforgalmat is szolgáló összefüggő kerékpárutat kell kialakítani. A fejlesztés szervesen kapcsolódna a Balaton kiemelt üdülőövezetéhez, gazdagítaná az ottani kínálatot és programot kínálna a meghosszabbított szezonban. A kiépített megállóhelyek, pihenők alkalmasak arra, hogy a Sió tágabb

vonzáskörzetében található értékeket (ozorai és simontornyai vár, felsőrácegrespusztai Illyés Gyulához a sárszentlőrinci Petőfi Sándorhoz és Lázár Ervinhez kötődő irodalmi túrák szervezésére alkalmas pontok, a sárszentlőrinc-uzdi Fördős-Kúria, a kölesdi és tengelici kastélyok, a sióagárdi tájház, valamint a pincefalvak) szolgáltatások nyújtásával turisztikai attrakciókká fűzzék. Átfogó célunk, hogy a megyében összefüggő kerékpárút-hálózatot, és erre felfűzött komplex turisztikai kínálatot alakítsunk ki. A turisztikai attrakciókra épülő, már meglévő kerékpárút-hálózat szakaszait is magába foglaló, megyei összefüggő kerékpárút egyben a szomszédos megyék (Somogy, Fejér, Baranya, Bács-Kiskun) nagyobb turisztikai értékeinek elérését is szolgálják.

Duna menti rekreációs térség kialakítása

Három város (Dunaföldvár, Paks, Szekszárd), egy nagyközség (Fadd) és három község (Bölcske, Gerjen, Bata) kivételével települések belterületétől távol halad a megye K-i határán mintegy 100 km hosszan a legnagyobb magyarországi folyó. Ez a természeti adottság, valamint a kialakult holtágak, öblök, a gemenci állat- és növényvilág kincsei indokoltá teszik a régióban minőségi szállás- és vendéglátóhelyek létesítését, a vízi sportokra, horgászturizmusra, a hagyományokra alapozott rekreációs térség kialakítását. Turisztikai vonzerőt képezhet Dunaföldváron a vár, a tájház, a gyógyfürdő, Bölcskén a pincefalu, a római kori Limes maradványok, Pakson az Atomenergetikai Múzeum és Látogatóközpont, a pincefalu, a római kori Lussonium, a képtár, Gerjenben a tájház, a Mária-út részét képező katolikus templom és a kompkikötő öböl része (a horgászat mellett kedvelt evezős megállóhely), Fadd- Domborin az üdülőtelep és a vízi sportok, Decsen a tájház és a sárközi népviselet, Bogyiszlón az orchideás erdő, Szekszárdon a Gemenci-erdő, Bátán a tájház, továbbá Báticaszen az Árpád-kori romok. Turisztikai szempontból a Sióhoz és a Dunához kapcsolódó rekreációs térség együttes kezelése, a programok, szolgáltatások egymással való kiegészítése javasolt. A megépült M6 autópálya a bel- és külföldi turizmus számára egyaránt jól megközelíthetővé teszi ezt a térséget.

A Duna-menti, nemzeti park területeit érintő fejlesztésekkel kapcsolatosan (pl. vízi túra, horgász turizmus és egyéb) a már meglévő, működő helyszínek infrastrukturális fejlesztése a cél, azaz újabb védett területek ne kerüljenek beépítésre.

A Duna-mentiségből adódó előnyök kihasználása kiváló együttműködési lehetőség Tolna és Bács-Kiskun megye számára nem csak az épülő paksi híd, hanem a gemenci erdő okán is. Az együttműködésben történő turisztikai fejlesztésekből, az esetleges közös termékcsoomagok által meghosszabbítható az átlagos tartózkodási idő, így a Duna menti rekreációs térség kiterjesztéséből a Duna két oldalára mindkét megye profitálhat.

A Duna mentén észak-déli irányban több hosszabb kerékpáros útvonal található. Ezek összekötése, illetve a megyén kívüli összekötése kiemelt jelentőségű (pl.: Báticaszen-Pécsvárad, Alsónyék-Baja, Alsónyék-Bata).

Tolnai-hegyhát ökoturisztikai fejlesztése

A Tolnai-hegyhát térség rendelkezik a megye egyik legszebb természeti és kulturális környezetével. Lengyel-Hőgyész NATURA 2000 erdők, Kisszékelyi-dombság különleges természetmegőrzési terület, Apponyi kastélyok (Hőgyész, Lengyel), sváb népi építészeti emlékek (Kalaznó, Závod), bukovinai székely hagyományok (Hőgyész), vallástörténeti emlékek (római keresztény vértanú ereklye Mucsi, Papdi

kápolna, Závod kálvária, keresztek), régészeti szakirodalomban legismertebb késő bronzkori földvárunk (lengyeli kultúra, Wosinszky Sándor). A térség nyolc településének összefogásával (Lengyel, Hőgyész, Závod, Mucsi, Kalaznó, Dúzs, Csibrák, Kurd), azok természeti, kulturális, történelmi értékeinek bemutatását a Tolnai Zöldút civil mozgalom végzi, mely egyben a közösségépítés példája is a térségben. A megye legjelentősebb környezeti nevelése is a hegyhát déli részén, a Lengyel-Annafürdő erdei iskolában zajlik, melyet számos minősítés és díj is igazol. Javasolt a térség kulturális életének, helyi termelők, falusi turizmus, természethez köthető sportok (tájfutás, teljesítménytúrák, kerékpár túrák), rendezvények támogatása, mellyel a beföldi turizmus egyik kiemelt célpontjává válhat és a gyönyörű, eldugott falvakban is növeli a megélhetést és a lakosság megtartó szerepet.

Termál- és gyógyturizmus megyei központjainak további fejlesztése, új központok létesítése

Két jelentősebb létesítmény működik a megyében, az egyik Dombóváron, a másik Tamásiban. Az előbbi magas színvonalú szálláslehetőséggel és egészségügyi szolgáltatással is bír, az akadálymentes megközelíthetőség mindkettőnél biztosított, az utóbbi esetében pedig példaértékű a teljeskörű akadálymentes használat. Tamási esetében a külső strand, a közeli kemping és egyéb szálláshelyek továbbépítése, Dombóváron a fürdő további fejlesztése (a fürdő és a szálláshely közötti közvetlen, fedett átjárás biztosítása) preferálható, valamint mindkét fürdő esetében igen széles körű marketing-tevékenység szükséges az országos és a nemzetközi turisztikai vérkeringésbe való bekapcsolódáshoz.

A gyógyturizmus fejlesztésében is kiemelt szerepet kapnak az egészségmegőrző fejlesztések, az egészségturizmus támogatása. A következő időszakban nagyobb jelentőséget kap a Tamási-Dombóvár egészségturisztikai tengely.

Mindkét település számára egy várható nemzetközi szintű vasúti (és közúti) megközelíthetőség kiépítése óriási előrelépést jelentene.

Ugyanakkor fontos lenne a helyi jelentőségű bonyhádi termálfürdő megépítése is a jelenlegi strand továbbfejlesztésével.

A paksi és dunaföldvári gyógyfürdő további bővítése és fejlesztése a regionális és megyei gyógyvízkínálatot és a ráépülő gyógyászati szolgáltatások kínálatát jelentős mértékben javíthatja.

A szálláslehetőségek mennyiségi és minőségi fejlesztése Tamási, Szekszárd, Paks, Dunaföldvár és Bonyhád esetében is indokolt.

A Szekszárdi és Tolnai Borvidék, valamint a pincefalvak borturisztikai és gasztronómiai kínálatának növelése

Az elmúlt években méltán elismert lett mind országosan, mind nemzetközileg a borvidék, több Év Bortermelője, Év Pincészete cím került a megyébe, Szekszárdra. A Magyarország Legszebb Szőlőbirtoka versenyben is egyre szebb eredmények születnek: 2020-ban a kis-, közép- és nagybirtok kategória 9 díjazottja közül 6 borászat szekszárdi volt. A Vinagora 2020 Nemzetközi Borversenyen több mint 25 aranyérmet szereztek szekszárdi borászatok.

Kitörést jelenthet az együttműködés, országos és nemzetközi hírű programok, fesztiválok szervezése, igényes és különböző színvonalú szálláshelyek és vendéglátóegységek kialakítása, valamint kapcsolódás egyéb kulturális és turisztikai akciókhoz. Több száz pincéből álló pincefalvak (Bölcske, Paks, Györköny, Sióagárd) találhatóak a megyében, melyekből országosan is csak néhány van. Kedvező közúti

megközelítéssel az M6 mentén további baranyai (villányi) és Bács-Kiskun megyei (hajósi, nemesnádudvari, solti) pincefalvak érhetők el. Ezek együttműködésével, pincefalvankénti központok létrehozásával, a szállás és a vendéglátás lehetőségeinek bővítésével kiváló turisztikai attrakciók alakíthatók ki. A pincefalvak szomszédos megyékben lévő borkínálattal történő összekapcsolása, valamint a szekszárdi borturisztikai lehetőségek kiegészítése a megyeszékhely sport-, konferencia-, üzleti és szabadidős turizmus nyújtotta lehetőségeivel, erősítené a térség komplex turisztikai vonzerejét. A borturizmussal egyetemben fontos a helyi gasztronómiai kínálat bővítése, az abban rejlő lehetőségek kiaknázása, valamint a helyi termékeket előállító gazdaságok fejlesztése.

Kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése

A kerékpáros turizmus igényeinek kielégítése érdekében kiemelten fontos az alábbi szakaszokon a kerékpáros közlekedés feltételeinek megteremtése és a már kiépített szakaszok összekapcsolása és további fejlesztése: *Harc – Kölesd (Sió- töltésen) - Simontornya, Kölesd – Szárazd - Regöly (Sió és a Tamási - Pécs vonal összekötése), Szekszárd – Bonyhád – Pécs, Bonyhád-Nagymányok-Kismányok-Váralja, Bonyhád – Mőcsény – Szekszárd útvonal hiányzó szakaszai, Pörboly – Bátaszék – Bonyhád, Szekszárd–Tolna–Fadd–Dombori-Gerjen-Dunaszentgyörgy-Paks, Tamási–Dombóvár–Orfű–Pécs, Dombóvár–Kaposvár.*

A megvalósítandó fejlesztések a turisztikai célokon túl a hivatásforgalom szempontjából is jelentősek.

Környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések

Szükséges a megye területén lévő előregedett, elszennyeződött infrastrukturális elemek (pl.: ivóvíz-gerincvezeték hálózata, vízáttemelő szivattyúk) cseréje, bővítése. Nagyobb településeken szennyvíztisztító telepek kiépítése, kisebbeken pedig alternatív megoldások alkalmazásának támogatása indokolt. A már meglévő szennyvíztelepeket bővíteni, fejleszteni és korszerűsíteni kell. A részben csatornázott települések esetén a 100%-os csatornázottság elérése a cél.

Javítani, kiterjeszteni, valamint támogatni kell a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeit, csakúgy, mint a zöldhulladék kezelés és hasznosítás lehetőségeinek (házi és közösségi komposztálás) megteremtését.

A szennyvíz- és hulladék kezelés kapcsán cél a megbízhatóan működő rendszerek kialakítása, továbbá a meglévő szennyvízrendszert használó lakosság felvilágosítása, tájékoztatása, ellenőrzése (pl. a csapadékvizek szennyvízrendszerbe történő bekötése kapcsán, a hulladék kezelésének fontosságáról) a talaj és a vizek szennyezésének elkerülése érdekében.

Támogatni kell a mezőgazdaság, az ipar és a közlekedés által okozott zaj- és légszennyezettség mérséklésére irányuló technológiai fejlesztéseket és védősávok létesítését, az Országos Levegőterhelés-csökkentési Programban megfogalmazott célok eléréséhez hozzájáruló tevékenységeket. Segíteni kell a lakosság környezettudatosságának növelését - oktatás, szemléletformáló programok, rendezvények, kiadványok segítségével.

Tolna megyében az elmúlt évtizedekben beszennyezett területek kármentesítése, az ebből adódó környezeti kockázatok csökkentése az előttünk álló tervezési, fejlesztési időszak feladatai közé tartozik (Szekszárd, Bonyhád, Nagymányok, Simontornya, Dunaföldvár és Dombóvár térségében). A tervezett fejlesztések megvalósítása során az ipari múlttal rendelkező ún. barnamezős területek preferálása indokolt a zöldmezős

beruházásokkal szemben.

Tolna megyében fontos a természeti és táji értékek megőrzése, a biodiverzitás fenntartása, a táj szerkezetében és karakterében bekövetkezett kedvezőtlen irányú változások fékezése, megállítása. Turisztikai és fenntarthatósági szempontból különösen fontos a természetes és természetközeli élőhelyek megőrzése, a biológiai és táji sokszínűség fenntartása, valamint a táji örökség megőrzése. Ehhez szükséges a kedvező tájkaraktert őrző termelés, kereskedelem és egyéb szolgáltatások erősítése. A táji fenntarthatóság érdekében indokolt a működőképes ökológiai rendszerek, zöldinfrastruktúrák fennmaradásának és fejlesztésének biztosítása, az ökoszisztéma szolgáltatások megőrzése, a fejlesztések során az ökológiai viszonyoknak megfelelő, honos fajok alkalmazása, zöldfelületek ökológiai és használati értékének növelése, minőségének javítása, építmények és létesítmények tájba illesztése, tájsebek begyógyítása, a táj rehabilitálása és rekultivációja.

A közvetlenül nem turisztikai célú, természetes és természetközeli élőhelyekkel rendelkező területrészekben kiemelten fontos a biodiverzitás védelme, hiszen ezek a területek menedékhelyei lehetnek számos értékes, olykor védett, illetve fokozottan védett növény- és állatfajnak.

Kiemelten fontos továbbá az erdőgazdálkodás fenntarthatósága. Az erdővel kapcsolatos természeti értékek hosszú távú megőrzésének megkerülhetetlen előfeltétele a környezetkímélő erdőgazdálkodás. Az erdőgazdálkodással érintett területeken fontos feladat a tartamos gazdálkodás feltételeinek biztosítása. Ebből következően az erdő kezelőjének gazdasági, védelmi és rekreációs feladatai közötti harmonikus összhang megteremtése szintén kiemelt feladat. Az értékteremtő, szakmai alapon végzett környezetkímélő erdőgazdálkodás a biztosítéka az erdő hosszú távú jövőjének, így az elé a védelmi funkcióból fakadó korlátozások, csak kiemelten indokolt esetben tehetők.

A tervezett és megvalósított fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani a NATURA 2000 területekre. Az Európai Közösség Natura 2000 hálózatába tartozó területeken történő fejlesztések során az adott területre vonatkozó Natura 2000 fenntartási tervben megfogalmazottakra figyelemmel kell eljárni.

Tolna megye területére „A megye természeti erőforrásainak és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása és tematikus összekapcsolása” című stratégiai cél keretében tervezett jelentősebb területi beavatkozásokat az 5. számú mellékletben szereplő ábra mutatja.

II. 1.1.4. Stratégiai cél: Vállalkozások versenyképességének erősítése

Vállalkozások foglalkoztatási képességének erősítése

Tolna megye foglalkoztatási gondjainak enyhítéséhez összehangolt szakpolitikai és fejlesztési erőfeszítésekre van szükség, mely erőfeszítések figyelembe veszik a koronavírus-járvány okozta többletfeladatokat is. A foglalkoztatást támogató közösségi intézményrendszer fejlesztése mellett fontosak azok az intézkedések (mint pl. a foglalkoztatási paktum projektek), amelyek célzott támogatással segítik a vállalkozásokat abban, hogy minél több embernek - különös tekintettel a foglalkoztatási szempontból speciális társadalmi csoportoknak - tudjanak munkát adni.

Termék-, technológiai és szervezeti újítások ösztönzése és támogató környezet megteremtése

A gazdaság fejlődéséhez elengedhetetlen egy olyan üzleti-társadalmi környezet létrejötte, amelyben minél több Tolna megyei vállalkozásnak megéri újításokat bevezetni előállított termékeiket, használt technológiájukat és szervezeti folyamataikat tekintve. A fejlesztéspolitika ezt foglalkoztatási és beruházási támogatásokkal, innovációs együttműködések ösztönzésével tudja támogatni.

Kis- és középvállalkozások szolgáltatásfejlesztése

A kis- és közepes méretű vállalkozások fejlesztésekor az infrastrukturális beruházások mellett fontos figyelmet kapnia a szolgáltatások fejlesztésének is. Ezzel összefüggésben kiemelten fontosak a KKV-szektor növekedési problémáinak leküzdéséhez azok a támogatások, amelyek a fő üzleti tevékenységen kívüli, azokat támogató folyamatok (pl. marketing, sales, hálózatépítés, asszisztencia) fejlesztését támogatják.

Üzleti, vállalkozói készségek fejlesztése

A gazdagfejlesztés fontos elemei azok a programok, amelyek a magas szintű üzletvezetési készségek elsajátítását és naprakészen tartását támogatják. Képzésekkel, szaktanácsadással mind a vállalkozóvá válást, mind a már üzlettel rendelkezők ismereteinek bővülését érdemes támogatni.

IKT- technológiák használatának ösztönzése az üzleti életben

Az infokommunikációs technológiák minél szélesebb körű használata az egyik útja annak, hogy a Tolna megyei vállalkozások hatékonysága növekedjen. Az új típusú technológiai megoldások bevezetése önmagában is fontos eleme lehet egy innovatívabb vállalati működésre való átállásnak, valamint emellett energiát szabadít fel más típusú újítások kikísérletezéséhez, kipróbálásához.

Vállalkozások karbonsemleges energia-felhasználását és energiahatékonyságnövelését célzó fejlesztéseinek támogatása

Mind üzleti (költséghatékonysági), mind környezetvédelmi szempontból hasznos az energiafelhasználás racionalizálása és karbonsemleges energiaforrások használata. Ezzel összefüggésben fontos támogatni a termelő és szolgáltató üzleti folyamatokhoz kapcsolódó energiahatékonysági és megújuló energiaforrások bevonását lehetővé tevő beruházásokat. Ezzel összefüggésben az elektromos hálózatok fejlesztése is szükséges.

Vállalkozások tőkéhez jutási lehetőségeinek szélesítése

A gazdaságfejlesztés fontos eleme a vállalkozások finanszírozási problémáinak enyhítése, beruházási kedvük növelése. Ennek eszközei a visszatérítendő és vissza nem térítendő támogatások, kedvezményes kamatú hitelkonstrukciók, kombinált hitelprogramok. A finanszírozási programok esetén kiemelten fontos, hogy minél rugalmasabb és minél kevesebb adminisztrációs teherrel járó rendszer alakuljon ki.

II.1.2. Átfogó cél: Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió

II.1.2.1. Stratégiai cél: Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban

A gazdasági igényekhez igazított, gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakítása, a szakképzési lehetőségek bővítése és a fiatalok képességeinek kibontakoztatása, idegen nyelvi kompetenciáinak fejlesztése

A piaci igényt nem támasztó képzések helyett indokolt a piacképes, azon belül is elsősorban a gazdaság által igényelt képzések preferálása (például informatikai, műszaki, közösségfejlesztői, stb.).

A Szakképzés 4.0 stratégia célja, hogy a magyar diákok úgy kerüljenek ki az iskolákból, hogy az alapkompenciákon túl rendelkezzenek olyan készségekkel, kompetenciákkal, amelyek megalapozzák a gazdaság által igényelt képzettség elsajátítását és az egész életen át tartó tanulást.

A szakképző iskolák képzési szerkezetének átalakításával, a keresletvezérelt képzések kialakításával olyan szakmák oktatása kell megvalósuljon, amelyek a munkaerő-piaci igényekhez igazodnak, amelyek megszerzésével a megyében el tudnak helyezkedni a szakemberek. Ez akkor lesz sikeres, ha ebben részt vállalnak a megye gazdasági szereplői is, éppen ezért szükséges folytatni a gyakornoki programokat, nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon a jövőben a duális képzés. Mindehhez elengedhetetlen a rendszeres kommunikáció és kapcsolattartás a munkaadók és képzőhelyek között, valamint korszerű tanműhelyek létrehozására, térségi ágazati képzőközpontok kialakítására van szükség. Az ágazati képzőközpontok olyan innovációs képzési platformok, amelyek a szakképzési centrum és a duális képzésben meghatározó vállalat(ok) együttműködésén alapul. Feladata a duális képzés mellett helyi innovatív módszertanok kidolgozása és terjesztése az intézmények és gazdálkodó szervezetek részére. Mindezzel megvalósulhat az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának növelése, valamint az innováció és a kreativitás fejlesztése az oktatás minden szintjén, beleértve a non-formális és informális tanulási formákat is.

Fentiek mellett fontos, hogy bizonyos szakmák (kiemelten a vendéglátás, turizmus) esetében a szakmai ismeretek mellett az idegen nyelvi kompetenciák fejlesztése is hangsúlyos szerepet kapjon.

A fenti intézkedések jól illeszkednek a megye azon általános törekvéséhez, hogy hozzájáruljon a fiatalok képességeinek kibontakoztatásához, amely a gyakorlatorientált szakképzési rendszeren túl a települési ifjúsági munkák fejlesztésével, a fiatalok helyi szerepvállalásának támogatásával és a fizikai aktivitás területein mutatkozó képességek kibontakoztatását segítő programok és együttműködések indításával érhető el.

Felnőttképzési (műszaki szakképzési) központok létrehozása a megyében

Elsősorban a Paksi Atomerőmű bővítéséhez kapcsolódó, illetve a megye piaci igényeihez igazodó műszaki képzés indokolt lenne, ami hozzájárulna a megye szakképzésének minőségi javításához, ezzel is helyben tartva a továbbtanulókat.

A közoktatás és a szakképzés színvonalának javítása és az oktatás modernizálása (digitalizálás, e-oktatás)

A jelen és a közelmúlt pandémiás helyzete is rávilágított arra, hogy a magas színvonalú jelenléti oktatás mellett mennyire fontos az oktatásban a fejlett informatikai háttér, illetve a digitalizációt biztosító technikai feltételek megléte. A digitális átállás ezen túlmenően a távoktatás elterjesztésében és az esélyegyenlőség biztosításában is fontos szerepet játszik.

A közoktatás és a szakképzés digitális modernizációjával javulhatna az oktatási esélyegyenlőség városi és falusi diákok között. Ehhez elengedhetetlen a megye területén egységes infrastrukturális színvonal biztosítása. Az oktatás digitális modernizációja (az oktatói és a tanulói kompetenciák fejlesztése, intézményi és tanulói eszközpark, valamint internetkapcsolat biztosítása) emellett feltétlenül szükséges egy világjárvány miatti oktatási ellehetetlenülés elkerüléséhez. Elektronikus oktatási anyagokkal, tantervi hálóval, vizsgarendszerrel megszűnhetnének a földrajzi adottságból eredő hátrányok a vidéki térségben is. Ezért támogatjuk a távoktatási képzési struktúra kiépítését és a Digitális Campus létrehozását a PTE KPVK-n.

A technikai feltételeken túl a meglévő oktatási szakemberek, pedagógusok informatikai és távoktatási módszertani képzése, továbbképzése is elengedhetetlen.

Szükséges az oktatási rendszert átfogó fejlesztések infrastrukturális megalapozása és támogatása, hiszen egyrészt az intézmények felzárkóztatásának is fontos kritériuma az infrastrukturális feltételek javítása, másrészt pedig a minőségi oktatási környezet kialakításához és a formális többlétszolgáltatások nyújtásához is elengedhetetlenek az ilyen irányú fejlesztések a megyében. A fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani az iskolák digitális környezetének kialakítására, az okos iskolák követelményeinek történő megfelelésre.

A koronavírus-járvány rávilágított arra, hogy az oktatás modernizációján túl a szakmák, szakterületek oktatásában, a szükséges tudás biztosításában is több tématerületen újragondolás szükséges. Szükségszerű tovább- és átképzési igények jelentkeztek, melyek kielégítése nagy hatást gyakorol a gazdaságra, a termelésre, így a megye életképességére.

A minőségi oktatáshoz való hozzáférés biztosítása és a korai iskolaelhagyás csökkentése

Az oktatáshoz, neveléshez és képzéshez való hozzáférés a korai iskolaelhagyás csökkentése, a befogadó nevelés támogatása és a nemzetiségi nevelés szakmai támogatása által biztosítható. Egyértelműen szükség van a megye pedagógusainak folyamatos szakmai fejlesztésére, hogy megfeleljenek a megújuló köznevelési rendszer igényeinek. A megye közoktatást végző intézményeiben végzett tartalmi, módszertani fejlesztésekkel, az értékelési rendszerek alkalmazásával és működtetésével támogatni lehet és szükséges a fenti folyamatokat. Kiemelt figyelmet kell fordítani a szakképző iskolák által indított orientációs évfolyamokra, műhelyiskolai képzésekre.

A korai iskolaelhagyás problémája, valamint a köznevelés eredményessége és hatékonysága is javítandó olyan formális és informális tanulási formákon keresztül,

mint a kompetencia- és személyiségfejlesztő, tehetségkutató és tehetséggondozó programok, foglalkozások, nevelési programsorozatok, tematikus táborok, erdei iskolák és ismeretterjesztő programok működtetése. Az egész életen át tartó tanulás eszményének meghonosításával, távoktatással és e-learning technikákkal széles körben fejleszthetők a lakosság alapkompenciái.

Szociális ellátórendszer fejlesztése

Az egységes színvonalú alapellátás megteremtése érdekében indokoltak az infrastrukturális fejlesztések, a meglévő bentlakásos szociális intézmények kapacitásainak bővítése, új intézmények létesítése.

A megyében a falvak megmentése egyben kapcsolódhat a szociális ellátórendszer fejlesztéséhez. A megye célja a bentlakásos intézményrendszer kiterjesztése, strukturális átalakítása. A falusi épületállományból az idősek és gondozásra szorulóknak számára kialakított, átalakított ingatlanok új kitörési lehetőséget jelenthetnek az elnéptelenedő települések számára (a kistelepülések lakatlan ingatlanjainak átalakításával, felújításával és akadálymentesítésével). Új, emelt szolgáltatási színvonalú nyugdíjas lakóparkok létesítésének támogatása is prioritást élvez.

Továbbá fontos a szociális szolgáltatások bővítése, és az ehhez való hozzáférés elősegítése. Különböző programok, tanácsadói és egyéb szolgáltatások (pl. mentorálás) segítségével szükséges az idősek és a családok támogatása, tekintettel a nevelőszülői hálózatok fejlesztésére is.

A szociális alapellátás fejlesztéséhez szükséges a humán erőforrás utánpótlás biztosítása (képzéssel, átképzéssel).

Civil szféra megerősítése a megyében

A befogadó társadalom elősegítéséhez nélkülözhetetlen az aktív közösségi szerepvállalás és az önkéntesség erősítése. Ki kell használni a megye már meglévő civil szervezeteiben rejlő lehetőségeket az ilyen szervezetek munkájának és programjainak támogatásával, infrastruktúrájának fejlesztésével, alulról jövő kezdeményezések felkarolásával.

Az önkéntesség elterjedéséhez egyrészt csatlakozni kell népszerűsítő kampányokhoz, másrészt aktívan hozzá kell járulni az önkéntességet elősegítő intézményi keretek kialakításához, szakemberek és önkéntesek képzésével, az önkéntes munkák és azok népszerűsítésének módszertanának megismerésével és terjesztésével.

A pandémiás helyzet elmúltával szükséges civil szféra társadalomépítő, társadalomformáló erejére támaszkodva feléleszteni, esetenként újjáéleszteni a társadalmi kapcsolatokat, a civil-, kulturális-, és a sportéletet ezel is hozzájárulva a koronavírus-járvány negatív hatásainak enyhítéséhez.

Helyi identitás és kulturális élet fejlesztése a meglévő közösségi terek és programok fejlesztésével, újak létrehozásával, közösségfejlesztő szakemberképzés támogatásával

Tolna megyének meghatározó jellemzője, hogy erős az egyes térségekhez, településekhez tartozó helyi identitás. Fontos cél ezeket a kötődéseket ápolni és a helyi közösségeket tovább erősíteni közösségi terek létrehozásával, kulturális és hagyományőrző programok szervezésével.

Ezeket a törekvéseket erősítheti, ha közösségfejlesztő szakemberek is részt vesznek a kulturális élet szervezésében. A közösségfejlesztő szakemberek feladata, hogy

összefogva a helyi igényeket, kihasználva a helyi lehetőségeket, a közösségtudatot erősítsék.

A Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Karán jelenleg is folyó szociális munkás, szociális gazdasági menedzser, gyógypedagógus, közösségi művelődésszervező, gyermek és ifjúságirodalmi szakember, játékpedagógia és szabadidő szervező, vidékfejlesztési agrármérnök, szőlész-borász, borturizmus és borgasztronómia, környezetkultúra, természetpedagógiai szakképzésekre lehet építeni, és indokolt volna további kapcsolódó szakok és szakképzések indítása is.

Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózásának és munkához jutásának elősegítése

A vidéken és a városokban egyaránt megtalálható hátrányos helyzetű kiskorúak és felnőttek speciális képzési és nevelési igényeire választ adó, társadalmi beilleszkedésüket segítő intézményi rendszer megerősítése, valamint e társadalmi rétegek munkába állásának támogatása szükséges a megye egész területén. Ezt védett munkahelyek létrehozása, mentorálás és tanácsadás, illetve az ezek hatékonyságát biztosító kutatások és elemzések elvégzése biztosíthatják. Számukra az atipikus foglalkoztatási módok is segítséget jelenthetnek, ezért támogatandó ezek szélesebb körű elterjesztése.

A hátrányenyhítés kiemelt eszközei lehetnek a szociális vállalkozások.

Hátrányos helyzetű csoportok befogadásának elősegítése

A megye hátrányos helyzetű csoportjainak befogadását négy probléma kezelésével lehet javítani. Növelni kell a társadalmi integrációt, segíteni kell a területi hátrányok felszámolását, csökkenteni kell a mélyszegénységet és a gyermekszegénységet. Ezen problémák mindegyikét érdemes kétfelől is megragadni. Egyrészt olyan programokra van szükség, amelyek hatékonyan kezelik a felmerülő társadalmi problémákat. A társadalmi integrációt a hátrányos helyzetű emberek szerepvállalásának erősítésével és civil szerveződésükben való részvételével lehet támogatni. A gyermekszegénység integrált térségi kezelésében segítséget nyújthatnak a tanoda programok, ezért azok járási szintű biztosítása indokolt. A megye hátrányos területeinek lemaradását csökkentő, a területi hátrányokat felszámoló intézkedések és programok egyik fő fókusza az emberi erőforrások javítása kell, hogy legyen.

A beavatkozások hatásait másrésztől infrastrukturális fejlesztésekkel lehet erősíteni, melyek vagy közvetlenül érinthetik a négy problématerületet, vagy közvetetten segíthetik a probléma megoldásán dolgozó szervezetek munkáját. A mélyszegénységben élők helyzetét a területi hátrányok felszámolása révén komplex telepprogramok, bérletfejlesztések javíthatják, a gyermekszegénységet a sikeres oktatást és önálló életkezdés esélyeit javító intézmények (tanodák) infrastrukturális fejlesztései csökkenthetik. Szükség van a megyében a társadalmi integrációt elősegítő intézmények széles körű támogatására is.

II.1.2.2. Stratégiai cél: A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése

Családbarát foglalkoztatáspolitikai, az atipikus foglalkoztatás lehetőségeinek

kiterjesztése

Táv munkával, részmunkaidős foglalkoztatással, bedolgozással, családi termeléssel, illetve a közmunkaprogram racionalizálásával javulhatna elsősorban a falvak munkanélküliségi rátája, valamint a nők foglalkoztatási helyzete.

A pandémiás helyzet rámutatott arra, hogy az alternatív foglalkoztatási formák alkalmazása nem csak lehetőségként kell, hogy megjelenjen, hanem a mai kor kihívásaira adott válasz is egyben.

Ennek a célnak az elérését szolgálja a szülői igényeket mennyiségileg és minőségileg egyaránt kiszolgáló bölcsődei hálózat létrehozása is.

Életminőség javítása és vonzó léttér kialakítása a településeken gazdasági funkcióbővítéssel

Indokolt a településeken a szolgáltató szektor szerepének növelése, a kereskedelem volumenének növelése, az áruválaszték bővítése, kulturális és szabadidős tevékenységek lehetőségének megteremtése. A kreatív ipar (kézművesség, művészetek) megjelenése városokban és falvakban egyaránt hozzájárulna az életminőség javulásához, az élhetőbb környezet megteremtéséhez.

A lakosság egészség tudatosságának növelése

Megyei célként jelenik meg a lakosság egészségének és egészségtudatosságának növekedése ami számos egészségügyi, társadalmi és gazdasági szervezetre ró feladatot, hiszen csak ezek együttműködése esetén van esély az érdemi fejlődésre. A hatékony egészségkommunikáció és az egészségfejlesztési programok növelhetik a lakosság fizikai aktivitási szintjét, hozzájárulhatnak a függőségek visszaszorításához, valamint növelhetik a lakossági szűrések látogatottságát és a helytelen életmóddal összefüggő betegségek megelőzésének hatékonyságát.

A koronavírus-járvány is rámutatott a lakossági egészségtudatosság fejlesztettségére, a társadalmi és szakmai elvárásokra.

Önkormányzati bérlakásprogram

A fiatalok lakáshelyzetének megoldása (fecskeház) kiemelt feladat, hogy ezzel is elősegítsük a helyben maradásukat, megakadályozzuk a falvak, illetve városok további népességcsökkenését.

Hátrányos helyzetű, vagy átmenetileg nehéz helyzetbe került személyek számára átmeneti lakhatási lehetőség biztosítása érdekében fontos a meglévő lakásállomány komfort fokozatának javítása, állagának megőrzése, illetve új összkomfortos bérlakások kialakítása.

A települési közszolgáltatások folyamatos biztosítása és szinten tartása érdekében kiemelten fontos a szolgálati lakások felújítása, komfortfokozatának növelése, illetve új szolgálati lakások kialakítása.

Munkásszállások kialakítása

A szakképzett munkaerő elvándorlása, illetve hiánya eredményezi azt, hogy egyre nagyobb az igény a megyében munkás szálláshelyek létesítésére.

Ma már egy település fejlődésének alapvető kérdése a meglévő lakosságszám megtartása, illetve annak növelése. Ennek egyik eszköze lehet az átmeneti szállás

kialakítása, amely lehetőséget teremt a településen működő vállalkozások számára a szükséges humán erőforrás biztosítására, másrészt esélyt biztosít a későbbi, településen történő letelepedésre.

Fiatal vállalkozók támogatása, vállalkozásösztönzés

A fiatalok elvándorlásának mérsékléséhez, helyben tartásukhoz fontos a gazdasági ösztönzők alkalmazása is, így támogatásokkal, pályázatokkal segítenénk fiatalok, pályakezdők vállalkozásindítását.

A Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar hallgatóinak jelentős része Tolna megyei, ezért különösen keresni kell azokat a lehetőségeket (képzési, foglalkoztatási, kulturális, életminőség-javító, közösségfejlesztési formákat), melyek valóban élhető otthonukká tehetik a megyét, hozzájárulhatnak az itt maradásukhoz.

Kulturális, sport és szabadidős-rekreációs lehetőségek bővítése városokban és falvakban egyaránt

Közösségfejlesztő céllal, valamint az egészséges életmódra nevelés eszközeként fontos megszerettetni a sportolást és kiterjeszteni a kulturális lehetőségeket. A közösségi, kulturális és sportesemények elősegítik a helyi identitás erősödését, valamint az igények, szükségletek minőségi javulását, élhetőbb környezetet biztosítanak, teremtenek a településen, amely vonzó tényező lehet a fiatalok számára is.

A fejlesztések között feltétlenül helyet kell kapnia minőségi, minden igényt kielégítő, magas színvonalú sport- és versenycélokra is alkalmas sportlétesítményeknek. Jó elképzelés például ebben a témában a gerjeni kishajó kikötő infrastruktúra-fejlesztése, ahol vízi sportokra, horgászatra és csónakázásra is lehetősége lesz az idelátogatóknak.

II.1.2.3 Stratégiai cél: Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése

Települési alpinfrastruktúra-hálózat kiépítettségének javítása

Napjainkban a lakosság részéről már elvárás, hogy lakóhelyükön biztosított legyen az alapvető infrastrukturális elemek rendelkezésre állása, azonban sajnos a települések egy részén ez még mindig nem egyértelmű adottság. A vidéki térség népesség-megtartó erejének erősítése érdekében éppen ezért nagyon fontos a legkisebb településen is a villamosenergia-, a gáz-, a távfűtés- és melegvízellátáshoz szükséges szolgáltatások biztosítása, a közműves ivóvízhálózat kiépítettsége, a víziközművek és az ivóvízhálózat rendszeres karbantartása, fejlesztése, a szennyvízkezelés és a hulladék elszállításának megoldása.

A lakossági elégedettség mellett mindezen szolgáltatások megléte a térség fejleszthetőségére is nagy hatást gyakorol, pl. a jó minőségű, kiépített víziközművek a gazdasági szereplők letelepedési hajlandóságát is pozitív irányban befolyásolhatják.

A fejlesztések tervezése során feltétlenül figyelembe kell venni, hogy az adott beruházás érint-e az illetékes vízügyi hatóság által kijelölt vízbázist és vonatkozik-e rá a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről vonatkozó jogszabályban szereplő, a védőterületek és védőidomok övezeteire vonatkozó korlátozások.

Térségi és helyi közszolgáltatás- és közigazgatás-fejlesztés, a közsféra infrastruktúra-fejlesztése

A megyében élők életére nagy hatással van a megyében működő közszolgáltatások minősége és infrastrukturális állapota. Ezért szükséges a közszolgáltatási és közigazgatási infrastruktúra fejlesztése, különösen a szolgáltatások színvonalára hatást gyakorló, valamint az akadálymentes, ügyfél- és családbarát közszolgáltatások kialakításához hozzájáruló területeken.

A magyar családpolitika sarokköve a gyermeket nevelő családok támogatása, a család és a munka egyensúlyának megteremtése, melynek fontos eleme a meglévő bölcsődei férőhelyek bővítése, korszerűsítése, valamint új bölcsődék építése (a férőhelyigények függvényében).

Fontosnak tartjuk a közétkeztetéssel foglalkozó főző- és melegítőkonyhák infrastrukturális fejlesztését, korszerűsítését, valamint a helyi minőségi élelmiszer-alapanyagok arányának, illetve volumenének növelését a közétkeztetésben annak érdekében, hogy a nagy és közepes méretű cégek mellett a kistermelők és a családi gazdaságok is beszállítói szerephez jussanak. Ezáltal egyrészt helyben és magas színvonalon, könnyen ellenőrizhető minőségű alapanyagokból biztosítható a gyermekek és a szociálisan rászoruló személyek étkeztetése, másrészt a közétkeztetés, mint biztos felvevőpiac, erősítheti a kistermelők és családi gazdaságok piaci pozícióját.

A közsféra (közigazgatási és közszolgáltató szervezetek) intézményeinek növekvő energiahatékonyságát célzó beavatkozások kiemelten fontosak, tekintettel arra, hogy mind uniós, mind hazai elvárás a karbonszegény infrastruktúrák kialakítása.

Városfejlesztéssel kapcsolatos beavatkozások

A társadalmi megújulást segíti a vonzó városi környezet kialakítása, különös tekintettel a köztéri, illetve a belterületek barnamezős területeinek rehabilitációjára, valamint a kulturális és természeti értékek megóvását és a környezetvédelmet támogató fejlesztések megvalósítására.

A városfejlesztéshez sorolhatóak még a közlekedéssel és közbiztonsággal kapcsolatos fejlesztések, előbbire az utak karbantartása, míg az utóbbira a kamerarendszerek kiépítése jelenthet jó példát. A városfejlesztési tervek és programok kialakítása során számba kell venni az egyéb kisléptékű települési infrastruktúrafejlesztések lehetőségeit is (pl közüzemek korszerűsítése).

Ugyan az M6-os autópálya megépítésével a megyében több település is mentesült az átmenő forgalom alól, azonban az elmúlt évek forgalomműködése újabb települési elkerülő utak építését teszi szükségessé a jövőben a lakóterületek életminőségének javítása érdekében.

Apró- és kistelepülési térségek elérhetőségének javítása

A települések közötti közúti, vízi és vasúti közlekedés javítása, a tömegközlekedés hatékony átszervezése gazdasági beruházások szempontjából ösztönzőleg hatna, továbbá a munkába járást és a hivatásforgalmat elősegíti és javítja. A vidékies térségben az új beruházások megvalósításához szükséges infrastrukturális háttér kialakítása rendkívül fontos.

Szociális városrehabilitációs fejlesztések

A települési infrastruktúrafejlesztések keretében kiemelt figyelmet kell szentelni a szegénység és a szegregáció által sújtott, leromlott városrészek rehabilitációjának, hiszen az ezeken a területeken létrehozott és fejlesztett létesítményeknek (közösségi tér, közmosoda, közfürdő) közösségformáló és felzárkóztató szerepük is lehet.

Tolna megye területére a „Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió” című átfogó cél keretében tervezett jelentősebb területi beavatkozásokat a 6. számú mellékletben szereplő ábra szemlélteti.

II.1.3. Átfogó cél: A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életteremtése

Közösségi bevonással megvalósított helyi fejlesztési programokra, mint új fejlesztési eszközre komoly hangsúlyt fektet Tolna megye, melynek segítségével a vidéki térségek fejlesztésére a 2021-2030 közötti időszakban újabb forrásokat kívánunk bevonni. A város és térsége együttműködésében megvalósított közös fejlesztések elősegíthetik a vidéki térségek gyorsabb felzárkózását és mérsékelhetik a kisebb települések leszakadását.

A vidéki térségek fejlesztését támogató LEADER program keretében működő LEADER Helyi Akciócsoportok munkáját a területi fejlesztések egymásra épülésének elősegítése érdekében koordináljuk és összehangoljuk.

II.1.3.1. Stratégiai cél: Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel

TÉSZ-ek, BÉSZ-ek, termelői csoportok létrehozása termékpályánként

A termelői együttműködések lehetőséget biztosítanak arra, hogy a termékpályánként gazdálkodók a közös fejlesztéseket költséghatékonyan meg tudják valósítani. A beszerzés, az értékesítés és a közös marketing jelentősen javítható a gazdálkodói kör számára, továbbá a működő vállalkozások saját jövedelmezőségét is elősegíti. Képzési programokkal és szaktanácsadással érdemes segíteni abban, hogy az üzleti együttműködések, közös fejlesztések a legkorszerűbb technológiát tudják igénybe venni.

Funkcionális térségenként a helyi feldolgozó- és élelmiszeripari kapacitások kiépítése termelői összefogással

A helyben megtermelt alapanyagokra termelői tulajdonú feldolgozóipari és élelmiszeripari kisüzemeket kell létrehozni a termelői közösségek több lábon állásának biztosítása, valamint a helyi foglalkoztatás javítására érdekében. Előtérbe kell helyezni és kiemelten kell támogatni a nagy élőlomb-igényű kertészeti tevékenységeket, a zöldség- és gyümölcsstermesztést, a gyógynövénytermesztést és az ezekre épülő feldolgozóipart, valamint az állattenyésztést és a hozzá kapcsolódó élelmiszeripart. A mezőgazdasági és élelmiszeripari innovációk előmozdítására fontos képzési programokat indítani és szaktanácsadói hálózatot működtetni.

A helyben előállított termékek piaci értékesítésének elősegítése

Helyi piacokat, piactereket kell kialakítani, fejleszteni a helyben termelt termékek értékesítésének elősegítésére, a vidéki lakosság jövedelemszerző tevékenységének javítása érdekében. Támogatjuk a háztáji, illetve az államilag szervezett közmunkaprogramok, szociális földprogramok, szociális szövetkezetek által előállított termények közétkeztetésben és a helyi bolthálózatokban történő értékesítését.

Minőségi haltenyésztés és -feldolgozás

A halastavak hatékonyabb kihasználásával, technológiai korszerűsítésével, a haltenyésztés minőségi javításával és az erre épülő új halfeldolgozó üzemek létesítésével a piaci igényekhez igazított halászati tevékenység kialakítása Tolna megyében. A tervezett fejlesztéseknek a vonatkozó a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekkel összhangban kell lennie.

Falusi vendégasztal működtetésének elősegítése

A helyi falusi életvitel, gasztronómia, egyedi kulturális szokások megismertetése népszerűsítene a vidéki vendéglátást, élénkítené a helyi turizmust. A helyi jövedelemszerző tevékenységek szélesítésével a vidéken élők helyben maradását segítjük elő.

A klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése

A csapadék eloszlása egyenetlen, aszályok és villámárvizek váltakoznak. Ezért megfékezésük érdekében szükséges a felszíni vízfolyások közvetlen környezetében, illetve belvizes területeken a vizek visszatartása, helyben történő hasznosításuk megoldása, pl. tájba illeszkedő víztározók és záportározók építése, kialakítása, melyek a termőföldek öntözésén és az árhullámok (árvizek, belvizek) felfogásán keresztül segítik a mezőgazdaságot, és védik az épített környezetet, továbbá közösségi célú „jóléti” tóként és halastóként funkcionálhatnak, így gazdasági hasznosításuk is megvalósulhat. Ezekre jó lehetőség kínálkozik a Baranya-csatorna, a Kapos, a Koppány és a Völgységi-patak mentén, valamint a Sárközben is. Szükséges a meglévő öntözőművek, öntözőrendszerek, vízelvezető árkok, árvízvédelmi árkok rendbetétele, továbbfejlesztése.

A fejlesztéseknek minden esetben összhangban kell lenniük a vonatkozó a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekkel.

A víz és a szél talajpusztító hatásai (talajerózió, talajdefláció) is egyre nagyobb károkat okoznak, melyek hatásait fásítással, erdősítéssel a minimálisra lehet redukálni, azonban természetes erdők nem minden esetben vannak ott, ahol mezőgazdasági termelés folyik, ezért más megoldásokra is szükség lehet, mint pl. mesterséges erdősávok, zöldsávok létesítése a mezőgazdasági művelés alatt álló terület körül, vagy ellenálló növénykultúra telepítése a veszélyeztetett területeken.

A klímavédelemhez kapcsolódóan is fontos megemlíteni a biodiverzitás védelmének kiemelt jelentőségét: az egészségesen magas biodiverzitás ellenállóbbá teszi az adott közösséget a külső, akár váratlan hatásokkal szemben is. Támogatni kell az őshonos szervezetek megőrzését, fennmaradását az idegenhonos inváziós fajok visszaszorítása mellett.

A helyi zöld- és kékinfrastruktúra fejlesztése, klíma-alkalmazkodás (illeszkedve a helyi klímastratégiához), helyi környezetvédelmi infrastruktúra és hulladékgazdálkodás fejlesztése szükséges.

Mezőgazdasági termelés kockázatainak csökkentése

A mezőgazdaság az időjárás kiszámíthatatlansága miatt az egyik legnagyobb kockázatokkal rendelkező gazdasági ágazat. Tolna megyének kiemelt ágazata a mezőgazdaság, így különösen nagy szükség van olyan infrastrukturális beruházásokra, amelyekkel csökkenthetők a mezőgazdasági termelés kockázatai

II.1.3.2. Stratégiai cél: Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése

Digitalizáció a vidéki térségben

Többek között a pandémiás helyzet is megmutatta, hogy a legkisebb településeken, infrastruktúrával elégtelen módon ellátott településrészekben a szolgáltatások működésének biztosítása csak akkor lehetséges, ha magas fokú az online elérhetőség. A szélessávú internet elérhetőség a szükséges adatforgalom biztosítása elengedhetetlen ahhoz, hogy ezekben a térségekben élők számára is – akár vészhelyzet során – többek között pl. az oktatás, a munkavégzés, kereskedelmi szolgáltatások csak akkor voltak elérhetőek, ha a szükséges infrastruktúrák a településeken, településrészekben jelen voltak.

Annak érdekében, hogy a megye fejlődése biztosított legyen, a leghátrányosabb térségek felzárkóztatása elinduljon, alapvető kérdés a digitalizáció feltételeinek megteremtése. Szükséges lenne minden településen az ingyenesen elérhető internet használati pontok számát is növelni.

A helyi és helyközi tömegközlekedés keresletorientált racionalizálása

Célirányos és igény szerinti tömegközlekedést kell biztosítani a vidéki településeken a központi helyek jobb elérhetősége érdekében. Minden településen

egyenként fontos a piaci igényekhez igazított menetrend kialakítása, melyet a járműállomány fejlesztése során is figyelembe kell venni.

Az e-közlekedés elterjedése a megyében is kiemelten fontos, ennek egyik eleme a helyi és helyközi közlekedésben való elektromos buszok és töltőállomások beszerzése, kiépítése. Tolna megye célul tűzi ki, hogy az egész megye területén, valamennyi településen létesüljön olyan töltőállomás, amely alkalmas buszok és/vagy személygépjárművek töltésére is.

Kiemelt szerepet kell biztosítani a hivatásforgalomnak és a gazdaságfejlesztési céloknak. Támogatandó az alternatív közlekedési módok kialakítása a szociálisan rászorulóknak és az azt igénylők részére.

Vidékies jellegű városok fejlesztése

Az élhetőbb város és a vonzó turisztikai attrakciók kialakítása, kialakulása miatt elengedhetetlen a vidéki városok épített környezetének megóvása, az épített értékek helyreállítása. A klímaváltozás hatásainak mérséklése és egyben a kellemesebb városi környezet megteremtése indokolja a városokban a meglévő zöldfelületek megóvását, és e területek növelését. A vidéki kisvárosok számára kitörési pontot jelenthetnek a környezetipar (kék- és zöldgazdaság fejlesztése) területén megvalósuló beruházások.

Helyi erőforrásokra támaszkodó energiahasznosítás

A helyi és természeti energiaforrások (geotermikus, napenergia, biomassza, biogáz és termálvíz) jobb kihasználásával vonzóvá válik a vidéki élettér, fellendül a helyi gazdasági aktivitás.

A napenergia hasznosítás a közszférában és a lakossági felhasználásban is elterjedt a támogatásoknak köszönhetően, viszont érezhető hatás a gazdasági szereplők gyártási folyamatokhoz szükséges villamos energia megújuló energiaforrással történő kiváltásával érhető el.

Tolna megye városaiban az adottságokhoz igazodóan több helyszínen kiépítésre került a távhőszolgáltatás. A helyi lehetőségeket és igényeket figyelembe véve a távhővel fűtött létesítmények lakossági, közületi, esetleg a gazdasági szektort érintik, érinthetik. A távhőszolgáltatók tevékenységüket gazdasági szervezetekként, piaci alapon működtetik, a kapacitások kihasználtsága magas, a távhő előállítása az ipari szereplők, és geotermikus megújuló energia hasznosítás irányából történik.

A Tolna megyei fejlesztési cél a helyi és természeti energiaforrások kihasználásának fokozására vonatkozóan a távhőszolgáltatás színvonalának, hatékonyságának fejlesztése és a helyi adottságokon alapuló lehetőségek szerinti kapacitásának bővítése, mely által elősegíthető a megtermelt, előállított energia felhasználásának határfoka, a városi életminőség, komfortérzet növelése, a megyei karbonmentes célok elérése.

Mobil és helyi szolgáltatások megteremtése kistelepüléseken

A vidéki térségekben nem elérhető vagy nem kielégítő mértékben jelen lévő szolgáltatásokat mobil megoldásokkal lehetne helyben biztosítani, valamint elő lehetne segíteni a helyi igényekre alapozott szolgáltatások megnyitását helyi (családi) vállalkozások létrehozásával.

Szabadidősport önszerveződésének támogatása és intézményi háttérének biztosítása

A hasznos szabadidőeltöltés feltételeinek megteremtése vidéken, mely elősegíti a helyi identitástudat erősödését, a helyi közösségfejlesztést, és ezáltal a fiatalok helyben maradását.

Sportolásra alkalmas szabadtéri terek (rekortán futópályák, műfüves pályák) kialakítása különösen indokolt a lakosság egészség-megőrzésében, napi rendszeres testmozgás biztosításában, aktív szabadidő eltöltés feltételeinek megteremtésében. Olyan turisztikai fejlesztések (kerékpáros, vízi turizmus) megvalósítása is indokolt, amelyek lehetővé teszik hobbisportok és akár egész napi családi programok megszervezését.

Ökológikus gondolkodás elsajátítása, elterjesztése

Fontos a természetközeli megoldások alkalmazása, a ökogazdálkodás elterjesztése, az agrárkörnyezet-gazdálkodás népszerűsítése, a természeti környezetben történő oktatás (erdei iskola) széleskörű elterjesztése a hosszú távú, fenntartható fejlődés biztosítása érdekében. Támogatjuk a megújulóudatos építési módok és infrastruktúrák alkalmazását.

A tervezett képzésekkel kapcsolatban szükséges együttműködést kialakítani a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Karával

(pl.: öko-pedagógia, szociális munka a fenntarthatóságért, ökoturizmus).

A vidéki letelepedést segítő támogatások bevezetése, helyi adókedvezmények biztosítása (szabad vállalkozási zóna településein)

Helyi adókedvezményekkel és jogi szabályozással növelhető a vállalkozási kedv a vidékies térségekben is, így munkahelyek jöhetnek létre a falvakban, amely elősegíti a fiatalok helyben maradását. A nagyberuházások számára biztosított jelentősebb adókedvezmények részben ellensúlyozni tudják a vidék infrastruktúra hiányos állapotát, jelentős fejlődést, kitörést biztosíthatnak a vidéki térségek számára.

Tolna megye területére „A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése” című átfogó cél keretében tervezett jelentősebb területi beavatkozásokat szintén a 6. számú mellékletben szereplő ábra szemlélteti.

II.1.3.3. A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna megyét érintő területének fejlesztése

A kiemelt térség magterületének fenntartható fejlesztése

A Paks II beruházás várható hatásainak kezelése érdekében a tokaji és balatoni után létrejött a harmadik kiemelt térség hazánkban. Tolna megye fejlettebb keleti része újabb jelentős impulzust kap a több évig tartó építkezés során. A térségben megnövekszik a jelenlévő népesség, ezért a több településre kiterjedő szolgáltatási körrel rendelkező kisvárosok (Dunaföldvár, Paks, Tolna) és a megyeszékhely infrastruktúrájának fejlesztése is elengedhetetlen annak érdekében, hogy a már meglévő népesség és az átmenetileg ideérkező, jelentős számú külföldi munkavállaló együttélése zavartalan lehessen. A településfejlesztési beavatkozások során különös tekintettel kell lenni a fenntarthatóságra és az innovatív megoldásokra. Fontos szempont, hogy a települések belterületének növelése zöldmezős beruházással csak nagyon indokolt esetben történjen meg, preferálni kell a belső területek megújítását, szükség esetén funkcióváltását.

Komplex programmal érintett Tamási járás

A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség részét képezi Tolna megye legkevesbé fejlett járása, a Tamási járás. A járás legnagyobb problémája, hogy ugyan a járásszékhely Tamási fejlődése folyamatos, a kistelepülésszerű településszerkezet kimondottan rossz közlekedési viszonyokat eredményezett. Nemzetközi vasúti fővonal halad át a járás területén, a járásszékhelyet azonban nem érinti, így annak elérhetőségét nem tudja javítani. A legmagasabb közúti közlekedési folyosók másodrendű főutak. Az ezek mentén fekvő települések fejlettségi szintje a járáson belül jónak mondható, azonban összesen 8 települést érint a 33 közül. Országosan is ritka jelenség, hogy közúton 7 település esetében 30 perc felett van a járásszékhely elérhetősége. A tömegközlekedés szervezése a zsákfalvak és a hiányos közúti kapcsolatok miatt nehézkes. A közlekedési kapcsolatok alacsony színvonala jelentős lemaradást okozott az elzártabb településeken, az elvándorlás jelentős. A beavatkozásoknak az elérhetőség javítását, a foglalkoztatás javítását kell célul kitűzniük. Jelentős – kiaknázatlan – potenciállal bíró turisztikai attrakciók találhatók a járásban, köszönhetően természeti adottságainak és reneszánsz várainak (Ozora, Simontornya),

ezért ennek az ágazatnak a gazdaságfejlesztésen belül kiemelt szerepe lesz. (7.sz. melléklet)

Humánfejlesztések

Várhatóan a térségben megjelenő munkavállalók nagy számban nem magyar anyanyelvűek lesznek, ezért az intézmények, szolgáltatások nyelvi akadálymentesítése az idegennyelvoktatáson keresztül fontos cél.

Az új beruházások jelentős humánerőforrás elszívó hatást fognak gyakorolni a munkaerő-piacon, ezért fel kell készíteni az érintett szervezeteket a rugalmas átképzésekre és gyors munkaerő-közvetítésre.

A településfejlesztésben különös tekintettel kell lenni a már a térségben élő és az ide érkező népesség súrlódásmentes, egymást nem zavaró együttélésére, hogy egyik fél se érezze magát hátrányosan Magyarország legnagyobb beruházása során.

II.2 A fejlesztési célrendszer meghatározása a megyén belüli különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre

A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítése a növénytermesztés és az arra épülő állattenyésztés gazdasági egyensúlyára alapozva, funkcionális térségenként

A feldolgozóipari telephelyek méretét, típusát befolyásolják a terület természetföldrajzi adottságai oly módon, hogy a különböző mezőgazdasági ágak számára különböző adottságok a kedvezőek. A helyi (vagy térségi) feldolgozás elősegíti a jelenleg – többnyire – marginális iparral rendelkező rurális térségek népességmegtartó képességét azáltal, hogy új munkahelyeket teremt. A helyi feldolgozóipari kapacitások létrehozása leginkább a Tolnai-hegyhát és a Völgység területén jelenthet komoly előrelépést.

Sió és Duna menti rekreációs térség turisztikai hasznosítása

A Sió turisztikai fejlesztése gazdasági élénkülést eredményez 10 kilométeres körzetben. A turizmus segíti a helyi termékek közvetlen értékesítését, bővíti a szolgáltatások körét, ezáltal új munkahelyeket biztosít az ott élők számára. A jövedelmi viszonyok javulásával növekedik az érintett településeken a vásárlóerő. A Sió három várostól (Simontornya, Szekszárd, Tolna) eltekintve kizárólag falusias térségen halad keresztül. A térségben található több természetvédelmi terület és műemléki épület is.

A vízgazdálkodás javítása (Sió szabályozása) az öntözésen keresztül segíti a térség mezőgazdaságát is, ezáltal a terméshozamok kiszámíthatóbbá válnak. Fontos megjegyezni, hogy jelenleg zajlik a „Balaton levezető rendszerének korszerűsítése” projekt (KEHOP-1.3.0-15- 2015-00007) FIDIC Sárga Könyv szerinti fizikai megvalósítása, melynek tervezett befejezési határideje 2023. március 31.

A Duna menti rekreációs térség fejlesztése kettős képet mutat. A településektől távolabb eső területeken a természeti értékek feltárása, a vízi sportok és a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások dominanciája válik jelentőssé. Ez a Gemenci-erdő révén érinti a megye országos jelentőségű védett természeti területeit is.

A helyi értékek, hagyományok, kultúrák bemutatását szolgálják a Duna menti tájházak (Decs, Dunaföldvár, Bata).

Ezen kívül a térség turisztikai kínálatát színesítik a pincefalvak, történelmi települések, fürdők, a dunaföldvári vár, az Atomenergetikai Múzeum és a vallásturisztikai attrakciók (például Bátán és Báticaséken).

A térség jelenleg magas színvonalon csupán közúton közelíthető meg, további lehetőségeket rejt a vízi személyszállítás újjáélesztése turisztikai jelleggel. A fejlesztések megvalósulásával, illetve összehangolt marketingtevékenységgel jelentős gazdaságélénkülés következhet be a megye keleti határán.

Tolna megyében a Dunán, Sión és vízgyűjtő területükön számos horgászatra alkalmas népszerű vízpart található. A helyi igények azt mutatják, hogy a szolgáltatások színvonalának emelése indokolt.

Az oktatás modernizálása (digitalizálás, e-oktatás)

Jelenleg problémát okoz számos kistelepülés megközelíthetősége, az ott élők lehetőségei így igen csekélyek, ez pedig az elvándorlás egyik oka. Nehezen elérhető települések zömmel a Tolnai-dombságban találhatóak, így az e-oktatás is elsősorban nekik kedvezne. Tovább lehetőséget jelent a kihelyezett, helyben történő képzés igény szerinti biztosítása is. A szakképzés elősegítésével rendelkezésre állna a szakképzett munkaerő a helyi feldolgozóipari kapacitások létrejöttéhez, így a foglalkoztatási problémák és az ezzel összefüggő elvándorlás is mérséklődne.

Az oktatás digitális modernizációja (az oktatói és a tanulói kompetenciák fejlesztése, intézményi és tanulói eszközpark és internetkapcsolat biztosítása) elengedhetetlen egy világjárvány miatti oktatási leállás elkerüléséhez.

Helyi közösségi identitásfejlesztést és kulturális életet elősegítő közösségfejlesztő szakemberképzés indítása

A helyi közösségi élet a települések népességmegtartó képességének is tényezője, így fejlesztése indokolt. A fiatalok elvándorlása és az ebből következő elöregedés az egész megye területén probléma, azonban leginkább a Tolnai-dombság területén fekvő falvakat érinti, ezért a szakemberek jelenléte az ő életükben hozhatna jelentős változást.

Bérház (lakás) és háztáji program bevezetése az apró- és kistelepülésekben

A pályakezdő fiatalok legfőbb gondja a munkanélküliség, mely inkább a kistelepülésekre jellemző. A bérház (-lakás) és háztáji programon keresztül munkalehetőséget biztosítanak a települések, visszacsatolásként pedig rendelkezésre állnának a helyi konyhák ellátásához szükséges, háztáji keretek között megtermelt alapanyagok.

Apró- és kistelepülések térségei elérhetőségének javítása

Az apró- és kistelepülések fő előfordulási területei a dombvidékek (Tolnai-, Szekszárdi-, Geresdi-dombság, Völgyes). A Tolnai-hegyhát területén számos zsáktelepülés vagy rossz minőségű úton megközelíthető település található, mely komoly gátja a turizmusnak, valamint a helyi-, illetve a feldolgozóipar fejlődésének.

A vidéki letelepedést segítő támogatások bevezetése, helyi adókedvezmények biztosítása

Tolna megyében a Tamási járás területe szabad vállalkozási övezetté vált, mely területen gazdaságélénkítő támogatások várhatóak. Azonban a megye több térsége (Bonyhádi járás, Dombóvári járás) is küzd hasonló gondokkal (munkanélküliség, szakképzett munkaerő elvándorlása, elöregedés), ahol a gazdaságélénkítést célzó támogatások szintén szükségesek a fejlettségbeli lemaradásuk csökkentése érdekében.

Közép-Duna Menti Kiemelt Térség

A Paksi Atomerőmű bővítése Magyarország egyik legfontosabb beruházása, amely a térség jövőjének meghatározó társadalmi-gazdasági motorja is egyben. A kiemelt térséghez tartozó települések köre érinti a Paksi, Tamási, és Tolnai járás teljes területét, illetve a Szekszárdi és Bonyhádi járás egy részét. A kiemelt térség fejlesztésének középpontjában a fenntartható gazdaságfejlesztés és a Tamási járás belső periférikus helyzetének felszámolása áll. A térségben több településről is 30 perc feletti menetidővel érhető csak el a saját járásközpont, ezért indokolt a közlekedési infrastruktúra fejlesztése. Ez hátrányosan hat a paksi beruházás kedvező hatásainak térbeli szétterjedésének. A jelenleg kedvező közlekedési jellemzőkkel bíró települések (pl.: Paks, Dunaföldvár, Szekszárd, Tolna) esetében a szűk keresztmetszetek felszámolása szükséges a megnövekvő forgalom miatt. A közcsatorna-hálózat kiépítettsége jelenleg is hiányos, így a várható igények kiszolgálása érdekében jelentős mértékű fejlesztése szükséges.

Az erőműbővítés ideje alatt az állandó lakosság mellett számos külföldi vendégmunkás lesz jelen a térségben. A megnövekvő jelenlévő népesség és az egyébként is turisztikai adottságaihoz mérten alacsony mennyiségű turisztikai szolgáltatások bővítése szükséges. Az aktív turizmus terén kiemelkedő adottságai vannak a területnek, köszönhetően a Dunának. A folyó bal partján húzódik az EuroVelo6 útvonal, amelyhez Dunaföldvárnál, Paksnál, Gerjennél, Fadd-Domborinál és Bogyiszlónál is kapcsolódnak a Tolna megyei kerékpárutak. A nemzetközi szinten is jelentős kerékpáros útvonal mellett a térséget érintik a Balaton és Pécs között, valamint a Sió és a Sárvíz mentén tervezett kerékpáros beruházások is. Számos turistát vonz a Gemenc és a Gyulaj-erdő vadállománya is, a szolgáltatások fejlesztése azonban itt is szükséges.

Jelentős potenciál rejlik a Szekszárdi és Tolnai borvidék borturizmusában, ami mind mennyiségében, mind minőségében képes kiszolgálni az átmenetileg a térségbe érkező munkavállalókat, a szolgáltatási spektrum fejlesztése indokolt.

A kiemelt térség Tolna megyei részének fejlettségbeli differenciáltságát jól mutatja, hogy a Tamási járás teljes területe hozzá tartozik, ami komplex fejlesztési programmal érintett terület. A járás felzárkóztatásában hangsúlyosan megjelenik a foglalkoztatási ráta javítása és az infrastrukturális hiányosságok felszámolása. A térség gazdaságfejlesztésének egyik húzóágazata lehet a turizmus, amelynek adottságai jelenleg csak részben kihasználtak. Tolna megye egyik legmagasabb látogatószámával bíró attrakciója a Tamásiban található termálfürdő, a programcsomagok kialakítása a magasabb költségi hajlandóság érdekében azonban az alacsony számú szolgáltató miatt hiányos.

III A célrendszer koherenciavizsgálata

III.1. Belső koherenciavizsgálat

III.1.1. A helyzetértékelés, a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó célok kapcsolatának bemutatása

Tolna megye SWOT analízise a helyzetfeltáró-értékelő vizsgálat alapján az alábbiak szerint alakul:

Témakör	ERŐSSÉGEK
Területi fejlettség	Jól kiépített vezetékes infrastruktúrahálózat /ivóvíz, elektromos hálózat, telefon, földgáz/.
Gazdaság, K+F, Innováció	Történelmi hagyományokkal rendelkező szőlő- és bortermelés, jó a mezőgazdaság eszközellátottsága. A hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok (élelmiszer, textil- és bőripar, fémfeldolgozás), és a mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termékeket előállító és feldolgozó gazdasági ágazatok stabil működése. A Paksi Atomerőmű megléte és bővítése komoly gazdasági potenciált jelent.
Oktatás	Jól működő közoktatási (középfokú iskolaszintig) ellátórendszer, a mezőgazdasági végzettséggel, gyakorlattal rendelkezők aránya magas a megyében.
Turizmus	Egyre meghatározóbb gyógy- és termáلتurizmus, valamint a borturizmus és ezekre épülő turisztikai szolgáltatások.
Kultúra és közművelődés	Országosan egyedülálló a megyeszékhelyen működő Német Színház. Jelentős nemzetiségi hagyományokkal rendelkezik sok település. Magyarország egyetlen működő falusi mozija Bölcskén található.
Egészségügy és szociális ellátás	Jól működő, jól szervezett szociális és egészségügyi ellátórendszer.
Környezet	A megye környezeti állapota összességében jó, rendezett zöldövezeti területekkel rendelkezünk
Közlekedés	Vízi, közúti és vasúti nemzetközi korridorok haladnak át Tolna megyén, összesen 4 darab magyarországi vidéki Duna-híd közül 3 darab Bács-Kiskun megyét köti össze Tolna megyével.

Témakör	GYENGESÉGEK
Területi fejlettség	A megye nemzetközi szerepvállalása csekély (projektekhez, programokhoz való kapcsolódás), magas az alacsony lélekszámú települések aránya, kedvezőtlen a lakosság korösszetétele; a megye leghátrányosabb területének, a Tamási járásnak a felzárkóztatása nem sikerült az elmúlt tíz évben.

Gazdaság, K+F, Innováció	A megyén kívüli hazai és a külföldi tőke jelenléte a megyében országos szinten kimagaslóan alacsony; a közsféra és a gazdálkodó szervezetek tőkével való ellátottsága alacsony; a fejlesztéseknek, a fejlődésnek gátat szab a működő tőke és befektetők hiánya; a kutatás-fejlesztésre irányuló ráfordítás országos szinten a legalacsonyabb a megyében; a vállalkozások közötti együttműködés hiánya /kaszter, TÉSZ, BÉSZ, Termelői Csoport, stb./; a vállalkozások jellemzően alacsony hozzáadott értékkel működő vállalkozások; alacsony az öntözött szántóterületek aránya; az adottságokhoz képest nagyon alacsony a feldolgozóipari (élelmiszeripari) kapacitás.
Oktatás	A munkanélküliek között magas az alacsony képzettséggel rendelkezők aránya; felsőfokú oktatási intézmények (egyetemek, főiskolák), tudásközpontok részleges hiánya, a szakképzés alacsony társadalmi presztízse, a szakképzésbe lépő tanulók alacsony száma.
Turizmus	Kevés turisztikai potenciál van jelen a megyében, hiányoznak a turisztikai programcsomagok a megyei kínálatból, a hálózatosodás szintje kimondottan alacsony. Hiányzik a turisztikai desztinációmenedzsmentet ellátó szervezet.
Kultúra és közművelődés	Kevés az országos és nemzetközi jelentőségű fesztivál a megyében. Nincs állandó magyar nyelvű színház, szervezeti és infrastrukturális hiányosságok is vannak.
Egészségügy és szociális ellátás	A szakemberhiány miatt egyre több településen okoz gondot a háziiorvosi és gyermekorvosi alapellátás, valamint a védőnői ellátás biztosítása. Az ügyeleti ellátás szervezetileg hiányos, az ellátási körzetek túlméretesek. Az idősellátás igényeit már nem tudják kielégíteni a meglévő bentlakásos idősellátó otthonok.
Környezet	Sok a mélyfekvésű belvizes terület, illetve az árvízvédelmi szempontból veszélyeztetett terület, az ár- és belvízvédelmi rendszerek állapota nem megfelelő, hiányoznak a záportározók, a befogadók állapota sok esetben nem kielégítő, funkciójuk ellátására nem alkalmasak. Az ivóvízhálózat állapota nem kielégítő, sok az elöregedett, szennyeződött, cserére szoruló infrastrukturális elem. A szennyvíz-elvezetés és -kezelés nem mindenhol megoldott. Jelentős számú illegális hulladéklerakó található a települések mellett, kevés a hulladékudvar.
Közlekedés	Rossz a megye átjárhatósága, belső közlekedési kapcsolatrendszere, az utak, járdák állapota.

Témakör	LEHETŐSÉGEK
Területi fejlettség	A megye felzárkóztatásának elősegítése a szomszédos megyékkel való gazdasági, turisztikai együttműködésekkel. Paks II beruházás megyén belüli decentralizálása a beszállítói oldalon, így a területi egyenlőtlenségek tompítása, a fejletlenebb területek helyzetbe hozása, erősítése.

Gazdaság, K+F, Innováció	Helyi foglalkoztatással, helyi erőforrásokra épített, magas hozzáadott értékű termék előállítás a meglévő mezőgazdasági alapanyag-termelésre alapozva. Az azonos területen működő vállalkozások együttműködéseinek létrehozása, a meglévő vállalkozói kapacitások megerősítése. A Paksi Atomerőműnél tervezett új blokkok építésébe a megyében működő gazdasági szereplők széles körének bevonása, az itt dolgozó vendégmunkások számára a szükséges szolgáltatások biztosítása helyi vállalkozásokon keresztül. A hagyományosan jelenlévő és a húzó iparágakra K+F+I központok létrehozása. Az öntözött szántóterületek arányának jelentős növelésével a mezőgazdasági alapanyag- termelés elvárható hozamai viszonylag stabilizálhatók, illetve egyes területeken jelentős hozamnövekedést lehet elérni, ami növeli az ágazat jövedelmezőségét is.
Oktatás	A helyi gazdasági igényeknek, a piaci elvárásoknak megfelelő szakképzési rendszer kialakításának ösztönzése, elősegítése.
Turizmus	A megye turisztikai adottságainak (Duna-Dráva Nemzeti Park, tájvédelmi körzetek, műemlékek) kihasználása, a különálló termékek, szolgáltatások turisztikai csomagokká alakítása; a tervezett Duna-stratégia fejlesztéseinek megvalósítása során a Duna menti települések gazdasági, turisztikai fellendítése; a Szekszárdi borvidék és a Tolnai borvidék, valamint az egyedülálló pincefalvak turisztikai lehetőségeinek széleskörű kiaknázása. Kerékpáros turisztikai lehetőségek szélesítése (Balaton – Szekszárd irány és a megyén belüli összeköttetések megvalósítása.) Aktív vízi turizmus (kajak-kenu), horgászturizmus és a természetes vizek (Szálkai-tó, Fadd-Dombori) melletti strandok népszerűsítése.
Kultúra és közművelődés	A helyi értékek, a helyi kultúra ápolása a civil szféra megerősítésével és nagyobb társadalmi szerepvállalásával. A megye lakosságának (kiemelten a fiatalok) megyei és helyi identitásának erősítése. Jelentős az igény a kulturális programokra.
Egészségügy és szociális ellátás	A szociális bentlakásos intézmények kapacitásának növelése a meglévő intézmények fejlesztésével és/vagy új bentlakásos idősellátó otthonok építésével, nyugdíjas lakóotthonok kialakítása, a háziorvosi, gyermekorvosi és védőnői praxisok vonzóvá tétele, jobb feltételek biztosítása, az ellátási területek átszervezése.
Környezet	A környezetvédelmi beruházások támogatása, a környezeti szennyezések felszámolása, mérséklése; a lakosság környezettudatosságra nevelése, a vállalkozások szemléletformálása a környezettudatos termelésre történő átállás elérése érdekében, (kiemelten a csomagolás területén), az energiatakarékosság, a hulladékhasznosítás és újrahasználat és a szelektív hulladékkezelés fontosságának tudatosítása nem csak a lakosság, hanem a közintézmények és a gazdasági szereplők körében is. Környezetbarát és kevésbé környezetterhelő közlekedési módok használatának elterjedése (tömegközlekedés, kerékpár, elektromos járművek), az elektromos járművek használatát támogató töltőállomások számának, arányának növelése.

Közlekedés	M9 gyorsforgalmi út Dombóvár-Szekszárd nyomvonalának rögzítése, a megyén áthaladó és a megye területén kívüli szakaszok megépítése, a megyén belüli hiányzó közlekedési kapcsolatok kiépítése, a kiépített közlekedési infrastruktúra állapotának folyamatos javítása.
-------------------	--

Témakör	VESZÉLYEK
Területi fejlettség	A megye nyugati és keleti része közötti fejlettségbeli különbségek nem csökkennek, hanem növekednek; a falvak elnéptelenednek, egyesek kihalnak, mert a lakosság előregszik és nem sikerül megfékezni a kistelepülésekre egyre inkább jellemző elvándorlást.
Gazdaság, K+F, Innováció	A hazai és külföldi tőke a jövőben is elkerüli a megyét és a fejlettebb infrastruktúrával rendelkező megyéket részesíti előnyben; a jellemzően alapanyag-termelő gazdaságot nem sikerül a gazdasági szereplőkön keresztül magas hozzáadott értéken előállító gazdasággá alakítani.
Oktatás	Nem alakul ki a gazdasági szférában mutatkozó kereslet és az erre alapuló képzési kínálat összhangját megteremtő fórum. A képzési rendszer rugalmatlanul követi a gazdasági folyamatokat, nem alakul ki a piacképes oktatási (szakképzési) rendszer.
Turizmus	Nem létesülnek a megyében új turisztikai attrakciók, nem sikerül a turisztikai szervezrendszer kialakítása, tartalommal való megtöltése és együttműködések nem jönnek létre, nem lesz a kínálat csomagokba szervezve.
Kultúra és közművelődés	A civil társadalom mozgósítása, a helyi értékek és kultúra értékeinek megőrzése és ápolása, új programok indítása és a meglévők továbbfejlesztése a pénzügyi források hiánya miatt elmarad.
Egészségügy és szociális ellátás	Az egészségügyi alapellátás (háziorsos, gyermekorvos, védőnői) sérül, a végzett orvosok magas számban történő elvándorlása, illetve a háziorsosok magas (60 év feletti) átlagéletkorából adódó orvoshiány miatt. A jelentős számú idősellátásra szoruló embert nem tudják fogadni a bentlakásos idősellátó otthonok a kapacitások hiánya miatt.
Környezet	A klímaváltozás miatt bekövetkező szélsőséges időjárási körülményekhez nem sikerül kellő mértékben és kellő időben alkalmazkodnia a gazdasági szereplőknek, visszafordíthatatlan környezeti károk keletkeznek a környezetvédelmi támogatások, a környezetszennyezés felszámolására szolgáló források elmaradása miatt.
Közlekedés	A megyét átszelő keresztirányú M9 gyorsforgalmi út nem épül meg időben (vagy a megyét elkerülő nyomvonalon épül meg); az utak és járdák felújítása a folyamatos állagromlás ellenére elmarad; a hiányzó közlekedési kapcsolatok a megyén belül nem épülnek meg.

A térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása

Tolna megye főbb fejlesztési irányait a 2021-2027 közötti időszakban a megye jelenlegi állapotát megvizsgálva, illetve az EU által megfogalmazott irányelvek (EU 2021-27 című stratégia 5 tematikus célterülete) mentén a következőképpen határozhatjuk meg:

Intelligens növekedés – tudásra és az innovációra épülő gazdaság kialakítása:

- innovatív környezeti ipar és energetika lehetőségeinek megteremtése a már működő tudásbázisokkal;
- a Paksi Atomerőműben új blokkjainak építéséhez kapcsolódva szak- és felsőoktatási képzések beindítása;
- új (K+F+I) központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként.

A fenntartható növekedés, az erőforrás-hatékonyabb, még inkább környezetbarát és versenyképesebb gazdaság megvalósítása:

- piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok fejlesztése (élelmiszeripar, textil- és bőripar, fémfeldolgozás);
- mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termékek előállítása, feldolgozása és piaci értékesítése;
- a biotermelés fokozottabb ösztönzése, az agrármarketing-tevékenység termelői együttműködési szintekre emelése;
- környezetkímélő mezőgazdasági termelés ösztönzése;
- a közúti közlekedés infrastruktúrafejlesztése, kiemelten a megye keresztirányú kapcsolatait megteremtő M9 gyorsforgalmi út megvalósítása, illetve a megyén belüli települési kapcsolati hiányok felszámolása alsóbbrendű utak építésével;
- a megyén belüli vasúti közlekedési infrastruktúra fejlesztése különös tekintettel a Dombóvár – Tamási tengelyre;
- a termálvízkincs egészségsturisztikai, energetikai és mezőgazdasági hasznosításával az energiaigényes ágazatok, tevékenységek újra jelentős szerephez juthatnak a megyében.

Az inkluzív növekedés – a magas foglalkoztatás, valamint a gazdasági, szociális- és területi kohézió jellemezte gazdaság kialakítása:

- a turizmus megyében jelenlévő ágazatainak fejlesztése, tematikus összekapcsolása (termál- és gyógyturizmus: Dombóvár, Hőgyész, Tamási, Tengelice, Bonyhád; vadászturizmus: Gemenc, Gyulaj; tájjellegű és kulturális turizmus: Sárköz, szekszárdi fesztiválok; vízi turizmus: Fadd-Dombori, Szálkai-tó, a Sió- csatorna vízi és kerékpáros turisztikai célú fejlesztése; horgászturizmus: Duna és a horgásztavak; borturizmus: Szekszárdi borvidék, Tolnai borvidék, kiemelten a pincefalvak);
- a Duna-stratégia által elgondolt fejlesztések megvalósítása, a Duna menti települések gazdasági fellendítése;
- a megyei, a járási és a mikrotérségi központok funkcióinak megerősítése.

A megyei fejlesztések során olyan horizontális célrendszert határoztunk meg, amely Tolna megye hosszú távú fejlődését, fejlesztését tudja biztosítani. Nagy figyelmet fordítunk arra, hogy a fejlesztések megőrizték a helyi természeti és épített környezetet, a korábban létrehozott értékeket. A rögzített elvek mindegyike azt szolgálja külön-külön és együttesen is, hogy a támogatási forrásból megvalósított beruházások értéket teremtsenek, hosszú távon fenntarthatóak legyenek és szolgálják a helyi gazdaság, társadalom és a környezet érdekeit.

Horizontális célok, elvek:

- együttműködésre épülő fejlesztések
- környezettudatos és fenntartható fejlesztések
- munkahelymegtartást és/vagy munkahelyteremtést támogató fejlesztések
- családbarát fejlesztések
- elsősorban helyi erőforrásra épülő fejlesztések
- vállalkozásbarát fejlesztések
- innovatív fejlesztések

Gazdaságfejlesztést érintő kapcsolatok, kapcsolódási pontok bemutatása

Az elmúlt évtizedben a gazdasági versenyképesség elengedhetetlen elemévé vált az innováció, innovatív termelés. Ezért szükséges a helyi vállalkozók tevékenységét segítő, azok versenyképességét növelő K+F központok létrehozása. Ezeket a helyi hagyományokra, meghatározó gazdasági ágazatokra érdemes építeni. A kutatás-fejlesztési központok a 7 megfogalmazott horizontális cél közül mindegyiknek megfelelnek: együttműködésre épülnek, a kutatások révén támogatják a környezettudatos és fenntartható fejlesztéseket, munkahelyeket teremtenek magasan kvalifikált szakemberek számára, akik eddig viszonylag kevés számú munkalehetőséget találhattak Tolna megyében. A tudásbázisok létrehozása családbarát, mert a magas végzettségű emberek helyben történő foglalkoztatása megoldhatóvá válik, nem kényszerülnek ezzel elvándorlásra. A központok kialakítása, tevékenysége helyi erőforrásokra épül, ugyanakkor vállalkozásbarát is, hiszen a helyi erőforrásokat kihasználó vállalkozásokkal partnerségben végzik kutatótevékenységüket. Az innováció és innováció-transzfer segíti, és versenyképesebbé teszi a helyi vállalkozásokat a magyar, valamint a külföldi piacon.

Tolna megye földrajzi elhelyezkedése közlekedési szempontból kedvező, hiszen nemzetközi vízi, vasúti és közúti korridorok haladnak át a megye területén, melyekhez a jobb kapcsolódás egyrészt a helyi vállalkozások érdeke, másrészt a csomóponti szerepkör erősödése is várható az infrastruktúra-fejlesztéseknek köszönhetően. Kedvezőtlen tulajdonsága a nemzetközi hálózat elemeinek, hogy kivétel nélkül É-D irányúak, az összeköttetés közöttük jelenleg nem megoldott. A problémát az M9-es gyorsforgalmi út várható megépítése fogja orvosolni, melynek kiépülésével Szekszárd a Dél-Dunántúl keleti kapujává, Dombóvár pedig a régió intermodális csomópontjává válik. Ezekhez a célokhoz magas szintű kiszolgáló

egységekre lesz szükség.

A csomóponti központok szintje alatt meg kell oldani a térségi logisztikai központok hálózatának kiépítését, azokat a termelés mértékéhez, a fenntartható és takarékos területhasználati elvekhez igazítani. Mivel Tolna megyében a legnagyobb szállítási igénye az agráriumnak van, valamint a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek a megye fő kiviteli cikkei, ezért a legfontosabb a mezőgazdasági logisztikai központok fejlesztése.

Az ipari ágazatok közül indokolt elsődlegesen azokat fejleszteni, amelyek már régóta jelen vannak a megyében, nagy múlttal rendelkeznek. A helyi szakértelem innováció-orientált kihasználása az ágazatok versenyképességét, jövedelemtermelő és munkahelyteremtő képességét, ezek által az életminőséget is növelik. A feldolgozóipari kapacitások fejlesztése főként a mezőgazdaság- élelmiszeripar vonatkozásában szükséges, hiszen ma Tolna megyében szinte csak alapanyag-előállítás folyik, annak ellenére, hogy korábban jelentős üzemek települtek a helyi adottságokra, kiváló termőhelyekre. A megyében a gépgyártás is a mezőgazdasághoz és az élelmiszeriparhoz kapcsolódik, számos oktatási intézmény profiljában megtalálhatók az ezekhez kapcsolódó képzések.

A gazdasági szereplők összefogása szükséges annak érdekében, hogy versenyképességük növekedjen, ezáltal munkahelyeket tudjanak biztosítani, újakat létrehozni. Az összefogás az innovációk befogadására is alkalmasabbá teszi a szereplőket.

Tolna megye természeti erőforrásainak és épített környezetének idegenforgalmi célú hasznosítása egyszerre jelent gazdasági fejlődést és számos településen új ágazatok kialakulását is, új munkalehetőségekkel. A természeti adottságok előrelátó használatával a helyben élők rekreációs lehetőségei is bővülnek, ezáltal életminőségük is javul. Összehangolt termékínálattal a bevételek növelhetőek, ehhez összefogás szükséges. A természeti értékek bemutatásával segíteni lehet a környezeti nevelést és a környezettudatos gondolkodás terjedését. A fejlesztések során a helyi vállalkozók bevételi forrásai emelkednek, ezáltal a települések eltartóképessége is javul. A családbarát kirándulóhelyek kialakításával Tolna megye olyan területté válik, ami nemcsak munkahellyel és iskolákkal szolgál, hanem széleskörű igényeket kielégítő rekreációs terekkel is.

A humánerőforrás-fejlesztést érintő kapcsolatok, kapcsolódási pontok bemutatása

A szakképzési és a felsőoktatási képzési rendszer piaci igényekhez való igazítása a horizontális célok közül közvetlenül az együttműködésre épülő, valamint a vállalkozásbarát elveknek felel meg. A vállalkozások maguk is részt vesznek duális partnerként a képzésben, így a későbbiekben megfelelő képzettségű szakemberek állnak majd rendelkezésükre. Így a szakképzést nyújtó iskola vonzó alternatíva lesz, hiszen az ott szerzett ismeretek birtokában könnyebben lehet majd elhelyezkedni, akár a duális képzési helyként szolgáló cégnél.

Mindez közvetve munkahelyteremtést, illetve –megtartást eredményez, valamint a jobb képzettséggel rendelkező munkaerő könnyebben tudja befogadni a modern innovatív technológiákat, valamint képes a helyi alapanyagokra épülő feldolgozóipar számára magasabb hozzáadott értékű termékek előállítására, ezen keresztül magasabb jövedelem elérésére. Mindezzel növelhető Tolna megye népességmegtartó ereje. A helyi identitás is erős kötelék, mérsékli az elvándorlást, a közösségfejlesztés alapjául szolgál, ezért közösségfejlesztő szakemberek munkájára is nagy szükség van a meglévő közösségi erőforrások megerősítése, a társadalmi konfliktusok megoldása, a településhez, térséghez való kötődés erősítése, a közösség

önmagáért tenni akarása, a társadalmi kohézió és a társadalmi befogadás erősítése érdekében.

A megye korszerkezetének fiatalítása kapcsán az egyik legkomolyabb probléma a munkahelyek hiánya és az ebből is fakadó elvándorlás. Helyi vállalkozások nélkül ezen változtatni csak nehezen lehet, ezért a vállalkozásbarát környezet kialakítása elengedhetetlen. Az életminőség emeléséhez fenntartható, tiszta, élhető környezet szükséges, magas színvonalú szolgáltatásokkal. A közösség alapja a család, mely támogatásának egyik eszköze a fiatalok helyben tartása.

A vidékfejlesztést érintő kapcsolatok, kapcsolódási pontok bemutatása

A horizontális célok közül mindegyik érvényesül. A helyi alapanyagokból a jelenleginél magasabb hozzáadott értékű termékek előállításához a termelés/feldolgozás során több innovációt tartalmazó technológiát szükséges alkalmazni, amihez a megyei szakképzés és felnőttképzés biztosítja a szakképzett munkaerőt. A termelés fenntarthatósága, a terméshozam ingadozások mérséklése és a talajok kiszáradás, szikesedés elleni védelme érdekében fontos az öntözhető mezőgazdasági területek arányának növelése. A kiszámítható terméshozamok alapján jól teljesítő feldolgozóipart lehet létrehozni. Az agrármarketing segíti az előállított termékek jobb piaci értékesítését.

Az összefogások szükségesek termékpályaként, a jobb piaci szereplés érdekében. A vállalkozásbarát környezetben új munkahelyek jönnek létre, ami növeli a bérszínvonalat, ettől emelkedik a vidéki térségek vásárlóereje, aminek következtében a piaci szolgáltatások is elterjednek, a városokéhoz közelítve ezzel a falvak életminőségét.

A vidéki életminőség javítása során hangsúlyt kell fektetni a helyben elérhető energiaforrások, a megújuló és a zöld energia (elsősorban napenergia) hasznosítására, alkalmazásának népszerűsítésére, elterjesztésére, mellyel mind az energiafüggetlenség, mind a károsanyag-kibocsátás csökkenthető (országos szinten). Ezzel olcsóbbá tehető a vidéki lakhatás. Emellett fontos az ökológikus gondolkodás, a hulladékok mennyiségének csökkentése, a hulladékhasznosítás és az újrahasználat. A vidéki térségeket elérhetővé kell tenni, ez vonatkozik mind a falu-falu, mind a falu-város viszonylatra. Támogatni kell a vidéki önszerveződő szabadidősport feltételeinek megteremtését.

A mobil és helyi szolgáltatások fejlesztésével, bővítésével munkahelyek jönnek létre a vidéki lakosság számára is. Emellett a munkahelyteremtésben fontos szerep jut a támogatási rendszernek, mely szükséges, ám nem elégséges feltétele a vidéki foglalkoztatottság hosszú távú előremozdításának.

Jövőkép 2030

“Tolna 109”

Átfogó célok

A megye gazdasági
potenciáljának növelése, a
vállalkozói aktivitás erősítése

Társadalmi megújulás,
társadalmi kohézió

A vidékies térségek gazdasági
szerepvállalásának megerősítése és
vonzó vidéki élettér megteremtése

Horizontális célok, elvek

- ▶ együttműködésre épülő fejlesztések
- ▶ környezettudatos és fenntartható fejlesztések
- ▶ munkahelymegtartást és/vagy munkahelyteremtést is támogató fejlesztések
- ▶ családbarát fejlesztések
- ▶ elsősorban helyi erőforrásra épülő fejlesztések
- ▶ vállalkozásbarát fejlesztések
- ▶ innovatív fejlesztések

Stratégiai célok

Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként

Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése

A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása

Vállalkozások versenyképességének erősítése

Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban

A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése

Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése

Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel

Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése

A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna megyét érintő területének fejlesztése

III.2. Külső koherenciavizsgálat

Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója 10 stratégiai célt jelöl meg, melyek közül egy (II.1.3.3. A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna megyét érintő területének fejlesztése) alapvetően területi cél – összhangban a tervezési útmutatókkal –, így annak ágazati illeszkedésvizsgálata nem releváns.

III.2.1. A célrendszer kapcsolata az EU szakpolitikai céljaival és az OFTK-val

Ebben a fejezetben kívánjuk bemutatni, hogy az EU 2021-2027 időszakra vonatkozó Kohéziós Politikájának 5 tematikus célterülete és a Nemzeti Fejlesztés 2030 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió célrendszere hogy jelenik meg a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió célkitűzéseiben.

Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiójának célrendszere, annak 10 stratégiai célja közvetlenül vagy közvetve az EU 2021-2027 Kohéziós Politikájában megfogalmazott 5 tematikus célterület mindegyikéhez kapcsolódik. (1. sz. ábra)

A Nemzeti Fejlesztés 2030 dokumentum valamennyi stratégiai céljához kapcsolódik a megyei konceptió valamelyik stratégiai célja. (2. sz. ábra)

			EU 2021 – 2027 Kohéziós Politika				
	Átfogó célok		Tematikus célterületek				
		Stratégiai célok	PO1 Intelligensebb Európa (az innováció, digitalizáció, a gazdasági átalakuláson és a kisvállalkozásoknak nyújtott támogatáson keresztül)	PO2 Zöldebb, karbonmentes Európa (a Párizsi Megállapodás végrehajtásával, valamint az energiaügyi átállásba, a megújuló energiaforrásokba és az éghajlatváltozás elleni küzdelemben való befektetéssel)	PO3 Jobban összekapcsolt Európa (a stratégiai szállítási és digitális hálózatokkal)	PO4 Szociálisabb Európa (a szociális jogok európai pillérének megvalósításával, valamint a minőségi foglalkoztatás, az oktatás, a készségek, a társadalmi befogadás és az egészségügyi ellátáshoz való egyenlő hozzáférés támogatásával)	PO5 A polgárokhoz közelebb álló Európa (a város, vidéki és part menti térségek fenntartható fejlődése és helyi kezdeményezések a helyileg irányított növekedési stratégiák és a fenntartható városfejlesztés támogatásával)
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030	A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	✓	✓	✓		
		Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése	✓	✓		✓	✓
		A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása		✓			✓
		Vállalkozások versenyképességének erősítése	✓	✓	✓	✓	✓
	Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	✓			✓	✓
		A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése				✓	✓
		Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése	✓	✓	✓	✓	✓
	A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életteremtése	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel	✓		✓		✓
		Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése		✓	✓	✓	✓

1. sz. ábra

			Nemzeti Fejlesztés 2030						
	Átfogó célok	Stratégiai célok	Verseny- képes, innovatív gazdaság	Gyógyító Magyar- ország, egészséges társadalom (egészség- és sportgazda- ság)	Életképes vidék, egészséges élelmiszer- termelés és ellátás, az élelmiszer- feldolgozóipar fejlesztése	Kreatív tudás- társadalom, piacképes készségek, K+F+I	Értéktudatos és szolidáris ön gondoskodó társadalom	Jó állam, szolgáltató állam és biztonság	Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használat, környezetünk védelme
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030	A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	✓		✓	✓			✓
		Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése	✓		✓	✓			✓
		A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus		✓	✓	✓	✓		✓
		Vállalkozások versenyképességének erősítése	✓		✓	✓			
	Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	✓		✓	✓	✓		✓
		A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése		✓	✓		✓		✓
		Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése						✓	✓
	A vidékes térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életér megteremtése	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel	✓		✓	✓			✓
		Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése		✓	✓	✓	✓	✓	✓

2. sz. ábra

A megújuló szakpolitika kijelöléséhez a korábbi Országos Fejlesztési Konceptiót és az Országos Területfejlesztési Konceptiót egy közös dokumentumban kellett kidolgozni, mely új nemzeti stratégiai irányokat mutat a 2014–2020–as európai uniós költségvetési és tervezési időszakra, és a tisztán hazai eszközű fejlesztésekre egyaránt.

Az 1/2014 (I.3.) OGY határozattal elfogadott OFTK a fejlesztéspolitika és a területfejlesztés eszközeinek további hathatós korszerűsítésére, a területfejlesztési politika hatékonyabbá tételére irányul.

Az OFTK célja egyrészt az ágazati és a területi tervek, másrészt a hazai fejlesztéspolitika és az európai uniós támogatások közötti összhang megteremtése. Az OFTK a nemzeti szükségletekből és sajátosságokból kiindulva középtávon (2014–2020 között) kijelölte azokat a stratégiai fókuszokat, amelyek az ország hosszú távú céljainak megvalósulását szolgálják. A nemzeti prioritások igazodnak az Európai Unió által megfogalmazott programozási keretekhez, melyeket érvényesíteni kell a hazai tervezés és végrehajtás során. Az egyes nemzeti prioritások alatt azonosított fejlesztési tématerületek az európai uniós források felhasználásának keretét képező 2014–2020–as fejlesztési programok tématerületeit is megalapozzák.

A koncepció tehát alapvetően a 2014-2020-as programidőszak fejlesztéspolitikája számára határozta meg a fejlesztési irányokat, de jövőképe és célrendszere 2030-ig szól.

A Nemzeti Fejlesztés 2030 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról szóló 1/2014 (I.3.) OGY határozatban foglaltak kiegészítésre kerültek a 13/2020 (V.5) OGY határozattal. Ebben az Országgyűlés megerősíti, hogy a megyehatárokon túlterjedő, továbbá egyes kiemelt területfejlesztési feladatai ellátására kiemelt térségként nevesíti a Balaton Kiemelt Üdülőkörzetet, a Budapesti Agglomerációt, a Tokaj Borvidéket és a Közép-Duna Menti Kiemelt Térséget.

Tekintettel arra, hogy a kiemelt térségként nevesített Közép-Duna Menti Térség 99 településéből 62 település Tolna megyéhez tartozik, fenti kiegészítésnek rendkívül komoly hatása lehet a megye további fejlődésére.

Tolna megye jövőképében az ember, mint a társadalom legegységesebb építőköve került a középpontba. Ez szervesen kapcsolódik az OFTK jövőképének társadalmi vetületéhez.

Az átfogó célok tekintetében Tolna megye koncepciójában megfogalmazott három átfogó cél egyértelműen megfeleltethető az OFTK négy átfogó céljának. A specifikus célok illeszkedését a 2. ábra mutatja be.

Az egyes átfogó célok kapcsolatát az alábbi ábra mutatja be:

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió Tolna Megyei Fejlesztési Konceptió	Értéktermelő, foglalkoztatást biztosító gazdasági fejlődés	Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom	Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése és környezetünk védelme	Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet
A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése	✓		✓	
Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió		✓		
A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése	✓		✓	✓

3. számú ábra

A koncepció elsősorban az OFTK vidéki térségek értékalapú felemelése céljához kapcsolódik, mely a megye adottságaiból is adódik. Területi fókusz – elsősorban a koncepció mezőgazdasági fejlesztési orientációja okán – a megye középső, aprófalvas városhiányos térségére, illetve ezzel átfedésben Tamási térségére került meghatározásra mint kiemelten fejlesztendő térség, illetve szabad vállalkozási zóna. Ez különösen hangsúlyos annak ismeretében, hogy a megye leghátrányosabb helyzetű térségéről van szó. E mellett a Duna mente, illetve a Sió mente mint rekreációs terület fejlesztése kaphat hangsúlyt a megyében.

III.2.2. A célrendszer kapcsolata az OTrT törvénnyel

A jelenleg érvényben lévő Országos Területrendezési Tervet a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX törvény tartalmazza, mely 2019. január 2-án lépett hatályba.

Tolna Megye Területrendezési Terve 2020-ban került elfogadásra, ilyen formán az illeszkedése biztosított. Ez adta az alapot Tolna megye helyzetfeltáró munkarészeihez és a levont következtetések alapján fogalmazódott meg a megye 2021-2030 közötti célrendszere is.

Az OTrT tv. által jelölt az M9 autópálya megépítése (Nagyecenk (M85) - Szombathely – Vasvár-Rábadékvég (M80)-Vasvár (M80) - Zalaegerszeg - Nagykanizsa - Kaposvár - Dombóvár – Szekszárd - Dusnok - Szeged (M5) nyomvonalon), a nemzetközi vasútvonal fejlesztése, valamint az atomerőmű bővítése várható a 2021-2030-as időszakban. Mindhárom beavatkozástól a megyei célrendszer gazdaságélénkítést remél, ezért kiemelten, több pontban foglalkozik annak várható hatásával, illetve több fejlesztést épít rá.

M9 autópálya Szekszárd - Kaposvár szakasz: a két megyeszékhely gazdasági és kulturális kapcsolatán túl a mezőgazdasági kutatási-fejlesztési területen (Dombóvár-Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus), valamint az új logisztikai főközpontok lehetőségét tárja föl (Dombóvár, Szekszárd). Ugyanakkor élénkítő hatással bír a megye turisztikai elérhetőségére, a termál- és gyógyturizmus

területén is (Dombóvár, Tamási).

Nemzetközi vasúthálózat Dombóvár – Gyékényes – (Horvátország) illetve, Budapest - Pécs szakasz: Bár a nyomvonal kijelölése folyamatban van, mindenképp érinti Dombóvárt. Az M9-nél említett logisztikai, termál- valamint gyógyturisztikai célok itt is érvényesíthetők.

Paksi atomerőmű bővítése: Közvetlen hatása nem megyei, inkább országos, közvetetten a K+F mellett a járulékos építőipari munkák miatt és a Tolna megyei beszállítók számára gazdasági fellendülést hozhat a beruházás az elkövetkezendő években.

Az országos ökológiai hálózat övezete csak kisebb területeken érinti a megyét (Duna és Sió mente, Gemenc, Mecsek ÉK-i kapuja, Gyulaji erdők, Bikács-Németkér), de a Tolna megyei célrendszer – az építészeti értékek mellett – ezeket a területeket kiemelt turisztikai és rekreációs céllal jelöli.

Az OTrT-ben jelölten Tolna megye – Fejér és Békés mellett – az egyik leggazdagabb kiváló termőhelyi adottságú szántóterület tekintetében, mind a terület méretei, mind a termőföld minőségét tekintve. Ezért a célrendszer további kutatást és fejlesztést szorgalmaz mezőgazdasági és szőlészeti-borászati területeken a szomszéd megyék egyetemeivel együttműködve. A megyei koncepció a helyi mezőgazdasági alapanyagokon alapuló feldolgozóipari kapacitások kiépítését kiemelten preferálja. Külön célrendszer foglalkozik a vidékfejlesztéssel, ezen belül az ökológiai és biogazdálkodással.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület számos helyen van a megyében (pl. Gemenc, Gyulaj, Mecsek ÉK-kapuja). A célrendszer ezeket turisztikai célként jelöli, erdőgazdálkodással a terv nem foglalkozik

Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezet Tolna megye alapterületének közel 35-40 %-a. A célrendszer nem tervez olyan fejlesztéseket melyek a táj funkcionális működésére vonatkozólag és/vagy a tájkép szempontjából jelentős beavatkozással bírnának.

Világörökségi és világörökség várományos területek övezete a Duna mentén Dunaföldvártól Bátáig szinte egybefüggően a Római Limes vonala, és a megyében található tájházak is az országos program részeként a jelöltek listáján szerepelnek. A célrendszer, kiegészülve a helyi értékvédett kúriák, pincefalvakfejlesztésének támogatásával, a turisztika megerősödését és gazdaságélénkítő szerepét vetíti előre.

Vízminőség-védelmi vízgyűjtő terület az OTrT alapján a megyében a Duna mente, ez a megyei koncepció célrendszerével maradéktalanul teljesíthető.

Nagyvízi meder az OTrT-ben a Duna és a Sió 20 km-es torkolati szakasza. Az országos célok (hajózhatóság) mellett a megyei célrendszer, az egyéb folyóvizekkel együtt, az öntözhető területeket kívánja bővíteni.

Az OTrT-ben jelzett kiemelt fontosságú honvédelmi területek közül egy jelentősebb van Tolna megyében (3D-s radarállomás Medinán), mellyel a megyei célrendszer érdemben nem foglalkozik.

III.2.3. A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel

A célrendszer kapcsolódása a Program a Versenyképesebb Magyarorszáért c. dokumentumhoz

A Program a Versenyképesebb Magyarorszáért egy olyan alapidokumentum, amelynek vizsgálata a Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció készítése/felülvizsgálata során elengedhetetlen.

A program célja, hogy a hazai gazdaság fejlődése az Európai Unió átlagát 2 százalékponttal haladja meg.

Az országos elképzelések és stratégiai irányok több átfedést is tartalmaznak a Koncepcióval, de több esetben is a megyén túlmutató célokat, programokat fogalmaznak meg.

Beavatkozási területek:

✓ FOGLALKOZTATÁS:

A Magyarországhoz hasonló népességszámú országokban még mindig magasabb a foglalkoztatottak száma, ami azt mutatja, hogy a hazai gazdaságnak komoly munkaerő-tartalék áll rendelkezésére. Elsősorban a veszélyeztetett korcsoportok (fiatalkorúak, kismamák, idősebb munkavállalók) esetében tűnik lehetségesnek az előrelépés, de hosszabb távon arra kell felkészülni, hogy a képzettségi szint emelésére helyeződik át a fókusz. Ebben a folyamatban jelentős szerep hárul a foglalkoztatási osztályokra, valamint a kereskedelmi és iparkamarákra.

Koncepciónkban kiemelt szerepet szánunk azoknak az intézkedések, amelyek célzott támogatással segítik a vállalkozásokat abban, hogy minél több embernek - különös tekintettel a foglalkoztatási szempontból speciális társadalmi csoportoknak - tudjanak munkát adni. Ezt a koncepció II. 1.1.4. Vállalkozások versenyképességének erősítése stratégiai célban részletezzük.

A foglalkoztatás bővítésével foglalkozik még a koncepciónk Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózásának és munkához jutásának elősegítése pontja II.1.2.1. Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő- piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban stratégiai célon keresztül.

A koncepció II.1.2.2. A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése stratégiai cél kiemelten foglalkozik az országos szempontból is fontos korcsoportokkal a családbarát foglalkoztatáspolitikai, az atipikus foglalkoztatás lehetőségeinek kiterjesztésével.

✓ VÁLLALATI KÖRNYEZET:

A vállalkozások hosszabb távú, kölcsönös bizalomra épülő kapcsolata az állami szektorral kiemelt jelentőséggel bír. A vállalati környezet átalakítása során nagyobb hangsúlyt kell fektetni a magasabb hozzáadott értékű termelésre.

A vállalati környezet fejlesztése teljes egészében összecseng a koncepcióban meghatározott céljainkkal az alábbiak szerint:

II.1.1. átfogó cél: A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése

II. 1.1.1. stratégiai cél: Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként

II.1.1.2.stratégiai cél: Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és

bőripar) fejlesztése

II. 1.1.4. stratégiai cél: Vállalkozások versenyképességének erősítése

Az országos fejlesztési irányokat összhangban támogatjuk a kutatás-fejlesztést, a hozzáadott érték növelést, az oktatási rendszer munkaerőpiaci konformá alakítását (Szakképzés 4.0, felnőttképzés) a versenyképes környezet megteremtését infrastrukturálisan, de környezetkímélő módon.

✓ ADÓZÁS:

A költségvetési mozgástér tágulásával az adószerkezeten belül lehetővé válik a munkára rakódó és a beruházásokat visszafogó terhek csökkenése. Az ország munkamegtartó és tőkevonzó képességének növelésében meghatározó szerepet kap az adózáshoz kötődő adminisztratív terhek lebontása, amelyek elősegítik a gazdaság termelékenységét, illetve fehéredését. A kis- és középvállalkozások részére elkészített adóbevallások (2021) gyorsabb és könnyebb ügyintézással járnak, előmozdítva a vállalkozások jogkövető magatartását.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió közvetlenül nem kapcsolódik az országos adózási folyamatok modernizálásához, viszont annak hatásai a megyében működő vállalkozásokat is pozitívan érintik. A kedvezőbb vállalkozási környezet nagyobb vállalkozásszámot indukál, melynek következtében a megye gazdasága élénkülni fog. Ezáltal a koncepcióban meghatározott gazdaságfejlesztési intézkedéseket több kedvezményezett is igénybe tudja venni.

✓ KÖZSZFÉRA:

A digitalizáció segítségével egyrészt bővül az állami szolgáltatások köre, másrészt újraszervezhetőek a munkafolyamatok. A minőségi szolgáltatások érdekében célszerű olyan eredményességi kritériumokat felállítani, amelyek alkalmasak lehetnek a teljesítmény előtérbe állítására.

A közszféra fejlesztések közvetlenül nem szerepelnek a megye területfejlesztési koncepciójában, de az államigazgatás korszerűsödésével, a szolgáltatások minőségi javulásával mind a lakossági, mind a vállalkozói réteg adminisztrációs terhei csökkennek, egyszerűsödnek, ezzel egyre vonzóbb vállalkozói környezet alakul ki, javul az életminőség és érvényesül az élhetőbb megye átfogó cél megvalósítása.

✓ OKTATÁS:

A folyamatosan bővülő tananyag súlyos terhet rak a felnövő generáció vállára. Az ismeretanyagok elsajátításában a következő időszakban a képesség-centrikus oktatásra helyeződik át a hangsúly. Ez olyan tudást feltételez, ami az elméleti összefüggések mellett a gyakorlatban is hasznosítható. A tanulók alkalmazkodóképességét a munkaadói igények erőteljes megjelenése is előmozdítja.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió kiemelt hangsúlyt fektet az oktatás fejlesztésére az II.1.2.1. Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban stratégiai célban. Az országos célokkal összhangban támogatjuk a gazdasági igényekhez igazított, gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakítását, a szakképzési lehetőségek bővítését és a fiatalok képességeinek kibontakoztatását, idegen nyelvi kompetenciáinak fejlesztését, a közoktatás és a szakképzés színvonalának javítását és az oktatás modernizálását (digitalizálás, e-oktatás).

Az országos esélykiegyenlítő oktatás erősítése koncepciónkban is megjelenik a minőségi oktatáshoz való hozzáférés biztosítása és a korai iskolaelhagyás csökkentése stratégiai alcélban. A felsőoktatás a gazdaság igényeket kiszolgáló fejlesztése/modernizálása a koncepcióban a Pécsi Tudományegyetem

Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Karának oktató, képző, kutató és fejlesztő munkájának támogatásán keresztül valósul meg.

✓ EGÉSZSÉGÜGY:

Az egészségügyi átalakítások középpontjába a betegségek megelőzése kell, hogy kerüljön. Ezt a különféle szűrőprogramok mellett az alapellátások fejlesztése, kapuőri szerepének megerősítése szolgálja. Amennyiben betegellátásra kerül sor, az egészségügyi kezelések költséghatékonyságát szükséges szem előtt tartani, úgy mint a rövid időtartamú ellátási formák igénybevételét. A korszerű gyógyításhoz a finanszírozásnak is igazodnia kell.

Az egészségügy fejlesztése közvetlen célként két ponton fogalmazódik meg a koncepcióban:

1. indokolt a megyében az egészségipari fejlesztések szélesebb körű támogatása, kiemelten a gyógy- és termálvizek hasznosítása szempontjából, valamint a gyógyászati segédeszközök készítése, gyártása és forgalmazása tekintetében.
2. megyei célként jelenik meg a lakosság egészségének és egészségtudatosságának növekedése, ami számos egészségügyi, társadalmi és gazdasági szervezetre ró feladatot, hiszen csak ezek együttműködése esetén van esély az érdemi fejlődésre. A hatékony egészségkommunikáció és az egészségfejlesztési programok növelhetik a lakosság fizikai aktivitási szintjét, hozzájárulhatnak a függőségek visszaszorításához, valamint növelhetik a lakossági szűrések látogatottságát és a helytelen életmóddal összefüggő betegségek megelőzésének hatékonyságát.

Az országos irányvonallal megegyezően a megyében is fontos a lakosság egészségtudatosságának növelése, a prevenció erősítése, az ellátási formák összhangjának megteremtése, a szükségletekhez igazodó egészségügy kialakítása.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció szorosan illeszkedik a Program a Versenyképesebb Magyarorszáért c. dokumentumhoz, alapjaiban azonos célokat és irányokat határoz meg. A Koncepció reagál az országos fejlesztési irányokra, melyeket a megyei szintre képez le.

		Program a Versenyképesebb Magyarorszáért (2019-)					
		Adózás	Foglalkoztatás	Közzsféra	Egészségügy	Oktatás	Vállalati környezet
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	✓				✓	✓
	Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése		✓				✓
	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása						
	Vállalkozások versenyképességének erősítése	✓	✓				✓
	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban		✓		✓	✓	✓
	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése				✓		
	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése				✓	✓	
	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel						✓
	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése				✓	✓	

4. sz. ábra

A célrendszer kapcsolódása a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiához

Átfogó célja: „A folytonosan változó társadalmi-humán-gazdasági-természeti külső környezethez való alkalmazkodóképesség feltételeinek biztosítása, az ahhoz szükséges kulturális adaptáció minőségi javítása”

A megyei célrendszerben megjelennek a *társadalmi-humán* vonatkozások is: a gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakításában, a szakképzési lehetőségek bővítésében, az atomerőmű igényeihez igazodó műszaki képzés bővítésében, az oktatás modernizálásában a digitalizálás és e-oktatás segítségével, valamint a közösségfejlesztő szakemberképzés megvalósításában.

Humán és egyben gazdasági vonatkozás a családbarát foglalkoztatáspolitikai, az atipikus foglalkoztatási lehetőségek kiterjesztésével, valamint a bérház és háztáji program bevezetése kistelepüléseken.

Gazdasági vonatkozású külső környezethez való alkalmazkodás a célrendszerünkben a logisztikai bázisok kialakítása, az ipari parkokhoz kapcsolódó inkubáció- és szolgáltatásbővítés, a gazdasági klaszterek létrehozása, a vidéki termelés fokozását elősegítő TÉSZ-ek, BÉSZ-ek létrehozása termékpályánként, valamint a falusi turizmus erősítésére a falusi vendégasztal működtetésének elősegítése.

A *természeti* környezethez való alkalmazkodás a célrendszerünkben több fejezetben is megjelenik, mind gazdasági/ipari, mind mezőgazdasági vonatkozásban, mind pedig a megye természeti értékeire építő turisztikai hasznosításban (védett természeti területek, Sió, Duna, gyógyvizek), a klímavédelemben és környezettudatos, helyi erőforrásra támaszkodó energiahasznosításban, valamint az ökológiai településtervezés gondolkodásában.

Alapvető célja:

Emberi erőforrások – cél a népességben stabil, egészséges, a kor kihívásainak megfelelő készségekkel és tudással rendelkező emberek alkotta, a kirekesztettséget fokozatosan csökkentő társadalom

Demográfiai vonatkozásban célrendszerünkben is megjelenik a bevándorlási politikára ösztönző törekvés a pontban a vidéki letelepedést segítő támogatások bevezetésével, adókedvezmények nyújtásával. Önmagában a népességszám stabilizálása, az idősök egészségmegőrzése és társadalmi együttműködésben való szerepük biztosítása, valamint a versenyképes munkabérek biztosítása célrendszerünk egészének törekvései, illetve a megye jövőképeinek meghatározása során mindez közvetlenül is megfogalmazódik. („Boldog, elégedett, aktív és egészséges emberek.”)

Az *egészségre* vonatkozó célok közvetlenül nem jelennek meg célrendszerünkben: halandóság csökkentése, krónikus nem fertőző megbetegedések számának csökkentése, egészségkockázatos magatartási formák arányának mérséklése, valamint a környezeti kockázati tényezők mérséklése. A betegségek megelőzése a célrendszerünkben az aktív élettel jelenik meg (a foglalkoztatottság növelésével és a szabadidő aktív eltöltésével).

Tudás témakörében nálunk a minőségi szakképzés, a szakképzési rendszer bővítése, modernizálása, valamint a földrajzi hátrányokat leküzdő, esélyegyenlőséget teremtő távoktatás gondolata jelenik meg, mely részben egyezik a Keretstratégia céljával, az életen át tartó tanulással és a munkavégzéshez szükséges tudás, készségek és kompetenciák elsajátításával, valamint a társadalmi egyenlőtlenségek

csökkentésével. Az innováció és a tudásalapú gazdaság a gazdaságfejlesztési céljaink között jelenik meg, valamint a helyi adottságainkra építő megyei K+F+I központok kialakításánál.

A hétköznapi életstratégiákkal kapcsolatos ismeretek átadása, oktatásban töltött idő növelése, az oktatási rendszer szelektivitásának csökkentése közvetlenül nem jelenik meg a célrendszerünkben.

A *társadalmi kohézió* törekvései, mint a szegénység és az etnikai alapú társadalmi kirekesztettség elleni küzdelem az oktatáson és a munkavállalás elősegítésén keresztül külön fejezetben kapott helyet a célrendszerünkben.

Társadalmi erőforrások – cél a fenntarthatóságot támogató kultúra kialakítása, a fenntartható társadalom szempontjából pozitív értékek, erkölcsi normák és attitűdök erősítése.

A *bizalom infrastruktúrájának erősítését* célzó pontok, mint a korrupció és gazdasági járadékavadászat elleni fellépés, az állami szabályozórendszer stabilitásának megteremtése, valamint a kormányzás kiszámíthatóságának erősítése nem jelennek meg a célrendszerünkben.

A *munka társadalmi körülményeire* vonatkozó célkitűzések közül a munkakörülményekkel való elégedettség és örömezés növelése jelenik meg a célrendszerünkben elsősorban az atipikus foglalkoztatási lehetőségek kiterjesztésével, illetve a családbarát foglalkoztatáspolitikát megteremtésével.

A foglalkoztatottság javítása a vidéki emberek esélyegyenlőségén keresztül jelenik meg a célrendszerünkben, a vidéki térségek helyi adókedvezmény támogatásával, vállalkozások támogatásával, ezáltal munkahelyek teremtésével, illetve a nők foglalkoztatási helyzetének javításával, a közmunkaprogram racionalizálásával. A társadalmi kirekesztettség mérséklése szintén megjelenik a célrendszerünkben.

A *családi értékek erősítése* párkapcsolatokhoz és házassághoz kapcsolódó értékrendje közvetlenül nem jelenik meg a célrendszerünkben.

A *múlt örökségének ápolása, kulturális szolgáltatások fejlesztését* képező, illetve az identitás megerősítése megjelenik az épített örökség (egykori kúriák, kiskastélyok) védelmében, fenntartható hasznosításában, funkcióbővítésében, valamint a megye hagyományos, régi múltú ipari ágazatainak újbóli felvirágoztatásában (tejipar, bőr- és textilipar, borászat és pincefalvak népszerűsítése), illetve a német nemzetiségi gyökerekre támaszkodó, német kapcsolatokat felhasználó gépgyártás erősítésében. Továbbá a helyi identitás tudat erősítése önálló elemként is megjelenik a célrendszerünkben, a helyi közösségfejlesztő szakemberek képzésén, alkalmazásán keresztül.

A *természeti erőforrás felhasználási* korlátainak érvényesítése és a termelési technológiai korlátok vagy termék szabványok érvényesítése a jövőbeli fejlesztések során megyénk számára is kiemelten fontos, ugyanakkor jelenleg Tolna megye a kevésbé környezetterhelő megyék közé tartozik, területén nem működnek magas kibocsátási értékekkel rendelkező üzemek.

Biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások témakörben a megye célrendszere kiemeli a megújuló energiaforrások hasznosítását a geotermikus-, nap- és szélenergia, a biomassza és biogáz, valamint a termálvíz jobb kihasználásával, az ökológiai településtervezés szemléletével, a környezettudatos építési módok alkalmazásával, biogazdálkodás elterjesztésével, természetközeli oktatás (erdei iskola) népszerűsítésével, valamint a megújuló energiafelhasználásra alapozott kutatóközpont létrehozásával Tamásiban. A biodiverzitás, természetközeli értékek elsősorban turisztikai hasznosítással jelennek meg a célrendszerünkben, mint a védett

természeti területek, Gemenci-erdő, Völgyseg, Pacsmagi-tavak területén, Sió és Duna mentén megvalósítható vadász-, horgász-, valamint kerékpáros turizmus. Megjelenik a fenntartható mezőgazdaság is, öntözőrendszerek kiépítésével, az öntözhető területek növelésével, valamint víztározók létesítésével, a klímaváltozás mezőgazdaságra gyakorolt negatív hatásainak csökkentésével, mely igazodik a Keretstratégia talaj termőképességének fenntartása céljához. Önmagában az ökoszisztéma-szolgáltatások kimerítésének megakadályozása, a természetes területek beépítési sebességének csökkentése és a fenntartható hozamon alapuló gazdálkodás az ökogazdálkodás, az agrárkörnyezet-gazdálkodás és az ökológikus gondolkodás népszerűsítésén keresztül jelenik meg a célrendszerünkben.

Az embert érő környezeti terhelések csökkentése több helyen is megjelenik (pl.: levegőtisztaság-védelem, kármentesítés, zöld felületek növelése, zöldmezős beruházások helyett barnamezős területek újrahasznosításának priorizálása) a célrendszerben, azonban a megyében a környezeti elemek szennyezettségének mértéke nem jelentős, megmaradt ezek természetközeli állapota. A jövőbeli fejlesztések is a horizontális célok, elvek mentén valósulnak meg, ez garantálja, hogy a megye továbbra is megőrzi természeti értékeit és gátat szab a nagy környezeti terheléssel, kárral járó beruházásoknak.

Nem megújuló természeti erőforrások ésszerű gazdálkodása a célrendszerben Nagymányok és Váralja térségében a kőszén modern kori hasznosításával és a kőbányászat továbbfejlesztésével jelenik meg. Természetesen nem a kőszén bánya újrainyításáról van szó, hanem a területen nagy mennyiségben jelen lévő, jó minőségű kőszén kis mennyiségben történő felhasználásáról, valamint erre épülő IT és vegyipari fejlesztési lehetőségek térségi meghonosításáról.

Gazdasági (fizikai) erőforrások – Fontos az önrendelkezés megfelelő szintjének fenntartása a gazdaságpolitikai döntésekben. Cél a fizikai tőke szelektív gyarapítása, a közösségi tőkejavak amortizációjának pótlása. Kiemelt feladat a vállalkozói réteg megerősítése, a hazai tőkebefektetések fokozatos növelése, külföldi kitettségünk csökkentése

A lokalizáció és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok kihasználása közötti ésszerű arány megteremtése és a helyi gazdasági kapcsolatok (pl. város és vidéke) erősítése is megjelenik a célrendszerben a helyben előállított termékek piaci értékesítésének elősegítésével, helyi bolthálózatokban történő értékesítéssel, valamint a mezőgazdasági alapanyag szállítását kiszolgáló helyi és térségi logisztikai bázisok kialakításával.

A vállalkozói tőke és az innováció erősítésén és a foglalkoztatás bővítésén belül a megye célrendszerében is megjelenik az üzleti környezet fejlesztése és az innovációs ráfordítások hatékonyságának növelése az egyes termelési ágazatokhoz kapcsolódó K+F+I ráfordítások támogatásán keresztül – borászati K+F központ Szekszárdon, mezőgazdasági kutatóközpontok Dombóváron és Tamásiban, energetikai K+F bázis Pakson és Tamásiban.

A költségvetési politika államadósság csökkentés célja nem jelenik meg közvetlenül a megyei koncepcióban, sem az *életpálya-finanszírozás* jóléti célú átcsoportosítása.

		Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012-2024)			
		Emberi erőforrások (Népesség, tudás, egészség, szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió)	Társadalmi erőforrások	Természeti erőforrások	Gazdasági erőforrások (Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás, makrogazdasági egyensúly)
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	✓			✓
	Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése				✓
	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása		✓	✓	
	Vállalkozások versenyképességének erősítése				✓
	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	✓	✓		
	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése	✓	✓		
	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése		✓		
	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel				✓
	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése	✓	✓		

5.sz. ábra

A célrendszer kapcsolódása Magyarország 2020. évi Nemzeti Reform Programjához

A 2020. évi Nemzeti Reform Program (Program) a Konvergencia Programmal együtt, azzal összhangban készült dokumentum, melyben külön fejezet szól a COVID-19 okozta járványügyi helyzettel és az annak kezelése érdekében meghirdetett Gazdaságvédelmi Akciótervvel.

A dokumentum a sikeres felzárkózás alapjának tekinti a makrogazdasági stabilitás megteremtését, ami a Tolna Megyei Területfejlesztési Kon koncepció átfogó céljaiban is hangsúlyos szerepet kapott.

Azt is rögzíti a Program, hogy a válság leküzdéséhez, a konvergencia folytatásához elengedhetetlen a vállalkozások megerősítése, a beruházások fenntartása és a tőkefelhalmozás folytatása mind a fizikai infrastruktúrában, mind a humán tőkében; ez a megállapítás teljes mértékben összhangban van Tolna megye jövőképevel, ágazati, stratégiai és horizontális céljaival egyaránt.

A koncepció céljai a Program alábbi intézkedéseivel kapcsolódnak a legszorosabban:

✓ Növekedésösztönző politikák

A vállalkozásfejlesztés, a kis- és középvállalkozások támogatása, a kutatás-fejlesztés és innováció ösztönzése a megyei célrendszerben is megjelenik, elsősorban ezen célok elérésére irányul az 1.1. A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése átfogó cél (ezen belül az 1.1.1., 1.1.2. és 1.1.4. stratégiai célok), továbbá illeszkedik hozzá a fiatalok vállalkozók támogatását is tartalmazó 1.2.2. stratégiai cél.

A digitalizáció elterjedésének elősegítése, a digitális kompetenciák fejlesztése a kutatás-fejlesztési együttműködések ösztönzésére és az oktatás fejlesztésére, az oktatás modernizációjára (digitalizálás, e-oktatás) irányuló beavatkozások keretében kap szerepet.

✓ Foglalkoztatás

A megyei koncepció vállalkozásfejlesztési beavatkozásai is hozzájárulhatnak a foglalkoztatottsági szint növeléséhez, az 1.2.2. stratégiai célban pedig kiemelt szerepet kap (családbarát foglalkoztatáspolitikai, az atipikus foglalkoztatás lehetőségeinek kiterjesztése, fiatalok vállalkozóvá válásának segítése).

✓ Szegénység

Felzárkózást szolgáló intézkedések (egészségügyi alapszolgáltatások fejlesztése, óvodai és bölcsődei infrastruktúra fejlesztése, bérletprogram) a megyei koncepció Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió átfogó célján belül stratégiai célokban kerülnek nevesítésre.

✓ Oktatás

Köznevelési és felsőoktatási infrastrukturális fejlesztésekkel, a szakképzési intézményrendszer fejlesztésével összefüggő intézkedéseket tartalmaz a megyei koncepció 1.2.1. stratégiai célja. A gazdasági igényekhez igazított, gyakorlatorientált szakképzési rendszer, a felnőttképzés, a közoktatás és a szakképzés színvonalának javítása és az oktatás modernizálása, a digitális oktatáshoz szükséges infrastrukturális feltételek megteremtése a következő időszak egyik legfontosabb feladata.

✓ Egészségügy

Az egészségügyi infrastruktúra fejlesztése a megyei koncepció 1.1.2. stratégiai céljának egészségügyi és egészségipari fejlesztést tartalmazó beavatkozásához kapcsolódik, az egészségmegőrző, prevenciós intézkedések az 1.2.2. stratégiai célon belül, a lakosság egészségtudatosságának növelésére irányuló beavatkozással vannak összhangban.

✓ Fenntartható gazdaság – klíma-, energiapolitika, közlekedés

Az energetikai szempontú együttműködések tartalmazó 1.1.1. stratégiai cél, a környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztéseket tartalmazó 1.1.3. stratégiai cél, a helyben előállított termékek piaci értékesítésének elősegítését, a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklését, az energiahatékonyság növelését is tartalmazó 1.3.1. stratégiai cél, valamint a helyi erőforrásokra támaszkodó energiahasznosítást, az ökológikus gondolkodást tartalmazó 1.3.2. stratégiai cél is nagymértékben illeszkedik a környezettudatos gazdaságfejlesztésre, fenntartható gazdaság és klímasemlegesség megvalósítására vonatkozó törekvésekhez.

A közlekedési infrastruktúra - klímasemlegesség eléréséhez hozzájáruló szempontú – korszerűsítésével, továbbfejlesztésével kapcsolatos beavatkozásokat javasol a megyei koncepció 1.1.3. és 1.3.2 stratégiai célja is (kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése, illetve helyi és helyközi közlekedés keresletorientált racionalizálása)

		Nemzeti Reformprogram (2020)							
		Növekedés- ösztönző politikák	Üzleti környezet, szabályozás	Foglalkoz- tatás	Családpoliti- kai intézkedése- k	Szegénység	Oktatás	Egészségüg- y	Fenntartható gazdaság – klíma, energiapolitika, közlekedés
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	✓							✓
	Piac képes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése	✓						✓	
	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása								✓
	Vállalkozások versenyképességének erősítése	✓							
	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	✓					✓		
	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése	✓		✓		✓		✓	
	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése								
	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel								✓
	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése								✓

6.sz. ábra

A célrendszer kapcsolódása A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiájához 2019-2030

A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája a vállalkozások ösztönzését, erősítését célozza meg a címében is nevezett gazdasági szektorban. A Tolna Megyei koncepciók kidolgozásakor mindig is különösen kiemelt szerepet kapott ez a szektor, így természetes a két tervezési dokumentum közötti átfedés, hasonlóság, bár kicsit más léptékkal, más nézőpontból közelítve a gazdaság fejlesztését.

A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiájának célrendszere röviden:

Átfogó célok:

- A komoly növekedésre képes vállalati kör értékteremtő képességének megerősítése
- A teljes KKV-szektor számára a működéshez szükséges kiszámítható keretek biztosítása

Másodlagos célok

- A KKV-k termelékenységének növelése
- A hazai tulajdonú KKV-k által előállított hozzáadott érték növelése
- A KKV-k exportképességének növelése

A kitűzött átfogó és másodlagos célokat a Stratégia a következő hét területen történő beavatkozások útján kívánja elérni.

1. Vállalkozóbarát szabályozási és adózási környezet megteremtése
2. A KKV-k üzleti környezetének és az e-kormányzat eszközeinek fejlesztése
3. A KKV-k fejlődési képességének, innovációs és digitális teljesítményének erősítése
4. KKV-k finanszírozáshoz jutásának ösztönzése
5. A KKV-k nemzetköziesedésének elősegítése
6. A szükséges tudás megszerzése
7. Generációváltás

A két tervdokumentumból megállapítható, hogy az átfogó céljai, stratégiai ill másodlagos céljai a gazdaságfejlesztés tekintetében messzemenően illeszkednek egymáshoz.

Mind a megyei célok, mind az országos törekvések a vállalkozó szektor megerősítését, hátrányainak leküzdését kiemelten fontosnak tartja. A két tervdokumentumban közvetlenebbül a célok kitűzése tekintetében a megyei stratégiai célokkal az országos stratégia másodlagos céljainak hét területre osztott beavatkozásai feleltethetőek meg, a tervdokumentumok koherenciája itt figyelhető meg leginkább.

A Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciójában az 1.1.4 Vállalkozások versenyképességének erősítése stratégiai cél kapcsolódik a legszorosabban A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiájához, hiszen

minden egyes beavatkozási területhez jelölhető kapcsolódás, mivel lényegi tartalma kiterjed a foglalkoztatási képesség fejlesztésére, a technológiai, szervezeti újítások ösztönzésére, a vállalkozásokhoz kapcsolódó közvetlenül nem termelő tevékenységek, szolgáltatások fejlesztésére (PI: marketing), vállalkozásvezetési tanácsadás és képzés elősegítésére, valamint a vállalkozások infokommunikációs erősítésére, energiahatékonyságuk elősegítésére és a tőkeerősítés lehetőségeinek bővítésére.

Természetesen a megyei érdekek és törekvések egyik fő motorja a gazdaság élénkítés, így számos más kapcsolódási pont is megjelölhető.

Mindkét dokumentum kiemelt helyen foglalkozik a K+F tevékenységek fejlesztésével, ösztönzésével, a vállalkozások épített és jogi környezetének optimalizálásával. A szakképzés és felnőttképzés fejlesztésének segítségével a vállalkozások számára a megfelelően képzett szakemberek biztosítására, a hátrányos helyzetű munkavállalók munkaerőpiaci helyzetének javítására is mindkét dokumentum nagy hangsúlyt fektet.

A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiájának mind a 7 beavatkozási területe megjelenik a megyei tervezési elképzelésekben.

1. Vállalkozóbarát szabályozási és adózási környezet megteremtése: a foglalkoztatási képesség fejlesztésén keresztül az 1.1.4. Vállalkozások versenyképességének erősítése, a családbarát, atipikus foglalkoztatás környezeti feltételeinek fejlesztésén keresztül az 1.2.2. A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése, a vidéki letelepedés adókedvezmények vállalkozásoknak történő bevezetésén keresztül az 1.3.2. Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése megyei célokhoz
2. A KKV-k üzleti környezetének és az e-kormányzat eszközeinek fejlesztése: az infokommunikáció fejlesztésével az 1.1.4. Vállalkozások versenyképességének erősítése, a szolgáltató szektor erősítésével az 1.2.2. A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése, a mobil közszolgáltatások kistélepeüléseken történő fejlesztésével az 1.3.2. Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése
3. A KKV-k fejlődési képességének, innovációs és digitális teljesítményének erősítése: K+F+I központok kialakításával az 1.1.1 Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként, a foglalkoztatási képesség és a technológiai, szervezeti újítások, valamint az energiahatékonyság kapcsán az 1.1.4. Vállalkozások versenyképességének erősítése, a termelői és értékesítői szövetkezetek létrehozásával, a feldolgozó kapacitások termelői összefogásával, a helyi termék, helyi piac fejlesztéssel, a mezőgazdasági energiahatékonyság növelésével az 1.3.1. Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel
4. A KKV-k finanszírozáshoz jutásának ösztönzése: a Vállalkozások tőkéhez jutási lehetőségeinek szélesítése kapcsán az 1.1.4. Vállalkozások versenyképességének erősítése, a termelői és értékesítői szövetkezetek létrehozásával
5. A KKV-k nemzetköziesedésének elősegítése: a különböző ipari, termelői ágazatok erősítése, kapacitásainak növelése az 1.1.2. Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése, a kis-

és közép vállalkozások szolgáltatásfejlesztése a KKV-szektor fő üzleti tevékenységen kívüli, azokat támogató folyamatok (pl. marketing, sales, hálózatépítés, asszisztencia) fejlesztése az 1.1.4. Vállalkozások versenyképességének erősítése, a termelői és értékesítői szövetkezetek létrehozásával

6. A szükséges tudás megszerzése: Üzleti, vállalkozói készségek fejlesztése képzésekkel, szaktanácsadással az 1.1.4. Vállalkozások versenyképességének erősítése, a termelői és értékesítői szövetkezetek létrehozásával, felnőttképzés fejlesztésével, a közoktatás erősítésével, a gazdasági igényekhez igazított, gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakításával az 1.2.1. Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban
7. Generációváltás: Termék-, technológiai és szervezeti újítások ösztönzése és támogató környezet megteremtése, Üzleti, vállalkozói készségek fejlesztése képzésekkel, szaktanácsadással az 1.1.4. Vállalkozások versenyképességének erősítése, a termelői és értékesítői szövetkezetek létrehozásával szervesen kapcsolódik a két tervezési dokumentumban.

Összességében elmondható, hogy az országos elképzelések és a megyei koncepció több ponton egybevág, egymást kiegészíti. A megyei tervek helyi, lokális, míg az országos stratégia ehhez képest globálisan kezeli ugyanazokat a gazdaság élénkítő célkitűzéseket.

			A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019-2030							
	Átfogó célok	Átfogó célok	- A komoly növekedésre képes vállalati kör értékteremtő képességének megerősítése - A teljes KKV-szektor számára a működéshez szükséges kiszámítható keretek biztosítása							
		Stratégiai / másodlagos célok	- A KKV-k termelékenységének növelése - A hazai tulajdonú KKV-k által előállított hozzáadott érték növelése - A KKV-k exportképességének növelése							
			Vállalkozó-barát szabályozási és adózási környezet megteremtése	A KKV-k üzleti környezetének és az e-kormányzat eszközeinek fejlesztése	A KKV-k fejlődési képességének, innovációs és digitális teljesítményének erősítése	KKV-k finanszírozáshoz jutásának ösztönzése	A KKV-k nemzetközi esedéssének elősegítése	A szükséges tudás megszerzése	Generációváltás	
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030	A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályáinként			✓					
		Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése					✓			
		A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása								
		Vállalkozások versenyképességének erősítése	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
	Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban							✓	
		A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése	✓	✓						
		Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése								
	A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életteremtése	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel			✓					
		Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése	✓	✓	✓					

7.sz. ábra

A célrendszer kapcsolódása a Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030 (NTS 2030) című dokumentumhoz

Az NTS 2030-ban olvasható „vízió” alapján a turizmus lesz 2030-ban a fenntartható gazdasági fejlesztés húzóágazata, ami minőségi élménykínálattal rendelkezik, széles körben elérhető, hozzáférhető, és innovatív megoldásokat alkalmaz. A turizmusban való munkavállalás stabil megélhetést és vonzó karrierpályát kínál, hozzájárul helyi értékeink megismertetéséhez és a hazai természeti és épített örökség népszerűsítésén keresztül a nemzettudat erősödéséhez.

A stratégia pillérei a Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program, a célzott marketingkommunikációs tevékenység, az elhivatott szakemberek és a visszahívó vendégszeretet, a megbízható adatok, mérhető teljesítmény, a transzparens, kiszámítható szabályozás és ösztönzés, az ágazati szereplők együttműködése, valamint az identitás és kötődés erősítése.

A stratégia célrendszerét horizontális beavatkozási területek teszik teljessé, a következőkben az ezekhez való kapcsolódás, illeszkedés kerül bemutatásra.

Horizontális célok:

- ✓ Együtt élő turizmus
- ✓ Családbarát turizmus
- ✓ Hozzáférhető turizmus
- ✓ Érthető turizmus
- ✓ Digitális turizmus

Tolna megye 1.1.3 számú stratégiai célja (A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása) keretében tervezett beavatkozások mindegyike illeszkedik az NST 2030 horizontális céljaihoz. Megyénk vidékies jellege miatt, kimondottan a családok, baráti társaságok számára kínál kikapcsolódási lehetőségeket. Természeti és építészeti értékeink jó lehetőséget nyújtanak a szabadidő aktív eltöltésére, térségünk rejtett kincseinek megismerésére, és ezáltal a nemzeti kötődés erősítésére.

A fizikai hozzáférés (akadálymentesítés, parkolási lehetőség, kiszolgáló egységek megléte) biztosítása ma már alapkövetelmény, hiszen csak ezek rendelkezésre állása esetén számíthatunk arra, hogy térségünk, attrakcióink vonzó célpontot jelentenek a turisták számára, akik – reményeink szerint – pozitív tapasztalataiknak köszönhetően visszatérő vendégek lesznek nálunk, és családjuk, barátaik és ismerőseik körében is jó hírünket keltik.

A mai kor követelménye továbbá az azonnal rendelkezésre álló információ, a digitalizáció széles körű elterjedése, ami a turizmusban is egyre hangsúlyosabb szerepet kap, éppen ezért jelenleg zajló, illetve a jövőben megvalósuló fejlesztéseink kapcsán kiemelt figyelmet fordítunk a (többnyelvű) tájékoztatásra, a digitális szolgáltatások minél szélesebb körű alkalmazására.

Fenti cél eléréséhez kapcsolódik a turizmusban, vendéglátásban dolgozók idegen nyelvi képzése, ami az 1.2.1. stratégiai cél részeként jelenik meg.

			Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030				
	Átfogó célok	Stratégiai célok	A) A Kisfaludy Turisztikai Fejlesztési Program – desztinációs logikán alapuló termék- és attrakciófejlesztés, alapinfrastruktúra-fejlesztés B) Stratégiai márkakommunikáció, célzott marketingkommunikációs kampányaktivitás és értékesítés C) Elhivatott szakemberek, visszahívó vendégszeretet D) Megbízható adatok, mérhető teljesítmény E) Transzparens, kiszámítható szabályozás és ösztönzés F) Iránymutatás és együttműködés G) Identitás és kötődés				
		Horizontális célok	Együtt élő turizmus	Családbarát turizmus	Hozzáférhető turizmus	Érthető turizmus	Digitális turizmus
Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója 2021-2030	A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként					
		Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése					
		A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	✓	✓	✓	✓	✓
		Vállalkozások versenyképességének erősítése					
	Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban			✓		
		A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése					
		Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése					
	A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életkörülmények megteremtése	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel					
		Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése					

8.sz. ábra

A 2018-2030 közötti időszakra vonatkozó, 2050-ig tartó időszakra is kitekintést nyújtó második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS-2)

- ✓ Hazai Dekarbonizációs Útiterv
- ✓ Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia
- ✓ „Partnerség az éghajlatért” Szemléletformálási Terv

A jövőképek elérése érdekében a NÉS-2 háromszintű célrendszerre épül, amelyek célhierarchiában rendeződnek egymáshoz. A célhierarchián belül az átfogó célok a hazai éghajlatpolitika prioritásait adják meg, míg a specifikus célkitűzések és a beavatkozási területek az átfogó célok részletesebb, szakterületi kifejtését jelentik.

A NÉS-2 a mitigáció – adaptáció – szemléletformálás tematikahármasnak megfelelően magában foglalja az üvegházhatású gázok kibocsátás-csökkentésének céljait, prioritásait és cselekvési irányait tartalmazó Hazai Dekarbonizációs Útitervet (HDÚ). Az éghajlatváltozás várható magyarországi hatásainak, természeti és társadalmi, gazdasági következményeinek, valamint az ökoszisztémák és az ágazatok éghajlati sérülékenységének értékelése szintén a NÉS-2 részét képezi, amelyre alapozva Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia (NAS) épül a dokumentumba. Az alkalmazkodás és felkészülés koncepcionális keretei érintik többek között a vízgazdálkodás, a vidékfejlesztés, az egészségügy, az energetika, a turizmus és más ágazatok éghajlatbiztonsággal kapcsolatos helyzetét, kockázatait, megvizsgálva a felkészülés lehetséges cselekvési irányait. A hazai dekarbonizáció és az éghajlati alkalmazkodás teendőit éghajlati szemléletformálási program (Partnerség az Éghajlatért Szemléletformálási Terv) egészíti ki.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió átfogó céljainak meghatározását elsősorban a koncepció helyzetértékelése során meghatározott fejlesztési irányok határozták meg, valamint azok a megyei sajátosságok (erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek) amelyek közvetlen beavatkozásokat igényelnek. Három fő terület fejlesztése kiemelten fontos:

- ✓ gazdaságfejlesztés, hogy az emberek számára új munkahelyeket hozzunk létre és megőrizzük a meglévőket:
- ✓ humánerőforrás-fejlesztés, hogy a megszerzett tudást, szakértelmet helyben tartsuk, hogy a gazdaság igényeit jobban ki tudjuk elégíteni:
- ✓ vidékfejlesztés, hogy a megye vidékies jellege ne hátrány, hanem előny legyen az itt élők számára, hogy a megye középső aprófalvas térsége ne még inkább leszakadjon, hanem a városokkal együtt, azokhoz felzárkózva (funkcionális térségként) tudjon fejlődni, a vidékies jellegből adódó lehetőségek kiaknázásával, a természeti erőforrások védelmének szem előtt tartásával.

A két fejlesztési koncepció szorosan illeszkedik egymáshoz, hiszen a megyei gazdaságfejlesztési, vidékfejlesztési célok megvalósítása a környezettudatosság, klímavédelem, és ökológiai szemlélet mentén képzelhető el hosszútávon fenntartható eredményeket, csak ezen elvek mentén tervezve, megvalósítva lehet elérni.

A NES-2 célrendszere röviden:

Átfogó célok:

- Fenntartható fejlődés egy változó világban
- Adottságaink, lehetőségeink és korlátaink megismerése

Specifikus célkitűzések, és a hozzájuk kapcsolódó beavatkozási területek:

1. Dekarbonizáció (Hazai Dekarbonizációs Útiterv)
 - 1.1. A fosszilis energiahordozók kiváltásának elősegítése
 - 1.2. Az energiahatékonyság növelése
 - 1.3. Természeti erőforrások igénybevétele mérséklése
 - 1.4. Zöldgazdaság fejlesztése
 - 1.5. Erdőtelepítés
 - 1.6. Kutatások, fejlesztések, innovációk, demonstrációs projektek támogatása
2. Éghajlati sérülékenységi vizsgálat
 - 2.1. NATÉR kidolgozása, fenntartása
 - 2.2. Éghajlatváltozási alap- és alkalmazott kutatások megvalósítása
 - 2.3. Sérülékenység, módszertan mutatók kidolgozása
3. Alkalmazkodás és felkészülés (Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia)
 - 3.1. Természeti erőforrások megóvása
 - 3.2. Sérülékeny térségek alkalmazkodási lehetőségeinek támogatása
 - 3.3. Sérülékeny ágazatok alkalmazkodása
 - 3.4. Nemzetstratégiai területek kockázat kezelése, alkalmazkodása
 - 3.5. A társadalom alkalmazkodóképességének javítása
 - 3.6. Kutatások, innovációk támogatása
4. Éghajlati partnerség
 - 4.1. Horizontális integráció az államigazgatásban
 - 4.2. Partnerség a médiával
 - 4.3. Szemléletformálás az oktatásban
 - 4.4. Társadalmi kampányok a klímatudatosságért
 - 4.5. Hálózatépítés az érdekeltekkel

A koherencia, összekapcsolódás a két tervezési dokumentum között több ponton szorosan jelentkezik.

A Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiójában egyes stratégiai célok megnevezésében is, de tartalmukban különösen megjelenik az éghajlatváltozás hatásainak csökkentése, a jövőre vonatkozó várható éghajlati változások mérséklése.

Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiójának stratégiai céljai az alábbi pontokon mutatnak koherens kapcsolatot:

1.1.1. Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként stratégiai cél legfőbb kapcsolata a NES-2 1 Dekarbonizáció specifikus célján belül az 1.6. Kutatások, fejlesztések, innovációk, demonstrációs projektek támogatása, valamint a 3. Alkalmazkodás és

felkészülés specifikus célján belül található 3.6. Kutatások, innovációk támogatása beavatkozási területtel figyelhető meg.

1.1.3.A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása stratégiai cél vonatkozásában megfigyelhető a NES-2 mind a négy specifikus célterülete, valamint azok beavatkozási területeinek összefonódása. Az összhang különösen megjelenik a 1.1 A fosszilis energiahordozók kiváltásának elősegítése, az 1.5. Erdőtelepítés, a 2.2. Éghajlatváltozási alap- és alkalmazott kutatások megvalósítása, a 3.1. Természeti erőforrások megóvása, a 4.2. Partnerség a médiával, a 4.3. Szemléletformálás az oktatásban, valamint a 4.4. Társadalmi kampányok a klímatudatosságért beavatkozási célterületein.

1.1.4.Vállalkozások versenyképességének erősítése stratégiai célkitűzés energiahatékonyság ösztönző törekvései összhangban vannak a NES-2 1.Dekarbonizáció specifikus célterületén belül található 1.1.A fosszilis energiahordozók kiváltásának elősegítése, az 1.2.Az energiahatékonyság növelése, az 1.4.Zöldgazdaság fejlesztése beavatkozási területek tartalmával.

1.2.3.Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése stratégiai célkitűzés a közszférára vonatkozó energiahatékonysági törekvésein keresztül kapcsolódik a NES-2 a 1. Dekarbonizáció specifikus célterületén belül található 1.1. A fosszilis energiahordozók kiváltásának elősegítése, az 1.2. Az energiahatékonyság növelése, az 1.3. Természeti erőforrások igénybevétele mérséklése beavatkozási területeihez.

1.3.1. Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel stratégiai célkitűzés csapadékvíz, folyóvíz kezelés, mezőgazdasági kockázat csökkentés és energiahatékonyság növelés törekvései mutatnak összhangot elsősorban a NES-2 3. Alkalmazkodás és felkészülés specifikus céljai közül a 3.1. Természeti erőforrások megóvása, a 3.2. Sérülékeny térségek alkalmazkodási lehetőségeinek támogatása, a 3.3. Sérülékeny ágazatok alkalmazkodása, valamint a 3.4. Nemzetstratégiai területek kockázat kezelése, alkalmazkodása beavatkozási területeivel.

1.3.2.Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése stratégiai cél a vidékies városfejlesztés, a turisztika fejlesztés, a zöldfelület növelés és a helyi alternatív energia használatának ösztönzése vonatkozásában szorosan kapcsolódik a NES-2 az 1. Dekarbonizáció specifikus cél mind a 6 beavatkozási területéhez, a 3. Alkalmazkodás és felkészülés specifikus cél 3.1. Természeti erőforrások megóvása, 3.2. Sérülékeny térségek alkalmazkodási lehetőségeinek támogatása, valamint 3.3. Sérülékeny ágazatok alkalmazkodása beavatkozási területeihez, a 4. Éghajlati partnerség specifikus cél 4.2. Partnerség a médiával, 4.3. Szemléletformálás az oktatásban, valamint a 4.4. Társadalmi kampányok a klímatudatosságért beavatkozási területeihez.

			Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia Hazai Dekarbonizációs Útiter Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia „Partnerség az éghajlatért” Szemléletformálási Terv			
	Átfogó célok	Átfogó célok	- Fenntartható fejlődés egy változó világban - Adottságaink, lehetőségeink és korlátaink megismerése			
		Stratégiai / másodlagos célok	Dekarbonizáció (Hazai Dekarbonizációs Útiter)	Éghajlati sérülékenység vizsgálata	Alkalmazkodás és felkészülés (Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia)	Éghajlati partnerség
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030	A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	✓		✓	
		Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése				
		A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	✓	✓	✓	✓
		Vállalkozások versenyképességének erősítése	✓			
	Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban				
		A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése				
		Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése	✓			
	A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életér megteremtése	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel			✓	
		Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése	✓		✓	✓

9.sz ábra

A célrendszer kapcsolódása a Nemzeti Tájstratégia (2017-2026) stratégiához

A Nemzeti Tájstratégia átfogó célja a táji adottságokon alapuló felelős tájhasználat. A tájat, a táj egyes területeit arra alkalmas célra és módon, és csak a fenntarthatóság mértékéig hasznosítjuk. A felelős tájhasznosítás szemlélete a társadalom egészére, minden döntési szintre kiterjed az egyéntől a közösségeig és a helyi döntéshozóktól, hatóságoktól az államig. A tájhasznosítás gyakorlatában a társadalmilag szükséges új funkciók területi elhelyezéséhez az arra alkalmas területeket kell megkeresni, illetve a meglévő tájhasználatot a fenntarthatóságból kiindulva a tájpotenciálhoz szükséges alakítani, igazítani.

Az átfogó cél eléréséhez a stratégia megvalósítása során az alábbi horizontális elvek érvényesítését kell biztosítani:

- A) Természeti erőforrások és kulturális örökség általános védelme
- B) Bölcs és takarékos területhasználat
- C) Éghajlatváltozás hatásának mérséklése, alkalmazkodás.

A Stratégia az átfogó célkitűzés elérése érdekében három kiemelt célt és ezeken belül, összesen 12 alcélt fogalmaz meg:

I. Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása:

- I.1. alcél: Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás kereteinek meghatározása,
- I.2. alcél: A tájhasználat változásának nyomon követése,
- I.3. alcél: A táji adottságokon alapuló tájhasznosítás integrálása a döntési mechanizmusokba,
- I.4. alcél: Komplex tájszemlélet integrálása a kutatásokba.

II. Élhető táj – élhető település – bölcs tájhasznosítás:

- II.1. alcél: Kompakt, klímabarát, értékőrző települések,
- II.2. alcél: Tájba illesztett infrastruktúrák,
- II.3. alcél: Táji adottságokon alapuló termelési funkciók,
- II.4. alcél: Táji adottságokon alapuló rekreációs funkciók,
- II.5. alcél: Jobban működő szabályozási és védelmi funkciók.

III. A tájidentitás növelése:

- III.1. alcél: Fogékonyság, társadalmi felelősségvállalás növelése,
- III.2. alcél: A társadalmi részvétel növelése,
- III.3. alcél: A tájjal kapcsolatos képzés, oktatás fejlesztése.

A Tájstratégia II. Élhető táj – élhető település – bölcs tájhasznosítás stratégiai célhoz szorosan kapcsolódik a Konceptió 1.1.3. A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása stratégiai céllal, ezen belül kiemelten a környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések vonatkozásában a táji értékek megőrzése, a kedvezőtlen változások kezelése, a fenntarthatóság, a táj rehabilitáció és rekultiváció, az erdőgazdálkodást érintően.

A Tájstratégia ugyenezen II. célja szorosan kapcsolódik a Konceptió 1.3.1. Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel stratégiai céllal, főként a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése, valamint a mezőgazdasági termelés kockázatainak csökkentése vonatkozásában az egyenetlen csapadék eloszlás, a fenntartható víztestek, a

mezőgazdaság és az épített környezet védelme és árvízvédelme területein.

Továbbá ezen cél szintén szorosan kapcsolódik a Konceptió 1.3.2. Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése stratégiai céllal, főként az élhető és fenntartható táj életminőség javító és népességmegtartó hatásai területén.

A Tájstratégia a települések teljes közigazgatási területét, beleértve a víztesteket is – az egyezmények megfelelően – a táj részének tekinti. A hatékony és fenntartható tájhasználat pozitív hatással bír a természeti és kulturális örökség, a helyi kulturális fejlődés, az emberek jóléte, a nemzeti és helyi identitás kialakulása és megerősítése, a kulturális, ökológiai, környezeti és szociális téren betöltött tájszerep, a gazdasági tevékenységet segítő erőforrások, a munkahelyteremtés, a mezőgazdaság, erdészet, ipar, nyersanyag kitermelés, energiagazdálkodás, a terület- és településrendezés, a közlekedés és szállítás, az infrastruktúra, az idegenforgalom és szabadidő eltöltése, a természeti és emberi tényezők területeinek mindegyikére.

A táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása – azaz a felmérések, a változások nyomon követése, a táji adottságokon alapuló tájhasznosítás döntéshozatali mechanizmusokba történő integrálása és a komplex tájszemlélet kutatásokba integrálása – nyilvántartások készítésére, intézményi és jogszabályi, szabályozási háttér biztosítására, és a lehetséges változások kutatására irányul.

A tájidentitás növelésének eszközei pedig a célzott programok indítása, közösségi alapú kezdeményezések támogatása, a tájjal kapcsolatos fogékonyság növelése, a kapcsolódó közigazgatási eljárások a társadalmi részvétel bátorítása, valamint a tájban gondolkodás és a tájjal kapcsolatos ismeretanyag oktatásának erősítése, a táji adottságokon alapuló tájhasználat alapismereteinek a köznevelésbe és a felsőoktatásba korosztály szerinti emelése.

Így a táj védelme, kezelése és tervezése, azaz a felelős és fenntartható tájhasználat a Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiójában megfogalmazott stratégiai célok mindegyikéhez közvetetten kapcsolódik azáltal, hogy a társadalmi igényeken, gazdasági tevékenységeken és a környezet harmonikus és kiegyensúlyozott kapcsolatán alapuló tájhasználat a fenntartható fejlődés alapja.

A három szoros kapcsolódást, valamint a jellemzőbb általános kapcsolódásokat az alábbi táblázatban szemléltetjük:

		Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)		
		Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása	Élhető táj – élhető település – bölcs hasznosítás	A tájidentitás növelése
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	✓	✓	
	Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése		✓	
	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	✓	✓	✓
	Vállalkozások versenyképességének erősítése		✓	
	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban		✓	✓
	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése		✓	
	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése		✓	
	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel		✓	
	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése	✓	✓	

10.sz. ábra

A célrendszer kapcsolódása a Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030 c. dokumentumhoz

Az erdő az általa biztosított haszonvételi lehetőségek, illetve számos egyéb közérdekű – védelmi, és közjóléti szolgáltatása révén az egyik legfontosabb természeti erőforrásunk, kiemelkedő jelentőségű nemzeti kincsünk. A Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030 egy olyan alapidokumentum, amelynek vizsgálata a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió készítése/felülvizsgálata során megkerülhetetlen. Az erdők hazánk területének egyötödét teszik ki. Kiemelkedő földhasznosítási forma, amely az egészséges emberi környezet alapvető része. Megújuló erőforrásként gazdasági hasznosítása rendkívül fontos. A hazai erdővédelemmel és a fenntartható erdőgazdálkodással összefüggő főbb irányvonalak és célkitűzések a Nemzeti Erdőprogramban kerültek megfogalmazásra. A hatályos jogszabályi környezet alapján a Nemzeti Erdőstratégia hosszútávú koncepciónak minősül. Olyan stratégiai tervdokumentum, amely az aktuális kihívások mentén bemutatja az ágazat szakpolitikai területén elérendő célokat, egyúttal a konkrét problémákra megoldási lehetőségeket vázol fel.

A stratégiai tervezés az alábbi fő célterületek mentén került kialakításra:

1. Erdők szerepe a vidékfejlesztésben
2. Az állami erdőgazdálkodás fejlesztése
3. A magán-erdőgazdálkodás fejlesztése
4. Természetvédelem az erdőkben
5. Korszerű erdővédelem
6. Fenntartható vadgazdálkodás
7. Racionális erdőhasználat
8. Erdészeti szakigazgatás
9. Kutatás, oktatás
10. Hatékony kommunikáció

A Nemzeti Erdőstratégia a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió II.1.1.3. stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása elnevezésű stratégia célhoz kapcsolódik. Ebben a célban megfogalmazásra kerül a védett természeti területek hasznosítása, megismertetése, turisztikai vonzerejének kihasználása. Egyes kiemelt természeti területek (Tolnai-hegyhát, a Duna-mente, Sió) alcélokként is kifejtésre kerülnek.

A koncepció részletesen tartalmazza a környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztéseket, benne a természeti és táji értékek megőrzése, a biodiverzitás fenntartása, a táj szerkezetében és karakterében bekövetkezett kedvezőtlen irányú változások fékezése, megállítása. Turisztikai és fenntarthatósági szempontból különösen fontos a természetes és természetközeli élőhelyek megőrzése, a biológiai

és táji sokszínűség fenntartása, valamint a táji örökség megőrzése. Ehhez szükséges a kedvező tájkaraktert őrző termelés, kereskedelem és egyéb szolgáltatások erősítése. A táji fenntarthatóság érdekében indokolt a működőképes ökológiai rendszerek, zöldinfrastruktúrák fennmaradásának és fejlesztésének biztosítása, az ökoszisztéma szolgáltatások megőrzése, a fejlesztések során az ökológiai viszonyoknak megfelelő, honos fajok alkalmazása, zöldfelületek ökológiai és használati értékének növelése, minőségének javítása, építmények és létesítmények tájba illesztése, tájsebek begyógyítása, a táj rehabilitálása és rekultivációja.

A Nemzeti Erdőstratégiában foglalt országos elképzelések és stratégiai irányok több átfedést is tartalmaznak a Koncepcióval, az 1. Erdők szerepe a vidékfejlesztésben, 2. Az állami erdőgazdálkodás fejlesztése, 4. Természetvédelem az erdőkben, 5. Korszerű erdővédelem, 9. Kutatás, oktatás és 10. Hatékony kommunikáció stratégiai céloknál.

Az országos fejlesztési irányokkal összhangban a Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció illeszkedik a Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030 c. dokumentumhoz, alapjaiban azonos célokat és irányokat határoz meg. A Koncepció reagál az országos erdőstratégiai fejlesztési irányokra, melyeket a megyei szintre képez le.

		Nemzeti Erdőstratégia (2016-2030)									
		1. Erdők szerepe a vidékfejlesztésben	2. Az állami erdőgazdálkodás fejlesztése	3. A magán-erdőgazdálkodás fejlesztése	4. Természetvédelem az erdőkben	5. Korszerű erdővédelem	6. Fenntartható vadgazdálkodás	7. Racionális erdőhasználat	8. Erdészeti szakigazgatás	9. Kutatás, oktatás	10. Hatékony kommunikáció
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termék-pályánként										
	Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése										
	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
	Vállalkozások versenyképességének erősítése		✓	✓							
	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban									✓	
	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése										
	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése										
	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel										
	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése									✓	✓

11.sz. ábra

A célrendszer kapcsolódása a 4. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015–2020 dokumentumhoz:

A Program átfogó célkitűzése, hogy hozzájáruljon a fenntartható fejlődés környezeti feltételeinek biztosításához. Stratégiai céljai:

- Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása.
- Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata.
- Az erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése.

A Program stratégiai céljainak elérését az egyes stratégiai területeken meghatározott célok és intézkedések, illetve az átfogó intézkedési területeken megfogalmazott cselekvési irányok biztosítják.

A stratégiai célok és a Konceptió kapcsolódásai a stratégiai célok mentén:

1. Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása stratégiai célon belüli kapcsolódások:

- 1.2.2. stratégiai cél: a jó életminőség és az egészséges élet közvetlen környezeti feltételeinek biztosításához az életminőség javítása és vonzó léttér kialakítása a településeken gazdasági funkcióbővítéssel (élhetőbb környezet megteremtése);
- 1.2.3. stratégiai cél: a jó életminőség és az egészséges élet közvetlen környezeti feltételeinek biztosításához a Városfejlesztéssel kapcsolatos beavatkozások (belterületek barnamezős területeinek rehabilitációja, természeti értékek megóvását és a környezetvédelmet támogató fejlesztések);
- 1.3.2. stratégiai cél: a jó életminőség közvetlen környezeti feltételeinek biztosításához és az épített és természeti elemek megfelelő arányához, minőségéhez és összhangjához a vidékies jellegű városok fejlesztése (a meglévő zöldfelületek megóvása és növelése);

2. Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata stratégiai célon belüli kapcsolódások:

- 1.1.3. stratégiai cél: a természeti értékek, ökoszisztémák védelméhez, megőrzéséhez, valamint a biológiai sokféleség csökkenésének megállításához az országos jelentőségű védett természeti területek (védett természeti területek turisztikai bemutatása, vadász-, horgász-, öko- és lovasturizmus a természeti és táji értékek károsítása nélkül, annak megőrzése mellett), valamint a környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések (a természetes és természetközeli élőhelyek megőrzése, a természeti és táji értékek megőrzése, a biodiverzitás fenntartása, a táj szerkezetében és karakterében bekövetkezett kedvezőtlen irányú változások fékezése, megállítása);
- 1.1.3. stratégiai cél: természeti értékek védelméhez a Duna menti rekreációs térség kialakítása (a Duna-menti, nemzeti park területeit érintően újabb védett területek ne kerüljenek beépítésre).

3. Az erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése stratégiai célon belüli kapcsolódások:

- 1.1.3. stratégiai cél: a természeti erőforrásokkal való takarékos gazdálkodáshoz, a környezetszennyezés megelőzéséhez, a fenntartható használathoz, a forrástakarékos termeléshez, a környezetre gyakorolt káros hatások csökkentéséhez a környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések (szennyvíz-

és hulladékkezelés, vízgazdálkodás, talajvizek szennyezésének elkerülése, környezeti kockázatok csökkentése, a mezőgazdaság, az ipar és a közlekedés zaj- és légszennyezésének csökkentése, barnamezős területek preferálása indokolt a zöldmezős beruházásokkal szemben);

- 1.1.4. stratégiai cél: a környezetre gyakorolt káros hatások csökkentéséhez (a kibocsátások és hulladékok minimalizálása, megújuló erőforrások használat) a vállalkozások karbonsemleges energia-felhasználását és energiahatékonyságnövelését célzó fejlesztéseinek támogatása (energiafelhasználás racionalizálása és karbonsemleges energiaforrások használata, energiahatékonysági és megújuló energiaforrások bevonása);
- 1.3.2. stratégiai cél: a környezetre gyakorolt káros hatások csökkentéséhez, a kibocsátások minimalizálásához, a megújuló erőforrások használatához a helyi erőforrásokra támaszkodó energiahasznosítás (helyi és természeti energiaforrások (geotermikus, napenergia, biomassa, biogáz és termálvíz) jobb kihasználásával vonzóvá válik a vidéki élettér);
- 1.3.2. stratégiai cél: fenntartható használatához az ökológikus gondolkodás elsajátítása, elterjesztése (a természetközeli megoldások alkalmazása, ökogazdálkodás elterjesztése, az agrárkörnyezet-gazdálkodás népszerűsítése, a természetes környezetben történő oktatás (erdei iskola) széleskörű elterjesztése, a hosszú távú, fenntartható fejlődés biztosítása);

		4. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2015–2020		
		Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása	Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata	Az erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021–2030	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként			
	Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése			
	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása		✓	✓
	Vállalkozások versenyképességének erősítése			✓
	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban			
	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése	✓		
	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése	✓		
	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel			
	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése	✓		✓

12.sz. ábra

A célrendszer kapcsolódása a Kvassay Jenő terv – Nemzeti Vízstratégiához:

A Kvassay Jenő Terv (a továbbiakban: KJT) – a Nemzeti Vízstratégia – a magyar vízgazdálkodás 2030-ig terjedő keretstratégiája és 2020-ig terjedő középtávú intézkedési terve, a kormányzati stratégiai irányításról szóló 38/2012. (III.12.) Korm. rendelet értelmében vízügyi szakpolitikai stratégia.

A KJT célja a társadalom és a víz viszonyának a feltárására támaszkodva intézkedések megfogalmazása, hogy

- a világot fenyegető vízválságot hazánk elkerülhesse, annak már mutatkozó jelei ellen időben megtehesse a szükséges intézkedéseket,
- őrizzük meg a vizet a jövő nemzedékek számára, mert az élet mással nem pótolható feltétele, és a gazdaság erőforrása,
- hatékonyan, a gazdaságot támogatóan éljünk a kínálkozó előnyeivel,
- kellő biztonságban legyünk fenyegető káraitól.

A KJT koncepciója 4 + 3 hosszú távú célt fogalmazott meg, ezek közül 4 szakterületi jellegű, míg a másik 3 minden szakterületre kiterjedő hatású, horizontális feladat.

A hosszú távú célok és a Koncepció kapcsolódásai a hosszú távú célok mentén:

1. Vízvisszatartás a vizeink jobb hasznosítása érdekében hosszú távú célon belüli kapcsolódások:

- 1.1.1. stratégiai cél: a gazdaságtámogató vízgazdálkodáshoz a helyi alapanyag-termelési igényekhez igazított térségi logisztikai bázisok kialakítása a megyét érintő jelentősebb vasúti, közúti, vízi közlekedési csomópontokban (vízi közlekedés);
- 1.1.3. stratégiai cél: a gazdaságtámogató vízgazdálkodáshoz és/vagy a természeti adottságokhoz igazodó és azzal harmóniában megvalósuló infrastrukturális fejlesztésekkel támogatott vízkészlet-gazdálkodáshoz a Sió turisztikai hasznosítása (vízi közlekedés, vízi turizmus, mezőgazdasági területek öntözése), valamint a Duna menti rekreációs térség kialakítása (vízitúra, vízi sportok, horgászturizmus);
- 1.2.3. stratégiai cél: a gazdaságtámogató vízgazdálkodáshoz az apró- és kistelepülések elérhetőségének javítása keretében (vízi közlekedés javítása);
- 1.3.1. stratégiai cél: az erdők vízmegtartó képességének növeléséhez és a talajok vízháztartásának javításához a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése (fásítás, erdősítés, víztározók, záportározók).

2. Kockázat megelőző ár- és belvízvédelem hosszú távú célon belüli kapcsolódások:

- 1.3.1. stratégiai cél: a megelőző vízkárelhárításhoz a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése (víztározók, záportározók, vízelvezető- és árvízvédelmi árkok), valamint a mezőgazdasági termelés kockázatainak csökkentése (időjárás kiszámíthatatlanságának kockázatát csökkentő fejlesztések).

3. A vizek állapotának fokozatos javítása, a jó állapot/potenciál eléréséig.

- 1.1.3. stratégiai cél: a felszíni és a felszín alatti víztestek jó állapotának eléréséhez, fenntartásához és megóvásához a környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések (szennyvízkezelés, csapadékvíz szennyvízrendszerbe vezetésének megszüntetése, beszennyezett területek kármentesítése);

- 1.2.3. stratégiai cél: a felszíni és a felszín alatti víztestek jó állapotának eléréséhez, fenntartásához, megóvásához, valamint a víztestek minél gazdaságosabb hasznosításához a települési alpinfrastruktúra-hálózat kiépítettségének javítása (ivóvízhálózat, szennyvízhálózat, szennyvízkezelés, hulladékkezelés fejlesztése);
 - 1.3.2. stratégiai cél: a felszín alatti víztestek minél gazdaságosabb hasznosításához a helyi erőforrásokra támaszkodó energiahasznosítás (termásvíz jobb kihasználása).
4. Minőségi víz- és víziközmű-szolgáltatás, csapadékvíz-gazdálkodás megvalósítása, elviselhető fogyasztói teherviselés mellett hosszú távú célon belüli kapcsolódások:
- 1.1.3. stratégiai cél: a hálózati rekonstrukciók megvalósításához (vízvesztés csökkenés, jó szolgáltatási színvonal), a tisztított szennyvíz szennyezőanyag-tartalmának minimum határértékre csökkentéséhez a befogadó felszíni és a felszín alatti víztestek vízvédelmi követelményeinek megfelelően, valamint egyedi, decentralizált szennyvíztisztításhoz, valamint a vízvisszatartáson és vízhasznosításon alapuló csapadékvíz-gazdálkodáshoz (élhető települések, vízhozzáférés konformitása, vízminőségi és –mennyiségi problémák csökkentése, rekreáció, a település külterületi vízkapcsolatainak összehangolása érdekében) a környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések (előregedett, elszennyeződött infrastrukturális elemek cseréje, bővítése, hiányzó elemek kiépítése, szennyvízkezelés, hulladékkezelés, csapadékvíz-kezelés);
 - 1.2.3. stratégiai cél: a hálózati rekonstrukciók megvalósításához, a tisztított szennyvízhez, a vízvisszatartáson és vízhasznosításon alapuló csapadékvíz-gazdálkodáshoz a települési alpinfrastruktúra-hálózat kiépítettségének javítása (ivóvízhálózat, szennyvízhálózat, szennyvízkezelés, hulladékkezelés fejlesztése);
5. A társadalom és a víz viszonyának javítása (mind egyéni, mind gazdasági, mind döntéshozói szinten) hosszú távú célon belüli kapcsolódások:
- 1.1.3. stratégiai cél: az érintettek és a társadalom képviselői, tagjai folyamatos tájékoztatásához és szemléletformáláshoz a környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések (felvilágosítás, tájékoztatás, szemléletformálás).
6. A tervezés és irányítás megújítása hosszú távú célon belüli kapcsolódások:
- 1.3. átfogó cél: az egységes szemléletű vízgazdálkodás megerősítéséhez a vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki léttér megeremtése (a fejlesztések, beruházások vízvédelmi előírások, korlátozások, figyelembevételével, valamint a vízgyűjtő-gazdálkodási tervekkel összhangban történő megvalósítása);
 - 1.1.1. stratégiai cél: a vízügyi kutatás fejlesztéséhez a kutatás-fejlesztési együttműködések vonatkozásában;
 - 1.2.1. stratégiai cél: a vízügyi oktatás és képzés megújításához a műszaki szakképzés és felsőoktatás fejlesztése vonatkozásában.
7. A vízgazdálkodás gazdasági szabályozórendszerének a megújítása hosszú távú célon belüli kapcsolódások:
- 1.1.3. stratégiai cél: a vízvagyon leépülésének, a készletek túlhasználatának megakadályozásához, a hatékonyan, fenntarthatóan fejleszthető és működtethető vízügyi infrastruktúrához, az integrált települési vízgazdálkodáshoz a környezeti

elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések (előregedett, elszennyeződött infrastrukturális elemek cseréje, bővítése, hiányzó elemek kiépítése, szennyvízkezelés, hulladékkezelés, csapadékvíz-kezelés);

- 1.2.3. stratégiai cél: a vízvagyon leépülésének, a készletek túlhasználatának megakadályozásához, a hatékonyan, fenntarthatóan fejleszthető és működtethető vízügyi infrastruktúrához, az integrált települési vízgazdálkodáshoz a települési alapinfrastruktúra-hálózat kiépítettségének javítása (ivóvízhálózat, szennyvízhálózat, szennyvízkezelés, hulladékkezelés fejlesztése).

		Kvassay Jenő Terv – a Nemzeti Vízstratégia						
		Víz-vissza-tartás a vizeink jobb hasznosítása érdekében	Kockázat megelőző ár- és belvíz-védelem	A vizek állapotának fokozatos javítása, a jó állapot/potenciál elérése	Minőségi víz- és víziközmű-szolgáltatás, csapadékvíz-gazdálkodás megvalósítása, elviselhető fogyasztói teherviselés mellett	A társadalom és a víz viszonyának javítása (mind egyéni, mind gazdasági, mind döntéshozói szinten)	A tervezés és irányítás megújítása	A vízgazdálkodás gazdasági szabályozórendszerének a megújítása
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	✓					✓	
	Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése							
	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	✓		✓	✓	✓		✓
	Vállalkozások versenyképességének erősítése							
	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban						✓	
	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése							
	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése	✓		✓	✓			✓
	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel	✓	✓				✓	
	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése			✓			✓	

13.sz. ábra

A célrendszer kapcsolódása a Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030

A Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia két, a társadalmi felzárkózás esélyeinek javítása szempontjából kulcsfontosságú résznépességre fókuszál: a mélyszegénységben élőkre (különös tekintettel a romákra) és a gyermekekre. A Stratégiában emellett megjelenik a társadalmi integráció erősítése is.

Az MNTFS 2030 stratégiai kiemelt, átfogó céljai:

1. az anyagi és szociális nélkülözés kockázatának kitettek arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre;
2. a szegénység, szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása;
3. a társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése.

1. Az anyagi és szociális nélkülözés kockázatának kitettek arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre célhoz kapcsolódó fejlesztések a Megyei Konceptióban az alábbiak szerint jelennek meg:

- 1.1.2. Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése stratégiai célban a magasabb élőlétszám igényű termékek előállítása, és az atipikus foglalkoztatás vonatkozásában.
- 1.1.4. Vállalkozások versenyképességének erősítése stratégiai célban a speciális társadalmi csoportok foglalkoztatása, és a foglalkoztatást támogató közösségi intézményrendszer fejlesztése vonatkozásában.
- 1.2.1. Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő- piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban és a helyi közösségek megerősítése stratégiai célban a mélyszegénység csökkentése, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatásának és munkához jutásának elősegítése, az atipikus foglalkoztatás, valamint a szociális ellátórendszer és elérhetőségének fejlesztése vonatkozásában.
- 1.2.2. A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése stratégiai célban az atipikus foglalkoztatás, családbarát foglalkoztatáspolitikai, távmunka, részmunka, nők foglalkoztatása, valamint a helyi foglalkoztatás fejlesztése vonatkozásában.
- 1.3.1. Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék-előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel stratégiai célban a magas élőlétszám igényű foglalkoztatás vonatkozásában.

2. A szegénység, szociális kizáródás újratermelődésének megakadályozása célhoz kapcsolódó fejlesztések a Megyei Konceptióban az alábbiak szerint jelennek meg:

- 1.2.1. Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő- piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban és a helyi közösségek megerősítése stratégiai célban a mélyszegénység és a gyermekszegénység csökkentése, valamint a minőségi oktatáshoz való hozzáférés biztosítása és a korai iskolaelhagyás csökkentése vonatkozásában.

3. A társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése célhoz kapcsolódó fejlesztések a Megyei

Koncepcióban az alábbiak szerint jelennek meg:

- 1.1.2. Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése stratégiai célban az egészségügyi szolgáltatások bővítése, valamint az intézményrendszer fejlesztése vonatkozásában.
- 1.2.1. Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő- piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban és a helyi közösségek megerősítése stratégiai célban a minőségi oktatáshoz való hozzáférés, a korai iskolaelhagyás csökkentése, a felzárkóztatás, kompetencia- és személyiségfejlesztés, tehetségkutatás és tehetséggondozás, valamint a hátrányos helyzetű csoportok befogadásának elősegítése vonatkozásában.
- 1.2.2. A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése stratégiai célban az önkormányzati bérlakás program vonatkozásában.
- 1.2.3. Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése stratégiai célban a közszolgáltatások fejlesztése, a mélyszegénységben élők helyzetének a területi hátrányok felszámolása révén komplex telepprogramokkal, a bérlakás fejlesztések, a gyermekszegénység csökkentése, valamint a társadalmi integrációt elősegítő intézmények támogatása vonatkozásában.

		Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030		
		Az anyagi és szociális nélkülözés kockázatában élők arányának csökkentése, különös tekintettel a roma népességre	A szegénység szociális kizáródás újratemelődések megakadályozása	A társadalmi-gazdasági javakhoz történő egyenlő esélyű hozzáférés javítása, a társadalmi összetartozás erősítése
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként		✓	
	Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése	✓		✓
	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása			
	Vállalkozások versenyképességének erősítése	✓		
	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	✓		✓
	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése	✓		✓
	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése			✓
	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel	✓		
	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése			

14.sz. ábra

A célrendszer kapcsolódása a Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014-2030 című dokumentumhoz

A Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia két célkitűzése közül prioritást élvez a társadalmi célkitűzés, amiben foglaltakhoz vezető beavatkozásokat tartalmazza a kifejezetten ágazatspecifikus közlekedési célkitűzések csoportja.

A társadalmi célok csoportját az alábbi alpontok alkotják:

- környezetre gyakorolt negatív hatások csökkenés, klímavédelmi szempontok érvényesülése;
- a gazdaság hatékonyságának, növekedésének elősegítése;
- egészség- és vagyonbiztonság javulása (balesetek áldozatainak jelentős csökkenése);
- foglalkoztatás javulása;
- lakosság jólétének és mobilitási feltételeinek javulása;
- területi egyenlőtlenséges mérséklése;
- társadalmi igazságosság, méltányosság javítása;
- nemzetközi kapcsolatok erősítése.

A társadalmi célok elérése érdekében a fő közlekedési célkitűzések a következők:

- társadalmi szinten hasznosabb közlekedési szerkezet kialakítása:
 - o erőforrás-hatékony közlekedési módok erősítése;
 - o társadalmi szinten „előnyösebb személy- és áruszállítás” erősítése;
- szolgáltatások színvonalának és hatékonyságának növelése:
 - o szállítási szolgáltatások javítása;
 - o fizikai rendszerelemek javítása.

A fenti országos, ágazati célok kivétel nélkül fontosak Tolna megyében is. Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiójában hangsúlyosan nevesítésre kerültek a vidéki lakosság elérhetőségének javítását célzó intézkedések, a kereslet-orientált tömegközlekedés elősegítése, a közlekedési infrastruktúra minőségének javítása, valamint logisztikai központok kialakításának támogatása a közlekedési csomópontokban. Utóbbi a gazdasági folyamatok szállítással kapcsolatos ráfordításának csökkentésével egyben a szállítási módok és szervezési folyamatok racionalizálást jelenti, amely a gazdaságossági eredmények mellett a környezeti terhelést is csökkenti.

A Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia a társadalmi és közlekedési célok eléréséhez fejlesztési eszközöket nevesít társadalmi hasznosság alapján:

- ✓ elsődleges megvalósítású fejlesztési eszközök;
- ✓ javasolt fejlesztési eszközök;
- ✓ előkészítési igényű fejlesztési eszközök;
- ✓ távlati lehetőségek.

Ezek alapján elsődleges megvalósítású fejlesztési eszközök jellemzően a közlekedésbiztonsági és szolgáltatási színvonallal összefüggő intézkedéseket tartalmazzák, melyek az egész országra érvényesek.

Javasolt megvalósítású fejlesztési eszközök közül Tolna megyét érintő területi vetületű a „hiányzó közúti TEN-T átfogó hálózati elemek építése”, és a „vízi TEN-T hálózati kikötők paramétereinek törzshálózati szintre való fejlesztése, áruszállító hajók korszerűsítése”. Előbbi illeszkedik ahhoz a szándékhoz, ami szerint Tolna megye keleti és nyugati fele közötti hiányos közlekedési kapcsolatot az M9 Dombóvár-Szekszárd szakasza fogja javítani. A kikötők fejlesztése kapcsán megemlítenéd, hogy jelenleg a paksi kikötő része a TEN-T átfogó hálózati elemeinek, annak fejlesztése mindenképp

támogatandó a térség növekvő szállítási igényei miatt. A vízi szállítás emellett lényegesen környezetbarátabb megoldás, mint a jelenlegi belső égésű motorokkal végrehajtott közúti szállítmányozás, így annak fejlesztése környezetvédelmi szempontból is támogatandó.

		Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014 (2014-2050)	
		Társadalmi célok	Közlekedési célok
Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciója 2021-2030	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	✓	
	Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése		
	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	✓	✓
	Vállalkozások versenyképességének erősítése	✓	
	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban		
	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése		
	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése	✓	
	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel	✓	✓
	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése	✓	✓

15.sz. ábra

III.2.4. A célrendszer kapcsolata a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség fejlesztési dokumentumaival

A 2021-2030 közötti időszakra vonatkozó Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió és a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Területfejlesztési Konceptiója 2021-2035 című dokumentumokban lefektetett horizontális célok táblázatos áttekintéséből jól látszik, hogy a két fejlesztési dokumentum horizontális céljai között számos kapcsolódás található.

Horizontális célrendszerek kapcsolódása			
Tolna megye horizontális céljai		Közép-Duna Menti Kiemelt Térség horizontális céljai	
1	Együttműködésre épülő fejlesztések	1	Területi és környezeti fenntarthatóság erősítése
2	Környezettudatos és fenntartható fejlesztések	2	Helyi értékteremtő képesség javítása
3	Munkahelymegtartást és/vagy munkahelyteremtést támogató fejlesztések	3	Alkalmazkodóképesség javítása; térségi és egyéni szinten egyaránt
4	Családbarát fejlesztések	4	Helyi identitás és együttműködés erősítése
5	Elsősorban helyi erőforrásra épülő fejlesztések	5	Korszerű információs és kommunikációs technológiák alkalmazása (ICT)
6	Vállalkozásbarát fejlesztések	6	Mindennapi élet biztonságának javítása
7	Innovatív fejlesztések		

Tolna megye 1. és a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség (továbbiakban KDMKT) 4. horizontális célja egyaránt az együttműködés fontosságát hangsúlyozza.

A környezettudatosság, a fenntarthatóság fontosságára hívja fel a figyelmet Tolna megye 2. és a KDMKT 1. horizontális célja.

Tolna megye esetében 5., a KDMKT esetében pedig 2. helyen szerepel a horizontális célok között helyi értékteremtés, a helyi erőforrások jobb kihasználásának fontossága.

Az innováció, a korszerű megoldások alkalmazása, elterjesztése jellemző Tolna megye 7. és a KDMKT 5. horizontális céljaként.

A specifikus célrendszerek összehasonlításánál a következő tartalmi kapcsolódásokat azonosíthatjuk:

KDMKT 1. specifikus cél (Infrastruktúra fejlesztés) - erre irányul Tolna megye 1.2.3. számú célja, ami egyúttal felöleli a KDMKT 4. és 7. specifikus célját is.

KDMKT 2. specifikus cél (Gazdaság-fejlesztés) - ezzel Tolna megye 1.1.1., 1.1.2., és 1.1.4 célja is összhangban van.

KDMKT 3. specifikus cél (Innováció, környezetbarát (zöld) fejlesztés) – Tolna megye 1.1.1. és 1.1.3. céljaival is ezt kívánjuk elérni.

KDMKT 4. specifikus cél (Településfejlesztés) – Tolna megye 1.2.3 céljának feleltethető meg, de kapcsolódik hozzá az 1.3.2. cél is.

KDMKT 5. specifikus cél (Humánfejlesztés) – Tolna megye 1.2.1. céljához kapcsolódik

legszorosabban, ami a KDMKT 6. céljához is illeszkedik.

KDMKT 6. specifikus cél (Együttműködés, gazdasági és társadalmi innováció erősítése) – ez egy kimondottan sok területet felölelő cél, melyhez kapcsolódik Tolna megye 1.1.1., 1.1.2., 1.1.3., és 1.3.1. célja is.

KDMKT 7. specifikus cél (Intézményfejlesztés) – több tématerületre bontva ugyan, de erre irányul Tolna megye 1.2.1. és 1.2.3. számú célja is.

Specifikus célrendszerek kapcsolódása			
Tolna megye stratégiai céljai		Közép-Duna Menti Kiemelt Térség specifikus céljai	
1.1.1.	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	1	Infrastruktúra-fejlesztés
1.1.2.	Piacépes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil és bőripar) fejlesztése	2	Gazdaság-fejlesztés
1.1.3.	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	3	Innováció, környezetbarát (zöld) fejlesztés
1.1.4.	Vállalkozások versenyképességének erősítése	4	Településfejlesztés
1.2.1.	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	5	Humánfejlesztés
1.2.2.	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése	6	Együttműködés, gazdasági és társadalmi innováció erősítése
1.2.3.	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése	7	Intézményfejlesztés
1.3.1.	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel		
1.3.2.	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése		
1.3.3.	A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna megyét érintő területének fejlesztése		

A KMDKT koncepciója a kiemelt térséget alkotó területet három részre osztja:

- Átmeneti fejlettségű térség: a Bácskai terület (Kelet);
- Fejlett várostengely: Dunamenti folyosó (Tolnai oldal, a 6-os út és szűk vonzáskörzete);
- Periféria: A Térség kistelepülései nyugati zónája

Tolna megyét a fenti felosztás szerinti három területi egységből kettő is érinti.

Az ún. fejlett várostengelybe tartoznak a KDMKT azon települései, melyek a Szekszárdi, Tolnai és Paksi járás területén helyezkednek el.

Ezen települések vonatkozásában a KDMKT koncepciója szerinti átfogó cél a területi és környezeti fenntarthatóság erősítése, melynek eléréséhez az alábbi specifikus célokat rögzíti a dokumentum:

- infrastruktúra- és humánerőforrás-fejlesztés
- gazdaságfejlesztés a vállalkozások technológiájának fejlesztésével, technológia- és termékfejlesztések erősítésével, az együttműködések bátorításával, illetve a gazdasági termelés bővítésének bátorításával

Ezen térség vonatkozásában a KDMKT területi célja egy, az erőmű generálta lehetőségekre épülő innovációs-technológiai klaszter létrehozása.

Tolna megye koncepciója e térség vonatkozásában a fenti célok mindegyikét tartalmazza, de ezek mellett más fontos területek is megjelennek a céljaink között, mint pl. a terület turizmusának fellendítése, azon belül is egy - a meglévő természeti és épített értékekre, helyi hagyományokra alapozott - Duna menti rekreációs térség kialakítása, a gasztronómiai és az aktív (elsősorban) kerékpáros turizmus fellendítése.

Tolna Megye Területfejlesztési Koncepciójának 10 stratégiai célja közül egy (II.1.3.3.

A Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna megyét érintő területének fejlesztése) kifejezetten a KDMKT területével foglalkozik, amely cél illeszkedik a kiemelt térség fejlesztési céljaihoz.

Fontosnak tartjuk továbbá, hogy a térségben jelenleg is működő gazdasági szereplők (elsősorban a KKV-k) számára a Paksi Atomerőmű bővítésével járó humán erőforrás elszívó hatást enyhítsük, a gazdasági trendekre rugalmasan reagáló foglalkoztatáspolitikai segítségével (képzések, átképzések támogatásával, munkahely-megtartás és –teremtés anyagi támogatásával), a termék- vagy technológiaváltás, - fejlesztés irányába tett törekvéseik támogatásával hozzájáruljunk működőképességük megtartásához.

Az ún. Periféria (a Bonyhádi járás KDMKT-be tartozó települései, valamint a Tamási járás települései) esetében több átfogó célt is megjelenít a KDMKT koncepciója, melyek az alábbiak:

- Infrastruktúra-fejlesztés
- A helyi értékteremtő képesség javítása
- Alkalmazkodó képesség javítása

Specifikus célok ebben a térségben:

- A települések vonzerejének javítása
- A települések, vállalkozások, kulturális és közösségi tevékenységek fejlesztési és együttműködési képességének, forrásbevonó képességének erősítése

Ezen térség vonatkozásában területi cél az infrastrukturális, közszolgáltatási és szociális ellátási hátrányok csökkentése.

Tolna megye koncepciója e térség vonatkozásában, az elhelyezkedésből adódó hátrányok leküzdése érdekében, szintén kiemelt jelentőséget tulajdonít az infrastrukturális fejlesztéseknek. A közlekedési hálózat megfelelő színvonalú kiépítettsége nagyban hozzájárulhat ahhoz, hogy ez, a jelenleg "perifériának" számító térség is részesüljön a Paksi Atomerőmű bővítéséből adódó gazdasági előnyökből. Tolna megye is fontosnak tartja a helyi értékek, természeti kincsek kiaknázását, a termál- és gyógyturizmus infrastrukturális feltételeinek további fejlesztését, kiegészítő szolgáltatások nyújtását, a természetjáró és vadászturizmus lehetőségeinek felismerését, kiaknázását. Ezek mellett kiváló mezőgazdasági adottságokkal is

rendelkezik ez a térség, melynek magasabb szintű hasznosítása szintén kitörési lehetőséget jelent a mostani hátrányos helyzetből.

IV.A területfelhasználás alapelveit lefektető koncepció

IV.1 Stratégiai térstruktúra bemutatása

A megye térszerkezetére jellemző, hogy nem a megyeszékhelyre koncentrált, hanem az egyes kistérségek, tájak önállósága, külső kapcsolatai a jellemzőek. A megye városai a Duna mentén (Dunaföldvár, Paks, Tolna, Szekszárd, Bátaszék), illetve Tamási és Gyöngyös kivételével a megyehatáron (Bonyhád, Nagymányok, Dombóvár, Simontornya) helyezkednek el, ami igazolja, hogy a megye térszerkezete nem kiegyensúlyozott.

A területi fejlődés alakulását alapvető mértékben befolyásolta az a körülmény, hogy az észak-déli irányban fekvő Tolnai-hegyhát kettéosztja a megye területét, és bizonyos szempontból folyamatosan akadálya volt a kapcsolatok fejlődésének. A megye kistérségei (járásai), illetve a nyugati és keleti része közötti együttműködés lényegében nem alakult ki sem társadalmi, sem gazdasági szempontból, és az egyes járások fejlődése is eltérően alakult, az észak-dél irányú közlekedési főútvonal, a 6-os főút volt Tolna megye fejlődési tengelye. A Budapest – Pécs – országhatár között futó főút a Dunával párhuzamosan haladva felfűzte és tulajdonképpen tovább fejlesztette a megye gazdaságilag amúgy is fejlettebb részét.

A 63-as főút hasonlóképpen észak-dél irányban Szekszárd (Tolna) – Székesfehérvár között teremtett közúti kapcsolatot. Kelet-nyugat irányú jelentős közúti és így gazdasági kapcsolat sincs például Paks és Tamási vagy Szekszárd és Dombóvár között. A 65-ös főút Szekszárd – Siófok vonalon, északnyugat-délkelet irányban pedig átlósan szeli át a megyét, így érdemi kapcsolatot nem teremt a megye keleti és nyugati részei között.

2002-ben megépült a Szekszárdi Duna-híd és az M9-es 6-os és 51-es főút közötti félpályás szakasza. 2010-ben megépült az M6-os autópálya teljes Tolna megyei szakasza és Budapest és Pécs között is autópályán lehet közlekedni. Ez a már üzemelő két új gyorsforgalmi út a megye térszerkezetében jelentős változást hozott, ám igazából a meglévő tendenciát és fejlettséget, azaz a meglévő különbségeket tovább erősítette.

A Paksi és a Szekszárdi kistérség területe volt korábban is Tolna megye két (a járási rendszer bevezetése óta 3: Paksi, Szekszárdi és Tolnai járás) legfejlettebb, gazdaságilag legerősebb térsége, az új országos, nemzetközi kapcsolatokat is erősítő fejlesztések pedig épp ebben a két (három) legfejlettebb térségben valósultak meg.

Megkezdődött szintén ebben a térségben egy új Duna-híd építése Paks és Gerjen térségében, ami az M6 és Kalocsa felé biztosít majd főúti összeköttetést Tengelice, Dunaszentgyörgy, Gerjen, Paks, Foktő és Kalocsa között az 51. sz. főútig.

A térségi mellékúthálózat kismértékű módosításával tovább javítva az autópályával való kapcsolatot, a három járásban újabb fejlesztési területek létesülnek majd.

Annak érdekében, hogy az autópályától távolabbi, gazdaságilag elmaradott járások, mint például a megye csaknem egyharmadát kitevő Tamási járás, illetve a Dombóvári és a Bonyhádi járás elsősorban apró- és kistelepüléseinek további gazdasági és társadalmi leszakadását mérsékeljük és felzárkóztatását elősegítsük, szükséges új, hatékony térségfejlesztési eszközöket alkalmazni. A fejletlen területeknek a fejlett területektől történő további leszakadását hivatott fékezni az a kormányzati szándék is, mely létrehozta a „szabad vállalkozási zónákat” az ország legfejletlenebb területeinek hatékony – elsősorban gazdasági célú – felzárkóztatására. Kiemelt szerepet kaphat a közeljövőben az elmúlt években dinamikus fejlődő Tamási Ipari Park is.

2020 májusában a Paksi Atomerőmű bővítése kapcsán és a területi különbségek mérséklésére, illetve a leszakadt térségek, települések felzárkóztatására megalakult a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség.

A már megépült és az országos tervben (OTrT) szereplő közúthálózat szerint a Tamási kistérség megközelíthetősége a megyeközponttal, és a megye fejlettebb keleti részeivel való kapcsolat-rendszere nem változik alapvetően. Rendkívül fontos az M9-es gyorsforgalmi út továbbépítése. Ezzel a fejlesztéssel a megyehatárhoz közel, részben Baranya megye területét is érintve, de létrejönne a megye keleti és nyugati része között egy valódi, eddig hiányzó gyorsforgalmi közúti kapcsolat. Ez jelentős fejlesztéseket eredményezhet a Bonyhádi és Dombóvári kistérség területén. Az M9 autópályát teljes kiépítése esetén az országon belüli kelet-nyugati kapcsolatok egyik legjelentősebb gyorsforgalmi útja épül majd meg további lehetőséget teremtve Tolna megye és települései számára. Az M9-es gyorsforgalmi út jelentősebb szakaszainak kiépítésével a meglevő dunai Szent László híd hálózatba kapcsolásával a megyét átszelő keresztirányú forgalom jelentősen megnő, és felértékelődik. Keleti irányban az M5 autópályához, nyugati irányban Szekszárd, Bonyhád, Dombóvár, Nagykanizsa összekötésével az M7 autópályához csatlakozik, így a Dunántúl és az Alföld déli részeinek összekapcsolását teremtheti meg.

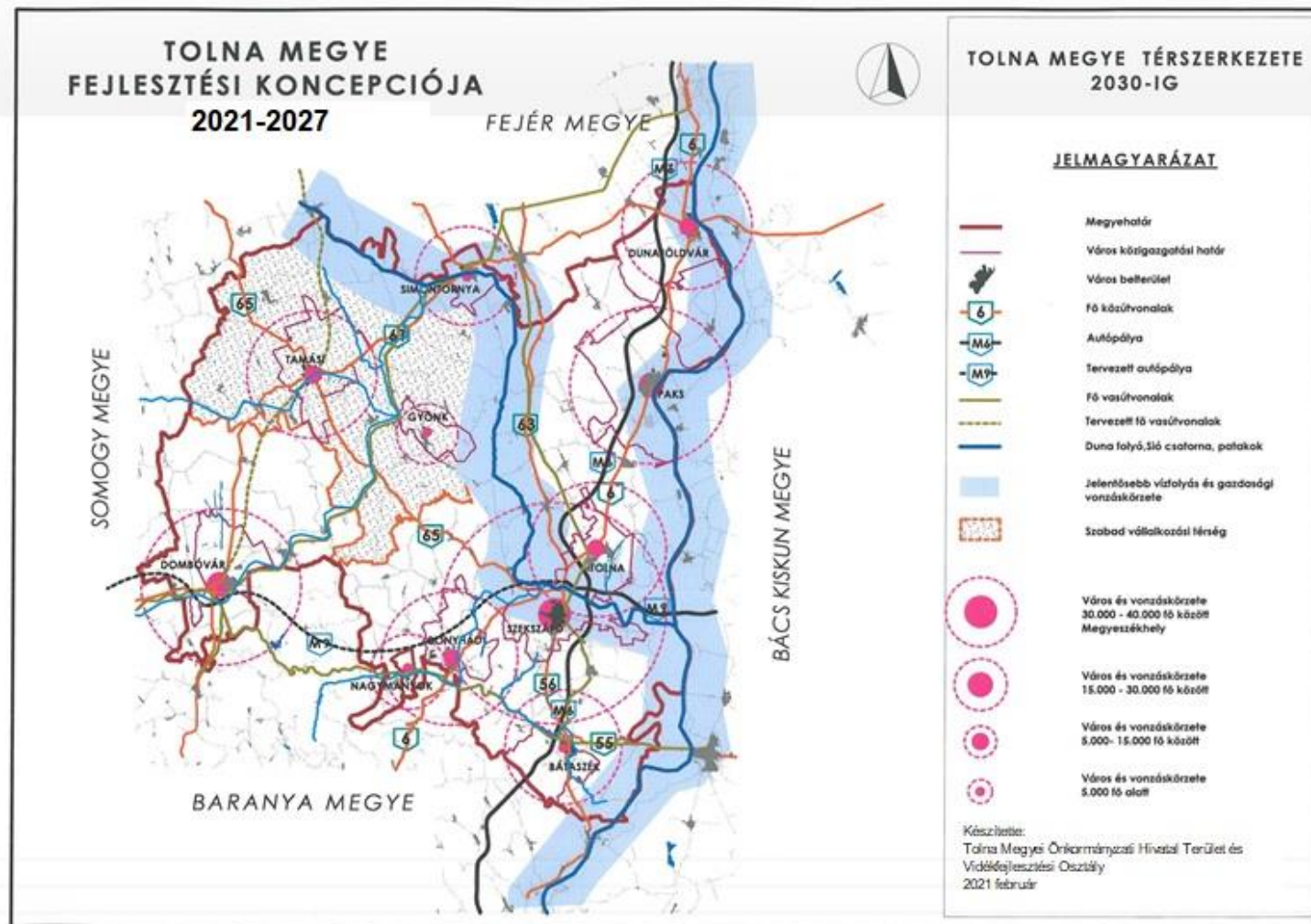
A megye gazdasági térszerkezetét vizsgálva a 6 járás közül ez esetben is a Paksi illetve a Szekszárdi járás a kiemelkedő – a Paksi magasan átlag fölötti, a Szekszárdi pedig átlag fölötti besorolású.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Kon koncepció egyik legfontosabb célja, hogy a megye fejletlenebb térségeiben, hátrányos helyzetű településein is beindítsa a helyi erőforrásokra, a helyi értékekre és humán erőforrásra alapozva olyan gazdaságfejlesztési folyamatokat, melyek mérséklik a további gazdasági leszakadást és elősegítik a felzárkózást a megye fejlettebb területeihez. A beavatkozásoktól azt várjuk, hogy a gazdasági térszerkezetben érezhető változások indulnak el 2021-2030 között.

Tolna megye területét érintő, kiemelten fejlesztendő Közép-Duna Menti Kiemelt Térséget, valamint a komplex programmal fejlesztendő Tamási járás területét érintő fejlesztéseket önálló fejezetként jelenítjük meg a jelen koncepcióban, valamint a területfejlesztési programban is.

A fejlesztések során létrejövő beruházások területfelhasználási alapelvei a következők:

- a fejlesztések a természet- és környezetvédelmi szempontok figyelembevételével valósulnak meg;
- olyan helyen kerüljenek megvalósításra, amelyek elhelyezkedése egyaránt szolgálja a társadalom érdekeit és a környezet védelmét;
- olyan területek kerüljenek bevonásra és olyan fejlesztések kerüljenek egymáshoz közel, amelyek között a körforgásos gazdaság előnyei minél nagyobb arányban megvalósulhatnak;
- védik a települési zöldterületeket.

16.sz. ábra: Tolna megye térszerkezetére (gazdasági térszerkezet) 2030-ig jelentősebb hatást kiváltó beavatkozások (Tolna megye komplex programmal fejlesztendő járása (Tamási járás területe))

IV.1.1. Kedvezményezett térség (Dombóvári járás)

A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014 (XI. 26.) Kormányrendelet kedvezményezett térségnek tekinti azokat a járásokat, amelyeknek komplex mutatója kisebb, mint az összes járás komplex mutatójának átlaga.

A Rendelet 3. sz. mellékletének értelmében ebbe a kategóriába tartozik a Dombóvári járás területe.

Az alábbi táblázatban felsorolásra kerül a járás 16 települése (félkövérrel jelölve az egyetlen város).

Attala	Dombóvár	Kapospula	Lápafő
Csibrák	Döbrököz	Kaposszekcső	Nak
Csikóstóttós	Gyulaj	Kocsola	Szakcs
Dalmand	Jágónak	Kurd	Várong

IV.1.2. Komplex programmal fejlesztendő térség (Tamási járás)

A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014 (XI. 26.) Kormányrendelet komplex programmal fejlesztendő járásként definiálja a kedvezményezett járásokon belül azokat a legalacsonyabb komplex mutatóval rendelkező járásokat, amelyekben az ország kumulált lakónépességének 10%-a él.

A Rendelet 3. sz. mellékletének értelmében ebbe a kategóriába tartozik a Tamási járás területe.

Az alábbi táblázatban felsorolásra kerül a járás 32 települése (félkövérrel jelölve a városok, dőlt betűvel a nagyközségek).

Belecska	Iregszemcse	Nagykónyi	Szakadát
Diósberény	Kalaznó	Nagyszékely	Szakály
Dúzs	Keszőhidegkút	Nagyszokoly	Szárazd
Értény	Kisszékely	Ozora	Tamási
Felsőnyék	Koppányszántó	Pári	Tolnanémedi
Fürged	Magyarkeszi	<i>Pincehely</i>	Udvari
Gyönk	Miszla	Regöly	Újireg
<i>Hőgyész</i>	Mucsi	Simontornya	Varsád

IV.1.3. Gazdaságélénkítő Programban érintett települések

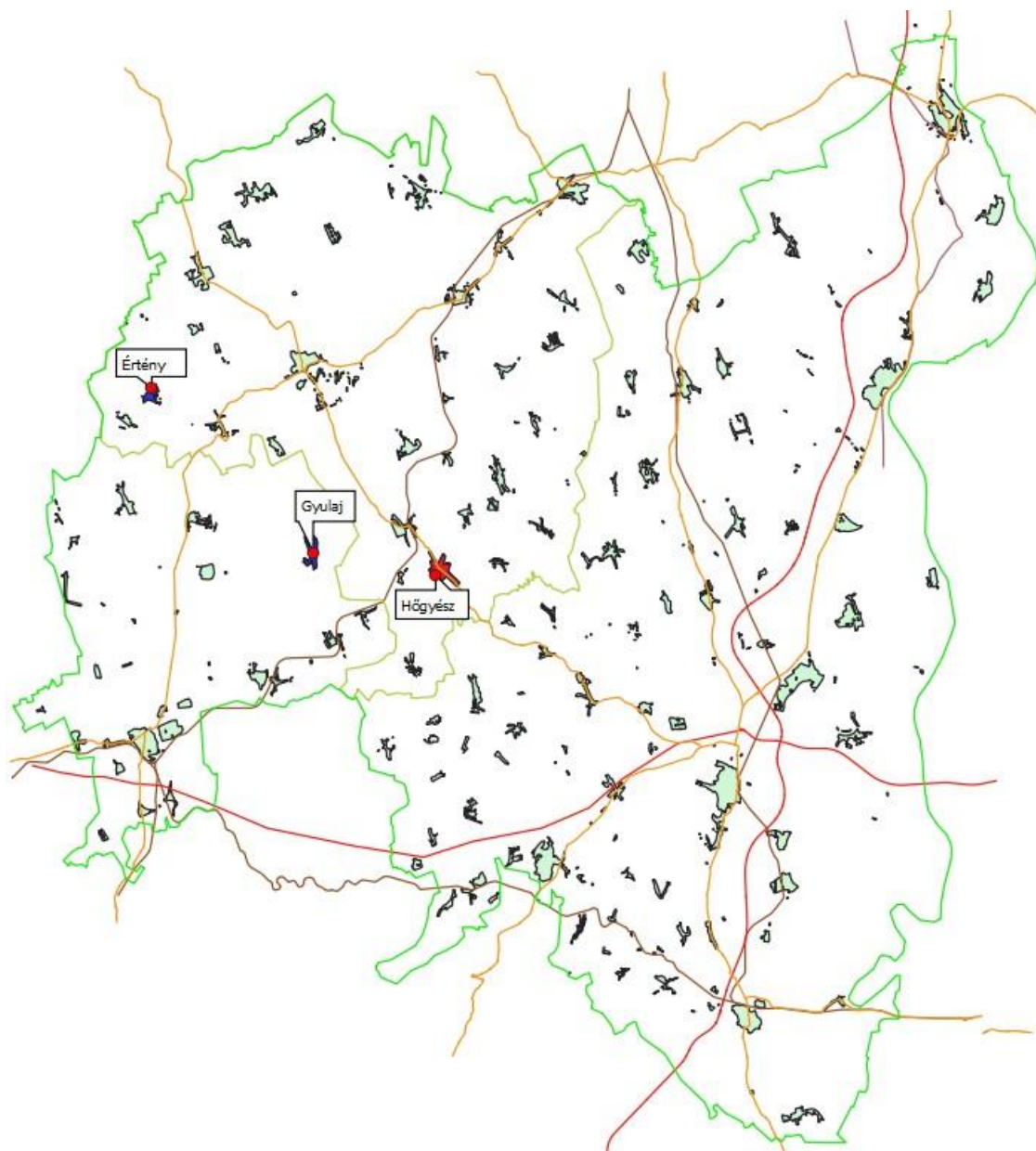
A Magyarország egyes területei közötti gazdasági egyenlőtlenség csökkentése érdekében szükséges fejlesztési programcsomagról szóló 1403/2019 (VII.5.) Kormányhatározat, valamint az annak folytatásáról rendelkező 1186/2020 (IV.28.) Kormányhatározat alapján a Gazdaságélénkítő Program első két ütemében 100 település vehet részt, köztük egyetlen Tolna megyei: **Hőgyész**.

A program célja a gazdaság hosszú távú fejlesztése és élénkítése az érintett településeken.

IV.1.4. Felzárkózó települések

A "Felzárkózó települések" hosszú távú programjának megalapozásáról szóló 1404/2019 (VII.5.) Kormányhatározat, az új Roma Stratégiával összefüggő feladatok meghatározásáról szóló 1426/2019 (VII.26.) Kormányhatározat, valamint az ezek folytatásáról rendelkező 1186/2020 (IV.28.) Kormányhatározat alapján országos szinten 70 település került kijelölésre.

A felzárkózó települések listáján két Tolna megyei szerepel: **Értény** és **Gyulaj**.

17.sz. ábra: Gazdaságélénkítésben és felzárkóztatásban érintett települések köre

IV.1.5. Közép-Duna Menti Kiemelt Térség Tolna megyei települései

A Paks II beruházáshoz kapcsolódóan új súlyponti tényezőként jelenik meg a megye településeinek jelentős hányadát magában foglaló kiemelt térség, melynek területi lehatárolásáról 2020. május 05-én döntött az Országgyűlés.

A Közép-Duna Menti Kiemelt Térséghez három megye (Tolna, Bács-Kiskun és Fejér) 99 települése tartozik. A korábban nem létező térség létrehozásának háttérében a paksi atomerőmű két új blokkjának tervezése, építése és üzembe helyezése, illetve a kapcsolódó egyéb, nagy volumenű fejlesztések állnak. A fejlesztésnek jelentős, nagy területet érintő társadalmi, gazdasági, infrastrukturális és környezeti hatásai lesznek, melyek kezelése, összehangolása kiemelkedő jelentőségű feladat. Fontos cél, hogy a térségbe irányuló további fejlesztések és beruházások szinergikusan kapcsolódjanak egymáshoz, hogy minél jobban kiaknázzák a térségben rejlő potenciálokat.

Az alábbi táblázatban járási bontásban kerül felsorolásra a Közép-Duna Menti Kiemelt Térségbe tartozó 62 db megyei település (Bonyhádi járás 3 települése, Paksi járás teljes területe: 15 település, Tolnai járás teljes területe: 4 település, Tamási járás teljes területe: 32 település és a Szekszárdi járás 8 települése).

Bonyhádi járás	Pusztahencse	Tamási járás	Nagykónyi
Felsőnána	Sárszentlőrinc	Belecska	Nagyszékely
Kéty	Tengelic	Diósberény	Nagyszokoly
Zomba	Szekszárdi járás	Dúzs	Ozora
Paksi járás	Harc	Értény	Pári
Bikács	Kistormás	Felsőnyék	Pincehely
Bölcske	Kölesd	Fürged	Regöly
Dunaföldvár	Medina	Gyönk	Simontornya
Dunaszentgyörgy	Ócsény	Hőgyész	Szakadát
Gerjen	Sióagárd	Iregszemcse	Szakály
Györköny	Szedres	Kalaznó	Szárazd
Kajdacs	Szekszárd	Keszőhidegkút	Tamási
Madocsa	Tolnai járás	Kisszékely	Tolnanémedi
Nagydorog	Bogyiszló	Koppányszántó	Udvari
Németkér	Fácánkert	Magyarkeszi	Újireg
Paks	Fadd	Miszla	Varsád
Pálfa	Tolna	Mucsi	

V. A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere

V.1. A prioritások azonosítása

1. prioritás: Megyei komplex térségfejlesztési programok
 - szabad vállalkozási zóna (Tamási térsége)
 - Közép-Duna Menti Kiemelt Térség
 - rekreációs térségek (Duna mente, illetve Sió mente)
 - funkcióbővítő és szociális célú településfejlesztés
 - közösségvezérelt helyi programok
2. prioritás: Gazdaság
 - K+F+I potenciál erősítése
 - ipari parkok és logisztikai központok kialakítása és szolgáltatásainak fejlesztése
 - vállalkozásfejlesztés (ágazati preferenciával, turizmus is)
 - agrárvállalkozások versenyképességének javítása
 - helyben történő értékesítés elősegítése, szociális gazdasági eszközök alkalmazása
 - piaci szereplők térségi gazdasági, tudományos együttműködés erősítése
 - természeti erőforrások, táji és természeti értékek és épített környezet szélesebb körű megismertetése, potenciáljuk javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása
 - megyei övezetek
(Innovációs technológiai fejlesztés támogatott célterületének övezete – 8. sz. *melléklet*;
Logisztikai fejlesztések támogatott célterületének övezete – 9. sz. *melléklet*;
Turisztikai fejlesztések támogatott célterületének övezete – 10. sz. *melléklet*)
3. prioritás: Környezet, energetika és közlekedés
 - térségi elérhetőség és mobilitás javítása
 - igényalapú közösségi közlekedés fejlesztése
 - klímavédelmi beruházások támogatása
 - fenntartható területhasználat, környezeti károk enyhítése, barnamezős területek újrahasznosítása
 - helyi természeti erőforrásokra alapozott energiatermelés erősítése
 - energiahatékonyság javítása
4. prioritás: Társadalom
 - keresletvezérelt szakképzési és felnőttképzési rendszer kialakítása
 - minőségi oktatáshoz, egészségügyi és szociális ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtése, a közszolgáltatások minőségének javítása
 - munkavállalás, önfoglalkoztatás elősegítése
 - közösségfejlesztés, helyi identitás erősítése és értékörzés

V.2. Felelősség és intézményrendszer, a koncepció üzenetei, kapcsolódása más térségekhez

A fejezet célja, hogy kijelölje a későbbi programozás tárgykörét, azaz nagyvonalakban ismertesse a megyei önkormányzat, mint a koncepció tervezéséért és végrehajtásáért felelős szerv, továbbá más szervezetek, partnerek lehetséges szerepét annak megvalósításában és végrehajtásában.

A koncepció legfontosabb üzenetei az alábbiak szerint azonosíthatók:

V.2.1. Közsférán kívüli szereplők

- civil szervezetek: aktív szerepvállalásukkal segítsék a kulturális- és sportlétesítmények új élettel való megtöltését; aktív közösségfejlesztő munkával erősítsék a helyi identitástudatot, ennek érdekében működjenek közre közösségfejlesztő szakemberek képzésében és alkalmazásában;
- egyházak: aktív szerepvállalásukkal segítsék a kulturális létesítmények élettel való megtöltését; aktív közösségfejlesztő munkával erősítsék a helyi identitástudatot; oktatási, nevelési és mentálhigiénés szerepük meghatározó;
- gazdasági szereplők: aktív közreműködésükkel segítsék elő a termelői együttműködések létrehozását; a piaci együttműködés elmélyítésével vállaljanak szerepet a K+F+I és logisztikai tevékenységek fejlesztése terén; eszközöljenek beruházásokat a hagyományosan jelenlévő ipari ágazatokban (különösen a mezőgazdasági termékek előállítását, feldolgozását és értékesítését célzó beruházásokkal a vidékies térségekben); a gyakorlati oktatásban való közreműködésen keresztül vállaljanak szerepet az igényekhez igazodó, gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakításában; az atipikus foglalkoztatási formák szélesebb körű alkalmazásával járuljanak hozzá a kedvezőtlen demográfiai folyamatok negatív hatásainak mérsékléséhez;

Ágazatok:

- gazdaságpolitika: a szabályozási környezet módosításával (pl. szabad vállalkozási zóna, egyéb adókedvezmények) ösztönözze vállalkozások indítását (fiatalok, pályakezdők vállalkozóvá válását), betelepülését, munkahelyek létrehozását; segítse elő a hagyományosan jelenlévő ipari ágazatokba történő beruházásokat (különösen a helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítését); ösztönözze az atipikus foglalkoztatási formák szélesebb körű elterjedését, hozzájárulva ezáltal a demográfiai folyamatok kedvezőtlen hatásainak mérsékléséhez;
- közlekedéspolitika: a közlekedési infrastruktúrába történő befektetések révén ösztönözze a beruházásokat, új vállalkozások létrehozását és a munkahelyteremtést, javítsa a mobilitás, a munkába járás feltételeit; teremtsen meg a rugalmas, igényvezérelt közösségi közlekedés lehetőségét, biztosítva az egyenlő esélyű hozzáférést;
- kitermelő ágazati politikai, energia és klímapolitika: vizsgálja meg térség

ásványkincs-készlet termelési/hasznosítási lehetőségét; a Paksi Atomerőmű tervezett bővítésével járuljon hozzá a térség gazdasági fejlődéséhez; a természeti energiaforrások (geotermikus-, nap- és szélenergia, biomassza, biogáz és termálvíz) tudatos használatával biztosítsa a helyi erőforrásokra támaszkodó energiatermelés feltételeit; lásd. még környezetpolitika;

- környezetpolitika: a klímaváltozás hatásainak mérséklése, a táji, természeti és épített környezeti értékek védelme érdekében szigorúbb jogszabályi környezetet alakítson ki; teremtsen meg az új víztározó-kapacitások kialakításának, a meglévő öntözőművek- és rendszerek, stb. fejlesztésének lehetőségét; részesítse előnyben a környezettudatos, környezetkímélő és energia hatékony beruházásokat
- agrárpolitika, élelmiszergazdaság: mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállításának, feldolgozásának, a piaci értékesítés feltételeinek javításával járuljon hozzá az agrárgazdaság fejlődéséhez; folytasson központi agrármarketing tevékenységet; ösztönözze a termelői együttműködéseket; járuljon hozzá a mezőgazdaság termelékenységének javításához;
- vidékfejlesztés: a koncepció értelmezése szerint elsősorban területi szempont, sem mint ágazati politika, így a szektorális logika mentén megfogalmazott üzeneteknek hangsúlyosan kell a vidékies térségekben (is) érvényesülniük;
- egészségügyi politika: mindenki (különösen a vidékies térségekben élők) számára biztosítsa az azonos minőségű egészségügyi ellátáshoz, szociális alapellátáshoz való hozzáférést;
- szociálpolitika: a szabályozási környezet módosításával segítse elő a kedvezőtlen demográfiai folyamatok megállítását, visszafordítását, mérsékelve annak a térséget sújtó negatív hatásait;
- oktatáspolitikai: segítse elő a munkaerő-piaci irányultságú, keresletvezérelt szak- és felnőttképzési rendszer kialakítását, a képzési lehetőségek bővítését; az oktatás modernizációját (digitalizálás, e-oktatás);
- kultúrpolitika: a koncepció nem fogalmaz meg közvetlen üzeneteket ezen ágazat számára, ez a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;
- központi közigazgatás-szervezési politika: a koncepció nem fogalmaz meg közvetlen üzeneteket ezen ágazat számára, ez a tervezés következő szakaszaiban kerülhet megfogalmazásra;
- önkormányzati politika: a helyi szabályozási környezet módosításával (pl. helyi adókedvezmények) ösztönözze külső vállalkozások betelepülését, új vállalkozások indítását, a munkahelyteremtést; helyi fejlesztési programok kidolgozásán keresztül biztosítsa a település funkcióbővítő (közösségi, kulturális, stb.) fejlesztésének lehetőségét; a térség népességmegtartó képességének erősítése céljából teremtsen meg a lehetőségét helyi programok (bérlakás, háztáji, stb.) megvalósításának;
- igazságügyi politika: a koncepció nem fogalmaz meg közvetlen üzeneteket ezen ágazat számára;

- honvédelmi politika: a koncepció nem fogalmaz meg közvetlen üzeneteket ezen ágazat számára.

Egyéb szereplők:

- Szomszédos és más megyék: az együtt gondolkodás feltételeinek megteremtésén keresztül járuljon hozzá a térségi együttműködés előmozdításához, a kölcsönös érdekeltségen alapuló fejlesztések megvalósításához, az abban rejlő lehetőségek kihasználásához (pl. felsőoktatás, K+F+I: Pécsi Tudományegyetem, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus, Kecskeméti Neumann János Egyetem, Budapesti Műszaki Egyetem)

V.2.2. Szomszéd megyék szerepe, nemzetközi kapcsolatok

A) Dél-dunántúli megyékkel való együttműködés

1. Közlekedésfejlesztés:

- Vasúti hálózat fejlesztése (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
- Községi közlekedés fejlesztése (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
- M6-os déli irányú, országhatárig történő meghosszabbítása (érintett megyék: Tolna, Baranya)
- M60-as nyugati irányú, országhatárig történő meghosszabbítása (érintett megyék: Somogy, Baranya)
- 67-es főút fejlesztése a teljes szakaszon, meghosszabbítása a határig, Dráva-híd építése (érintett megyék: Somogy, Baranya)
- 66-os kiemelt főút (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
- M9-es fejlesztése (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
- Kerékpáros közlekedési hálózat fejlesztése (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)

2. Gazdaság- és társadalomfejlesztés:

- Logisztikai központok kialakításának lehetőségei (érintett megyék: Tolna, Baranya)
- Duna-Régió Stratégia kapcsán tervezett fejlesztések (érintett megyék: Tolna, Baranya)
- A tisztaszén-technológia meghonosítása és kőbányászat fejlesztése, és az ezekre épülő gazdaságfejlesztés (érintett megyék: Tolna, Baranya)
- Helyi adottságokra alapozott mezőgazdasági-, ffeldolgozó ipar fejlesztése; élőmunka igényes ágazatok erősítése (fakitermelés, erdőgazdálkodás, mezőgazdaság), illetve a termelésre alapozott feldolgozó kapacitások kiépítése tervszerűen, megyeszerte (mezőgazdasági termék feldolgozás, élelmiszeripar, ffeldolgozó üzemek) – foglalkoztatás bővítés (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
- Egészség- és gyógyturizmusban rejlő lehetőségek kihasználása egyetemekkel, illetve a gyógyfürdőkkel együttműködve; fizetőképes hazai és külföldi lakosok számára egészségügyi szolgáltatások biztosítása fekvőbeteg, járó beteg,

valamint diagnosztikai területen.

- Zselicség, Sásd, Dombóvár térsége – 3 megyét érintő közös fejlesztési program lehetősége (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
 - A Magyar Limes Szövetséghez való csatlakozás kérdésköre (érintett megyék: Tolna, Baranya)
 - Együtműködési lehetőségek az oktatás és innováció területén (egyetemek, szakképző központok és vállalkozások együtműködésével) (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
 - Vidékfejlesztési lehetőségek összehangolása (szőlészet, borászat, pincefalvak regionális együtműködése) (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
 - Jelentősebb turisztikai attrakciók regionális szintű összehangolása (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
 - Vállalkozásélénkítő Komplex Program, szabad vállalkozási zónák, piaci igényekre választ adó mikro-, kis- és középvállalkozói szektor megerősítése
 - Komplex balatoni vízgyűjtő-rehabilitációs program, melynek részeként megvalósul a Sió-csatorna turisztikai célú fejlesztése; a programmal egyidejűleg komplex balatoni turisztikai fejlesztés (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
 - Hátrányos helyzetű települések felzárkóztatásában a három megye együtműködése, közös fejlesztési program kidolgozása (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
 - Dél-Mezőföld, Külső-Somogy aprófalvas térségeinek foglalkoztatási, önfenntartó térségfejlesztési programja megyék közötti együtműködéssel (érintett megyék: Tolna, Somogy)
 - Elmaradott területek felzárkóztatása, roma képzési közös mintaprojekt (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
3. Környezetfejlesztés:
- Regionális szintű vízügyi szabályozás, vízrendezés (hajózás, öntözés) (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)
 - Megújuló energiák hasznosítása helyi energiatermelő kapacitások kiépítésével (köz- és magánszféra), az ehhez szükséges szakképzési rendszer összehangolása regionális szinten (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)

B) Nem a régióban található szomszédos megyékkel való együtműködés

1. Fejér megye:

- Széles körű mezőgazdasági összefogás, helyi gazdák agrármarketing tevékenysége, agrár szaktanácsadás
- Hagyományos ipari ágazatok (bőr-, textil-, élelmiszeripar) fejlesztése
- Közúti, vasúti infrastruktúra-fejlesztés
- Együtműködés a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű térségekben (Tamási, Sárbogárd)
- Együtműködés a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség fejlesztési ügyeiben
- Összefogás az integrált területi beruházások és a közösségvezérelt helyi fejlesztések terén, a Leader HACs-ok bevonásával
- A megyehatáron levő települések közti átjárhatóság biztosítása
- A paksi atomerőmű bővítéséhez kapcsolódó szakemberképzésben való

együttműködés

- A megújuló energiahasznosításban való együttműködés kialakítása
- A víz- és belvíztározók építésének összehangolása, elsősorban mezőgazdasági hasznosítás érdekében (Sárvíz, Sió-mente)
- Együttműködés a turisztikai célú kerékpárhálózat fejlesztésében, és ahhoz kapcsolódó egyéb idegenforgalmi fejlesztések (Sió mentén)
- Együttműködés a természeti értékek és a Natura 2000-es területek védelme tekintetében (Közép- és Kelet-mezőföldi löszvölgyek, Lajoskomáromi löszvölgyek, Tengelici homokvidék, Tolnai Duna, Alapi kaszálórétek, Duna és ártere, Kisszéki dombság)

2. Bács-Kiskun megye:

- Együttműködés a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklésében, a mezőgazdasági terméshozamok biztosításában, az öntözhető területek arányának növelésében, új öntözőrendszerek kiépítésében
- Együttműködés a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség fejlesztési ügyeiben
- A Duna komplex (pl.: kerékpáros, bor, vízi turizmus és termékcsoportok kialakítása) turisztikai fejlesztésének közös támogatása
- Megyéink számára közös cél az elvándorlás mérséklése, a megyéink népességmegtartó képességének a fejlesztések segítségével történő javítása
- Együttműködés az M9 gyorsforgalmi út mielőbbi kiépítése érdekében
- Együttműködés a leszakadt rétegek, társadalmi csoportok integrációjában, valamint a hátrányos helyzetű települések, külterületek felzárkóztatásában;
- Paks-Kalocsa híd megépülését követően új együttműködések kialakítása.

C) Közép-Duna Menti Kiemelt Térség

A Paks II beruházáshoz kapcsolódóan új súlyponti tényezőként jelenik meg a megye településeinek jelentős hányadát magában foglaló kiemelt térség. Támogatjuk a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség komplex fejlesztési elképzeléseinek megvalósulását.

A Közép-Duna Menti Kiemelt Térséghez három megye (Tolna, Bács-Kiskun és Fejér) 99 települése tartozik. A korábban nem létező térség létrehozásának háttérében a paksi atomerőmű két új blokkjának tervezése, építése és üzembe helyezése, illetve a kapcsolódó egyéb, nagy volumenű fejlesztések állnak. A fejlesztésnek jelentős, nagy területet érintő társadalmi, gazdasági, infrastrukturális és környezeti hatásai lesznek, melyek kezelése, összehangolása kiemelkedő jelentőségű feladat. Fontos cél, hogy a térségbe irányuló további fejlesztések és beruházások szinergikusan kapcsolódjanak egymáshoz, hogy minél jobban kiaknázzák a térségben rejlő potenciálokat.

D) Nemzetközi kapcsolatok

Vállalkozói együttműködések a társadalmi kapcsolatok mellett, főként a fejlett nyugatabbi országokkal, a gépipar területén, valamint mezőgazdasági és élelmiszeripari vállalkozói kapcsolatok Európa minden területével, különösképpen a balkáni országokkal.

V.2.3. Intézményrendszer

A további lehetséges címzetti körökre (más megyékben található települési önkormányzatok, járási hivatalok, helyi fejlesztési programok) vonatkoztathatóan a koncepció nem fogalmaz meg konkrét üzenetet, illetve a fent strukturált logika mentén az korábban már bemutatásra került (a megye települési önkormányzatai, lásd. önkormányzati politika).

A megyei koncepciónak nem feladata, hogy konkrét fejlesztések, projektek, szereplők vagy időzítés mellett elkötelezze a megyét, mivel az már program szinten definiálható elvárás, ugyanakkor a térség számára meghatározott jövőképből, a kitörési pontokból – elsősorban a fejlesztési célok rendszeréből – kiolvashatók az egyébként már beavatkozási szinten is értelmezhető elemek.

Ha a koncepcióra épülő megyei program kereteinek meghatározását a területfejlesztésre fordítható források oldaláról közelítjük meg, akkor kijelenthetjük, hogy a megyei fejlesztések megvalósítására döntően európai uniós források felhasználásával nyílik majd lehetőség. Ennek ismeretében a megyei program intézményrendszere szervesen illeszkedik a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap hazai intézményrendszeréhez.

A 2021-2027-es Európai Unió programozási időszak területfejlesztési tervezése kapcsán a megyei, regionális szintek, illetve a szaktárcák közötti szakmai koordináció és a tervezési feladatok elvégzéséhez szükséges módszertani útmutatók elkészítése részben a Pénzügyminisztérium, részben az Innovációs és Technológiai Minisztérium, illetve a Miniszterelnökség feladata.

Operatív program	Forrás	Szakmai tartalom meghatározásáért első helyen felelős tárca
Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz)	ERFA	Miniszterelnöki Kabinetiroda
Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz)	ESZA+, ERFA	Emberi Erőforrások Minisztériuma
Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz)	ETHAA	Agrárminisztérium
Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz)	ERFA, KA	Innovációs és Technológiai Minisztérium
Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz)	ERFA, ESZA+	Innovációs és Technológiai Minisztérium
Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz)	ERFA, ESZA+	Pénzügyminisztérium
Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz)	ERFA, KA, Igazságos Átmenet Alap	Innovációs és Technológiai Minisztérium
Végrehajtás Operatív Program Plusz (VOP Plusz)	ERFA, KA, ESZA, Igazságos Átmenet Alap	Miniszterelnökség

A 2021–2027 közötti európai uniós források felhasználását biztosító operatív programok szerkezete

VI.A tervezési folyamat, a társadalmasítás és legitimáció leírása

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 27. § (1) bekezdése szerint a megyei önkormányzat területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A törvény alapján a területfejlesztés lett a megyék (megyei önkormányzatok) egyik legfontosabb feladat, amelyet a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (Tftv.) későbbi módosításai tovább erősítettek. A megyék mellett a Tftv. területfejlesztési tervezési feladatokat ad a fővárosnak és a kiemelt térségeknek is.

A fenti változások a területfejlesztési tervezés és végrehajtás átalakítását igényelték, melynek az első lépése a megyei területfejlesztési koncepciók elkészítése volt 2012 és 2014 között a 2014 év elején elfogadott Országos Fejlesztés és Területfejlesztési Koncepcióban (OFTK) foglaltakkal összhangban. Ezt követően a területfejlesztési programok kialakítása és elfogadása is megtörtént. A 2014-2020 időszakra vonatkozó területfejlesztési tervezési folyamatot az Államreform Operatív Program uniós forrásai is támogatták. A korábban alkalmazott gyakorlattal szemben a megyei szintű területfejlesztési tervezés erősebb központi területfejlesztési tervezési szakmai koordinációval, támogatással és ellenőrzéssel zajlott.

2020 második felének és 2021 elejének kiemelt feladata a 2014-2020 közötti tervezési időszakhoz kapcsolódóan elfogadott, átfogó céljait tekintve 2030-ig érvényes területfejlesztési koncepció felülvizsgálata és aktualizálása, módosítása (elsődlegesen a 2020-ban lejáró részekre), valamint a 2020-ig érvényes területfejlesztési program megújításával a 2021-2027-es időszakra új területfejlesztési program kialakítása a rendelkezésre álló legfrissebb információk alapján. A területi tervek aktualizálása a 2021-2027 közötti uniós tervezési időszak fejlesztési dokumentumainak tervezését és (elsősorban a területi operatív program esetében) végrehajtását is támogatja.

A tervezési munka során a jelenleg érvényben lévő, hatályos OFTK-ban foglaltakat figyelembe kell venni, a tervek tartalmának az OFTK-val összhangban kell lennie.

A területi területfejlesztési tervezési folyamat az alábbi főbb feladatokból áll:

- ✓ a helyzetfeltáró, helyzetértékelő dokumentumok frissítése, elkészítése a területfejlesztési koncepció előkészítő fázisaként
- ✓ a területfejlesztési koncepció (előkészítő és javaslattevő fázis) felülvizsgálata és módosítása
- ✓ a területfejlesztési program (stratégiai és operatív programrész) megújítása, összeállítása
- ✓ területi (társadalmi, gazdasági, környezeti) hatásvizsgálat készítése
- ✓ a területfejlesztési tervekhez környezeti vizsgálat készítése az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet előírásainak megfelelően
- ✓ a 2021-2027 közötti uniós programozási időszak területfejlesztési operatív programjának végrehajtását támogató megyei integrált területi program összeállítása
- ✓ a tervezési folyamat során a partnerség biztosítása (partnerségi terv kidolgozása és végrehajtása)

- ✓ területi koordináció ellátása
- ✓ uniós forrásból (a területi operatív programhoz kapcsolódóan) támogatandó megyei projektkezdemenyvezések gyűjtése

Fentieknek megfelelően megtörtént a megyei fejlesztési elképzelések, projektötletek, kezdeményezések összegyűjtése, összesítése, felülvizsgálatra került az előző időszak Partnerségi Terve, illetve felülvizsgálatra került jelen fejlesztési dokumentum.

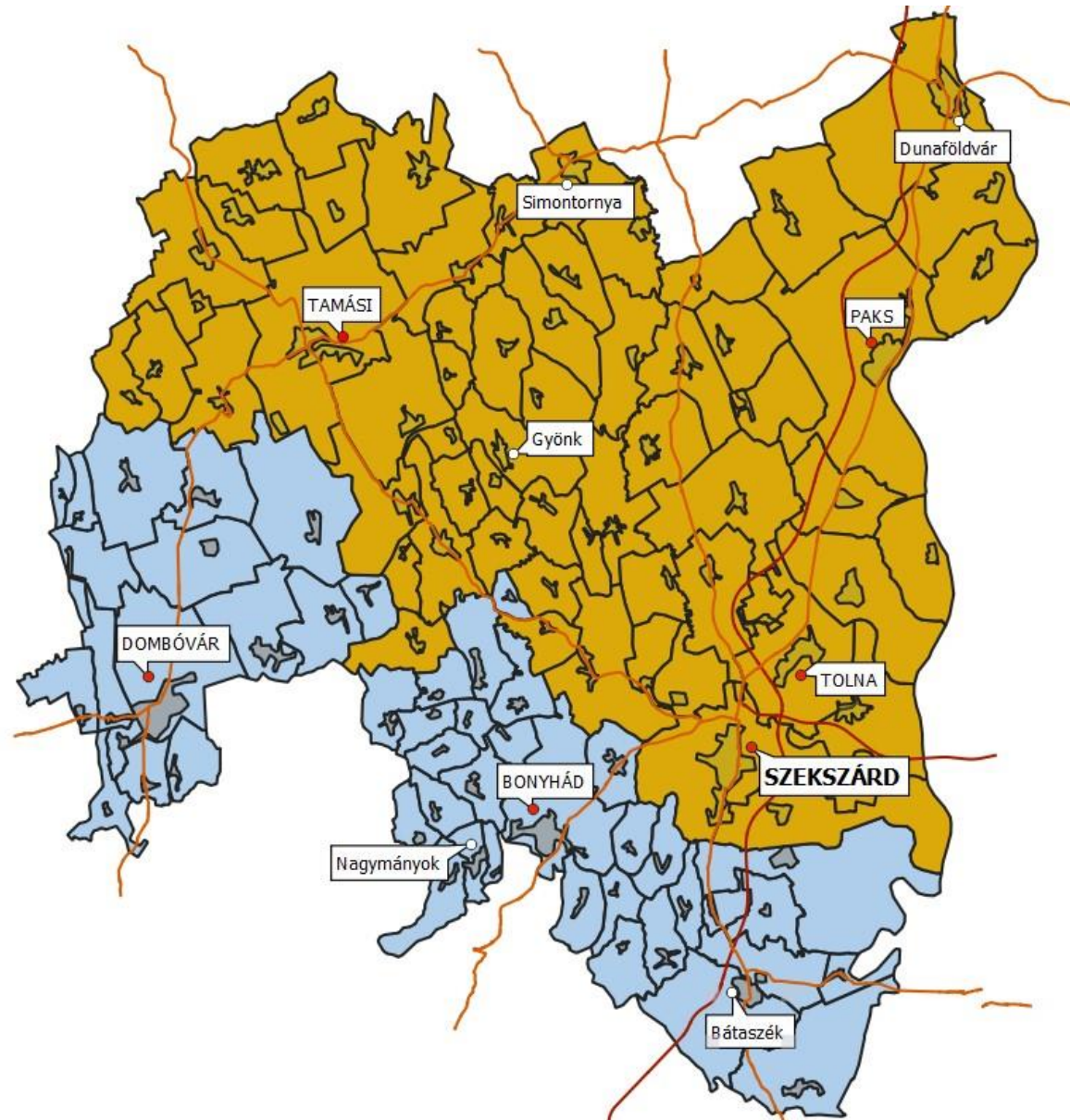
A partnerszervezetekkel közösen folyt a koncepció készítése 2021.02.08-ig.

A szakmai dokumentum társadalmi vitára bocsátását 2021.02.10-én megkezdtek és a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet alapján 45 nap állt rendelkezésre további vélemények, javaslatok, észrevételek megküldésére.

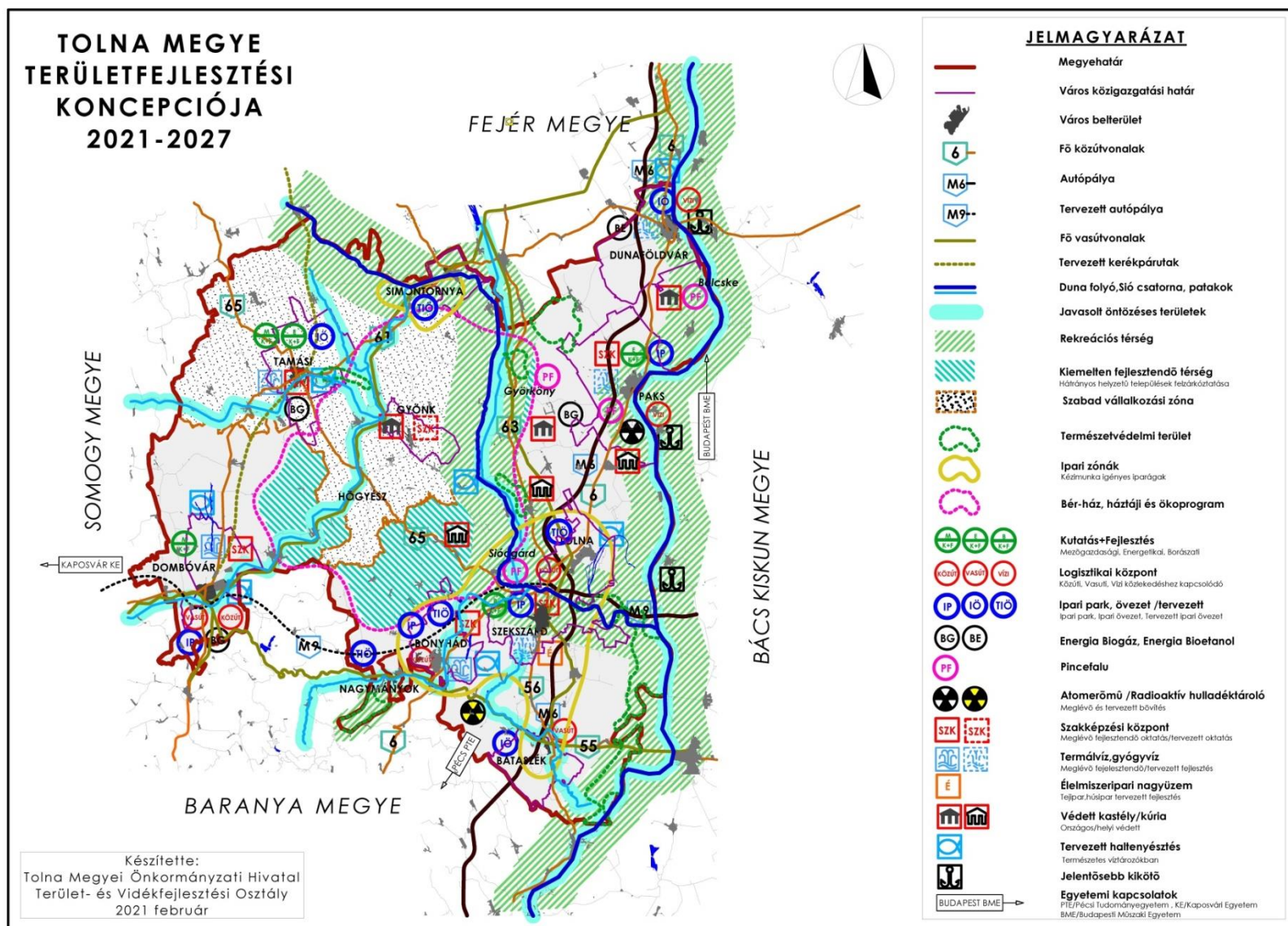
A társadalmasítás lezárását követően 2021. április 30-ig a beérkezett (értékelhető) véleményeket feldolgoztuk és beépítettük a koncepcióba. Tolna Megye Területfejlesztési Koncepcióját a Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése várhatóan 2021. május végi közgyűlésén fogadja el.

Megkezdődött a koncepció mentén a Tolna Megyei Területfejlesztési Program és a Tolna megyei Integrált Területi Program (ITP) kidolgozása.

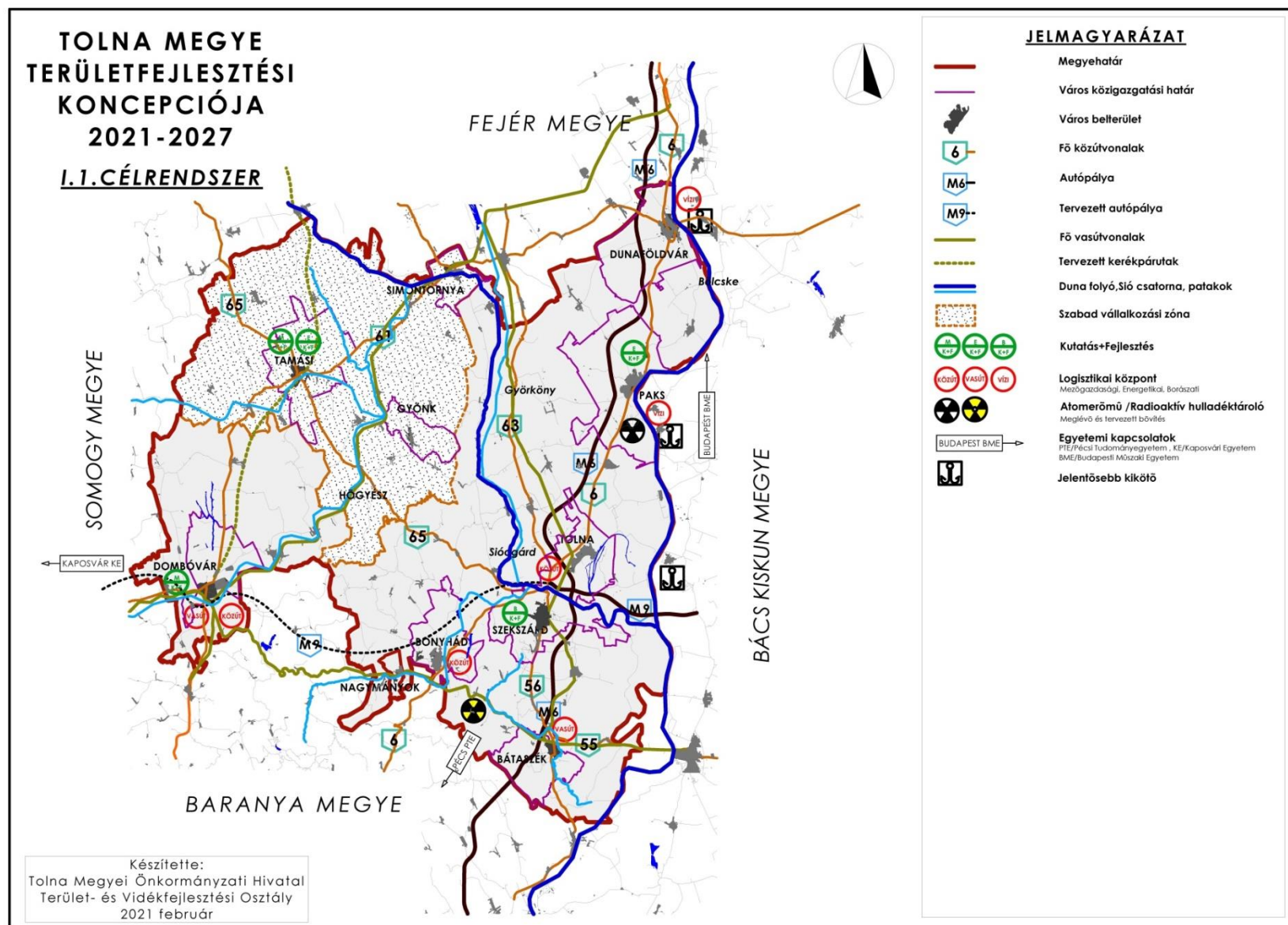
A Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció minden jelentősebb fázisát, illetve megalapozó dokumentumát a Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése mint választott testület fogad el és hagy jóvá. A dokumentum megalapozottságát és széles körű elismerését és elfogadását szolgálja az a nagyszámú partneri kör bevonása, amely a tervezési munka során nagy jelentőséggel bír. A jelenlegi tervezési munka egyik alapvető célja, hogy az érintettek, a majdani kedvezményezettek, illetve azok képviselői maguk alakíthatják, határozhatják meg a jövőbeni fejlesztési célokat, fejlesztési irányokat.

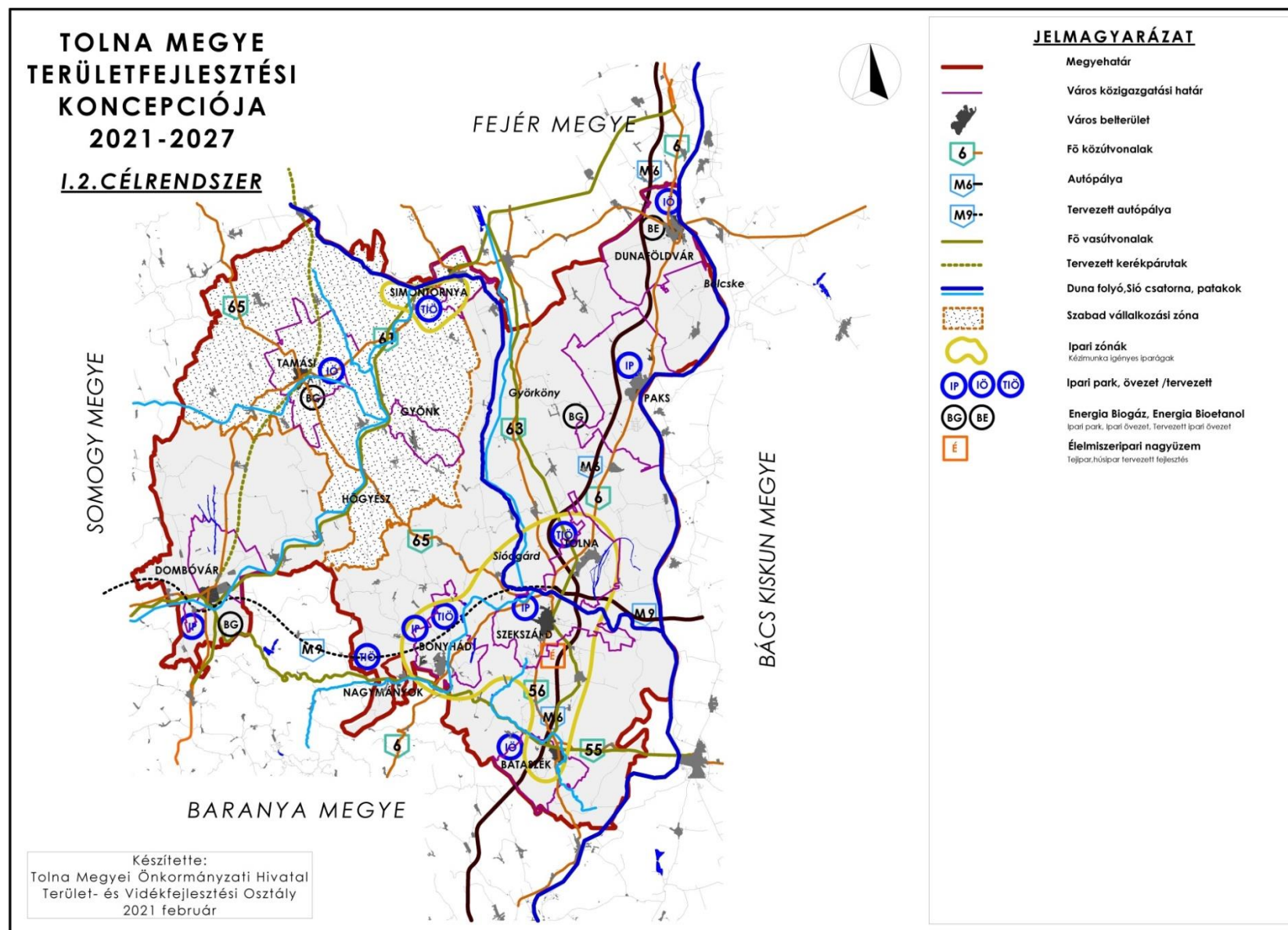
1. sz. melléklet - (Közép-Duna Menti Kiemelt Térség)

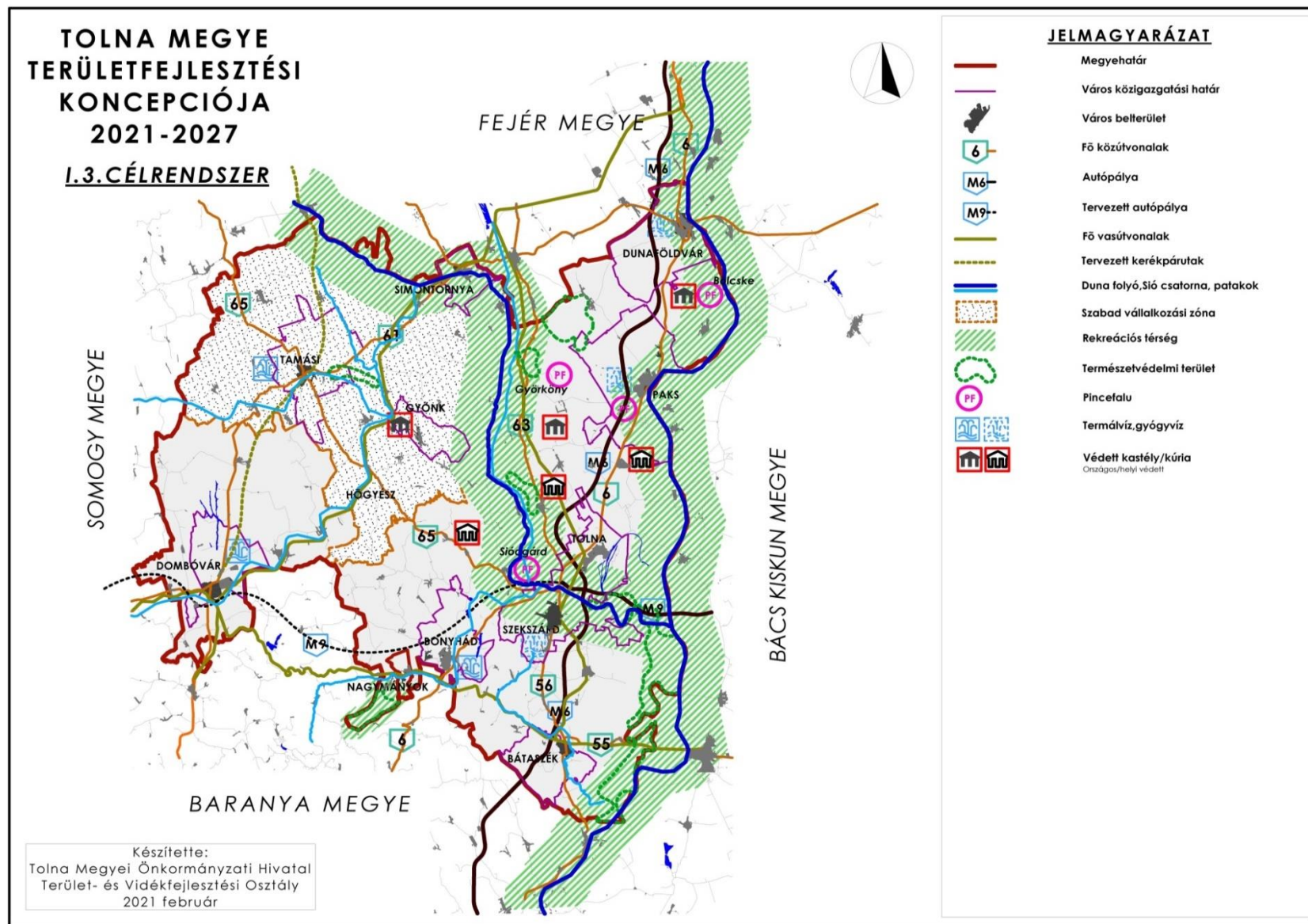
2. sz. melléklet- Tolna megye Területfejlesztési Konceptiója

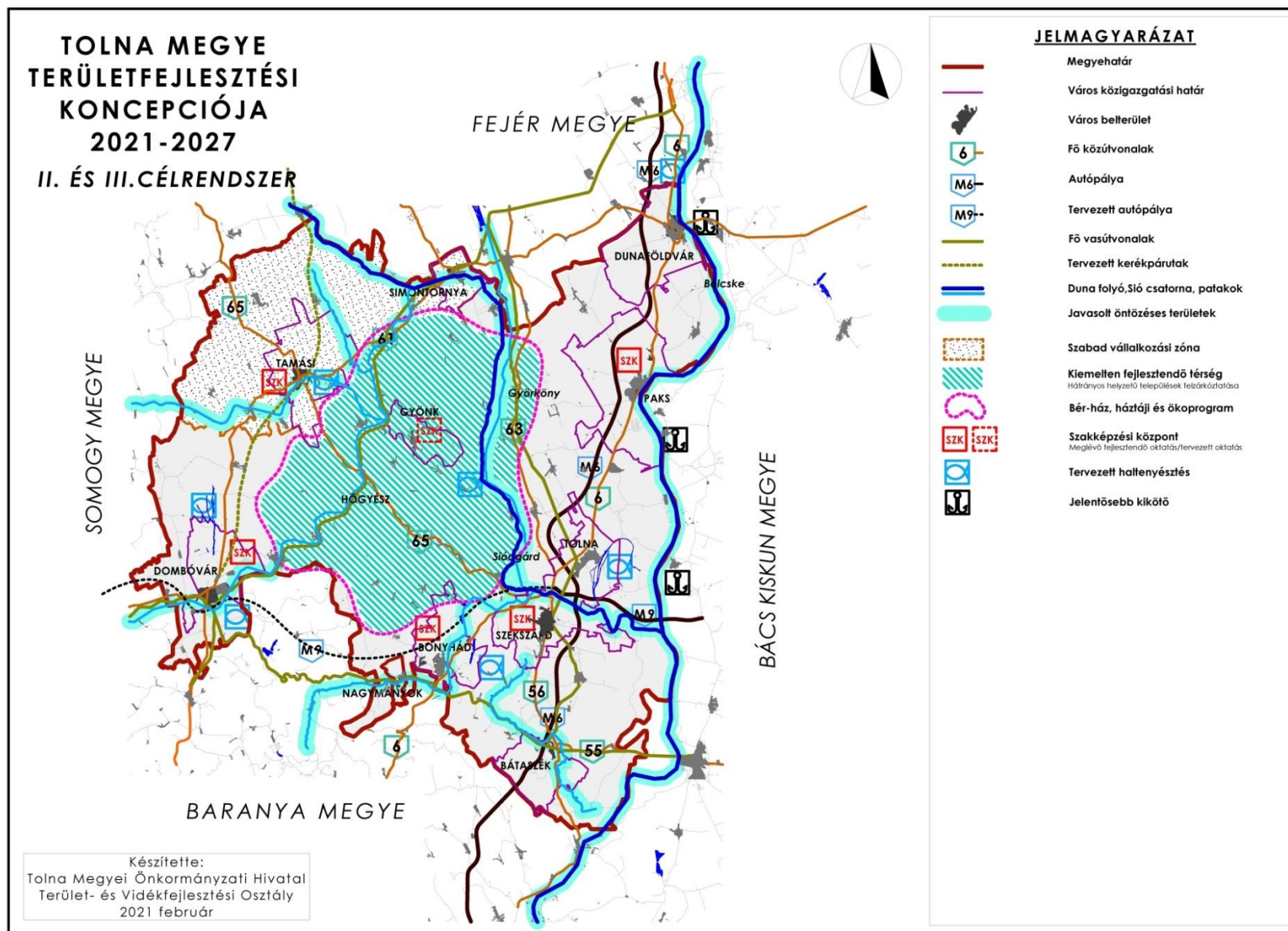
3. sz. melléklet - 1.1.1. Stratégiai cél: Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként

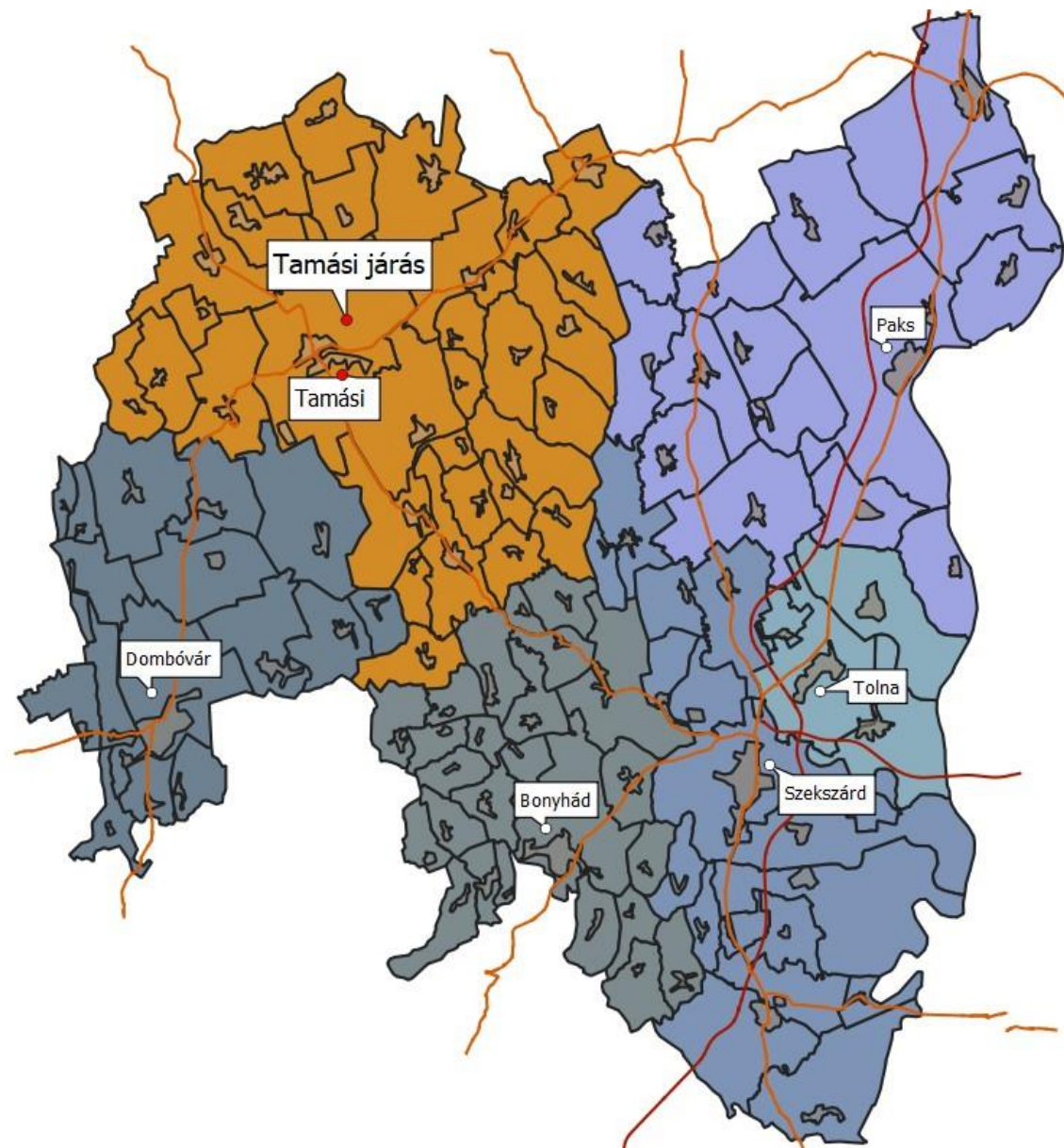
4. sz. melléklet - 1.1.2. Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése

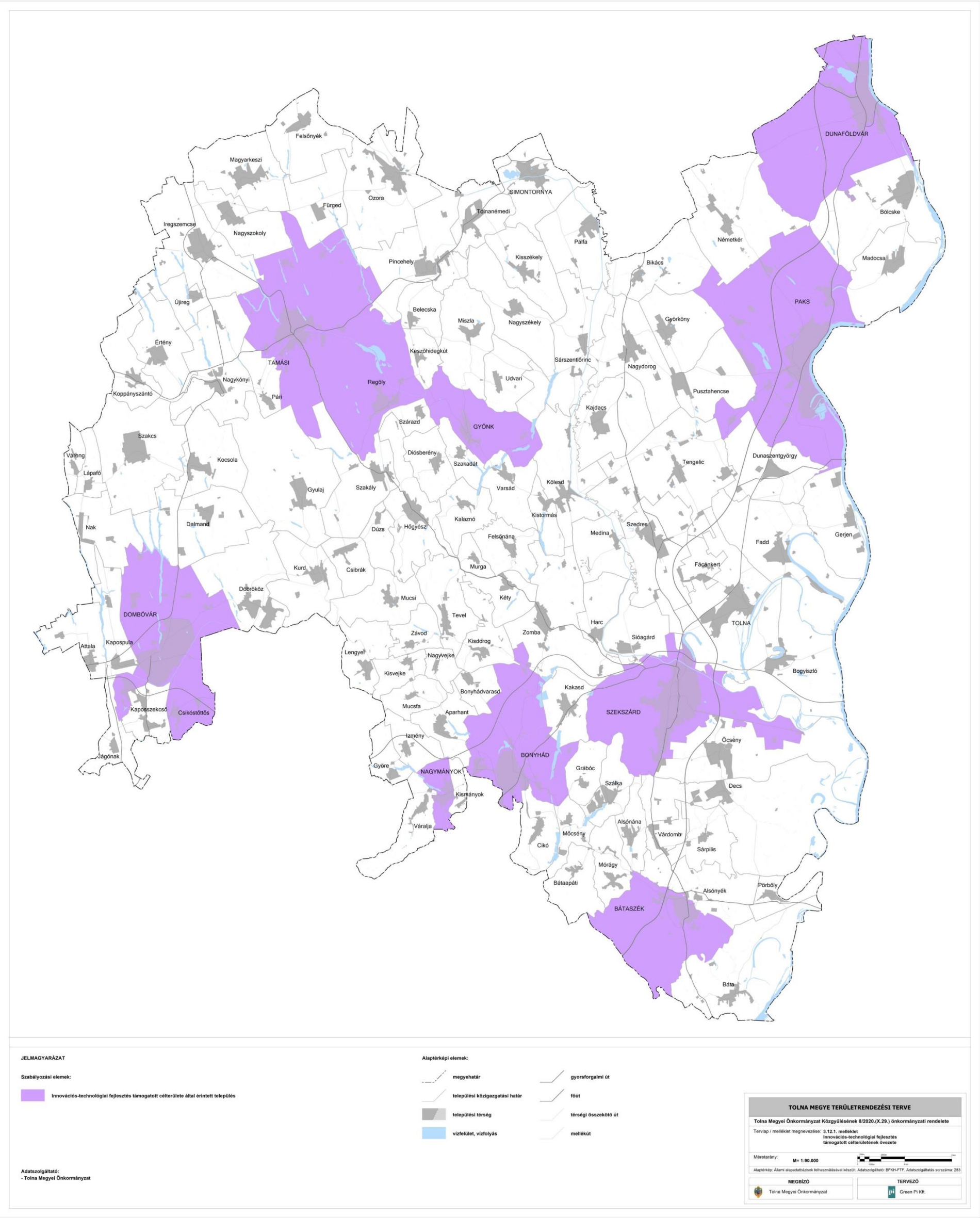
5. sz. melléklet - 1.1.3.A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása

6. sz. melléklet – Társadalmi megújítás, társadalmi kohézió, A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése

7.sz. melléklet - Komplex programmal érintett Tamási járás

8.sz. melléklet - Innovációs technológiai fejlesztés támogatott célterületének övezete

Javaslattevő megnevezése	Fejezet	Idézett szöveg	Probléma leírása	Javaslat	Szövegszerű módosítási javaslat	Megjegyzés
Pénzügyminisztérium Versenyképességért és Területi Tervezésért Felelős Helyettes Államtitkár					1.A megyei területfejlesztési koncepció és program felülvizsgálata és aktualizálása esetében kiemelten fontos a 2021-2027 időszakra vonatkozó nemzeti fejlesztéspolitikai célokhoz történő hozzájárulás. Ennek érdekében kiemelt figyelmet kérek fordítani az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) területi és szakpolitikai céljaihoz, prioritásaihoz történő illeszkedésre, valamint a Partnerségi Megállapodásban és az operatív programokban, kiemelten a Terület-, és Településfejlesztési Operatív Program Pluszban (TOP Plusz) szereplő fejlesztési tématerületekre.	A javaslat beépítésre került.
Pénzügyminisztérium Versenyképességért és Területi Tervezésért Felelős Helyettes Államtitkár					2.Fentiek érdekében az alábbi területekre javaslok kiemelt figyelmet fordítani a megyei tervezésben: népesedés (demográfia, családok), védelmi képességek (honvédelmi területek), humán fejlődés (oktatás, képzés, felsőoktatás), területi és társadalmi fejlesztések (területi fejlesztések, hátrányos helyzetű térségek és települések, társadalmi felzárkózás), környezetvédelem és vízgazdálkodás, fenntartható, zöld közlekedés, energiabiztonság (energiafüggetlenség) és zöld átállás, körforgásos gazdaság (hulladékgazdálkodás és -újrahasznosítás), digitalizáció, egészségügy és egészségipar.	A javaslat beépítésre került.
Pénzügyminisztérium Versenyképességért és Területi Tervezésért Felelős Helyettes Államtitkár					3.Emellett felhívom a figyelmet az európai uniós fenntartható városfejlesztési célokhoz való illeszkedés érdekében a megyei városfejlesztési, várostérségi célok területfejlesztési dokumentumokban történő megfelelő megjelenítésére.	Nincsenek már új településfejlesztési dokumentumok, az ERFA rendelet általános megfogalmazásának pedig jelenleg megfelel a koncepció.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Általános észrevételek:	1. A koncepció tervezete a jogszabályi előírásoknak és a Pénzügyminisztérium által kiadott tervezési útmutatónak részben felel meg.	A többi észrevétel és javaslat áttevetésével a koncepció megfelel a jogszabályi elvárásoknak.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Általános észrevételek:	2.A koncepció tervezete illeszkedik az OFTK-hoz, azonban javasoljuk a területi célrendszer hangsúlyosabb megjelenítését, figyelembe véve az OFTK-ban megjelenő tértípusokat, valamint a tervezési útmutatóban szereplő javaslatokat.	Új tértípus nem jelent meg 2014 óta a megyében, viszont kiemelt térség létrejött, ez szerepel a koncepcióban.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Általános észrevételek:	3.Kérjük a területfejlesztési dokumentumokban a 2021-2027 programozási időszakban megjelenő programok neveit módosítani.	A módosítás megtörtént.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Általános észrevételek:	4.A véglegesítést kérjük annak figyelembevételével elvégezni, hogy a területfejlesztési koncepció és program megfelelően megalapozza a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Pluszhoz (TOP Plusz) kapcsolódóan készülő megyei integrált területi programot, minden olyan fontos szempont és cél legyen benne, beleértve a területi beavatkozásokat, amelyekkel a tervdokumentumok illeszkedése, kapcsolódása, egymásra épülése biztosítható.	A jelenleg ismert verziók alapján a dokumentumok egymásra épülése biztosított.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Általános észrevételek:	5.Kiemelt figyelmet javasunk fordítani a legkevésbé fejlett térségek és települések, így a kedvezményezett és a komplex programmal fejlesztendő járásek fejlesztésével kapcsolatos célok és szempontok megjelenítésére a térségi felzárkóztatás szempontjának erősítése érdekében, összhangban a hátrányos helyzetű térségek és települések fejlesztésére, felzárkóztatására vonatkozó országos célkitűzésekkel. Ez a koncepcióban megjelenik.	A Tolna Megyei Területfejlesztési Programban és ITP-ben is áttevetésre kerül.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Általános észrevételek:	6.Kiemelt figyelmet javasunk fordítani a városfejlesztésre, a város-vidék kapcsolatok és a várostérségek szempontjainak hangsúlyozására. A koncepcióban megjelenik ez a megközelítés, javasoljuk továbbra is az erre fordított hangsúlyos figyelmet az ITP megalapozása érdekében	A Tolna Megyei Területfejlesztési Programban és ITP-ben is áttevetésre kerül.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Általános észrevételek:	7.Kérjük a tervezés folyamatában megvizsgálni, kiemelten kezelni és Tolna megye területfejlesztési dokumentumaiba beleépíteni a Közép-Duna Mente Kiemelt Térség fejlesztési prioritásait	A javaslat beépítésre került.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Általános észrevételek:	8.A Koncepció felülvizsgálata, módosítása a 2021-2027-es tervezési időszak miatt aktuális, azonban a koncepció hosszú időtávja miatt javasoljuk a 2030-ig tartó időtávot	A módosítás megtörtént.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Általános észrevételek:	9.Az útmutató megfogalmazta, hogy a koncepcióban kerüljön megemlítésre a járványügyi helyzet is „A felülvizsgálat és módosítás térjen ki a koronavírus-járvány várható hatásaira, lehetséges következményeire, a megfelelő tartalmi elemek jelenjenek meg a területfejlesztési tervekben.” Kérjük ennek pótlását.	A javaslat beépítésre került.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály			Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció helyzetelemző részéhez	Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció helyzetelemző részéhez	1.A Tolna megyei területfejlesztési dokumentumok közül jelen állás szerint csak a területfejlesztési koncepció javaslattevő része érhető el. A dokumentum elemzése során nem derült ki egyértelműen, hogy a területfejlesztési koncepció feltáró-értékelő vizsgálata elkészült-e már, vagy esetleg annak csak a helyzetértékelő része áll rendelkezésre.	A korábban elkészült helyzetelemzés megállapításai a koncepció felülvizsgálatához elegendő információt biztosítanak, módosítása nem szükséges.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály			Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció helyzetelemző részéhez	Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció helyzetelemző részéhez	2.Javasoljuk pontosítani a 26. oldalon a CLLD-re vonatkozó információkat, ugyanis a TOP Plusz tervezet ezzel az eszközzel nem számol. A közösségi bevonással megvalósított helyi fejlesztési programok megjelenítését fontosnak tartjuk, de általános megfogalmazással javasoljuk szerepeltetni.	A javaslat beépítésre került.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály			Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció helyzetelemző részéhez	Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció helyzetelemző részéhez	3.Kérjük módosítani az operatív programok neveit a 90. oldalon.	A módosítás megtörtént.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály			Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció javaslattevő részéhez	Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció javaslattevő részéhez	1.A koherencia vizsgálatokat bemutató táblázatoknál (54. oldal) számos helyen nem fér ki a szöveg, javasoljuk ezt javítani.	A módosítás megtörtént.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály			Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció javaslattevő részéhez	Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció javaslattevő részéhez	2.A térségi felzárkóztatás szempontjának erősítése érdekében az útmutató azt az elvárást fogalmazta meg, hogy a komplex programmal fejlesztendő járásekkel rendelkező megyéknek az e járáseket érintő fejlesztéseket külön fejezetben kell rögzíteni a területfejlesztési koncepcióban, a területfejlesztési programban, illeszkedve a 2021-2027-es időszak területi operatív programjának tervezett tartalmához. Ez a koncepcióban megjelenik, azonban javasoljuk területi célként való hangsúlyosabb, a célrendszer szintjén is megjelenő megfogalmazását, fejlesztési szempontjaik rögzítését.	A javaslat beépítésre került.

Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció javaslattevő részéhez	3.Kiemelt figyelmet javasunk fordítani a városfejlesztésre, összhangban a 2021-2027-es programozási időszak fenntartható városfejlesztési céljával. Fontosnak tartjuk és javasoljuk a város-vidék kapcsolatrendszer szempontjainak megjelenítését, a városok, városrészek fejlesztésének területi célokhoz kapcsolt megjelenítését. A városfejlesztés esetében különösen fontos az ITP összhang biztosítása, az ITP fenntartható városfejlesztési eszközökhöz kapcsolódó tartalmának megalapozása.	A városaink projektlista alapján leszárt céljainak megalapozásra kerültek a koncepcióban, így az ITP összhangban van.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció javaslattevő részéhez	4.Javasoljuk folytatni a tervezői együttműködést a Közép-Duna Mente Fejlesztési Tanácssal, a tervezés összehangolását a Közép-Duna Mente kiemelt térség fejlesztési koncepciójával. Ezen célok és prioritások esetében különösen fontos a területfejlesztési tervek és az ITP összhang biztosítása. A megyei koncepció utaljon a KDMFT készülő területfejlesztési dokumentumaira és az azzal való koherenciát is kérjük bemutatni a III. fejezetben. Javasoljuk a kiemelt térséghez kapcsolódó fejlesztések területi célként való hangsúlyosabb, a célrendszer szintjén is megjelenő megfogalmazását, fejlesztési szempontjainak rögzítését.	A javaslat beépítésre került.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció javaslattevő részéhez	5.Kérjük a koncepció végén a dátumokat pontosítani (92. oldal).	A módosítás megtörtént.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció javaslattevő részéhez	6.Az útmutató azt az elvárást fogalmazza meg, hogy a célok között legalább legyen 1 db területi cél „A stratégiai célok között mindenképpen legyen legalább 1 db, de lehetőleg minél több területi cél. Itt lehet nevesíteni többek között a komplex programmal fejlesztendő járáskhoz kapcsolódó területi célt is.” Kérjük ezt pótolni. Javasolt továbbá a célok közé horizontális célokat is beépíteni, és az egyes stratégiai célokhoz térség specifikus célokat is megfogalmazni.	A javaslat II.1.3.3 új pontként került beillesztésre.
Pénzügyminisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály				Részletes észrevételek a területfejlesztési koncepció javaslattevő részéhez	7.A tervezés megalapozását segíti, hogy a „A fejlesztési célrendszer meghatározása a megyén belüli különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre” c. fejezet megjelenik a koncepcióban. Ugyanakkor ebben térséghez nem kötött fejlesztési célok is megjelennek (pl. digitális oktatás, közösségfejlesztő szakemberképzés). Itt lenne helye a komplex programos járás (Tamási) és a leszakadó települések felzárkóztatását elősegítő célkitűzések megfogalmazásának is, javasoljuk ezt pótolni, valamint a IV. fejezetben is javasoljuk az érintett települések felsorolása speciális fejlesztési távlatokat, célokat megfogalmazni.	Az "érintett települések felsorolása speciális fejlesztési távlatok, célok" pontra a területi célok, valamint a vidéki térségek fejlesztése stratégiai célokról szóló rész vonatkozik, ezért a IV. fejezetben nem kerül bemutatásra.
Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal Budapest				Szakmai észrevételek: távhő kategória	A Területfejlesztési Koncepció nem tartalmaz megállapításokat és célokat a távhőszek-tor vonatkozásában, pedig a távhőszolgáltatás és annak fejlesztése a megye több telepü-lése - így Szekszárd, Paks, Bonyhád, Dombóvár - esetében is releváns. Javasoljuk, hogy a Területfejlesztési Koncepció véglegesítése során vizsgálják meg a távhőszektor megyei sajátosságait és amennyiben lehetséges, tűzzenek ki konkrét és visszamérhető célokat. Ilyenek lehetnek például: a távhőszolgáltatásba bekapcsolt lakások arányának növelése, vagy a távhőtermelő rendszerek kapacitásának növelése. A távhőtermelés szempontjá-ból ezen túlmenően fontosnak tartjuk annak vizsgálatát, hogy milyen mértékben van lehetőség megújuló energiaforrások, főleg a geotermikus energiaforrások integrálására a megye távhőtermelő rendszerébe.	A javaslat beépítésre került.
Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal Budapest				Szakmai észrevételek: vállalkozások energiahatékonysága	A Területfejlesztési Koncepció a megyében található vállalkozások versenyképessége növelésének egy lehetséges megoldásaként a vállalkozások energiafelhasználásának ra-cionalizálását, energiahatékonyságának növelését irányozza elő, azonban konkrét rész-letekbe nem bocsátkozik. A végleges Területfejlesztési Koncepcióban javasoljuk rögzí-teni, hogy pontosan mely szektorokat, milyen ütemezés mentén és milyen mértékű be-ruházási összeggel kívánják osztónőzni.	A koncepció hosszútávú stratégiai dokumentum, amelynek nem célja a technikai részleteket, ütemzéseket megnevezni. Az észrevétel a további dokumentumokba beépítésre kerül.
Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal Budapest				Szakmai észrevételek: megújuló energia számszerűsítése	A Területfejlesztési Koncepció tartalmaz megújuló energiaforrások hasznosításával összefüggő célkitűzéseket, azonban ezekhez konkrét, mérhető, számszerűsíthető célok nem kerültek meghatározásra. A Területfejlesztési Koncepció véglegesítése során java-soljuk kidolgozni, hogy a tervezési időszak végére a megyében milyen mértékben ter-vezik növelni megújuló energiaforrásból megtermelt energia mennyiségét és ezen cél elérése érdekében milyen további megújuló energiatermelő rendszerek kialakításra vál-hat szükségessé.	A tervezési időszak végére a megújuló energiaforrásból megtermelt energia mennyisége az ITP-ben kerül rögzítésre.
Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	II.1.1.2.	A tisztaszén-technológia meghonosítása és a kőbányászat fejlesztése Nagymányok térségében	A tervezett mélyművelésű szénbánya (Máza-dél – Váralja-dél) megnyitását nem támogatjuk, mivel a bánya bányatelke az országos jelentőségű védelem alatt álló Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet területét (8/1977. OKTVH rendelet, bővítés: 10/1993. (III. 9.) KTM rend.), az Európai Közösség Natura 2000 hálózatába tartozó (275/2004. (X. 8.) Korm. rend.) különleges madárvédelmi (HUDD10007) és különleges jelentőségű természet-megőrzési területeket (HUDD20030), valamint a Nemzeti Ökológiai Hálózat magterületét és pufferterületét érintenék. A mélybányászat hatására a területen végbemenő változások nem összeegyeztethetőek az országos védelem alatt álló Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet III. az Európai Közösség Natura 2000 hálózatába tartozó területek rendeltetésével. ☹			A beavatkozások a környezeti szempontokat figyelembevéve, kizárólag modern technológiát alkalmazva valósulhat meg kormányzati szándék esetén.
Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	II.1.1.2.	A tisztaszén-technológia meghonosítása és a kőbányászat fejlesztése Nagymányok térségében	A tervezett kőbánya területe (Váralja) országos ökológiai hálózat magterületébe eső terület, mely legelő, erdő művelési ágba tartozik. Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. tv. 25. § (5) bek.-e alapján ökológiai hálózat magterületének övezetében új külfejtesés művelésű bányatelek nem létesíthető			A beavatkozások a környezeti szempontokat figyelembevéve, kizárólag modern technológiát alkalmazva valósulhat meg kormányzati szándék esetén.
Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	II.1.1.3.	országos jelentőségű védett természeti területek	A védett természeti területek turisztikai bemutatathatóságát (látogatóközpontok, megközelíthetőség, tanösvények) a természetvédelmi szempontokkal szorosan összehangoltan kell megtervezni és megvalósítani. A területek bemutatása a védett terület természeti és táji értékeit nem károsíthatja.			A javaslat beépítésre került.
Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	II.1.1.3.	Duna-menti rekreációs térség kialakítása	A Duna-menti, nemzeti park területeit érintő fejlesztésekkel kapcsolatosan (vízi túra, horgász turizmus és egyéb), fontos megemlíteni, hogy a már meglévő, működő helyszínek infrastrukturális fejlesztése legyen a cél. Újabb védett területek ne kerüljenek beépítésre.			A javaslat beépítésre került.
Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	II.1.1.3.	környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések	szennyvíz és hulladék kezelés	A szennyvíz és hulladék kezelés kapcsán, fontos a megbízhatóan működő rendszerek kialakítása, a meglévő szennyvízrendszert használó lakosság felvilágosítása, ellenőrzése a csapadékvízek rendszerbe történő bekötése kapcsán, valamint tájékoztatás a hulladék kezelésének fontosságáról. Így elkerülhetővé válna a talaj és a vizek szennyezése.		A javaslat beépítésre került.

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	II.1.1.3.	környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések	Natura 2000 területek	Javasoljuk az Európai Község Natura 2000 hálózatába tartozó területeken történő fejlesztések során az adott területre vonatkozó Natura 2000 fenntartási tervben megfogalmazottakat figyelembe venni. A Natura 2000 fenntartási tervek az Igazgatóság honlapján megtalálhatóak.		A javaslat beépítésre került.
BARANYA MEGYEI KATASZTRÓFAVÉDELMI IGAZGATÓSÁG KATASZTRÓFAVÉDELMI HATÓSÁGI OSZTÁLY					A tervezési szakaszban lévő projektek során feltétlenül figyelembe kell venni, hogy az adott beruházás érint-e az illetékes vízügyi hatóság által kijelölt vízbázist és vonatkozik-e rá a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellésmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet 5. számú mellékletében foglalt korlátozások.	A javaslat beépítésre került.
Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Pécs				Javaslatok: árvízvédelem	Tolna megyei települések közül csak 11 település területe érinti a Dél – dunántúli Vízügyi Igazgatóság működési területét részben vagy egészében. Ezen települések területe Igazgatóságunk árvízvédelmi szakaszait nem érinti. Árvízvédelmi szempontból „Tolna Megye Területfejlesztési Koncepció 2021-2027” -ban foglaltakkal kapcsolatosan árvízvédelmi szempontból kifogást nem emelünk. Kedvezőnek találjuk, hogy Tolna megye a természet nyújtotta lehetőségek – alapvetően a mezőgazdasági termőterületek, a vízgazdálkodás és a turizmus - környezettudatos, fenntartható módon tervezett felhasználását is megjelölte fejlesztési céljai között.	Irreleváns, javaslatot nem fogalmaz meg.
Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Pécs				Javaslatok: védelmi tervek tekintetében	A Koncepcióban foglaltak szerint „Kedvezményezett térség” a Dombóvári járás területe. A térség fejlesztésével kapcsolatosan felhívjuk figyelmüket a vízkárok megelőzésére, illetve elhárítására. Igazgatóságunk nyilvántartása szerint a Dombóvári járás területén érintett nyolc településből három település Kaposupa, Lápafő és Várong nem rendelkezik „Vízárelhárítási terv” –vel, öt település esetében Attala, Csikóstóttós, Jágónak, Kaposzecső és Nak nincs tudomásunk a védelmi tervek előírt - évenkénti - aktualizálásáról. /Dél – dunántúli Vízügyi Igazgatóság működési területét érintő további három település, a Bonyhádi járásban elhelyezkedő Kismányok, Nagymányok és Váralja, a Völgyesi – patak vízgyűjtő területén található. Aktualizált védelmi terveikről nincs tudomásunk./ A fejlesztések kapcsán javasoljuk, hogy az előzőekben említett hiányosságok a beruházások, fejlesztések idején kerüljenek megszüntetésre.	Koncepcióban nem releváns, esetlegesen pályázati felhívás szintű elvárás.
Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Pécs				Javaslatok: felszíni vizek szempontjából	Felszíni vizek szempontjából javasoljuk megvizsgálni és a koncepciótervben szerepeltetni a kitűzött célok és a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek összhangját (minőségi haltenyésztsé, a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése). A megye az 1155/2016. (III. 31.) Kormányhatározattal kihirdetett Magyarország második (felülvizsgált) vízgyűjtő-gazdálkodási terve alapján az 1-11 Sió, 1-12 Kapos, 1-13 Észak-Mezőföld és Keleti-Bakony, 1-15 Alsó-Duna jobb part tervezési alegységek területén helyezkedik el. A tervanyagok elérhetők az alábbi linken keresztül: http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149 az Alegységek vízgyűjtő-gazdálkodási tervei menüpont alatt.	A javaslat beépítésre került.
Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Pécs				Javaslat: felszín alatti vizek szempontjából	A felszín alatti vizek 1155/2016. (III. 31.) Kormányhatározattal kihirdetett Magyarország második (felülvizsgált) vízgyűjtő-gazdálkodási terve alapján, a megye DDVIZIG illetékességi területére eső települései a Duna részvízgyűjtő, Kapos tervezési alegységen belül, a HU_ sp.1.6.1 kódszámú, Kapos-vízgyűjtő megnevezésű dombvidéki sekély porózus felszín alatti víztestet érintik. A vízgyűjtő-gazdálkodási tervezés során meghatározottak szerint, a felszín alatti víztest mennyiségi állapota „jó”, de kémiai állapota – nitrát okozta diffúz szennyeződés és a felszíni vizek gyenge állapota miatt - „gyenge” minősítést kapott. Kismányok és Nagymányok települések viszont a Duna részvízgyűjtő, Sió tervezési alegységen belül, a HU_ sp.1.8.1 kódszámú, Sárvíz, Sió-vízgyűjtő megnevezésű dombvidéki sekély porózus felszín alatti víztestet érintik, melynek kémiai állapota „jó”, de mennyiségi állapota – a vizes és szárazföldi ökoszisztémák gyenge állapota miatt - „gyenge” minősítést kapott. A jó állapot elérése és fenntartása érdekében a felszíni, felszín közeli, felszín alatti vizek és ezek víztartó képződményei nem szennyeződhetnek. A vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról szóló 147/2010. (IV. 29.) Korm. rendelet 2. § 19. pontja és VITUKI Nonprofit Kft. által kiadott lista (1991-1995) alapján a megye DDVIZIG illetékességi területére eső települései nem tartoznak a magas talajvízállású települések közé. Attala, Váralja, Kismányok és Nagymányok viszont magas talajvízállású települések.	Köszönjük az észrevételt, minden beavatkozás során az aktuális jogi környezet alapján járunk el.
Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Pécs				Javaslatok: vízminőség-védelmi területek	Vízminőség-védelem vízminőség-védelmi területek övezetének szempontjai szerint a Felszín alatti vizek védelméről szóló 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelet Felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területek besorolása című 2. számú melléklete, valamint a felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területeken levő települések besorolásáról szóló 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet melléklete alapján, a megye településeinek közigazgatási területe a felszín alatti víz állapota szempontjából általában érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területek körébe sorolandók. Nagymányok azonban kiemelten érzékeny, Várong pedig fokozottan és kiemelten érzékeny vízminőség-védelmi területen helyezkedik el. A vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízi létesítmények védelméről szóló123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet szerint a felszíni és a felszín alatti vízbázisok védelme érdekében a) felszín alatti vízbázis esetében a védőidomot és védőterületet belső, külső, valamint hidrogeológiai-, b) felszíni vízkivételnél a védőterületet, belső, külső és hidrológiai védőövezetekre osztva kell meghatározni, kijelölni, kialakítani, és fenntartani. Kijelölt sérülékeny üzemelő, ivóvíz-hasznosítást szolgáló felszín alatti vízkivételek védőövezeteit az alábbi települések érintik: Attala település a 35200/3999-9,12/2016. ált. ügyiratszámom és az S. XXXIV/18-I. vízikönyvi számon kiadott, „Attala-Szentivánpuszta települési vízmű ivóvízbázis védőidom és védőterület kijelölése” tárgyban kijelölt védőövezeteit, Jágónak település a 35200/438-8/2016. ált. ügyiratszámom és a B. LXXXIII/97-I. vízikönyvi számon kiadott, „Jágónak települési vízmű ivóvízbázis védőövezeteinek a kijelölése” védőövezeteit, Nak település a 35200/1460-8/2016. ált. ügyiratszámom és az S. XXXIII/24-I. vízikönyvi számon kiadott, „Nak község közüzemi ivóvízellátásának vízjogi üzemeltetési engedélye és az igénybevett vízbázisok védőövezeteinek a kijelölése” tárgyban kijelölt védőövezeteit, Lápafő település a 35200/1546-6/2016. ált. ügyiratszámom és az S. XXVIII/19-I. vízikönyvi számon kiadott, „Lápafő települési vízmű ivóvízbázis védőidom és védőterület kijelölése” tárgyban kijelölt védőövezeteit,	Köszönjük az észrevételt, minden beavatkozás során az aktuális jogi környezet alapján járunk el.
Dél-dunántúli Vízügyi Igazgatóság Pécs				Javaslatok: víziközmű szakterület	A víziközmű szakterületet érintően egyetértünk a dokumentumban megfogalmazott általános fejlesztési javaslatokkal, miszerint - a megye területén található előregegyezett infrastrukturális elemek (pl.: ivóvíz-gerincvezeték hálózata, víztároló szivattyúk) cseréje, bővítése szükséges, - a megyében a csatornázottság mértékének növelése szükséges (a már meglévő szennyvíztelepek bővítésével, fejlesztésével, a nagyobb településeken új szennyvíztisztító telepek létesítésével), - a részben csatornázott települések esetén a 100%-os csatornázottság elérése a cél, - egyéb esetekben alternatív egyedi szennyvízkezelési megoldások alkalmazásának támogatása szükséges. Amennyiben a tervezett fejlesztések közművezetékét érintenek, a közművezeték nyomvonalának pontos lehatárolása céljából az üzemeltetővel történő egyeztetés szükséges.	Köszönjük az észrevételt, minden beavatkozás során az aktuális jogi környezet alapján járunk el.
Tamási Város Önkormányzata	IV.1.2. Komplex programmal fejlesztendő térség (Tamási járás)		Tamási város rendezési tervében kijelölt nagyméretű gazdasági területekben rejlő fejlesztési potenciál nem jelenik meg kellő hangsúllyal a megyei dokumentumban.	A városvezetés célja, hogy az északi iparterületen ipari park kerüljön kialakításra, továbbá célja az egykori ipari területek állapotromlásának megállítása és infrastrukturális fejlesztése, a barnamezős területek rehabilitációja új ipari funkciók meglepedésének érdekében. Ezzel elérhető a meglévő ipari területek állapotromlása megállítása, valamint új vállalkozók letelepedése az infrastrukturális fejlett ipari területeken, a helyi erőforrásokra alapozott gazdaságfejlesztés generálta munkahelyteremtés.	A szövegben kerüljön megemlítsre, hogy Tamási Ipari Park cím elérését tervezi.	Az észrevétel a IV. 1. pontba került beépítésre.
Tamási Város Önkormányzata	II.1.1.3. stratégiai cél: Termál- és gyógyturizmus megyei központjainak további fejlesztése, új központok létesítése		A fejezetben nem szerepel az egészségmegőrzés kifejezés, ami a közeljövő egyik fontos célkitűzése lesz a gyógyturizmus témakörben	az egészségmegőrzés/egészségturizmus kifejezés alkalmazása és kifejtése		A javaslat beépítésre került.

Tamási Város Önkormányzata	A célrendszer kapcsolódása a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiához		Korábbi kérésünk a megújuló energiaforrások alkalmazására vonatkozóan kellő részletezettséggel szerepel az anyagban és Tamási város szerepét ebben a kérdéskörben kiemelten kezeli a dokumentum.	Biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások témakörben a megye célrendszere kiemeli a megújuló energia források hasznosítását a geotermikus-, nap- és szélenergia, a biomassza és biogáz, valamint a termálvíz jobb kihasználásával, az ökológikus településtervezés szemléletével, a környezettudatos építési módok alkalmazásával, biogazdálkodás elterjesztésével, természetközeli oktatás (erdei iskola) népszerűsítésével, valamint a megújuló energiafelhasználásra alapozott kutatóközpont létrehozásával Tamásiban.	A szövegben kerüljön megemlítésre a Tamási-Dombóvár egészségügyi turisztikai tengely.	A javaslat a II.1.1.3-ba került beépítésre.
Dombóvár Város Önkormányzat				Javaslat: Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény épület energetikai fejlesztése vonatkozásában	1.A Dombóvári Egyesített Humán Szolgáltató Intézmény épületének energetikai korszerűsítése (A7200 Dombóvár, Kinizi u. 37. szám alatti épületen szigetelés, nyílászáró-csere, napelemek elhelyezése - 300.000.000 Ft becsült támogatási igény)	A javaslat a Tolna Megyei Területfejlesztési Program Felülvizsgálata 2021-2027 c. dokumentumba kerül beépítésre.
Dombóvár Város Önkormányzat				Javaslat: Támasz Otthon kapacitásbővítése vonatkozásában	2.A Támasz Otthon épületének fejlesztése kapacitásbővítéssel (Az időskorúak bentlakásos és nappali ellátását biztosító Támasz Otthon épületének felújítása és az 50-50 főig terjedő kapacitásbővítéshez szükséges építési, felújítási munkák elvégzése, eszközbeszerzés, udvarrendezés - 500.000.000 Ft becsült támogatási igény)	A javaslat a Tolna Megyei Területfejlesztési Program Felülvizsgálata 2021-2027 c. dokumentumba kerül beépítésre.
Dombóvár Város Önkormányzat				Javaslat: Családok Átmeneti Otthona és a Biztos Kezdet Gyerekház épületének felújítása vonatkozásában	3.Családok Átmeneti Otthona és a Biztos Kezdet Gyerekház épületének felújítása (A két funkció egy épületben helyezkedik el, mely a projekt keretében felújításra kerülne: szigetelés, tető- és nyílászáró-csere, belső helyiségek felújítása - 200.000.000 Ft becsült támogatási igény)	A javaslat a Tolna Megyei Területfejlesztési Program Felülvizsgálata 2021-2027 c. dokumentumba kerül beépítésre.
Dombóvár Város Önkormányzat				Javaslat:Dombóvár-Gunaras szennyvízhálózat kialakítására	4.Dombóvár-Gunaras településrészen szennyvízhálózat kialakítása (Hazánkban a 33. gyógyhelyként nyilvántartott településrész üdüőlóházáas övezeteiben szennyvízhálózat kiépítése - 400.000.000 Ft becsült támogatási igény)	A javaslat a Tolna Megyei Területfejlesztési Program Felülvizsgálata 2021-2027 c. dokumentumba kerül beépítésre.

Dombóvár Város Önkormányzat				Javaslat:Szigeterdő turisztikai fejlesztése	5.A Szigeterdő turisztikai fejlesztése Dombóváron (A Kossuth-szoborcsoport eredeti kompozícióban történő elhelyezése és restaurálása; 500 férőhelyes szabadtéri színpad kialakítása; sétányok és a hozzájuk kapcsolódó infrastruktúra rendezése; a park világítását szolgáló kandelláber-rendszer hiányzó részének telepítése; parkolók kialakítása; zöldfelület rendezése - 600.000.000,- Ft becsült támogatási igény)	A javaslat a Tolna Megyei Területfejlesztési Program Felülvizsgálata 2021-2027 c. dokumentumba kerül beépítésre.
Kismányok Község Önkormányzata	II.1.1.3	Kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése		Javasolám a Kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése fejezethez felvenni Bonyhád-Nagymányok-Kismányok-Váralja kerékpárút létesítését. A környékben igen nagy igény mutatkozik egy kerékpárút kiépítésére.		A javaslat beépítésre került.
Bóte István						
Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár	II.1.2.3			A vízügyi, vízgazdálkodási szempontú észrevételek	Települési infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése (25. oldaltól) című rész nem foglalkozik a víziközművek, mint települési infrastruktúra fejlesztéssel. Ezt szükséges lehet átgondolni és ezzel kiegészíteni a dokumentumot.	A javaslat beépítésre került.
Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár	III.2.3.				A „III.2. Külső koherencia vizsgálat III.2.3. fejezete a célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel” című fejezet nem tesz említést a Nemzeti Vízstratégiával, illetve a Vízyűjtő-gazdálkodási tervezéssel való összekapcsolódásról. Ugyanakkor több fejezetben említi az élhetőbb vidékies környezet kialakítását, a SWOT analízisben a „Gyengeségek” között a környezet címszónál szerepel: „Az ivóvízhálózat állapota nem kielégítő, sok az előregedett, szennyeződött, cserére szoruló infrastrukturális elem. A szennyvíz-elvezetés és kezelés nem mindenhol megoldott.”	A Nemzeti Vízstratégia kapcsolódás beépítésre került. A vízyűjtő-gazdálkodási tervek intézkedési tervek, nem koncepció dokumentumok, kapcsolódási vizsgálat nem releváns. A koncepció több helyen rögzíti, hogy a fejlesztéseknek a vonatkozó vízyűjtő-gazdálkodási tervekkel összhangban kell lennie.
Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár					Tapasztalat, hogy a víziközmű kiépítettsége, minősége erősen hatással van egy térség fejleszthetőségére, pl. az ipar letelepedési hajlandóságával, mégsem kerül megemlítésre. Szükséges a dokumentumot – a teljesség érdekében - kiegészíteni ezen információkkal.	A javaslat beépítésre került.
Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár					Javasolt továbbá a Területfejlesztési Koncepció (a továbbiakban: TFK) anyagát az alábbi észrevételekkel kiegészíteni: - A TFK 18. oldalán „Környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések” című fejezet, 4. bekezdésben a kármentesítési munkák kapcsán felsorolt települések közé Dombóvár nevét is javasoljuk szerepeltetni. ☐	A javaslat beépítésre került.
Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár					A TFK 28. oldalán „A klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése” című fejezetben javasolt a káros talaj eróziós hatásokat is megemlíteni, valamint a negatív hatások elleni lehetséges intézkedések megtételét a mezőgazdaság területén (zöldsávok, veszélyeztetett területeken ellenálló növénykultúra termelése).	A javaslat beépítésre került.
Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár					A TFK II. 2. (30. oldal, Sió és Duna menti rekreációs térség turisztikai hasznosítása) pontjában foglaltakhoz kapcsolódóan megjegyezést érdemel, hogy jelenleg zajlik a „Balaton levezető rendszerének korszerűsítése” projekt (KEHOP-1.3.0-15- 2015-00007) FIDIC Sárga Könyv szerinti fizikai megvalósítása, melynek tervezett határideje 2023. március 31.	A javaslat beépítésre került.
Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár					A TFK III.2.2. (47. oldal, Nagyvízi meder övezet) pontjában foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakat célszerű figyelembe venni: - A vízgazdálkodásról szóló 1995. évi LVII. törvény 1. számú melléklet (Fogalom meghatározások) 12. a) pont alapján nagyvízi meder: a vízfolyást vagy állóvizet magában foglaló terület, amelyet az árvíz levonulása során a víz rendszeresen elborít, és amelyet a mértékadó árvízszint vagy az eddig előfordult legnagyobb árvízszint közül a magasabb jelöl ki. A nagyvízi mederben lévő ingatlanokkal kapcsolatban fontos megemlíteni, hogy a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozásáról szóló 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet, valamint a kapcsolódó hatályos jogszabályok alapján elkészített nagyvízi mederkezelési tervdokumentációkban foglaltakat maradéktalanul be kell tartani. ☐	Köszönjük az észrevételt, minden beavatkozás során az aktuális jogi környezet alapján járunk el.
Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár					A IV.1.15. (82. oldalhoz) A véleményezésre bocsátott dokumentum kiemelt prioritással kezeli a Paks II. beruházást, mely várhatóan jelentős hatást fog gyakorolni Tolna megye gazdasági és társadalmi szerkezetére, és ezzel együtt jelentős térségfejlesztési kihatása is lesz. Szoros összefüggésbe hozható ezzel az új Duna-híd építése is Paks és Gerjen térségében, ami az M6 és Kalocsa felé biztosít majd főúti összeköttetést az 51. sz. főútig. E fejlesztések megvalósítása érinteni fogja a Duna folyam nagyvízi medrét, beleértve a Duna folyam Dunaföldvár – Sió torkolat közötti szakaszát. E Duna szakasz - a Duna Dunaföldvár – Sió torkolat közötti megnevezésű felszíni víztest részeként – a 2015. évi felülvizsgált Vízyűjtő-gazdálkodási Terv (továbbiakban: VGT2) állapotértékelése szerint 9K típusú (síkvideki – kis esésű – meszes – durva mederanyagú – Duna méretű) erősen módosított vízfolyás. A Duna Dunaföldvár-Sió torkolat közötti szakasza - mint felszíni víztest - ökológiai potenciálja mérsékelt minősítést kapott, EMVA és VKJ szerinti – mennyiségi állapota jónál nem rosszabb (hiv. VGT2 6.4. melléklet), kémiai állapota jó minősítést kapott (hiv. VGT2 6.1. melléklet). Mind a tervezés, mind a megvalósítás során szükséges megfelelni a VGT2 kidolgozása során megfogalmazott célkitűzéseknek. A felszíni víztest állapotromlásának elkerülése/jó állapotának elérése érdekében kerülni kell a felszíni víz veszélyeztetését, törekedni kell a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól szóló 220/2004. (VII.21.) Korm. rendelet környezeti célkitűzéseinek elérésére és be kell tartani ezen rendelet előírásait.	Köszönjük az észrevételt, minden beavatkozás során az aktuális jogi környezet alapján járunk el.
Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár					A tervezett fejlesztések megvalósítása során az érintett tervezési területen belül meg kell vizsgálni az esetleges hatósági határozattal kijelölt vízbázisvédelmi terület érintettségé(ke)t. Érintettség esetén figyelembe kell venni a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási-művek védelméről szóló 123/1997. (VII.18.) Korm. rendeletben foglalt korlátozásokat annak érdekében, hogy a megvalósítandó létesítmények jövőbeli üzeme ne jelenthessen kockázatot az érintett vízbázis(ok) védelem alá helyezett vízkészletére	A javaslat beépítésre került.

Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár					A Koncepcióban foglaltak szerint „Kedvezményezett térség” a Dombóvári járás területe. A térség fejlesztésével kapcsolatosan fontos figyelemmel lenni a vízkárok megelőzésére, illetve elhárítására. A felszíni vizek szempontjából szükséges lenne megvizsgálni és a koncepciótervben szerepeltetni a kitűzött célok és a vízgүйtő-gazdálkodási tervek összhangját (minőségi haltenyésztés, a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése). A tervanyagok elérhetők az alábbi linken keresztül: http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149 az Alegységek vízgүйtő-gazdálkodási tervei menüpont alatt. A jó állapot elérése és fenntartása érdekében a felszíni, felszín közeli, felszín alatti vizek és ezek víztartó képződményei nem szennyeződhetnek.	A javaslat beépítésre került.
Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár	II.	Digitalizációhoz, környezetbarát közlekedési módokhoz, megújuló energia felhasználáshoz kapcsolódó észrevételek:			28. oldal: „Digitalizáció a vidéki térségben” Kisebb, elzárt településeken gyakran gondot okoz a megfelelő (kábeles) szélessávú internet kiépítése, ami az adott település fejlődését gátolja. Ezeken a helyeken célszerű a vezetékek nélküli szélessávú internet kiépítése, így a település egészen megoldottá válhat a lefedettség. Ezzel technikailag biztosíthatóvá válhat a 31. oldalon bemutatott e-oktatás is.	A Koncepció tartalmazza a javaslatot.
Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár		Digitalizációhoz, környezetbarát közlekedési módokhoz, megújuló energia felhasználáshoz kapcsolódó észrevételek:			35. oldal: „Környezetbarát és kevésbé környezetterhelő közlekedési módok használatának elterjedése (tömegközlekedés, kerékpár, elektromos járművek).” A legfrissebb EU környezetvédelmi irányelvek (pl. a közeljövőben bevezetendő EURO 7-es környezetvédelmi norma szerint épülő motorok) jelentősen előtérbe helyezik az elektromos autók használatát. Az ezekhez szükséges töltőállomások kiépítése mind megyei, mind országos szinten sürgető feladat. Továbbá a 71. oldalon szereplő vízi szállítás szintén környezetbarátabb, mint a jelenlegi, belső égésű motorokkal végrehajtott közúti megoldás.	A javaslat beépítésre került.
Belügyminisztérium Közigazgatási Államtitkár		Digitalizációhoz, környezetbarát közlekedési módokhoz, megújuló energia felhasználáshoz kapcsolódó észrevételek:			40. oldal: „A vidéki életminőség javítása...” Megújuló-, zöld energia hasznosítása (napenergia, szélenergia) javasolt, összefüggésben a 62. oldalon szereplő „1.1. A fosszilis energiahordozók kiváltásának elősegítése” célkitűzéssel. 	A javaslat beépítésre került.
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat	II.1.1.2. (14.o.)	Regionális szintű gazdasági és piaci együttműködések elősegítése klaszterek által A piaci versenyben való javuláshoz szükséges – földrajzi távolságon, illetve ágazatokon alapuló – összefogások, partnerségek kialakulását elősegíteni. A Déldunántúli régióon belül fontos Tolna megye gazdasági szerepének erősítése.	Egyetértünk a célkitűzéssel. Javasoljuk az együttműködések a Duna másik partjára is kiterjeszteni.	Javasoljuk kiegészíteni a bekezdést.	A Közép Duna Menti fejlesztési Térség területén fontos a gazdasági célú együttműködések katalizálása is.	A javaslat beépítésre került.
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat	II. 1.1.3. (17. o.)	és Bács-Kiskun megyei (hajósi) pincefalvak érhetők el.	Bács-Kiskun megyében nem csak Hajós található Tolna megyéhez közeli, onnan jól megközelíthető pincefalva és pincesor.	Javasoljuk kiegészíteni a mondatot.	és Bács-Kiskun megyei (hajósi, nemesnádudvari, solti) pincefalvak érhetők el.	A javaslat beépítésre került.
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat	I. (5. o)	I A megye jövőképe: „Tolna 109”	A szöveg magyarázatát javasoljuk.	Javasoljuk beemelní, hogy Tolna megye 109 településéről van szó, mert A helyismerettel nem rendelkező olvasók számára a "Tolna 109" szlogen magyarázatra szorul.		A Tolna 109 szlogen kifejtésre, a jövőkép kiegészítésre került.
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat	II. 1.1.1. (12. o.)	"Mindkét térségben hagyományosan nagy súllyal bír a mezőgazdaság, melynek továbbfejlesztésében a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári és Keszthelyi Campusa nvűlthath segítséget."	A szöveg kiegészítését javasoljuk.	Bács-Kiskun megye nagy hagyományokkal rendelkező agrár térség. A kecskeméti Neumann János Egyetem Kertészeti és Vidékfejlesztési Kar szintén potenciális partner lehet a mezőgazdasági oktatás-képzés, K+F+I terén.	Mindkét térségben hagyományosan nagy súllyal bír a mezőgazdaság, melynek továbbfejlesztésében a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári és a Keszthelyi Campusa, valamint a Neumann János Egyetem nyújthat segítséget.	A javaslat beépítésre került.
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat	II. 1.1.1. (13. o.)	A helyi alapanyag-termelési igényekhez igazított térségi logisztikai bázisok kialakítása a megyét érintő jelentősebb vasúti, közúti, vízi közlekedési csomópontokban	Nem releváns	A logisztikai központok kialakítása és fejlesztése során javasoljuk figyelembe venni a Budapest-Belgrád vasútvonal fejlesztését is, bár közvetlenül nem érinti Tolna megye területét, de a közelség miatt a logisztika terén a pozitív hatásai kiaknázhatók.	nincs	Köszönjük a javaslatot! Tekintettel arra, hogy a tervezett Tolna megyei logisztikai központok közül számos található a Duna és az M6 autópálya mentén, a Bp-Belgrád vasútvonal fejlesztésének közvetett hatása várhatóan ugyanezekre a erületek fejtheti ki hatását. Ennek eléréséhez azonban szükséges a közlekedési kapcsolatok (M9, 512, 52) fejlesztése.
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat	II.1.1.3. (16. o.)	Duna menti rekreációs térség kialakítása	A szöveg kiegészítését javasoljuk.	A Duna-mentiségből adódó előnyök kihasználása kiváló együttműködési lehetőség Tolna és Bács-Kiskun megye számára nem csak az épülő paksi híd, hanem a gemenci erdő okán is. Az együttműködésben történő turisztikai fejlesztésekből, az esetleges közös termékcsomagok által meghosszabbítható az átlagos tartózkodási idő, így a Duna menti rekreációs térség kiterjesztéséből a Duna két oldalára mindkét megye profitálhat.	A Duna-mentiségből adódó előnyök kihasználása kiváló együttműködési lehetőség Tolna és Bács-Kiskun megye számára nem csak az épülő paksi híd, hanem a gemenci erdő okán is. Az együttműködésben történő turisztikai fejlesztésekből, az esetleges közös termékcsomagok által meghosszabbítható az átlagos tartózkodási idő, így a Duna menti rekreációs térség kiterjesztéséből a Duna két oldalára mindkét megye profitálhat.	A javaslat beépítésre került.
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat	V.2.3. Intézményrendszer (90. o.)	A 2021–2027 közötti európai uniós források felhasználását biztosító operatív programok szerkezete c. táblázat	A 2021-2027-es időszakra tervezett operatív programok megnevezései változtak.	A 2021-2027-es időszakra tervezett operatív programok megnevezései változtak, így javasoljuk pontosítani.	nincs	Az átvezetés megtörtént.
Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat	V.2.2. (88. o.)	Szomszéd megyék szerepe, nemzetközi kapcsolatok 2. Bács-Kiskun megye	Javasoljuk pontosítani a komplex turisztikai fejlesztést.	Javasoljuk pontosítani a komplex turisztikai fejlesztést.	A Duna komplex (pl.: kerékpáros, bor, vízi, termékcsomagok) turisztikai fejlesztésének közös támogatása	A javaslat beépítésre került.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	ÁLTALÁNOS ÉSZREVÉTEL		Tolna megye Területfejlesztési Koncepciója a természeti értékek védelme, illetve a mezőgazdaság fejlesztése terén és e kettő kapcsolatában is előremutató javaslatokat tartalmaz. Ugyanakkor a jelen tervezet készítését nem előzte meg a Helyzetfeltáró dokumentum aktualizálása. Fentiekre tekintettel kérem ismertetni azt, hogy milyen adatok, állapotok és információk alapján lett a tervezet összeállítva.	Javasolom új helyzetfeltáró dokumentum mielőbbi készítését.		A 2014-es koncepció helyzetértékelése, valamint a PM útmutató alapján foglalmaztuk meg a mostani célokat, tekintettel a korábbi koncepció 2030-ig való kitekintésére.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	ÁLTALÁNOS ÉSZREVÉTEL			Egyetértek vele és támogatom a dokumentumban is megfogalmazott helyben előállított termékek piaci értékesítését támogató törekvéseket, így a helyi piacok, piacterek kialakítására, illetve fejlesztésére vonatkozó javaslatokat. A lokális értékesítési csatornák bővítése jelentősen hozzájárulhat a kistermelők és családi gazdaságok jövedelemszerző lehetőségeinek növeléséhez. A fentieken túl a Kormány célkitűzéseivel összhangban fontosnak tartom a helyi minőségi élelmiszer-alapanyagok köztékztetésben történő volumenének növelését, annak érdekében, hogy a nagy és közepes méretű cégek mellett a kistermelők és családi gazdaságok is beszállítói szerepet kapjanak. A köztékztetés biztos felvevőpiacot jelent, mely jelentős mértékben növelheti a kistermelők és családi gazdaságok piaci pozícióját. A fentiek alapján javasolom, hogy a helyi piacok tervezett fejlesztésével párhuzamosan a dokumentumban célként jelenjen meg a köztékztetéssel foglalkozó tállaló- és főzőkonyhák infrastrukturális korszerűsítése is.		A javaslat közszolgáltatások javítása témában került behelyezésre.

Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	ÁLTALÁNOS ÉSZREVÉTEL			Javaslatként jelzem továbbá azokat a fejlesztési irányokat és kormányzati szándékokat az akvakultúra ágazat és a természetesvízi halgazdálkodás vonatkozásában, amelyek kihatással lehetnek a megye fejlődésére, társadalmi-gazdasági viszonyaira, környezetminőségére. 1. A 2014-2020. évi Nemzeti Akvakultúra Stratégia tervezetének területfejlesztésre vonatkozó részei fontos célkitűzésként nevesítik a gyengébb termőhelyi adottságú, például belvízjárta területek alternatív és fenntartható hasznosítását, ezen belül haltermelési célra történő allokációját. 2. A Zöld Megállapodás, illetve a „Termőföldtől az asztalig” stratégia és a Biodiverzitás Stratégia célkitűzései, amelyek a biodiverzitást és élőhelyeket fenntartó termelési módokat (így a halastavi termelést) részesítik előnyben. 3. A korábbi és a 2021-2026. évi Nemzeti Természetvédelmi Alapterv tervezetével összhangban az őshonos halállományok megőrzése és az idegenhonos inváziós fajok elleni küzdelem továbbra is kiemelt cél, ami egyúttal szolgálja a horgászturizmusban rejlő potenciál kihasználását is. Megyei halgazdálkodási ágazati adatok: 1. A Tolna megyét is magába foglaló Dél-Dunántúl régió területén nyilvántartott 7 413 hektárnyi tógazdaságból (halastavak) 2019. évben 7 090 hektár üzemelt, utóbbiból 2 021 hektár Natura 2000 terület. A régióban 2019. évben 83 tőrekonstrukcióra és 4 új tó építésére került sor. 2. Tolna megye 66 darab nyilvántartott halgazdálkodási vízterülettel rendelkezik (horgászati célú hasznosítás), melyek teljes területe több mint 6 000 hektár. A Magyar Országos Horgász Szövetség (MOHOSZ) területi tagszövetségeként működő Tolna Megyei Horgászegyesületek Szövetsége több mint 11 700 fő horgászegyesületi tagot tartott nyilván a 2019. évben. A legutolsó ágazati becslések szerint 1 horgász évente 120 000 forintot költ engedélyekre és felszerelésre, amely összesen a megyei tagokra vetítve több mint 2 milliárd forint éves összeget jelent.		A javaslat a turizmus témában kifejtésre került.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	ÁLTALÁNOS ÉSZREVÉTEL		Az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet a megyei területi tervekre környezeti vizsgálat (továbbiakban: SKV) készítését írja elő (lásd annak 1. melléklete), melyet a tervezési folyamat részeként kell elkészíteni. Ennek megfelelően a tervi dokumentáció hiányossága, hogy – egyelőre – nem készült el hozzá az SKV.	Fentiek alapján javasolom mielőbb elkezdni – az SKV rendeletnek megfelelő eljárás keretében – a koncepció környezeti vizsgálatát, és azt a döntési folyamatba becsatornázni.		Köszönjük a javaslatot! Az SKV elkészítése folyamatban van.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	ÁLTALÁNOS ÉSZREVÉTEL		Az ágazati tervek felsorolása között hiányolom az erdőstratégia említését.	Javasolom az ágazati tervek felsorolásába a "Nemzeti Erdőstratégia 2016-2030" beillesztését.		A javaslat beépítésre került.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	ÁLTALÁNOS ÉSZREVÉTEL			Amennyiben Natura 2000 területet, vagy országos jelentőségű, egyedi jogszabállyal védett természeti területet is érint a Tervezet a vonalas létesítmény-fejlesztések esetében, akkor vizsgálni szükséges, hogy ez az érintettség hogyan lehet minél kisebb, illetve milyen alternatív megoldások, elkerülések jöhetnek szóba. Abban az esetben, ha a tervezett vonalas létesítményeket mindenképpen szükséges Natura 2000 területen vezetni, az engedélyezési eljárásban pontosan fel kell tární, hogy mi az a kényszerítő közérdek, amely a Natura 2000 területen keresztül történő vonalvezetést indokolja. Kizárólag a hatályos magyar jogszabályi követelmények, az Európai Tanács 92/43/EGK élőhelyvédelmi irányelvének és az irányelv 6. cikkelyének útmutatója alkalmazásával lehet ilyen jellegű beavatkozás a nevezett területen. Már a tervezés korai szakaszában szükséges ezeket a konfliktusokat kezelni, mert az uniós finanszírozásnak alapfeltétele az uniós feltételek betartása, a hazai engedélyezési eljárástól függetlenül is, ezért célzerű erre idejében felkészülni. Különösen fontos figyelembe venni, hogy az Európai Unió által finanszírozott beruházások esetén – a legutóbbi gyakorlat alapján – a pályázatok elbírálásánál az Európai Bizottság a területi érintettség meghatározásánál nemcsak a közvetlen érintettséget vizsgálja, hanem széles pufferezónával határozza meg azt a területrészt, melyre a vonalas létesítmény hatással van, így az érintett Natura 2000 területeket is. Fentiekre figyelemmel, javasolt előzetes egyeztetés céljából már a tervezési folyamat elején megkeresni a területileg érintett nemzeti park igazgatóságot.		A javaslat beépítésre került.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	5-6. oldal I. A megye jövőképe: „Tolna 109”		A jövőképben nem jelennek meg a környezet- és a természetvédelem szempontjai, valamint a fenntartható fejlődés gondolata sem.	Érdemes lenne a fenntartható fejlődés gondolatmenetére felfűzni a jövőképben megjelenő mozaikos elemeket.		Köszönjük az észrevételt, a javaslatot részben beépítettük a dokumentumba.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	7-8. oldal I.1 Tolna megye fejlesztésének alapevei		A megye fejlesztésének alapeveinél sem jelennek meg a környezet- és a természetvédelem szempontjai, valamint a fenntartható fejlődés gondolata sem.	Érdemes lenne a fenntartható fejlődés gondolatmenetére felfűzni ezen elveket.		Köszönjük az észrevételt, a javaslatot részben beépítettük a dokumentumba.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	9-11. oldal II.1 A megye fejlesztésének átfogó és stratégiai céljai		A környezeti ügyek (például környezet- és természetvédelem, táji, természeti értékek, erőforrások) kezelése nem következetes: a koncepció-tervezet három fő terület fejlesztését sorolja fel, melyek kiemelten fontosak: (1) gazdaságfejlesztés, (2) humánerőforrás-fejlesztés és (3) vidékfejlesztés. A "természeti erőforrások védelmét" ez utóbbi említi. Ehhez képest a stratégiai célok között már a gazdaságfejlesztésnél megjelenik az "1.1.3. A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása". Az "1.3. A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életér megteremtése" átfogó célhoz tartozó stratégiai célok már meg sem említik a környezeti vonatkozásokat.	Célszerűnek tartom a gazdaságfejlesztés ágon is egy logikailag összekapcsolódó célrendszerben elhelyezni a környezeti ügyeket.		Köszönjük az észrevételt! A javaslatot részben beépítettük a koncepcióba, illetve figyelembe vesszük a további tervezési dokumentumok készítése során is.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	13. oldal II.1.1.2. stratégiai cél: Piacbépes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnýüipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése	"A tisztaszén-technológia meghonosítása és a kőbányászat fejlesztése [...] Nagymányok térségében"	A tervezett mélyművelésű szénbánya (Máza-dél – Váralja-dél) bányatelke az országos jelentőségű védelem alatt álló Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet területét [8/1977. OKTVH rendelet, bővítés: 10/1993. (III. 9.) KTM rend.], az Európai Közösség Natura 2000 hálózataba tartozó [275/2004. (X. 8.) Korm. rend.] különleges madárvédelmi (HUDD10007) és különleges jelentőségű természetmegőrzési területeket (HUDD20030), valamint a Nemzeti Ökológiai Hálózat magterületét és puffertületét érintenék. A mélybányászat hatására a területen végbemenő változások nem összeegyeztethetőek az országos védelem alatt álló Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet, illetve az Európai Közösség Natura 2000 hálózataba tartozó területek rendeltetésével.	A bánya megnyitása természetvédelmi szempontból aggályos, ezért azt nem támogatom.		Köszönjük az észrevételt! A javaslatot részben beépítettük a koncepcióba, illetve figyelembe vesszük a további tervezési dokumentumok készítése során is.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	13. oldal II.1.1.2. stratégiai cél: Piacbépes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnýüipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése	"A tisztaszén-technológia meghonosítása és a kőbányászat fejlesztése [...] Nagymányok térségében"	A tervezett kőbánya területe (Váralja) országos ökológiai hálózat magterületébe eső terület, mely legelő, erdő művelési ágba tartozik. Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. tv. 25. § (5) bekezdése alapján ökológiai hálózat magterületének övezetében új külfejtiéses művelésű bányatelek nem létesíthető.	A bánya megnyitása természetvédelmi szempontból aggályos, ezért azt nem támogatom.		A nyersanyag lelőhelyek új típusú hasznosítása nemzetgazdasági szempontból jelentős horderővel bírnak.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	15. oldal II.1.1.3. stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	"országos jelentőségű védett természeti területek"	A védett természeti területek turisztikai bemutatathóságát (látogatóközpontok, megközelíthetőség, tanósvények) a természetvédelmi szempontokkal szorosan összehangoltan kell megtervezni és megvalósítani. A területek bemutatása a védett terület természeti és táji értékeit nem károsíthatja.	Már a fejlesztések tervezésekor szíveskedjenek megkeresni a védett természeti területek vagyonkezelőjét, a működési területével érintett nemzeti park igazgatóságot.		A beavatkozások a környezeti szempontokat figyelembevéve, kizárólag modern technológiát alkalmazva valósulhat meg kormányzati szándék esetén.

Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	15. oldal II.1.1.3. stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	"Duna-menti rekreációs térség kialakítása"	A Duna-menti, nemzeti park területeit érintő fejlesztésekkel kapcsolatosan (vízi túra, horgász turizmus és egyéb) fontos megemlíteni, hogy a már meglévő, működő helyszínek infrastrukturális fejlesztése legyen a cél. Újabb védett területek ne kerüljenek beépítésre.	Már a fejlesztések tervezésekor szíveskedjenek megkeresni a védett természeti területek vagyonkezelőjét, a működési területével érintett nemzeti park igazgatóságot.		A javaslat beépítésre került.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	15. oldal II.1.1.3. stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	"környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések"	Natura 2000 területeket érintő fejlesztések nem tartalmaznak azt, hogy miként veszik figyelembe a Natura 2000 fenntartási tervben foglaltakat.	Javasolom az Európai Közösség Natura 2000 hálózatába tartozó területeken történő fejlesztések során az adott területre vonatkozó Natura 2000 fenntartási tervben megfogalmazottakat figyelembe venni. A Natura 2000 fenntartási tervek a területileg illetékes nemzeti park igazgatóság honlapján megtalálhatóak.		A javaslat beépítésre került.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	18. oldal II.1.1.3. stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	"A táji fenntarthatóság érdekében indokolt a működőképes ökológiai rendszerek, zöld infrastruktúrák fennmaradásának és fejlesztésének biztosítása"	A zöldinfrastruktúra - véleményem szerint - egybeírandó.	Javasolom a jelzett szó/szavak egybeírását.		A javaslat beépítésre került.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	28. oldal II.1.1.3. stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	"A helyi zöld és kék infrastruktúra fejlesztése"	A zöldinfrastruktúra - véleményem szerint - egybeírandó.	Javasolom a jelzett szó/szavak egybeírását.		A javaslat a II.1.3.1-ben került bemutatásra.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	47. oldal III.2.3. A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati kon koncepciókkal, tervekkel		Kérem a III.2.3. fejezetben szíveskedjenek szerepeltetni a 27/2015. (VI.17.) OGY határozattal elfogadott 4. Nemzeti Környezetvédelmi Programot is, mely a hazai környezetpolitikának az átfogó stratégiai dokumentuma. Egyúttal felhívom a kon koncepció készítőinek figyelmét, hogy a 4. Nemzeti Környezetvédelmi Program 2020- ban lezárult, melyre tekintettel a 2021-2026 közötti időszakra szóló 5. Nemzeti Környezetvédelmi Program, és a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény alapján a Program részét képező V. Nemzeti Természetvédelmi Alapterv kidolgozása jelenleg folyamatban van. Javasolom az 5. Nemzeti Környezetvédelmi Program figyelemmel kísérését. Amennyiben azt az Országgyűlés a Tervezetek véglegesítését megelőzően elfogadja, úgy kérem, a Tervezetekben szíveskedjenek arra hivatkozni.	Kérem a III.2.3. fejezetben szíveskedjenek szerepeltetni a 27/2015. (VI.17.) OGY határozattal elfogadott 4. Nemzeti Környezetvédelmi Programot is.		A javaslat beépítésre került.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	76. oldal III.2.3. A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati kon koncepciókkal, tervekkel		A Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia az utolsó helyen található a vizsgált dokumentumok között.	Javasolom a vizsgálatot a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiával kezdeni, tekintettel arra, hogy ez a gazdaság, a társadalom és a környezet vonatkozásait átfedő keretstratégia.		A javaslat beépítésre került.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	77. oldal IV. A terület felhasználás alapelveit lefektető kon koncepció		Hiányzik az alapelvek felsorolása. Amennyiben kiegészül a fejezet, úgy javasolom a következő oszlop szempontjainak figyelembevételét.	a) Meglátásom szerint célszerű lenne beépíteni az alábbi elveket is: - a fejlesztések a természet- és környezetvédelmi szempontok figyelembevételével valósuljanak meg; - olyan területeken kerüljenek megvalósításra, melyek elhelyezkedése egyaránt szolgálja a társadalom érdekeit és a környezet védelmét; - olyan területek kerüljenek bevonásra és olyan fejlesztések kerüljenek egymás mellé, amelyek között a körforgásos gazdaság előnye minél jobb arányban megvalósulhatnak (például a minél kevesebb hulladékképződés érdekében: ami az egyik technológia számára hulladék, az a másik számára nyersanyag lehet). b) Javasolom az elvek közé beépíteni a települési zöldterületek/zöldfelületek védelmének, fejlesztésének gondolatát. c) Javasolom – az általánosan megfogalmazható elvek mellett – a területfelhasználás elveinek a megyei területrendezési, területfelhasználási kategóriáihoz, övezeteihez történő igazítását és kibővítését, mellyel a területfejlesztés és a területrendezés összekapcsolása is megtörténhetne. Ezen elvek megfogalmazása során is kérem figyelembe venni a környezet- és természetvédelmi szempontokat.		A javaslat beépítésre került.
Agrárminisztérium Jogalkotási Főosztály	90. oldal V.2.3. Intézményrendszer		A felsorolt operatív programok elnevezései időközben megváltoztak (például ZIKOP helyett KEHOP Plusz), így ezen részek frissítését célszerű folyamatosan biztosítani.	Javasolom megtekinteni, hogy más megyék hogyan kezelik ezt a fejezetet. Javasolom az operatív programok elnevezéseinek frissítését.		A javaslat beépítésre került.
Gerjen Község Önkormányzata	II. 1.1.2.	"A már működő ipari parkok és ipari övezetek fejlesztése,.."	új ipari parki övezetek létrehozása is cél lehet	A meglévő ipari parkok támogatásán kívül kerüljön bele az új ipari övezetek létrehozása is, inkubációs lehetőségként.		A javaslat beépítésre került.

Gerjen Község Önkormányzata	II. 1.2.2.	Kulturális, sport és szabadidős-rekreációs lehetőségek bővítése városokban és falvakban egyaránt	Javasoljuk a gerjeni kishajó kikötőt is szerepeltetni	Javasolt rekreációs-szabadidős tevékenységként feltüntetni a gerjeni kishajó kikötőt, mint jövőbeni lehetőség. Vízi sportok, horgászat, csónakázás.		A javaslat beépítésre került.
Gerjen Község Önkormányzata	2. sz. melléklet, 4. számú melléklet, 9. sz. melléklet		térkép nem jeleníti meg a tervezett gerjeni logisztikai központot és egyben ipari parkot	Gerjeni logisztikai központ / ipari park térképi feltüntetése szükséges, mely szerepel a PIP Nkft. Közép-és hosszútávú stratégiai tervei között.		Köszönjük az észrevételt! A melléklet a jelenleg hatályos rendezési tervből került átemelésre, amely a PIP Kft. terveit még nem tartalmazta.
Gerjen Község Önkormányzata	2. számú melléklet (K+F fejlesztés, kikötő létesítése), 3. számú melléklet (Csak K+F fejlesztés)		A térkép nem jeleníti meg a tervezett gerjeni K+F fejlesztést (megújuló energiaforrások kapcsán - víz és napenergia/a megyei rendezési tervben is szereplő naperőműpark járulékos ágazataként/), illetve az országos kikötőfejlesztési koncepcióban szereplő gerjeni kikötőt, mely a logisztikai központhoz kapcsolódva köti össze a vízi-, és a szárazföldi transzfert	A térképen Gerjen vonatkozásában egy kikötő létesítése és a K+F fejlesztés feltüntetése		Köszönjük az észrevételt! A térkép felbontása és a generalizáltság mértéke sajnos nem tette lehetővé minden beavatkozás pontos térbeli ábrázolását.
Gerjen Község Önkormányzata	II. 1.1.1.	Fontos a csomópontok (Bátaszék, Bonyhád, Dombóvár, Dunaföldvár, Paks, Szekszárd, Tolna) és kikötők (Dunaföldvár TEN-T hálózatba emelése, Paks, Bogysizló, Gerjen és Fadd-Dombori térsége) megközelíthetőségének, szolgáltatásainak mennyiségi és minőségi javítása szárazföldön és vízen egyaránt.		Kalocsa-Paks Duna-híd építés során megépülő Paks-Gerjen összekötő út kapcsán fontosnak tartjuk kidomborítani, hogy a kikötői potenciál mellett Gerjen kiváló logisztikai csomópontba kerül, így logisztikai központ kialakítás Gerjen északi részén lehetséges. A logisztikai központ létrehozása szerepel a PIP Nkft. Közép-és hosszútávú stratégiai tervei között.	Fontos a csomópontok (Bátaszék, Bonyhád, Dombóvár, Dunaföldvár, Paks, Szekszárd, Tolna, Gerjen) és kikötők (Dunaföldvár TEN-T hálózatba emelése, Paks, Bogysizló, Gerjen és Fadd-Dombori térsége) megközelíthetőségének, szolgáltatásainak mennyiségi és minőségi javítása szárazföldön és vízen egyaránt.	A javaslat beépítésre került.
Gerjen Község Önkormányzata	II.1.1.3	Turisztikai vonzerőt képezhet Dunaföldváron a vár, tájház, a gyógyfürdő, Bölcskén és Gerjenben a pincefalu, a római kori Limes maradványok	Gerjenben a pincefalu és Limes turisztikai látványosságok tévesen kerültek megjelölésre	Turisztikai vonzerő Gerjenben: a hamarosan elkészülő tájház, a Mária út részét képező katolikus templomunk, a gerjeni kompikikötő öböl része, ahol horgászat közkedvelt és kedvelt dunai evezős megállóhely		A javaslat beépítésre került.
Gerjen Község Önkormányzata	II.1.1.3, 5. számú melléklet	A kerékpáros turizmus igényeinek kielégítése érdekében kiemelten fontos az alábbi szakaszokon a kerékpáros közlekedés feltételeinek megteremtése és a már kiépített szakaszok összekapcsolása és további fejlesztése: Harc - Kölesd (Sió-töltésen), Kölesd-Szárazd-Regöly(Sió és a Tamási -Pécs vonal összekötése), Szekszárd - Bonyhád-Pécs, Bonyhád-Möcsény-Szekszárd útvonal hiányzó szakaszai, Pörboly-Bátaszék-Bonyhád, Szekszárd-Tolna-Fadd-Dombori-Dunaszentgyörgy-Paks,...	Paks és Fadd-Dombori között Gerjen érintésével hiányzik a megfelelő burkolatú kerékpárút. A Pip Nkft. Duna-kör projektje is ezt a térségi turisztikai fejlesztést célozza meg.	A fejlesztési koncepcióba a nyomvonalak megjelölésénél kerüljön elhelyezésre egy Fadd-Dombori - Gerjen - Paks nyomvonal is egy lehetséges dunaszentgyörgyi csatlakozással	Duna kör-szakasz hiányzó rész: Fadd-Dombori - Gerjen - Paks	A javaslat beépítésre került.
Gál László (Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt)	II.1.1.3. stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása		A koncepcióban hiányzik a Tolnai-hegyhát ökoturisztikai fejlesztési lehetőségei. A hegyhát déli részén jelentős ökoturisztikai infrastruktúra található jelenleg is és jelentős fejlesztési lehetőségekkel, potenciállal rendelkezik.	A Tolnai-hegyhát déli részének további ökoturisztikai fejlesztése, a Tolnai Zöldút lehetőségeinek kiaknázása, a nyolc együttműködő hegyháti település (Lengyel, Hőgyész, Závod, Mucsi, Kalaznó, Dúzs, Csibrák, Kurd) közösségi programjának, fejlesztésének, civil összefogások, helyi termelők támogatása	A II.1.1.3. fejezetben új bekezdésben: Tolnai-hegyhát ökoturisztikai fejlesztése. A Tolnai-hegyhát térség rendelkezik a megye egyik legszebb természeti és kulturális környezetével. Lengyel-Hőgyész NATURA 2000 erdők, Kisszékeleyi-dombság különleges természetmegőrzési terület, Apponyi kastélyok (Hőgyész, Lengyel), sváb népi építészeti emlékek (Kalaznó, Závod), bukoviniai székely hagyományok (Hőgyész), vallástörténeti emlékek (római keresztény vértanú erekiye Mucsi, Papdi kápolna, Závod kálvária, kereszték), régészeti szakirodalomban legismertebb késő bronzkori földvárunk (lengyeli kultúra, Wosinszky Sánd). A térség nyolc településének összefogásával (Lengyel, Hőgyész, Závod, Mucsi, Kalaznó, Dúzs, Csibrák, Kurd), azok természeti, kulturális, történelmi értékeinek bemutatását a Tolnai Zöldút civil mozgalom végzi, mely egyben a közösségépítés példája is a térségben. A megye legjelentősebb környezeti nevelése is a Hegyhát déli részén, a Lengyel-Annafürdő erdei iskolában zajlik, melyet számos minősítés és díj is igazol. Javasolt a térség kulturális életének, helyi termelők, falusi turizmus, természethez köthető sportok (tájfutás, teljesítménytúrák, kerékpár túrák), rendezvények támogatása, mellyel a beföldi turizmus egyik kiemelt célpontjává válhat és a gyönyörű, eldugott falvakban is növeli a megélhetést és a lakosság megtartó szerepet.	A javaslat beépítésre került.
Gál László (Gyulaj Erdészeti és Vadászati Zrt)	5. számú és 10. számú melléklet		A fenti lehetőségek térképi megjelenítése	Kérjük javítani a fenti javaslat alapján az érintett települések, attrakciók térképi megjelenítését.		Köszönjük az észrevételt! A térkép felbontása és a generalizáltság mértéke sajnos nem tette lehetővé minden beavatkozás pontos térbeli ábrázolását.
Antli István (Gyulaj Zrt.)	II.1.1.3. Stratégiai cél	"Környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések Kiemelten fontos az erdőgazdálkodás fenntarthatósága. Az erdei területeken való termelés során a természeti értékek megőrzésének lényeges eleme az erdőgazdálkodás logisztikai infrastruktúrájának fejlesztése. A tervezett és megvalósított fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani a NATURA 2000 területekre."	"Az erdei területeken való termelés során a természeti értékek megőrzésének lényeges eleme az erdőgazdálkodás logisztikai infrastruktúrájának fejlesztése." A fakitermelések során a természeti értékek megőrzését nem a logisztikai infrastruktúra fejlesztésétől kell várnunk.	Az erdővel kapcsolatos természeti értékek hosszú távú megőrzésének megkerülhetetlen előfeltétele a környezetkímélő erdőgazdálkodás és nem maga a konzerváció (NATURA 2000), vagy a logisztikai infrastruktúra.	Az erdőgazdálkodással érintett területeken fontos feladat a tartamos gazdálkodás feltételeinek biztosítása. Ebből következően az erdő kezelőjének gazdasági, védelmi és rekreációs feladatai közötti harmonikus összhang megteremtése szintén kiemelt feladat. Az érték teremtő, szakmai alapon végzett környezetkímélő erdőgazdálkodás a biztosítéka az erdő hosszú távú jövőjének, így az elé a védelmi funkcióból fakadó korlátozások, csak kiemelten indokolt esetben tehetők.	A javaslat beépítésre került.
Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.	Levegőtisztaság-védelem					
	III.1.1. A helyzetértékelés, a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó célok kapcsolatának bemutatása	-	33-36. oldal - Környezet és közlekedés: A levegőtisztaság-védelem nem szerepel a táblázatban.	33-36. oldal - Környezet és közlekedés: Javasoljuk a táblázat kiegészítését levegőtisztaság-védelemmel kapcsolatos vizsgálattal, illetve javaslatokkal (pl.d.: fő szennyezőanyagok vizsgálata és említése, ezen anyagok forrásai szektorálisan bontva, illetve a szennyezés csökkentésére tervezett lehetséges intézkedések felsorolása...stb.).		Az adott beavatkozások kivitelezése során a hatályos jogszabályok alapján figyelembe vételével szükséges elvégezni a vizsgálatokat, a koncepcióban - mint átfogó hosszútávú stratégiai dokumentumban - feltüntetni nem kell.
	III.2.3. A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel	75. oldal: "Az embert érő környezeti terhelések csökkentése több helyen is megjelenik (pl. levegőtisztaság-védelem, kármentesítés, zöld felületek növelése) a célrendszerben, azonban a megyében a környezeti elemek szennyezettségének mértéke nem jelentős, megmaradt ezek természetközeli állapota. A jövőbeli fejlesztések is a horizontális célok, elvek mentén valósulnak meg ez garantálja, hogy a megye továbbra is megőrzi természeti értékeit és gátat szab a nagy környezeti terheléssel, kárral járó beruházásoknak."	A dokumentum leginkább csak az ipari eredetű légszennyezőanyagok forrását veszi figyelembe.	Javasoljuk , hogy a közlekedésből, mezőgazdasági munkálatokból és a lakossági szektorból származó forrásokat, így a téli szezonban a szilárd tüzelőanyaggal történő lakossági fűtést is vegyék figyelembe a levegőtisztaság védelmének vizsgálata során.		Az adott beavatkozások kivitelezése során a hatályos jogszabályok alapján figyelembe vételével szükséges elvégezni a vizsgálatokat, a koncepcióban - mint átfogó hosszútávú stratégiai dokumentumban - feltüntetni nem kell.
		-	A releváns ágazati koncepciók, tervek felsorolásából hiányzik a 2020 májusában megjelent Országos Levegőterhelés-csökkentési Program.	A levegőtisztaság-védelem területén álláspontunk szerint elengedhetetlen a következő irányelv és hazai Kormányhatározatra való utalás: Az Európai Unió 2016-ban elfogadott irányelve – (EU) 2016/2284 irányelv az egyes légköri szennyező anyagok nemzeti kibocsátásainak csökkentéséről – írja elő, hogy az egyes tagállamoknak milyen mértékben kell csökkenteni a levegőterhelést. A Magyarország számára előírt kötelezettség teljesítését a 1231/2020. (V.15.) Korm. határozattal kihirdetett Országos Levegőterhelés-csökkentési Program (OLP) végrehajtása biztosítja. Az OLP azokat az ipart, közlekedést, mezőgazdaságot, energia szektort és lakosságot érintő intézkedéseket tartalmazza, amelyek megvalósításával a kibocsátás-csökkentési cél várhatóan elérhető, továbbá irányt szab az ágazati szabályozások, támogatások elkövetkező években kívánatos változásához is. Az OLP célja, hogy 2030-ig a kisméretű részecske emisszió 55%-kal, az ammónia kibocsátás 32%-kal, a kén-dioxid kibocsátás 73%-kal, a nem metán illékony szerves anyagok kibocsátása 58%-kal, a nitrogén-oxidok kibocsátása pedig 66%-kal csökkenjen az országban a 2005-ös szinthez képest. Javaslatunk: A fenti programra (OLP) való utalás a levegőminőség javítása kapcsán.		Az adott beavatkozások kivitelezése során a hatályos jogszabályok alapján figyelembe vételével szükséges elvégezni a vizsgálatokat, a koncepcióban - mint átfogó hosszútávú stratégiai dokumentumban - feltüntetni nem kell.
	18. oldal „II.1.1.3.stratégiai cél/Környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések	Támogatni kell a mezőgazdaság, az ipar és a közlekedés által okozott zaj- és légszennyezettség mérséklésére irányuló technológiai fejlesztéseket és védőásvók létesítését.	Légszennyezettséghez hozzájárulhat többek között a helytelen lakossági tüzelési szokások megléte is, mint pl. hulladék, nedves fa, fosszilis tüzelőanyag égetése. A kisebb településeket ez különösen terheli.	Javasoljuk a fejezet kiegészítését.	Támogatni kell a mezőgazdaság, az ipar és a közlekedés által okozott zaj- és légszennyezettség mérséklésére irányuló technológiai fejlesztéseket és védőásvók létesítését. Segíteni kell a lakosság környezettudatosságának növelését a lehetőségeknek megfelelő módon (pl. oktatás, szemléletformáló programok, rendezvények, kiadványok segítségével).	A javaslat beépítésre került.

Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.	18. oldal „II.1.1.3.stratégiai cél/Környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések	Javítani, kiterjeszteni, valamint támogatni kell a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeit, csakúgy, mint a zold hulladék kezelését és az újrahasznosítás lehetőségeinek megteremtését.	Ebben a részben javasoljuk konkrétan megemlíteni a házi és közösségi komposztálást, amely megelőzi a lakosság körében történő kerti hulladékok elégetését.	Javasoljuk a fejezet kiegészítését.	Kiegészítés: Javítani, kiterjeszteni, valamint támogatni kell a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeit, csakúgy, mint a zoldhulladék kezelését és az újrahasznosítás lehetőségeinek (házi és közösségi komposztálás) megteremtését.	A javaslat beépítésre került.
	Cím: "A célrendszer kapcsolódása a Nemzeti Fenntartható Fejődési Keretstratégiahoz" (73. oldal)	"Az embert érő környezeti terhelések csökkentése több helyen is megjelenik(pl. - levegőtisztaságvédelem, kármentesítés, zöld felületek növelése) a célrendszerben, azonban a megyében a környezeti elemek szennyezettségének mértéke nem jelentős, megmaradt ezek természetközeli állapota." (75. oldal 9. sor)	Hiányzik a barnamezős területek újrahasznosításának megemlítése a fejezetben. "A barnamezős területek újrahasznosításának elmaradása fokozza a korlátozottan rendelkezésre álló zöldmezős területek igényét, ami a fenntartható fejlődés és a fenntartható területhasználat ellen hat. " (Forrás: Nemzeti Fenntartható Fejődési Keretstratégia harmadik előrehaladási jelentése 2017-18)	Javasoljuk a barnamezős területek újrahasznosításának fontosságát megemlíteni a 75. oldalon a 9. sorban kezdődő bekezdés végén.	A barnamezős területek újrahasznosítása indokolt a zöldmezős beruházásokkal szemben a fenntartható fejlődés és a fenntartható területhasználat biztosítása érdekében.	A javaslat beépítésre került.
	V. A fejlesztés eszköz- és intézményrendszere - V.1. A prioritások azonosítása - 3. prioritás (83. oldal)	" 3. prioritás: Környezet, energetika és közlekedés " címnél a 4. felsorolási pont: "- fenntartható területhasználat, környezeti károk enyhítése"	A" 3. prioritás : Környezet, energetika és közlekedés" cím alatti 4. felsorolási pontból hiányzik a barnamezős területek újrahasznosításának említése.	Javasoljuk a 3. prioritás: Környezet, energetika és közlekedés" cím alatti 4. felsorolási pont kiegészítését a barnamezős területek újrahasznosításával.	3. prioritás: Környezet, energetika és közlekedés" cím alatti 4. felsorolási pont: "- fenntartható területhasználat, környezeti károk enyhítése, barnamezős területek újrahasznosítása" (83. oldal)	A javaslat beépítésre került.
	Zajvédelemmel kapcsolatos általános megjegyzés		A dokumentum több helyen utal és hivatkozik a környezetvédelem különböző aspektusaira. Ezek között azonban a környezeti zaj, a zaj elleni védelem mindössze egy helyen szerepel.	Tekintettel arra, hogy jelenleg az EU területén élő lakosság körében a környezeti okok miatti halálozások sorában a zaj a második helyen áll a légszennyezés után, a területfejlesztési koncepcióban javasolt , hogy a zaj - legalább említés szintjén - több helyen is szerepeljen.		Köszönjük az észrevételt! Vidékiek térségünkben a zajterhelés érdemi problémát nem okoz.
Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.	Zajvédelemmel kapcsolatos általános megjegyzés		A koncepció alapján az M9-es gyorsforgalmi út várható megépítésével Szekszárd a Dél-Dunántúl keleti kapujává, megyei szintű gazdasági logisztikai központtá fejlődik, Dombóvár pedig a régió intermodális csomópontjává válik. Mindkét településen komoly forgalomnövekedés várható, amelyek környezetterhelő, zajnövelő hatása nem elhanyagolható.	Javasolt a tervezésnek ezen a szintjén is megjeleníteni a növekvő környezeti zajt, amely jelentősen befolyásolja a lakosság körzetét, elégedettségét és egészségét. Bár utalnak a védőávok telepítésére (18. oldal) jelezzük, hogy ez a tipikusan "csővégi megoldás" tapasztalataink szerint messze nem váltja be a tervezéskori várakozásokat, ugyanis nem okoz mérhető zajcsökkenést, mindössze a zavaró hatás szubjektív megélésén javíthat.		Köszönjük az észrevételt! Vidékiek térségünkben a zajterhelés érdemi problémát nem okoz.
	Környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések		A Területfejlesztési Koncepcióban említésre kerül, hogy támogatni kell a mezőgazdaság, az ipar és a közlekedés által okozott zaj- és légszennyezettség mérséklésére irányuló technológiai fejlesztéseket.	Ezen törekvéseken túlmenően javasoljuk a forgalmi átrendeződések, fogalomnövekedések – különösképpen a megnövekvő teherforgalom – miatt várható megnövekvő környezetterhelés, ezen belül a zajterhelés növekedésével kapcsolatos értékelésekkel, javaslatokkal való kiegészítését.		Köszönjük az észrevételt! Vidékiek térségünkben a zajterhelés érdemi problémát nem okoz.
	II.1.1.3. stratégiai cél (15. oldal): Országos jelentőségű védett természeti területek	Feltáratlanok a megyében az országos hírű, de célállomásként még nem eléggé keresett védett területek. Ezekhez feltétlenül szükséges kialakítani látogató és információs központokat, valamint a terület bejárhatósága és megközelíthetősége sem optimálisan biztosított (pl. Gemenci kisvasút indítása Szekszárdról, a Mecsek ÉK-i feltárása látogatóközponttal (Várpalja), a Pácsmagi-tavak átfogó turisztikai hasznosítása.) A védett természeti területek turisztikai szempontból rendkívül jó lehetőséget biztosítanak a megye számára. A csodálatos természeti környezetben biztosíthatók a minőségi, a mai kor követelményeinek megfelelő vadász, horgász, öko- és lovas turizmust kiszolgáló létesítmények, és az igényeket kielégítő szolgáltatások.	Az országos jelentőségű védett természeti területek elsődleges célja nem a turisztikai jellegű tevékenység, hanem a védett területen előforduló növények, állatok és azok életközösségének védelme. Bizonyos esetekben a területen található természeti értékek fenntartása és az azokhoz kapcsolható ökoszisztéma szolgáltatások (levegőtisztaság szabályozása, éghajlat szabályozása, vízrendszerek szabályozása, erózió szabályozása, víztisztítás, betegségek szabályozása, kártevők szabályozása, beporzás, természeti csapások szabályozása), tehát a tiszta környezet megővése és a terület turisztikai fellendítése nem mindig lehetséges egyszerre. Példa lehet erre a megnövekedett forgalom miatt kialakuló taposási kár, amelynek nyomán megindul a területek leromlása (elgyomosodása, erózió, idegenhonos intenzíven terjedő fajok megjelenése és gyors ütemű elszaporodása), megváltozik az eredeti környezet, ezáltal a terület eredeti biodiverzitása csökken, eltűnnek a területen található országos jelentőségű természeti értékek.	Ahhoz, hogy az első fejezet első mondatában megfogalmazott cél ("Legfontosabb feladatunk, hogy a Tolna megyei emberek boldogok, elégedettek legyenek, aktívan, egészségesen és egészséges környezetben éljenek városban és a vidéki kistelepüléseken egyaránt, és ezáltal otthonuknak tekintsék Tolna megyét.") elérhető legyen, még a jelen területfejlesztési koncepció időszakánál is hosszabb távban szükséges gondolkodni és a stratégiai célokat felállítani. A természetvédelem érdekében nem ellentétes a turisztikai fejlesztés, azonban körültekintően megválasztott mértékben és módon. A természetbarát fejlesztések céljának, módjának és mértékének megválasztásához javasoljuk felvenni a kapcsolatot a területileg érintett nemzeti park igazgatósággal. Javasoljuk továbbá a fejezetet kiegészíteni a megyében található védett természeti területek, Natura 2000 területek, Ökológiai Hálózat területei, ex lege területek stb. megjelenítésével és jellemzésével, valamint annak bemutatásával, hogy hogyan kívánják a területen jogszabályok által kitűzött célok elérését meg inkább segíteni.	A teljes szöveget javasolt átfogalmazni, hogy az a természetvédelmi célokat jelenítse meg.	A javaslat beépítésre került.
II.1.1.3. stratégiai cél (16. oldal): Sió turisztikai hasznosítása	A Sio összekeríti az ország vitraizának két kiemelkedő természeti kincsét, a Balatont és a Dunát. A mintegy 120 km-es szakaszból 100 km a megyén keresztül halad, és a városoktól távol, a megye turisztikailag még feltáratlan területeit szeli át. A meder rendezésével és vízzárlító képességének helyreállításával javulna a vízgazdálkodás, ami nemcsak a vízi közlekedést biztosítaná, de lehetőséget teremtene a mezőgazdasági területek szükség szerinti öntözésére is, illetve így a Sio teljes szakaszán használhatóvá válna a vízi turizmus számára. A töltéseken turisztikai és egyben hivatásforgalmat is szolgáló összefüggő kerékpárutat kell kialakítani. A fejlesztés szervesen kapcsolódna a Balaton kiemelt üdülőövezetéhez, gazdágatán az ottani kínálatot és programot kínálna a meghosszabbított szezonban. A kiépített megállóhelyek, pihenők alkalmasak arra, hogy a Sio tágabb vonzáskörzetében található értékeket (ozzrai és simontornyai vár, felsőrácegrespusztai llyés Gyulához és Lázár Ervinhez kötődő irodalmi tőrak szervezésére alkalmas pontok, kúriák, a kölesdi és tengelici kastélyok, a sióagárdi tájházak, valamint a pincefalvak) szolgáltatások nyújtásával turisztikai attrakciókká fűzzék. Átfogó célunk, hogy a megyében összefüggő kerékpárút-hálózatot, és erre felfűzött komplex turisztikai kínálatot alakítsunk ki. A turisztikai attrakciókra épülő, már meglévő kerékpárút-hálózat szakaszait is magába foglaló, <i>magyarul: Átfogó célunk, hogy a megyében összefüggő kerékpárút-hálózatot, és erre felfűzött komplex turisztikai kínálatot alakítsunk ki. A turisztikai attrakciókra épülő, már meglévő kerékpárút-hálózat szakaszait is magába foglaló,</i>	Az előzőekben ismertetett felvetéshez hasonlóan, ebben a fejezetben is csupán a turisztikai fejlesztéseken van a hangsúly, mellőzve, hogy azok a természetes területek, amiket a Sio átszel, milyen besorolásúak (védett természeti terület, Natura 2000 terület, Ökológiai Hálózat része, Ramsari terület stb.), s ennek megfelelően milyen beruházások tervezhetőek a területen.	Javasoljuk a Sio és az Sio által érintett területek áttekintését, és az ott található természeti értékek megővását szem előtt tartva olyan beruházásokat tervezni, amelyek ezen értékek fennmaradását nem veszélyeztetik.		A teljes szöveget javasolt átfogalmazni, hogy az a természetvédelmi célokat is megjelenítse.	A koncepció horizontális szempontjai alapján a javaslattal egyetértünk, a horizontális szempontok között szerepel.
	II.1.1.3. stratégiai cél (16. oldal): Duna menti rekreációs térség kialakítása	Három város (Dunaföldvár, Paks, Szekszárd), egy nagyközség (Fadd) és három község (Bölcske, Gerjen, Bata) kivételével települések belterületétől távol halad a megye K-i határán mintegy 100 km hosszan a legnagyobb magyarországi folyó. Ez a természeti adottság, valamint a kialakult holtágak, öblök, a gemenci állat- és növényvilág kincsei indokolták teszik a régióban minőségi szállás- és vendéglátóhelyek létesítését, a vízi sportokra, horgászturizmusra, a hagyományokra alapozott rekreációs térség kialakítását. Turisztikai vonzerőt képezhet Dunaföldváron a vár, a tájház, a gyógyfürdő, Bölcskén és Gerjenben a pincefalu, a római kori Limes maradványok, Pakson az Atomenergetikai Múzeum és Látogatóközpont, a pincesor, a római kori Lussonium, a képtár, Fadd- Domborin az üdülőtelep és a vízi sportok, Decsen a tájház és a sárközi népviselet, Bogviszlón az orchideás erdő, Szekszárdon a Gemenci-erdő, Bátán a tájház, továbbá Bataaszéken az Árpád-kori romok. Turisztikai szempontból a Siohoz és a Dunához kapcsolódó rekreációs térség együttes kezelése, a programok, szolgáltatások egymással való kiegészítése javasolt. A megépült M6 autópálya a bel- és külföldi turizmus számára egyaránt jól megközelíthetővé teszi ezt a térséget.	Az egyes beruházásokat fontos természetvédelmi szempontból is megvizsgálni, hiszen a Duna és annak ártere, mint ún. "vizes élőhely" önmagában is igen jelentős természeti értéket képvisel, nem beszélve a számos vizes élőhelyekhez kötődő (sok esetben védett) fajról és élőhelyről, amelyek számára a turizmus fokozása, infrastrukturális fejlesztések fenyegetést jelenthetnek. Természetesen nagyon fontos, hogy az emberek számára a természeti értékek bemutatathatók legyenek, de csak olyan módon és mértékben, hogy azok ne sérüljenek.	A beruházások tervezése előtt meg kell vizsgálni, hogy azok milyen mértékben érintenek védett természeti értékeket, védett természeti területeket vagy egyéb más jogszabályok által érintett területeket (pl. Natura 2000 terület, Ramsari terület, Ökológiai hálózat, ex lege védett terület). Javasoljuk a turizmusfejlesztésen kívül más szempontok, így a természetvédelmi szempontok figyelembe vételét is.	Javasolt a szöveget átfogalmazni, hogy az a természetvédelmi célokat is megjelenítse.	nincs értelme a felvetésnek, evidencia

Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.	A klímaváltozás negatív hatásainak mérésekése (28. oldal)	csapadék eloszlása egyenetlen, aszályok és villámárvizek váltakoznak. Ezért megfékezésük érdekében szükséges a felszíni vízfolyások közvetlen környezetében tájba illeszkedő víztározók és záportározók építése, kialakítása, melyek a termőföldek öntözésén és az árhullámok (árvizek, belvizek) felfogásán keresztül segítik a mezőgazdaságot, és védik az épített környezetet, továbbá közösségi célú „jóléti” tóként és halastóként funkcionálhatnak, így gazdasági hasznosításuk is megvalósulhat. Ezekre jó lehetőség kínálkozik a Baranya-csatorna, a Kapos, a Koppány és a Völgysségi-patak mentén, valamint a Sárközben is. Szükséges a meglévő öntözőművek, öntözőrendszerek, vízelvezető árkok, árvízvédelmi árkok rendbetétele, továbbfejlesztése.	A koncepció a termőföldi klímadaptációt az öntözésen keresztül képzei el, ami időszakosan orvosolja csak a problémát, illetve a termőtalanj szerkezetére sem mindig pozitív hatású. A természetes és természetvédelmi oltalom alatt álló víztestek, vízfolyások mentén, azokkal kapcsolatban létesített halastó hasznosítású vízterek esetében az oda telepített vagy a telepítés során véletlenül megtelepedett idegenhonos halfajok veszélyeztetik az őshonos faunát.	A termőterületekre vonatkozóan adaptív gazdálkodási stratégiát javasolt előtérbe helyezni és kidolgozni, nem pedig a korábbi környezeti és gazdálkodási állapotot fenntartani öntözéssel. Az újonnan létesített és hasznosított vízterek esetében fontos szempont, hogy azok ne fejtssenek ki negatív hatást a természetes és természetvédelmi oltalom alatt álló vízterekre, vizes élőhelyekre, sem hidrológiai, sem diverzitási szempontból.		A koncepció horizontális szempontjai alapján a javaslattal egyetértünk, a horizontális szempontok között szerepel.
	Ökológikus gondolkodás elsajátítása, elterjesztése (30. oldal)	...a természetes környezetben történő oktatás....	pontatlan megfogalmazás		"természeti környezetben"	A javaslat beépítésre került.
	Sió és Duna menti rekreációs térség turisztikai hasznosítása (31. oldal)	Ez a Gemenci erdő révén érinti a megye országos jelentőségű védett területeit is.	pontatlan megfogalmazás		...országos jelentőségű védett természeti területeit is.	A javaslat beépítésre került.
	III.1.1. A helyzetértékelés, a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó célok/ Gyengeségek / Környezet (34. oldal) kapcsolatának bemutatása	Sok a mélyfekvésű belvizes terület	A belvízzel erősebben érintett területek kiterjedése nem tekinthető gyengeségnek, azonban rávilágít a helytelen, nem a környezeti adottságokhoz illeszkedő gazdálkodásra. A belvízvédelmi rendszerek pont a területek szárazodását segítik elő.	A változó klímához való alkalmazkodás egyik eleme lehet a belvizes területek megfelelő hasznosítása, ezáltal a csapadék helyben tartása.		A javaslat A klímaváltozás negatív hatásainak mérésekése c. bekezdésbe került beépítésre.
	III.2.2. A célrendszer kapcsolata az OTT törvénnyel (47. oldal)		Nem szerepel a felsorolásban számos természetvédelmi jogszabályhoz kötődő kategória, pl. ex lege védett területek, védett természeti területek (országos szintű és helyi), Natura 2000 területek, Ramsari területek.	Javasoljuk kiegészíteni a természetvédelmi jogszabályokhoz kötődő kategóriákkal (pl. ex lege védett területek, védett természeti területek (országos szintű és helyi), Natura 2000 területek, Ramsari területek), hiszen e kategóriákhoz kötődő jogi szabályozás is jelentős hatással bír a terület célrendszerére.		A Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció nem részletes dokumentum, általános célokat kell, hogy megfogalmazzon, természetesen a természetre való tekintettel.
	A célrendszer kapcsolódása a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiához (74. oldal)	A biodiverzitás, természetközeli értékek elsősorban turisztikai hasznosítással jelennek meg célrendszerünkben, mint a védett természeti területek, Gemenci-erdő, Völgysség, Pacsmagi-tavak területén, Sió és Duna mentén megvalósítható vadász-, horgász-, valamint kerékpáros turizmus.	Az országos jelentőségű védett természeti területek elsődleges célja nem a turisztikai jellegű tevékenység, hanem a védett területen előforduló növények, állatok és azok életközösségének védelme. Bizonyos esetekben a területen található természeti értékek fenntartása és az azokhoz kapcsolható ökoszisztéma szolgáltatások (levegőtisztaság szabályozása, éghajlat szabályozása, vízrendszerek szabályozása, erózió szabályozása, víztisztítás, betegségek szabályozása, kártevők szabályozása, beporzás, természeti csapások szabályozása), tehát a tiszta környezet megóvása és a terület turisztikai fellendítése nem mindig lehetséges egyszerre. Példa lehet erre a megnövekedett forgalom miatt kialakuló taposási kár, amelynek nyomán megindul a területek leromlása (elgyomosodása, erózió, idegenhonos intenzíven terjedő fajok megjelenése és gyors ütemű elszaporodása), megváltozik az eredeti környezet, ezáltal a terület eredeti biodiverzitása csökken, eltűnnek a területen található országos jelentőségű természeti értékek.	Ahhoz, hogy az első fejezet első mondatában megfogalmazott cél ("Legfontosabb feladatunk, hogy a Tolna megyei emberek boldogok, elégedettek legyenek, aktívan, egészségesen és egészséges környezetben éljenek városban és a vidéki kistelepüléseken egyaránt, és ezáltal otthonuknak tekintsék Tolna megyét.") elérhető legyen, még a jelen területfejlesztési koncepció időszakánál is hosszabb távban szükséges gondolkodni és a stratégiai célokat felállítani. A természetvédelem érdekében nem ellentétes a turisztikai fejlesztés, azonban körültekintően megválasztott mértékben és módon. A természetbarát fejlesztések céljának, módjának és mértékének megválasztásához Javasoljuk felvenni a kapcsolatot a területileg érintett nemzeti park igazgatósággal. Javasoljuk továbbá a fejezetet kiegészíteni a megyében található védett természeti területek, Natura 2000 területek, Ökológiai Hálózat területei, ex lege területek stb. megjelenítésével és jellemzésével, valamint annak bemutatásával, hogy hogyan kívánják a területen jogszabályok által kitűzött célok elérését meg inkább segíteni.	A teljes szöveget javasolt átfogalmazni, hogy az a természetvédelmi célokat jelenítse meg.	Az említett javaslat nem része a koherencia vizsgálatnak.
	1-10. melléklet (91-102. oldal)		A térképek jelmagyarazata nehezen vagy egyáltalán nem olvasható, a mellékletek feliratai nem tartalmazzák az adott melléklet/térkép tartalmi leírását (címet).			Köszönjük az észrevételt! A formázási lehetőségeket megvizsgáltuk, lehetőséghez mérten módosítottuk.
	Általános, teljes dokumentumot érintő észrevételek		A klímaváltozáson kívül számos természetvédelmi kihívás és tevékenység a globális folyamatoktól függetlenül is fennáll és megoldásokra vár. Így a természetes és természetközeli élőhelyek kiterjedésbeli zsugorodása, állapotuk romlása, a biodiverzitás mértékének csökkenése, az urbanizáció jelensége, az idegenhonos inváziós fajok terjedése, a lehetséges klímaváltozási szcenáriók megvalósulásától függetlenül is tapasztalható problémák. Javasoljuk , hogy erre általánosan is utaljon a dokumentum, abban az esetben is, ha esetleg az operatív beavatkozások során az ilyen jellegű problémákra tervezett válaszlepeksek tematikailag a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás funkcionális csoportban jelennek meg.	Javasoljuk , hogy a klímaváltozástól függetlenül tapasztalható problémák általánosan is jelenjenek meg a dokumentumban.		A koncepció horizontális szempontjai alapján a javaslattal egyetértünk, a horizontális szempontok között szerepel.
			Javasoljuk az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos problémakör és a védekezési lehetőségek figyelembe vételét, ill. a dokumentum ennek megfelelő kiegészítését.	Javasoljuk kizárólag őshonos növények ültetésének támogatását, illetve az idegenhonos inváziós fajok cseréjét a parkos, kertészetiileg kezelt zöldterületeken vagy az útszéleken is. Az ültetett növények lehetőség szerint a beporzók (pollinátorok) érdekeit figyelembe vevő kiválasztása is fontos és megjeleníthető szempont, sőt érdemes kifejezetten beporzóbarát virágos felületeket kialakítani, szintén kizárólag hazánkban őshonos növényfajokból.		Köszönjük az észrevételt! A konkrét beavatkozásokat a rövidebb időtávra szóló tervezési dokumentumok foglák rögzíteni, így a felvetést azokba fogjuk beépíteni.
			Javasoljuk a biodiverzitás védelme érdekében meghozott intézkedésekkel való kiegészítést.	Javasoljuk a közvetlenül nem turisztikai célú, ám természetes, természetközeli élőhelyekkel rendelkező területrészekben a biodiverzitás védelmének kiemelt célként történő kezelését, amelyek menedékhelyei is lehetnek, illetve kell lenniük számos értékes, olykor védett és fokozottan védett növény- és állatfajunknak is anélkül, hogy ezzel a közvetlen ember-jóléti funkciót helyben kiszolgáltatják. Ez természetesen a klímavédelmi céllal is jól összeegyeztethető, hiszen az egészségesen magas biodiverzitás ellenállóbbá teszi az adott közösséget a külső, akár váratlan hatásokkal szemben is. Az őshonos szervezetek támogatása az idegenhonos inváziós fajok visszaszorítása mellett ebben az összefüggésben is fontos, említésre méltó szempont.		A javaslat beépítésre került.
			Javasoljuk a dokumentumban a különböző természetvédelmi oltalom alatt álló területi kategóriák felsorolásának és azok bemutatásának megjelenítését.	A dokumentum Javasolható melléklete Tolna Megye területét érintő, különböző természetvédelmi oltalom alatt álló területi kategóriák (országosan védett kategóriák, Natura 2000 területek, ex lege védett területek, helyi védett területek stb.) táblázatos, illetve térképi bemutatása.		A javaslatot a területrendezési terv rendezi.
Herman Ottó Intézet Nonprofit Kft.	Szövegpontosító észrevételek					
	III.2.3. A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel	52. oldal: A megyei koncepció vállalkozásfejlesztési beavatkozásai is hozzájárulhatnak a foglalkoztatottsági szint növeléséhez , ...			Piros színnel kiemelt szó javítása: növeléséhez	A javaslat beépítésre került.
		71. oldal: A Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia a társadalmi és közlekedési célok eléréséhez fejlesztési eszközöket nevesít társadalmi hasznosság alapján...			Piros színnel kiemelt szó javítása: hasznosság	A javaslat beépítésre került.

KKFHÁT	18. oldal 3. bekezdés II.1.1.3. A megye természeti erőforrásainak, táji s természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismerése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása fejezet	"Javitani, kiterjeszteni, valamint támogatni kell a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeit, csakúgy, mint a zöld hulladék kezelését és az újrahasznosítás lehetőségeinek megteremtését."	"újrahasznosítás" fogalma nem megfelelő	Javasoljuk a hulladékhasznosítás, vagy újrahasználat fogalmának alkalmazását.	Javitani, kiterjeszteni, valamint támogatni kell a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeit, csakúgy, mint a zöld hulladék hasznosítás lehetőségeinek megteremtését.	Hulladékkezelés és hasznosítás kifejezések átvezetésre kerültek.
	28. oldal 2. bekezdés II.1.3.1. stratégiai cél: Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék-előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel - A klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése fejezete	"A helyi zöld és kék infrastruktúra fejlesztése, klíma-alkalmazkodás (illetve a helyi klímastratégiahoz), helyi környezetvédelmi infrastruktúra és hulladékgazdálkodás fejlesztése szükséges".	általános megjegyzés	Kérjük a hulladékgazdálkodási fejlesztési lépések bővebb kifejtését és pontos meghatározását.	-	A javaslat nem a koncepció szintén kezelendő.
	35. oldal III.1.1. A helyzetértékelés, a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó célok kapcsolatának bemutatása fejezet	"A környezetvédelmi beruházások támogatása, a környezeti szennyezések felszámolása, mérséklése; a lakosság környezettudatosságra nevelése, a vállalkozások szemléletformálása a környezettudatos termelésre történő átállás elérése érdekében, (kiemelten a csomagolás területén), az energiatakarékosság, az újrahasznosítás és a szelektív hulladékkezelés fontosságának tudatosítása nem csak a lakosság, hanem a köztisztviselők és a gazdasági szereplők körében is."	"újrahasznosítás" fogalma nem megfelelő	Javasoljuk a hulladékhasznosítás és újrahasználat fogalmának alkalmazását.	-	A javaslat beépítésre került.
	40. oldal 3. bekezdés A vidékfejlesztést érintő kapcsolatok, kapcsolódási pontok bemutatása	"Emellett fontos az ökológikus gondolkodás, a hulladékok mennyiségének csökkentése és azok újrahasznosítása."	"újrahasznosítás" fogalma nem megfelelő	Javasoljuk a hulladékhasznosítás és újrahasználat fogalmának alkalmazását.	-	A javaslat beépítésre került.
	90. oldal Zöld Infrastruktúra és Klimavédelmi Operatív Program ERFA, KA, Igazságos Átmenet Alap Innovációs és Technológiai Minisztérium	-	-	A 2021–2027 közötti európai uniós források felhasználását biztosító operatív programok szerkezete" megnevezésű táblázat utolsó sorában szereplő Zöld 90. oldal Infrastruktúra és Klimavédelmi Operatív Program (ZIKOP) helyett KEHOP Plusz elnevezésű program kerül meghirdetésre.	-	A javaslat beépítésre került.
	Innovációs és Technológiai Minisztérium Gazdaságstratégiáért és Szabályozásért Felelős Államtitkárság	-	-	A dokumentum tartalmazza a fejlesztési irányokat, valamint azokat a megyei sajátosságokat (erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek) amelyek közvetlen beavatkozásokat igényelnek. A koncepció önálló térségfejlesztési programok indításával kiemelten kívánja fejleszteni a megye középső, fejletlenebb, infrastruktúra-hiányos, aprófalvas területeit elősegítve az ott élők életkörülményeinek javítását, a megyén belüli területi különbségek csökkentését. Kiemelendő, hogy a Paks II beruházáshoz kapcsolódóan létrehozásra került Közép-Duna Menti Kiemelt Térséghez kapcsolódó, komplex fejlesztési elképzeléseket támogatják, a Paks II Atomerőmű új blokkok építéséhez kapcsolódó szak- és felsőfokú képzések indításával, a megyében működő gazdasági szervezetek beruházás-előkészítésében és -megvalósításában való minél szélesebb körű bevonásával. Alapvető elvárásoknak megfelel, de <u>jó lenne, ha nagyobb hangsúllyal szerepelne benne az éghajlatváltozás megyei aspektusa</u> . Elvileg a Lechner központnál elérhető, hogy az egyes járásek az országban mennyire kitéttek a klímaváltozás negatív következményeinek. <u>A másik ezzel összefüggő kérdés a vízzel való gazdálkodás, ugyanis a koncepció csak ennek veszélyeit tárgyalja, míg a vízvisszatartás nem szerepel a felelített témák között</u> . A Sió csatorna esetében nem fogalmaz világosan a koncepció a célok tekintetében, pedig felmerült, hogy a csatorna állandóan hajózható legyen. Nem tárgyalja a koncepció a birtokméret, tulajdonosi kör és a települések népességmegtartó ereje közti összefüggéseket.	-	Az észrevétel beépítésre került.
INNOVÁCIÓS ÉS TECHNOLOGIAI MINISZTERIUM Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Programokért Felelős Helyettes Államtitkárság	-	-	-	A Zöld Infrastruktúra és Klimavédelmi Operatív Program elnevezés helyett javasoljuk a KEHOP Plusz - Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz használatát.	-	A javaslat beépítésre került.

Innovációs és Technológiai Minisztérium Munkaerőpiacért Felelős Helyettes Államtitkári Titkárság				A koncepció ugyan külön kiemelt átfogó célként nem fogalmazza meg a megye foglalkoztatási helyzetének javítását, azonban a dokumentumban említett három átfogó cél mindegyikében megjelenik a megyei foglalkoztatás növelésének kiemelt szerepe. A stratégiai célok mentén pedig a vállalkozások versenyképességének erősítése, hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózásának és munkához jutásának segítése, oktatásfejlesztés, valamint a kedvezőtlen demográfiai folyamatok mérséklése célkitűzések kapcsán egyaránt megjelennek a foglalkoztatás bővítését szolgáló elemek is. Általános észrevételként jegyezzük meg, hogy a megye állapotát bemutató helyzetfelfáró dokumentum nem került megküldésre, továbbá a mellékelt koncepcióban megjelölt linken sem érhető el a véleményezés időpontjában. Álláspontunk szerint a helyzetértékelő dokumentum elkészítése, frissítése a tervezési munka fontos részét képezi a jövőbeli fejlesztési irányok megfogalmazása kapcsán, ezért javasolt elérhetővé tenni a társadalmi egyeztetés folyamatában. A helyzetfelfáró elemzésben feltételezhetően a területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének részeként bemutatásra kerültek - többek között - a foglalkoztatás fejlesztésére biztosított uniós források (TOP, GINOP), valamint az eddig elért eredmények is, kiemelt figyelemmel arra, hogy a koncepcióban megfogalmazottak szerint a jövőbeli megyei fejlesztések megvalósítására is döntően európai uniós források felhasználásával nyílik majd lehetőség. További észrevételek: - a dokumentum helyzetértékelése kitűnő, alapos, minden területre kiterjedő - helyenként túl általánosak voltak a megfogalmazások és a megoldások, nem mindig voltak eléggé Tolna megye-specifikusak a problémákra adott válaszok - túlságosan széleskörű a célrendszer, nem volt súlyozás a célok között – érthető, hogy minden fontos, de prioritizálásra szükség lenne - a fejlesztési célokat nem kapcsolták össze forrásokkal - a koncepció más szférák, társadalmi szereplők számára megfogalmazott üzenetei szintén kíválóak - nem említi sehol sem az anyag a TOP paktumokat és a paktumok nyújtotta lehetőségeket (foglalkoztatás bővítésben) - a VMOP-t is csak a koherencia vizsgálat kapcsán említi, mely vizsgálat egy formális és kötelező eleme a területfejlesztési stratégiának.		A paktum alapvetően projektszintű problémakezelés, de említés szintjén beépítésre kerül.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	I. A megye jövőképe: „Tolna 109”	Támogatjuk a megyénkben és szomszédos megyékben lévő főiskolai, egyetemi háttérre, szakmai tudásra épített, valamint a helyi adottságokra alapozott, a munkaerő-piaci igényekhez igazított szak- és felsőoktatási képzéseket, átképzéseket. Támogatjuk a Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Karának oktató, képző, kutató és fejlesztő munkáját.	A jövőkép egyértelműen megfogalmazza a stratégia célrendszerét, kiemelt figyelmet fordítva a gazdaságfejlesztésre. Ugyanakkor a célok között csak a felsőoktatási képzésekkel kapcsolatos támogatási célok jelennek meg. Jelenleg a középfokú szakképzésben tanulók száma többszöröse a megyében működő felsőoktatási intézményi kar hallgatói létszámának, kiemelt célként fogalmazódik meg a gazdaságfejlesztés, vállalkozásfejlesztés, amelyben kiemelt és hangsúlyos szerepet vállalnak a megyei szakképző iskolák.	A célrendszer kiegészítése a szövetszerű módosítási javaslatban megfogalmazottakkal.	Támogatjuk a szakképző intézmények korszerű képzési infrastruktúrájának kialakítását a szakképzés presztízsének, a képzettiségi szint növelésének és a gazdaság igényeinek megfelelő átalakítása valamint a versenyképes tudás és műveltség növekedése érdekében.	A javaslat beépítésre került.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	II.1. A megye fejlesztésének átfogó és stratégiai céljai	A középfokú oktatási rendszer átszervezése megkezdődött, a duális képzés kínálta lehetőségeknek és az ösztöndíjrendszer bevezetésének köszönhetően a szakképzés egyre népszerűbb, azaz megállapíthatjuk, hogy a szakképzési intézményrendszer átalakulása lefektette a változás alapjait.	A szakképzés rendszerének átalakítása van folyamatban nem a középfokú oktatási rendszer átalakítása	Az idézett szöveg pontosítása	A szakképzés rendszerének átalakítása megkezdődött, a duális képzés kínálta lehetőségeknek és az ösztöndíjrendszer bevezetésének köszönhetően a szakképzés egyre népszerűbb, azaz megállapíthatjuk, hogy a szakképzési intézményrendszer átalakulása lefektette a változás alapjait.	A javaslat beépítésre került.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	II.1. A megye fejlesztésének átfogó és stratégiai céljai	A szakképzést nyújtó gazdasági szereplők kínálata stabil és folyamatos, azonban a szakmáknak csak szűk körét kínálják, a rendszer továbbra sem tud dinamikusán reagálni az állandóan mozgásban lévő gazdasági, piaci igényekre	Az idézett szöveg jelentős szakmai pontatlanságot tartalmaz. A gazdasági szereplők nem nyújtanak szakképzést, annak részesei. A Tolna Megyei Szakképzési Centrum a képzési kínálatát felülvizsgálta, azt átalakította. A képzési kínálat igazodik a megye gazdasági igényeihez, a szakképzési rendszer megújulásával a felnőttek számára indított képzések rugalmasak és a piaci igényekre reagálók.	Az idézett szöveg pontosítása	A szakképző iskolák képzési kínálata stabil és folyamatos, a képzési rendszer átalakításával reagál az állandóan mozgásban lévő gazdasági, piaci igényekre. A képzésben érdekelt szereplők együttműködési rendszerének kialakítása folyamatban van.	A javaslat részben beépítésre került. Célként megfogalmazásra került a szakképzés további fejlesztése.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	II.1. A megye fejlesztésének átfogó és stratégiai céljai	Megfelelő támogatással megyei, szervezett, gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakításával a szakképzés eredményessége egyértelműen tovább javítható.	A szakképzés rendszere szervezett, a gyakorlatorientált képzési rendszer bevezetése megkezdődött.	Az idézett szöveg pontosítása	Megfelelő támogatással, a szakképzésben érintett gazdasági szereplők és szakképző iskolák szervezett, megyei együttműködési fórumainak kialakításával, a duális képzés erősítésével a szakképzés eredményessége egyértelműen tovább javítható.	A javaslat beépítésre került.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	II.1. A megye fejlesztésének átfogó és stratégiai céljai	A gazdaság szereplőinek szélesebb körű bevonásával (elsősorban gyakorlati szakképzés helyszínei) a szakképző intézményekben indított képzések alaposabb tervezésével, az elméleti oktatási anyagok naprakész, jövőbe és a környezettudatosságra is tekintő ismeretanyagokkal való kibővítésével hatékonyná és piacképessé válik a megyei szakképzés.	Az új szakképzési rendszerben a szakmák oktatása gyakorlatalapú tevékenységeken keresztül valósul meg. Nem válik el az új képzési rendszerben az elmélet és a gyakorlat, lehetősége van a vállalatoknak a teljes képzési struktúrában szerepet vállalni.	Az idézett szöveg pontosítása	A gazdaság szereplőinek szélesebb körű bevonásával (elsősorban a duális képzés helyszínei) a szakképző intézményekben indított képzések alaposabb tervezésével, az oktatási anyagok naprakész, jövőbe és a környezettudatosságra is tekintő ismeretanyagokkal való kibővítésével hatékonyná és piacképessé válik a megyei szakképzés.	A javaslat beépítésre került.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	II. 1.1.1. stratégiai cél: Új K+F+i és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparágánként, termékpályánként	Széles körű, gazdasági célú vállalkozói együttműködések (klaszterek, projektszervezetek) támogatása a Tolna megyei vállalkozások piaci szerepvállalásának megerősítése érdekében ágazatonként, illetve termékpályánként. A helyi gazdaság fejlesztése és a megyei foglalkoztatás növelése érdekében kiemelten fontos, hogy a helyi (Tolna megyei) vállalkozások felkészüljenek a várható Tolna megyei fejlesztések megvalósítására. Ennek érdekében tekintve erősíteni szükséges iparágánként, illetve termékpályánként a vállalkozói, termelői együttműködések. A Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar hozzájárulhat a megyei hiánypótló képzések kialakításához, megszervezéséhez (borászati centrum létrehozása, mérnök-informatikus képzés beindítása).	Kitörési pontnak tekintjük a gazdaságfejlesztés szempontjából a vállalkozó, termelői együttműködések. A Tolna Megyei Szakképzési Centrum hozzájárulhat a megye középfokú szakmai oktatásának megerősítéséhez a képzésben résztvevő vállalkozásokkal kialakítandó képzési innováció és együttműködés rendszerének kialakításával.	A fejezet kiegészítése a szövetszerű módosítási javaslatban megfogalmazottakkal.	Innovációs képzési platformok létrehozása Innovatív szakmai képzési, fejlesztési modell kialakításának támogatása, amely megfelel a keresletvezérelt szakképzési rendszer elvárásainak, valamint az IPAR 4.0 kihívásainak. Innovációs képzési platform kialakítása a szakképzési centrum, a duális képzésben meghatározó vállalat(ok) valamint az ágazatban működő felsőoktatási intézmény együttműködésével. Helyi innovatív módszertanok kidolgozása és terjesztése az intézmények és gazdálkodók részére. Mindezzel megvalósulhat az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának növelése, valamint az innováció és a kreativitás fejlesztése az oktatás minden szintjén, beleértve a non-formális és informális tanulási formákat is.	A javaslat beépítésre került.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	II.1.2.1. stratégiai cél: Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	A piaci igényt nem támasztó képzések helyett indokolt a piacképes, azon belül is elsősorban a hiányszakmák képzéseinek preferálása (például informatikai, műszaki, közösségfejlesztői, stb.).	Jelenleg minden szakma hiányszakma, a fogalom nem értelmezhető az idézett szöveggörnyezetben	Az idézett szöveg pontosítása	A piaci igényt nem támasztó képzések helyett indokolt a piacképes, azon belül is elsősorban a gazdaság által igényelt képzések preferálása (például informatikai, műszaki, közösségfejlesztői, stb.).	A javaslat beépítésre került.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	II.1.2.1. stratégiai cél: Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	Olyan szakmákra történő képzés lenne célszerű, ami a valódi munkaerő-piaci igényekhez igazodik, amivel a megyében tudnának elhelyezkedni a szakemberek. Ebben részt vállalhatnak a megye gazdasági szereplői is, éppen ezért szükséges folytatni a gyakornoki programokat, nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon a jövőben a gyakorlati oktatás. Mindehhez elengedhetetlen a rendszeres kommunikáció és kapcsolattartás a munkaadók és képzőhelyek között, valamint korszerű tanműhelyek létrehozása, térségi ágazati képzőközpontok kialakítása.	A feltételes módban történő megfogalmazás nem valós igényt közvetít.	Az idézett szöveg pontosítása	A szakképző iskolák képzési szerkezetének átalakításával, a keresletvezérelt képzések kialakításával olyan szakmák oktatása kell megvalósuljon, amelyek a munkaerő-piaci igényekhez igazodnak, amelyek megszerzésével a megyében el tudnak helyezkedni a szakemberek. Ez akkor lesz sikeres, ha ebben részt vállalnak a megye gazdasági szereplői is, éppen ezért szükséges folytatni a gyakornoki programokat, nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon a jövőben a duális képzés. Mindehhez elengedhetetlen a rendszeres kommunikáció és kapcsolattartás a munkaadók és képzőhelyek között, valamint a korszerű tanműhelyek létrehozása, az ágazati képzőközpontok kialakítása. Az ágazati képzőközpontok olyan innovációs képzési platformok, amelyek a szakképzési centrum, a duális képzésben meghatározó vállalat(ok) együttműködésén alapul. Feladata a duális képzés mellett helyi innovatív módszertanok kidolgozása és terjesztése az intézmények és gazdálkodók részére. Mindezzel megvalósulhat az oktatás és képzés minőségének és hatékonyságának növelése, valamint az innováció és a kreativitás fejlesztése az oktatás minden szintjén, beleértve a non-formális és informális tanulási formákat is.	A javaslat beépítésre került.

Toina Megyei Szakképzési Centrum	II.1.2.1. stratégiai cél: Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	Felnőttképzési (műszaki szakképzési) központok létrehozása a megyében Elsősorban a Paksi Atomerőmű bővítéséhez kapcsolódó, illetve a megye piaci igényeihez igazodó műszaki képzés indokolt lenne, ami hozzájárulna a megye szakképzésének minőség javításához, ezzel is helyben tartva a továbbtanulókat.	Az előző pontban megfogalmazott javaslatban leírt ágazati képzőközpontok ezt a feladatot is elláthatják. Önállóan csak felnőttképzésre irányuló képzőközpont létrehozását nem tartjuk szükségesnek, kivéve, ha speciálisan a PAKS II. beruházáshoz kapcsolódó speciális ismeretek oktatására jön létre.	Az idézett szövegrész tartalmi átgondolása.	-	Köszönjük az észrevételt! A tartalmi vizsgálatot követően a bekezdésen nem módosítunk.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	II.1.2.1. stratégiai cél: Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	A közoktatás színvonalának javítása és az oktatás modernizálása (digitalizálás, eoktatás)	Fogalmi pontosítás szükséges	Az idézett szövegrész pontosítása	A köznevelés és a szakképzés színvonalának javítása, valamint az oktatás modernizálása (digitalizálás, e-oktatás)	A köznevelés és a közoktatás fogalma nem azonos, azok a megfelelő használatát felülvizsgáltuk, és szükség esetén pontosítottuk.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	II.1.2.1. stratégiai cél: Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	A közoktatás és a szakoktatás digitális modernizációjával javulhatna az oktatási esélyegyenlőség városi és falusi diákok között.	Fogalmi pontosítás szükséges	Az idézett szövegrész pontosítása	A köznevelés és a szakképzés digitális modernizációjával javulhatna az oktatási esélyegyenlőség városi és falusi diákok között.	A köznevelés és a közoktatás fogalma nem azonos, azok a megfelelő használatát felülvizsgáltuk, szükség esetén javítottuk.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	II.1.2.1. stratégiai cél: Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	Szükséges az oktatási rendszert átfogó fejlesztések infrastrukturális megalapozása és támogatása, hiszen egyrésztől az intézmények felzárkóztatásának is fontos kritériuma az infrastrukturális feltételek javítása, másrésztől pedig a minőségi oktatási környezet kialakításához és a formális többlétszolgáltatások nyújtásához is elengedhetetlenek az ilyen irányú fejlesztések a megyében.	A digitális kompetenciák fejlesztéséhez szükséges feltételrendszer kialakítását véleményünk szerint hangsúlyosabban kéne megfogalmazni	Az idézett szöveg kiegészítése	Szükséges az oktatási rendszert átfogó fejlesztések infrastrukturális megalapozása és támogatása, hiszen egyrésztől az intézmények felzárkóztatásának is fontos kritériuma az infrastrukturális feltételek javítása, másrésztől pedig a minőségi oktatási környezet kialakításához és a formális többlétszolgáltatások nyújtásához is elengedhetetlenek az ilyen irányú fejlesztések a megyében. A fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani az iskolák digitális környezetének kialakítására, az okos iskolák feltételeinek történő megfelelésre.	A javaslat beépítésre került.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	II.1.2.1. stratégiai cél: Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	A megye közoktatást végző intézményeiben végzett tartalmi, módszertani fejlesztésekkel, az értékelési rendszerek alkalmazásával és működtetésével támogatni lehet és szükséges a fenti folyamatokat.	Fogalmi pontosítás szükséges. Javasoljuk továbbá a szakképzést érintő lemorzsolódást és korai iskolaelhagyást csökkentő programok nevesítését is.	Az idézett szöveg pontosítása és kiegészítése.	A megye köznevelési intézményeiben és szakképző iskoláiban végzett tartalmi, módszertani fejlesztésekkel, az értékelési rendszerek alkalmazásával és működtetésével támogatni lehet és szükséges a fenti folyamatokat. Kiemelt figyelmet kell fordítani a szakképző iskolák által indított orientációs évfolyamokra, Dobbantó programra valamint a műhelyiskolai képzésekre.	A koncepció időtávja hosszabb a programok idejénél, ezért konkrétan nem nevesítve kerül beépítésre.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	III.1.1. A helyzetértékelés, a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó célok kapcsolatának bemutatása GYENGESÉGEK	Oktatás: A munkanélküliek között magas az alacsony képzettséggel rendelkezők aránya; felsőfokú oktatási intézmények (egyetemek, főiskolák), tudásközpontok részleges hiánya, jó színvonalú szakképző intézmények elégtelen száma.	A szakképző iskolák ilyen minősítése véleményünk szerint nem megengedhető egy stratégiai anyagban. A megállapítás valóságtartalma megkérdőjelezhető, mivel tudomásunk szerint "színvonalra" irányuló mérés nem történt a megyében.	Az idézett szöveg törlése és az oktatási helyzet gyengeségeinek pontosítása	Oktatás A munkanélküliek között magas az alacsony képzettséggel rendelkezők aránya; felsőfokú oktatási intézmények (egyetemek, főiskolák), tudásközpontok részleges hiánya, a szakképzés alacsony társadalmi presztízse, a szakképzésbe lépő tanulók alacsony száma	A javaslat beépítésre került.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	III.1.1. A helyzetértékelés, a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó célok kapcsolatának bemutatása VESZÉLYEK	Oktatás: A képzési rendszer rugalmatlanul követi a gazdasági folyamatokat, nem alakul ki a piacképes oktatási (szakképzési) rendszer.	A veszély csak abban az esetben áll fenn, ha a gazdaság által megjelenítendő kereslet és az erre alapuló képzési kínálat nem találkozik. Ez abban az esetben alakul ki, ha nincsenek meg azok a fórumok, ahol a kereslet és kínálat összhangja megteremthető	Az idézett szöveg pontosítása	Oktatás Nem alakul ki a gazdaság által megjelenítendő kereslet és az erre alapuló képzési kínálat összhangját megteremtő fórum. A képzési rendszer rugalmatlanul követi a gazdasági folyamatokat, nem alakul ki a piacképes oktatási (szakképzési) rendszer.	A javaslat beépítésre került.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	III.1.1. A helyzetértékelés, a jövőkép, a fejlesztési elvek és az átfogó célok kapcsolatának bemutatása A humán erőforrás-fejlesztést érintő kapcsolatok, kapcsolódási pontok bemutatása	A vállalkozások maguk is részt vesznek a képzésben a gyakorlati helyek biztosításával, így a későbbiekben megfelelő képzettségű szakemberek állnak majd rendelkezésükre. Így a szakképzést nyújtó iskola vonzó alternatíva lesz, hiszen az ott szerzett ismeretek birtokában könnyebben lehet majd elhelyezkedni, akár a gyakorlati helyként szolgáló cégnél.	A vállalkozások nem csak gyakorlati hely biztosításával vehetnek részt a képzésben. Duális partnerek.	Az idézett szöveg pontosítása	A vállalkozások maguk is részt vesznek duális partnerként a képzésben, így a későbbiekben megfelelő képzettségű szakemberek állnak majd rendelkezésükre. Így a szakképzést nyújtó iskola vonzó alternatíva lesz, hiszen az ott szerzett ismeretek birtokában könnyebben lehet majd elhelyezkedni, akár a duális képzési helyként szolgáló cégnél.	A javaslat beépítésre került.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	III.2.3. A célrendszer kapcsolata a fontosabb ágazati koncepciókkal, tervekkel A célrendszer kapcsolódása a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiához	Tudás témakörében nálunk a minőségi szakoktatás, a szakképzési rendszer bővítése, modernizálása, valamint a földrajzi hátrányokat leküzdő, esélyegyenlőséget teremtő távoktatás gondolata jelenik meg, mely részben egyezik a Keretstratégia céljával, az életen át tartó tanulással és a munkavégzéshez szükséges tudás, készségek és kompetenciák elsajátításával, valamint a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésével.	Fogalmi pontosítás szükséges. Szakoktatás fogalom nem ismert a hivatalos terminológiában	Az idézett szöveg pontosítása	Tudás témakörében nálunk a minőségi szakképzés, a szakképzési rendszer bővítése, modernizálása, valamint a földrajzi hátrányokat leküzdő, esélyegyenlőséget teremtő távoktatás gondolata jelenik meg, mely részben egyezik a Keretstratégia céljával, az életen át tartó tanulással és a munkavégzéshez szükséges tudás, készségek és kompetenciák elsajátításával, valamint a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentésével.	A javaslat beépítésre került.
Toina Megyei Szakképzési Centrum	V.2.2. Szomszéd megyék szerepe, nemzetközi kapcsolatok A) Dél-dunántúli megyékkel való együttműködés	Együttműködési lehetőségek az oktatás és innováció területén (egyetemek, szakképző központok és vállalkozások együttműködésével) (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)	Szakképző központ helyett a szakképzési centrumok együttműködése valósulhat meg	Az idézett szöveg pontosítása	Együttműködési lehetőségek az oktatás és innováció területén (egyetemek, szakképzési centrumok és vállalkozások együttműködésével) (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)	Az átfogó, szakképző centrumok kifejezést használtuk, mivel konkrét elnevezésük változhat.
Innovációért Felelős Helyettes Államtitkárság	Egész koncepció	-	A Területfejlesztési Koncepcióval kapcsolatban a szakterület egyetért a paksi beruházás jelentős szerepével, valamint támogatja, hogy az önálló innovációs infrastruktúra-fejlesztés helyett a szakértői hálózatok kialakítására esik a hangsúly. Ebben jelentős lehetőséget nyújt az országszerte kiépülő innovációs ökoszisztéma infrastrukturális elemei. A szakértői hálózatnak éppen az lehet egy jelentős feladata, hogy a helyi vállalkozókat segítse a területükhöz illeszkedő központhoz irányítani.	Általános meglátások	-	Köszönjük az észrevételt!

Sárszentlőrinc	II.1.1.3. stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	A kiépített megállóhelyek, pihenők alkalmasak arra, hogy a Sió tágabb vonzáskörzetében található értékeket (ozorai és simontornyai vár, felsőrácegrespusztai Illyés Gyulához és Lázár Ervinhez kötődő irodalmi túrák szervezésére alkalmas pontok, kúriák, a kölesdi és tengelici kastélyok, a sióágárdi tájházak, valamint a pincefalvak) szolgáltatások nyújtásával turisztikai attrakciókká fűzzék.	Sárszentlőrinc a Paksi járás, de túlzás nélkül mondhatom talán Toina megye olyan települése ahol az egy lakosra vonatkoztatotlan a legtöbb híres nevű ember született- élt, vagyrövidebb hosszabb ideig tartozkodott. Meghatározó az irodalom történeti múltja is. Sajnos az elmúlt 80 évben azok az értékek megkoptak. A mi (a jelenben élők) felelőssége, hogy a még fellelhető értékekket leporoljuk, kifényesítsük. Úgy gondolom, hogy egy ilyen léptékű terület fejlesztési koncepcióban mindenképpen nevesíteni kell a microtérseégeket, településeket, mert ha ez nem történik meg, csak növeljük azt az űrt, szakadékot amelyet az eltelt 80 év létrehozott. Nagy szükség van az ilyen elhanyagolt települések felkarolására. A 24. órában vagyunk. A teljesség igénye nélkül Sarzsztentlőrinchez kötődő híres emberek: Itt élt egy évig Baria Mihály költő, író. Itt járt iskolába Petőfi Sándor 1831–33 között. Itt született Zsivora György, (1804–1883) ügyvéd, a Magyar Tudós Társaság tagja Itt született és itt hunyt el Zsivora József színész (1809–1887) (az előbbi öccse). Itt született Balassa János sebészprofesszor (1814-1868). Itt anyakönyveztek Illyés Gyula (1902–1983) születését is, aki a közeli (ma Pálhához tartozó) Felsőrácegrespusztán született. Itt járt iskolába Lázár Ervin. Alsórácegres-pusztá, a falutól mintegy 4 kilométerre északra fekvő település, ahol az író családja élt, azóta teljesen elpusztult, csak az író által megörököített "Nagyszederfa" maradt meg belőle. Itt született Lehr Albert (1844–1924) nyelvész, a Magyar Tudományos Akadémia tagja Itt született Lehr Zsigmond (1841–1871) műfordító, tanár (az előbbi bátyja). Itt hunyt el szarvasi Balassa József (1682–1752) aranybűtös, lelkész, bibliafordító, a	A település nevének megjelenítése	A kiépítettA kiépített megállóhelyek, pihenők alkalmasak arra, hogy a Sió tágabb vonzáskörzetében található értékeket (ozorai és simontornyai vár, felsőrácegrespusztai Illyés Gyulához és a sarzsztentlőrinci Petőfi Sándorhoz és Lázár Ervinhez kötődő irodalmi túrák szervezésére alkalmas pontok, az udi Fördös kúria, a kölesdi és tengelici kastélyok, a sióágárdi tájházak, valamint a pincefalvak) szolgáltatások nyújtásával turisztikai attrakciókká fűzzék. megállóhelyek, pihenők alkalmasak arra, hogy a Sió tágabb vonzáskörzetében található értékeket (ozorai és simontornyai vár, felsőrácegrespusztai Illyés Gyulához és Lázár Ervinhez kötődő irodalmi túrák szervezésére alkalmas pontok, kúriák, a kölesdi és tengelici kastélyok, a sióágárdi tájházak, valamint a pincefalvak) szolgáltatások nyújtásával turisztikai attrakciókká fűzzék.	A javaslat beépítésre került.
Sárszentlőrinc					Kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése A kerékpáros turizmus igényeinek kielégítése érdekében kiemelten fontos az alábbi szakaszokon a kerékpáros közlekedés feltételeinek megteremtése és a már kiépített szakaszok összekapcsolása és további fejlesztése: Harc – Kölesd – Simontornya (Sió- töltésen).	A javaslat beépítésre került.
MVM Paksi Atomerőmű Zrt.	II.1.3.2.	Vidékieis jellegű városok fejlesztése címben lévő szöveghez kiegészítés	Nincs sehol név szerint említve a falusi turizmus hangsúlyos szerepe.	Ennél a résznél érdemes lenne megemlíteni a falusi turizmust, mely a helyi értékekre és a vidéki jellegre épít. Nő az igény a csendesebb, nyugodtabb pihenési és szabadidő eltöltési lehetőségek iránt. Ez a legalkalmasabb módja annak, hogy a turista megismerhesse a tájegység életét és kultúráját.		A koncepció megfogalmaz turisztikai célokat, amelyek közül több is - az adottságoknak köszönhetően - a vidéki térség turisztikai potenciáljának erősítését célozza.
MVM Paksi Atomerőmű Zrt.	II.1.2.1.	Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatásának és munkához jutásának elősegítése című szöveghez kiegészítés	A közmunka programról nem tesz említést. Fontos szereplők a polgármesterek, akik a közfoglalkoztatási programot támogatják.	Érdemes lenne megfontolni, hogy belekerüljön a szövegbe a közfoglalkoztatási program és az együttműködés fontossága is.	Összehangolt cselekvésre van szükség annak érdekében, hogy a szociális gazdasági ágazatba, a szociális szövetkezetek és az alacsonyan képzettek foglalkoztatásának támogatására, a közmunka kínálta lehetőségek kihasználására minél több uniós vagy hazai fejlesztési forrás álljon rendelkezésre.	Kormányzati szándék szerint a közmunka-program leépítése a cél. A szociális vállalkozások a koncepcióban nevesítve lettek.
Váralja Község Önkormányzat Polgármestere	II.1.1.3.		A Koncepció jelenleg nem tartalmazza a Bonyhád és a térségére vonatkozóan a kerékpáros turizmushoz kapcsolódó infrastrukturális fejlesztést	A stratégiai célok között kerüljön szerepeltetésre a Bonyhád és a térségében található településeket összekötő kerékpárút kialakítása Kakasd-Cikó-Bonyhád-Nagymányok-Kismányok-Váralja útvonalon		A térségi jelentőségű kerékpárutak említésre kerültek a Kakasd-Cikó szakasz kivételével.
Váralja Község Önkormányzat Polgármestere	II.1.1.3.		A Koncepció jelenleg nem tartalmazza a Váraljához kapcsolódó turisztikai lehetőségek fejlesztését, mely értékeinél, adottságainál fogva kiemelt figyelmet és fejlesztési lehetőséget tenne szükségessé	A stratégiai célok között kerüljön megfogalmazásra a Váraljai turisztikai lehetőségek fejlesztése ökoturisztikai centrum kialakítása, Váraljai Parkerdő szolgáltatásainak bővítése, erdei iskola megvalósítása		A javaslat beépítésre került.
Váralja Község Önkormányzat Polgármestere	II.1.1.3.		A Koncepció jelenleg nem tartalmazza a stratégiai célok között a Kelet-Mecsek turisztikai szálláshelyeinek bővítését fejlesztését,	A stratégiai célok között kerüljön szerepeltetése a Váraljai turisztikai célú szálláshelyek kialakítása, illetve a meglévő szálláshelyek korszerűsítése, bővítése		Megyei szinten szükséges a szálláshelyek bővítése és minőségi javítása. Konkrét települések nem kerültek nevesítésre.
Toina Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály				A koncepció 3 fő fejlesztési irányvonalat határozott meg: 1. gazdaságfejlesztés- 2. humánerőforrás-fejlesztés - 3. vidékfejlesztés . A környezet védelemének szempontjából, az 1. és 3. pontok esetében a logisztikai csomópontok, ipari-gazdasági fejlesztések, irányvonalak kijelölése során figyelembe kell venni a már meglévő területekre és környezetükre vonatkozó esetleges korlátozó paramétereket. A humánerőforrás-fejlesztés környezet-és természetvédelmi szempontból nem releváns.		Köszönjük az észrevételt!
Toina Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály	II.1.1.2	Táj- és természetvédelem	A II.1.1.2 fejezetrészbén felsorolt stratégiai célok között nevesíti a koncepció a tisztaság-technológia meghonosítását és kőbányászat fejlesztését, illetve az ezekre épülő gazdaságfejlesztést Nagymányok és Váralja térségében a környezeti fenntarthatóság figyelembe vételével. A Nagymányok és Váralja közigazgatási területén lévő külszíni mészkő, illetve külszíni és mélyműveléssel egyaránt hasznosítani tervezett szénbányák kivétel nélkül tájképvédelmi övezetben helyezkednek el (kihirdetve a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozásaáról szóló 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet 3. számú mellékletében). A Máza-dél - Váralja-dél elnevezésű bányatelek (ahol mélyművelésű szénbányászat tervezett) döntően országos jelentőségű védett természeti területen (Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet - kihirdetve a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet védettségének fenntartásáról szóló 58/2007. (X.18.) KvVM rendelettel), az Európai Község Natura 2000 hálózatába tartozó különleges madárvédelmi területen - Mecsek, kódszáma: HUDD10007, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen - Mecsek, kódszáma: HUDD20030 (kihirdetve az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. tendelettel), valamint a Nemzeti Ökológiai Hálózat magterületén és puffterületén (kihirdetve a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. törvény 3/1. számú mellékletében) helyezkedik el. Az Országos Ökológiai Hálózat, valamint a Tájképvédelmi övezet lehatarolásai szerepelnek a Toina Megyei Önkormányzat Kögyülésének Toina megye területrendezési tervéről szóló 8/2020. (X.29.) önkormányzati tendeletének 3/1. és 3/4. számú mellékleteiben is. A bányatelek és környezetük környezeti csomópont védett, fokozottan védett és Natura	A jelenleg ismert fejlesztési terveket alapul véve az érintett területeken a külszíni bányaművelés hatásai csak igen nagymértékű terészetvédelmi korlátozás érvényre juttatása mellett csökkenthetők elfogadható szintre, míg a mélybányászat hatására a területen végbemenő változások nem összeegyeztethetőek az országos védelem alatt álló Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet ill. az Európai Község Natura 2000 hálózatába tartozó területek rendezésével, kijelölésének céljaival, valamint a hatályos hazai és nemzetközi természetvédelmi jogi szabályozással.	Köszönjük az észrevételt!	
Toina Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály	II.1.1.3	Természeti erőforrások	Szintén a stratégiai célok között szerepel (II.1.1.3. pont) a megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása, ezen belül az országos jelentőségű védett természeti területek (Gemenc, Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet, Pacsmagi tavak) esetében látogató- és információs központok kialakítása, a területek bejárhatóságának és megközelíthetőségének javítása. Fenti célok megvalósítása során a természetvédelmi szempontokat - lévén országos jelentőségű védett természeti területekről van szó - prioritásként kell kezelni, minden fejlesztési igényt a természetvédelmi kezelést ellátó Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósággal szoros együttműködésben kell megfogalmazni és megtervezni. Információs és látogató központokara vonatkozó fejlesztési elképzeléseket lehetőség szerint vagy meglévő helysinek területére (pl. Pörböllyi Ökoturisztikai Központ), vagy a védett természeti terület határán kívülre (Gemenc esetében pl. Keselyűs, vagy Bárányfok mentett oldala) javasolt tervezni. Infrastrukturális fejlesztési tervek (pl. kisvasút hálózat rekonstrukciója, fejlesztése) esetében javasolt figyelembe venni, hogy még a helyreállítandó szakaszok tekintetében is megnövekedő terület igénybevételével kell számolni, mivel a jelenlegi műszaki szabványok mellett - különösen árteren - a korábbi műszaki paraméterek fenntartása már sok esetben nem elegendő (lásd. pl. 55. sz. főút Pörbölly-Baja közötti szakaszának korszerűsítése). Ehhez adódhatnak hozzá még az üzemelés természeti környezetre gyakorolt hatásai (növekvő terhelés), vagy éppen annak fenntartási költségei (pl. árvizek utáni helyreállítás).	Pacsmag esetében meg kell még jegyezni, hogy Gemencsel és a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet területével szemben egy viszonylag keskeny (300-1000 m) szélességű természetvédelmi területről beszélünk, amely méreteinél fogva kevésbé alkalmas nagyobb tömegek egyidejű befogadására a védett természeti értékek (elsődlegesen a madárvilág) jelentős zavarása nélkül. Fentiek adaptálhatók a hivatkoott fejezetrszben nem említett, de a megyeszékhely közelsége miatt frekvenciát helyen fekvő Sötétvölgyi-erdő helyi jelentőségű természetvédelmi területeire is, amely egyébként élőhelyi adottságai és védett természeti értékei alapján országos védelemre is érdemes lenne. A természetvédelmi hatóság maradéktalanul egyetért azzal a megállapítással, miszerint turisztikai és fenntarthatósági szempontból különösen fontos a természetes és természetközeli élőhelyek megőrzése, a biológiai és táji sokszínűség fenntartása, valamint a táji örökség megőrzése.	Köszönjük az észrevételt!	

Toina Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Osztály					Koncepcionálisan úgy lehetne megfogalmazni, hogy védett természeti területekne elsődleges cél a természeti környezet megőrzése, helyreállítása és fejlesztése, mind más fejlesztést úgy kell megtervezni, hogy az elsődleges célok ne sérüljenek. Természetesen a védett természeti területek - egyebek mellett - oktatási, nevelési, bemutatási tevékenységek helyéül is szolgálnak, azonban ezeket a tevékenységeket mind az elsődleges szempontoknak alárendelten kell megvalósítani. A stratégiai környezeti vizsgálat tematika-tervezetét elfogadja a környezet- és természetvédelmi hatóság. A felvázolt fejlesztési irányokkal és célterületekkel kapcsolatban a hatóság kéri a fenti észrevételek, javaslatok (táj- és természetvédelmi rész) figyelembe vételét, azoknak a Koncepcióba való bedolgozását, összehangolását. A fentiekben nem kiemelt pontokkal kapcsolatban nem merült fel elvi kifogás, azokat alapvetően támogatja a környezet- és természetvédelmi hatóság.	Köszönjük az észrevételt!
MTA - Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya Regionális Tudományok Bizottsága				A megye egyik sajátossága, lehetősége és problémája, egyben a paksi és a megyei tervezés nehézsége az atomerómű és annak bővítése. A koncepciónak meg kell birkóznia a Paks II. országos jelentőségű nagyberuházás befogadásával és a vidékies térség hagyományos céljainak az összehangolásával. A Paks II.beruházás döntési kompetenciái - nagyon helyesen - nem a megyében vannak, de mivel a Közép-Duna Menti Kiemelt Térség 99 települését érinti közvetlenül, így Tolna megyének is kiemelten kell foglalkoznia vele. Ezt nem sikerült maradéktalanul megoldania a koncepciónak. A megyének meg kell határoznia a viszonyát a kiemelt nagy beruházáshoz, pozitív és negatív hatásaival foglalkoznia kell a koncepcióban. Fel kell készülnie a a Paks II. befogadására és a célok és programok között is. Meg kell találni a módját, hogy az atomerómű ne enklávé legyen Tolnában, hanem integrálódjon a térség gazdaságába.		A javaslat beépítésre került.
MTA - Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya Regionális Tudományok Bizottsága				Megfontolandó, hogy a SWOT tábla és annak elemzése szerkezetileg jó helyen van-e a koncepcióban. A SWOT analízis a vizsgálati fázist köti össze a koncepcionálással (átfogó és stratégiai célok meghatározásával). A Tolna megyei koncepcióban a SWOT analízis koherencia vizsgálat része. A másik probléma, hogy a SWOT tábla - módszertanilag klasszikus - elemzése (analízise) nem történt meg. A meghatározó stratégiai elemeket az erősségek és lehetőségek szinergiájára lehet alapozni, míg a gyengeségek mérséklésére, és a veszélyek elkerülésére is fel kell készülni. A SWOT táblában a Paksi Atomerómű bővítése csak a lehetőségek között szerepel. A megye egyik erőssége a már működő erómű és a veszélyek között is szerepeltetni kel a PAV-ot.		A SWOT analízis az Útmutató szerinti megfelelő helyen van. Az erómű megléte említése került a Koncepcióban.
MTA - Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya Regionális Tudományok Bizottsága				..belső koherencia vizsgálat helyett belső konzisztencia vizsgálat szóhasználat..	A belső koherencia vizsgálat elnevezés helyett megfontolandó a belső konzisztencia vizsgálat használata. Itt a problémák-célok-programok-eszközök közötti összhangot szoktuk vizsgálni.	Útmutatók előírása szerint került megfogalmazásra.
MTA - Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya Regionális Tudományok Bizottsága				A térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása... fejezet nincs beszámozva, de miért ott van?	"A térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása" fejezet nincs beszámozva. De ez miért a belső koherenciavizsgálat része?	Köszönjük az észrevételt! A dokumentum tartalma és fejezetei követik az illetékes minisztérium által kiadott útmutatóban foglalt elvárásokat.
MTA - Gazdaság- és Jogtudományok Osztálya Regionális Tudományok Bizottsága				területfelhasználást egybe kell írni	A "területfelhasználás"-t egybe kell írni (pl. IV. Fejezet címe).	A módosítás megtörtént.
Miniszterelnökség Családokért Felelős Tárca Nélküli Miniszter Családokért Felelős Parlamenti Államtitkár			A magyar családpolitika sarokköve a gyermeket nevelő családok támogatása, a család és a munka egyensúlyának megteremtése. E törekvés jegyében a kormány 2010 óta kiemelt figyelmet fordít a bölcsődei férőhelyek bővítésére, korszerűsítésére, új bölcsődék építésére. A 2019-ben elindult családvédelmi akcióterv keretében megkezdődött a bölcsődefejlesztési program, mellyel az ország különböző településein jelentkező férőhelyigényeknek próbálnak eleget tenni. Cél egy olyan bölcsődei hálózat létrehozása, mely mennyiségileg és minőségileg is kiszolgálja a szülői igényeket. Ennek elérése érdekében tovább folytatódik a bölcsődei ellátás fejlesztése, melyre a következő időszakban is jelentős források állnak majd rendelkezésre.	Kérem, hogy a 2021-27-es programozási időszak területi operatív programjának a megvalósításához kapcsolódó, helyi, integrált területi stratégiai dokumentumok - területfejlesztési koncepció és program, integrált területi program - felülvizsgálata és elkészítése a lehetőségekhez mérten a bölcsődei ellátás fejlesztését elősegítő szempontok érvényre juttatásával, a valós igényekre reagálva történjen.	A javaslat beépítésre került 1.2.2. és 1.2.3 pontokban.	
Bátaszék város Önkormányzat	II.1.1.2.		Nem tartalmazza a koncepció a megyében már működő ipari parkok felsorolást, szolgáltatási köreiket	Szükségesnek látnánk a megyében működő ipari parkok felsorolását, szolgáltatásaik megnevezését, esetleges tematizálását annak érdekében, hogy a megyén belüli egyenletesebb fejlesztés elosztás lehessen elérni		A befektetésöszttönzés az adott ipari park hatásköre, nem koncepció szintű feladat.
Bátaszék város Önkormányzat	II.1.1.3.		A koncepció nem foglalkozik a vallásturizmusban rejlő lehetőségekkel, nem nevesíti azokat az egyházi zárandókhelyeket, látványosságokat amelyek célállomások lehetnek pl. a Bátai Basilica minor, a bátaszéki romkert, Nagyboldogasszony templom. Nem nevesíti a megyén belüli zárandok útvonalakkal kapcsolatos feladatokat esetleges összekapcsolásukat más fejlesztendő területtel pl. kerékpáros turizmust segítő tervezett útvonalak kiépítése	Ezzel kapcsolatos fejezet beemelése a koncepcióba, más fejlesztési célok összekapcsolásának említésével		A Duna és a Sió területi célokhoz kiegészítésre került.
Bátaszék város Önkormányzat	II.1.1.3.		Védett építészeti értékek gazdasági, turisztikai és közösségi célú hasznosításának elősegítése	A védett építészeti értékek sorában szükséges megemlíteni azt, hogy hány darab tájház található a megyében és külön mellékleten szerepeltetni térképi elhelyezkedésüket turisztikai célpontként.		A védett értékek, köztük a tájházak is szerepelnek a Koncepcióban, valamint a Stratégiában is szerepelni fognak. Kiemelt lista nem szükséges.

Bátaszék város Önkormányzat	II.1.1.3.		A kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése fejezet kiegészítésre szorul	Javasoljuk, hogy ez a fejezet egészüljön ki a Bátaszék-Pécsvárad egykori vasúti pályán megépítendő kerékpárút nyomvonallal, mely tanulmánytervrrel is rendelkezik, ezáltal a Baja- Alsónyék kerékpáros szakasz megépülése esetén Szeged- Pécsvárad között kiépített kerékpárút jöhetne létre; javasoljuk továbbá az Alsónyék-Bátaszék-Báta kerékpárút felhagyott vasúti töltésen történő kiépítését is mely egybe esene a Magyar zarándokút útvonalal és az Eurovelo nyomvonallal is ; javasoljuk továbbá a Szekszárd-Várdomb - Bátaszék borúthoz igazodó kerékpárút nyomvonal kijelölését, megvalósítását		A javaslat beépítésre került.
Bátaszék város Önkormányzat	II.1.2.		A koncepció nagyon általános meghatározásokat tartalmaz a szociális ellátórendszer fejlődése kapcsán.	Szükséges lenne az megyei ellátórendszer területi felvázolása ellátástípusonként és ennek, valamint a demográfiai adatoknak a figyelembe vételével területre és szolgáltatásmórára leszűkítve meghatározni, hogy hol lenne célszerű emeltszintű, bentlakásos vagy nappali jellegű ellátáshoz szükséges fejlesztéseket végrehajtani.		A koncepció általánosan fogalmaz meg célokat a témában, azonban a konkrét beavatkozásokat a rövidebb időtávra szóló dokumentumok fogják rögzíteni.
Bátaszék város Önkormányzat	II.1.2.3		Városfejlesztéssel kapcsolatos beavatkozások nem tartalmazzák a települések elkerülő/tehermentesítő útjait.	A települések elkerülő/tehermentesítő útjai fontos szerepet töltenek be az adott település fejlesztése vonatkozásában, hiszen új területeket is feltár, ami újabb létesítmények megvalósítási helyszíne lehet.		A javaslat beépítésre került.
Bátaszék város Önkormányzat	II. 1.1.4., II.1.2.3		Az infrastruktúra részét képező elektromos hálózat fejlesztése nem szerepel a dokumentumban.	Az elektromos hálózat fejlesztése az egyes térségek és települések iparának fejlesztési lehetőségét is befolyásolja, hiszen olyan üzemek letelepedése hiúsulhat meg, mely üzemekben a termékek előállításra magas energia igény párosul.		A javaslat beépítésre került.
Miniszterelnöki Kabinetiroda Dr. Rédey Krisztina közigazgatási államtitkár	általános javaslat			Általánosságban javaslom a turisztikai szempontból kiemelt attrakciók esetében a látogatószámot, esetleg az árbevételt feltüntetni (amennyiben elérhető 2019. évi adat).		A koncepció, mint hosszútávú stratégiai dokumentum, a térség adottságait figyelembe véve fogalmaz meg hosszútávú célokat. Az egyes attrakciók látogatószámát projektszinten fogjuk vizsgálni.
Miniszterelnöki Kabinetiroda Dr. Rédey Krisztina közigazgatási államtitkár	általános javaslat			Általánosságban szükséges jelezni, hogy a területfejlesztési koncepció a céljai megvalósításának egyik forrásként jelenti meg az uniós forrásokat, köztük a Digitális Megújulás Operatív Programot (DIMOP) is. A koncepció rögzíti ugyan, hogy "A megyei koncepciónak nem feladata, hogy konkrét fejlesztések, projektek, szereplők vagy időzítés mellett elkötelezze a megyét (...)", ugyanakkor indokoltnak látom előre jelezni, hogy a DIMOP a jelenlegi tervek alapján jellemzően szakágazati digitalizációs fejlesztések megvalósítását tervezi, kifejezetten területfejlesztési programok megvalósítására más operatív programból kerülhet sor.		Köszönjük az észrevételt! Az ágazati beavatkozásokat valóban az ágazati operatív programok fogják kezelni, azonban a térségünkben problémaként felmerülő jelenségekkel kapcsolatosan megfogalmazott célt relevánsnak tekintjük.
Miniszterelnöki Kabinetiroda Dr. Rédey Krisztina közigazgatási államtitkár	15. oldal II.1.1.3.	II. 1.1.3. stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése,Védett építészeti értékek ..valamint szobrok, szoborcsoportok (pl.: Kossuth-szoborcsoport)."		Megítélésem szerint a javasolt célcsoportok alacsonyabb költségi hajlandósággal rendelkeznek. Ha ezeknek a célcsoportoknak az elérése a cél, úgy lehetséges, hogy az örökségvédelmi célú felújításoknál alacsonyabb költségigényű szálláshely-fejlesztést is érdemes mérlegelni. A kúriák és kiskastélyok szálláshelyekké alakítása magasabb költségi hajlandósággal bíró célcsoportok megszólítására is alkalmasak lehetnek (pl. vadászturizmus). Az ozorai várkastély és a simontornyai vár nevesítésével és fejlesztési tervével egyetértek.		Köszönjük az észrevételt! A javaslat beépítésre került.
Miniszterelnöki Kabinetiroda Dr. Rédey Krisztina közigazgatási államtitkár	15. oldal II.1.1.3.	II. 1.1.3. stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése,Helyi turizmus versenyképessége, valamint ezáltal növeli a helyi foglalkoztatottságot is."		A felsorolt példák alapvetően nem, vagy nem elsősorban helyi (pl. szálláshely és wellness szolgáltatás fejlesztése, interaktív túraútvonalak fejlesztése) jelentőségű fejlesztések, erre figyelemmel az idézett bekezdés átfogalmazását javaslom.		Értelmezésünk szerint a felsorolt példák is a helyi gazdaság fejlesztését támogatják. A helyi lakosokra alapozva kívánjuk a szolgáltatásokat bővíteni.
Miniszterelnöki Kabinetiroda Dr. Rédey Krisztina közigazgatási államtitkár	17. oldal II.1.1.3.	II.1.1.3. stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek..... Termál- és gyógyturizmus megyei központjainak további fejlesztése, új központok létesítése Két jelentősebb létesítmény működik...		A dombóvári Gunaras Gyógyfürdő nevesítésével egyetértek. Bár a tamási fürdő akadálymentesítettsége kétségkívül példaértékű, javasolható a megállapításban szereplő minősítés ("nemzetközileg egyedülálló") további megalapozása.		A megfogalmazás módosításra került.
Miniszterelnöki Kabinetiroda Dr. Rédey Krisztina közigazgatási államtitkár	82. oldal V.1. A prioritások azonosítása	V.1. A prioritások azonosítása 2. prioritás: Gazdaság Turisztikai fejlesztések támogatott célterületek övezete - 10.sz. melléklet		A vonatkozó dokumentumrészben négy prioritást határoztak meg. Álláspontom szerint a prioritások rendszere csak részben követi az átfogó és stratégiai célok rendszerét. Az "1.1.3. stratégiai cél: A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása" turisztikai vonatkozásai nem jelennek meg a prioritások között. Felvethető, hogy a turisztikai fejlesztések prioritás jelenjen meg a "turisztikai fejlesztések támogatott célterületének övezete" területi fókuszú meghatározása mellett, mivel az 1.1.3 stratégiai cél kijelölésekor szinte kizárólag turisztikai elképzelések és beavatkozások lettek meghatározva.		Köszönjük az észrevételt, a javaslat átvezetésre került.
Miniszterelnöki Kabinetiroda Dr. Rédey Krisztina közigazgatási államtitkár	87. oldal V.2.2. Szomszéd megyék szerepe, nemzetközi kapcsolatok	V.2.2. Szomszéd megyék szerepe, nemzetközi kapcsolatok 2. Gazdaság-és társadalomfejlesztés: Komplex balatoni vízgyűjtő-rehabilitációs program, melynek részeként megvalósul a Sió-csatorna turisztikai célú fejlesztése; a programmal egyidejűleg komplex balatoni turisztikai fejlesztés (érintett megyék: Somogy, Tolna, Baranya)"		Megítélésem szerint itt elsősorban környezetfejlesztés, mintsem gazdaság- és társadalomfejlesztés a cél, figyelemmel arra, hogy a beavatkozás fő célja a vízgyűjtő-rehabilitáció. Ez alapján felvethető a tárgykörnek a környezetfejlesztéshez történő átsorolása.		A Sió Tolna megye feletti szakaszai elsősorban a vízfolyás jobb turisztikai kihasználását segítik az alsóbb szakaszokon, így számunkra nem környezetfejlesztési célú beavatkozásként jelenik meg.
Miniszterelnöki Kabinetiroda Dr. Rédey Krisztina közigazgatási államtitkár	90. oldal			A 90. oldalon található táblázatban a DIMOP-ra vonatkozó sort javítani szükséges az alábbiak szerint: - a DIMOP elnevezést DIMOP Pluszra kérem módosítani, - a Szakmai tartalom meghatározásáért első helyen felelős tárca oszlopban az Innovációs és Technológiai Minisztérium helyett a Miniszterelnöki Kabinetirodát szükséges feltüntetni.		A javaslat beépítésre került.

Kifogást nem emeltek, észrevételt nem		
szervezetek	települési önkormányzatok	megyék
Miniszterelnökség Építészeti, Építésügyi és Örökségvédelmi Helyettes Államtitkár	Tengelic	Hajdú-Bihar
Magyar Kormányzatok Országos Szövetsége	Kölesd (Harc, Kistormás, Medina)	Nógrád
Tolna Megyei Kormányhivatal	Nagymányok	Veszprém
Országos Atomenergetikai Hivatal	Csikóstóttós	
Igazságügyi Minisztérium	Gyöngy	

Készült a
Tolna Megyei Önkormányzat
megbízásából

Tolna Megye

Területfejlesztési Konceptió

– KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS –

2021. május 31.

Készítették

MSB Fejlesztési Tanácsadó Zrt.

és

Zöld Mag Kft.

TARTALOMJEGYZÉK

Tartalomjegyzék3

- 1 A környezeti értékelés folyamatának ismertetése5
 - 1.1 A környezeti értékelés előzményei és tematikája5
 - 1.2 A környezeti értékelés kidolgozásának folyamata, kapcsolódása a tervezési folyamathoz8
 - 1.3 A környezeti értékelés során tett javaslatok hatása a Konceptió alakulására9
 - 1.4 A környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság bevonása9
 - 1.5 A környezeti értékeléshez felhasznált információk leírása és jellemzése10
- 2 A Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió ismertetése11
 - 2.1 A Konceptió céljának, tartalmának ismertetése11
 - 2.2 A Konceptió összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal18
 - 2.3 A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása20
- 3 A Konceptió megvalósításának környezeti hatásai, következményeinek feltárása21
 - 3.1 A Konceptió céljainak összevetése a releváns nemzetközi, közösségi, országos vagy helyi szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi célokkal21
 - 3.2 A környezeti célok és szempontok megjelenése, illetve figyelembe vétele a Konceptióban29
 - 3.3 A Konceptió céljainak egymás közti konzisztenciája31
 - 3.4 A jelenlegi környezeti helyzet releváns a Konceptióval összefüggésben lévő elemeinek ismertetése32
 - 3.5 A Konceptió megvalósulásával közvetlenül és közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása52
 - 3.6 A Konceptió megvalósulása esetén várhatóan a környezetet érő hatások, környezeti következményeinek előrejelzése53
 - 3.7 A környezeti következmények alapján a Konceptió és a változások értékelése56
- 4 A Konceptió megvalósítása következtében várhatóan fellépő környezetre káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó, a tervben, illetve programban szereplő intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése, javaslatok egyéb szükséges intézkedésekre58
 - 4.1 Káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó

intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése⁵⁸

5 Javaslat szükséges környezeti szempontú intézkedésekre javaslat olyan környezeti, társadalmi és gazdasági szempontú előírásokra, feltételekre, intézkedésekre, amelyeket a terv által befolyásolt más terveknél figyelembe kell venni⁶²

6 Összefoglaló⁶⁴

1 A KÖRNYEZETI ÉRTÉKELÉS FOLYAMATÁNAK ISMERTETÉSE

1.1 A környezeti értékelés előzményei és tematikája

A Tolna Megyei Önkormányzat a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján megyei területfejlesztési koncepciót és programot készít.

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény hatálya alá tartozó területi tervek készítése során a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény, illetve az egyes tervek, valamint programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Kormányrendelet) szerint a koncepciók kidolgozásakor minden esetben el kell készíteni a Kormányrendelet követelményei szerinti környezeti hatásvizsgálatokat, és e környezeti értékelés megállapításait figyelembe kell venni a koncepciók, tervek, programok kidolgozásánál. Az értékelés egyben a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján meghatározott társadalmi-gazdasági és környezeti hatásvizsgálat környezeti részének minősül.

A 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 9. pontja mondja ki a következőket:

9. § (1) A területi tervek javaslattevő fázisának megalapozó munkarésze a 9. mellékletben meghatározott területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat is.

(2) Az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló kormányrendelet alapján **elkészített** környezeti értékelés a 9. mellékletben foglaltak szerint készítendő területi (környezeti, társadalmi és gazdasági) hatásvizsgálat környezeti szempontú elemzésének **minősül**.

A 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet alapján egyértelmű, hogy a területfejlesztési koncepciók esetében le kell folytatni egy koherens környezeti értékelést, aminek a rendeletben leírt processzusa van (pl. tájékoztatni kell a jogszabályban felsorolt szerveket, együtt kell működni velük a tartalmi kérdésekben), majd ezt az értékelést a nyilvánosságtól érkezett vélemények alapján véglegesíteni kell. Ez az értékelés aztán része lesz a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján elkészítendő komplex hatásvizsgálatnak.

Jelen dokumentum a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptióhoz készült a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet alapján. A Konceptió közgyűlési elfogadását követően területfejlesztési program készül, amelynek környezeti vizsgálata nem képezi jelen dokumentum tárgyát. A területfejlesztési programhoz készítendő környezeti értékelést egy következő munkafolyamat során kell elkészíteni.

A 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet általános követelményeinek figyelembevételével a tervezési feladat sajátosságait szem előtt tartva a vizsgálat általános szempontjai a következők:

- A környezeti alapállapot és a jellemző környezetterhelések vizsgálata a hatályos előírások, követelmények tükrében.
- A vizsgálatok során megállapíthatók a területfejlesztési koncepció eszközeivel való elvárt intézkedések irányai és egyéb környezetvédelmet érintő javaslatok.
- A környezeti értékelés államigazgatási eljárásban történő egyeztetést és a lakosság, valamint civil szervezetek tájékoztatását, bevonását követően kerül a Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlése elé. A környezeti értékelés során az államigazgatási szervek, az érintett lakosság, és a szervezetek módosíthatják, javíthatják a terv minőségét, melyet a szakági tervezők integrálnak az egyes dokumentumokba.
- Az egyeztetési folyamatban esetleg bekövetkező véleményeltéréseket egyeztető tárgyalás keretében – kompromisszumra törekedve – kell tisztázni. A tervet készítő Tolna Megyei Önkormányzat, illetve a tervezők az eltérő vélemények fenntartása esetén indokolni kötelesek döntésüket.
- A környezeti értékelés készítésénél a Tolna Megyei Önkormányzat meglévő és környezetvédelmet érintő, területfejlesztési koncepció kialakítására hatással bíró tervei, statisztikai adatok, helyszíni ellenőrző vizsgálatok tapasztalatai, az államigazgatási szervek és közüzemi szervek előzetes véleményei vehetők figyelembe.
- A területfejlesztési koncepció kidolgozása során még nem állnak rendelkezésre konkrét programok, így a környezethasználatok megítélése nagyban függ a továbbtervezés során kialakított programoktól, ezért a területfejlesztési program készítése során lesz lehetőség konkretizálni a várható tényleges hatásokat.

A területfejlesztési koncepció kialakításakor a környezetvédelem területén elsődleges cél, hogy a hazai jogszabályoknak és az EU elvárásoknak is megfelelő dokumentum készüljön.

A környezeti vizsgálat, környezeti értékelés módszertana, tematikája

A településfejlesztési koncepció javaslattevő fázisának készítői a jogszabályi követelményeknek, a megfelelő megrendelői akarattal egyezően készítik el a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet szerinti társadalmi, gazdasági és környezeti hatástanulmányt.

A hatástanulmány dokumentálásakor, szerkesztésekor teljeskörűen figyelembe vehető a környezeti értékelés, de annak önálló része lesz, ugyanis a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet 8. § (1) A környezeti értékelés a terv-, illetve programdokumentáció önálló része, illetve munkarésze.

A környezeti értékelés általános tartalmi követelményeit a 2/2005. (I. 11.) Kormányrendelet 4. sz. melléklete tartalmazza. A tematika egyeztetése nyomán a jelen dokumentum tematikája megfelel a Korm. rendelet 4. mellékletében szereplő részletes tartalmi követelményeknek. A TMKH Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi Osztálynak (TMKH KTFO) a Stratégiai Környezeti Vizsgálat kidolgozása alatt a tematika megküldésre került és azt a véleményezte a TMKH KTFO. Jelen dokumentumban figyelembe vettük az összes véleményező hatóság és/vagy szervezet megküldött szakmai észrevételeit.

A kidolgozás egyéb szempontjai:

A környezeti értékelés kidolgozásakor feltétlen figyelembe kell venni a koncepció érvényességének időkorlátait is.

A területi tervek időtávlatai az alábbiak:

- a) rövidtáv: 2 év
- b) középtáv: 7 év
- c) hosszútáv: 14 év
- d) nagytáv: 20-25 év

Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a természeti folyamatok és hatások időtávlata többnyire nem egyezik a tervezési időtávokkal. A zajjal, a levegővédelemmel és a hulladékgazdálkodással kapcsolatos néhány speciális mozzanat kivételével valamennyi terhelésnek, beavatkozásnak egyszerre lehetnek az itt felsorolt időtávon belüli, de elsősorban azt meghaladó, akár – gondoljunk csak a pl. a freongázok kibocsátására, vagy a nukleáris hulladékokra – akár évszázadokon, évezredekken túli folyamatos hatásai. E téren tehát szükség volna az időtávok és léptékek összevetésére.

A területfejlesztési koncepció fogalmazza meg az ország és a térségek

- a) hosszútávra szóló horizontális céljait és átfogó célját.
- b) nagytávra és nagytávon túlra vonatkozó jövőképét.

A területfejlesztési program a középtávú elképzeléseket foglalja össze, amelyben az alábbi elemek jelennek meg:

- a) stratégiai programrész, ezen belül
 - aa) a stratégiai és területi célok (a jövőkép és az átfogó cél alapján)
 - ab) a horizontális célok
 - ac) prioritások (a stratégiai célok alapján)
- b) operatív programrész, mely a stratégiai programrészben tárgyalt és ismertetett szempontok alapján adja meg a program konkrét intézkedéseit.

A fennálló környezeti konfliktusok, problémák várható alakulását és a koncepció realizálásával járó környezeti hatásokat egyaránt figyelembe kell venni.

A jelenlegi hatályos, az Európai Unió joganyagával harmonizált jogszabályok a környezetvédelem területén hatéves tervezési ciklusokat rögzítenek, kétéves felülvizsgálati gyakoriságot elvárva. Így a hat évet meghaladó hatályú területfejlesztési koncepció esetén célszerű a Közgyűlésnek időszakosan megvizsgálnia, felülvizsgálnia – az egyéb környezetvédelmi tervei terület-felhasználási fejlesztési igényeinek realizálhatósága érdekében – a módosítás szükségességét.

A tematika 2/2005. (I. 11.) Korm. rendeletben meghatározott érintett szervek részére megküldésre került, biztosítva számukra a jogszabályban előírt 30 napos véleményezési határidőt.

1.2 A környezeti értékelés kidolgozásának folyamata, kapcsolódása a tervezési folyamathoz

A Koncepció tehát a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet és a Pénzügyminisztérium iránymutatásai alapján készül. A Koncepcióval párhuzamosan a Korm. rendelet alapján területi hatásvizsgálat készül, amelynek környezeti részénél a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet az irányadó. A Koncepció és a környezeti értékelés is társadalmasításra kerül: mindkét dokumentumot véleményezésre elküldik a jogszabályokban meghatározott szervezetek számára. A széleskörű nyilvánosság biztosítása érdekében az elkészült anyagok sajtónyilvánosságot kapnak. A koncepciókészítést programkészítés követi, amelynek szintén készül területi hatásvizsgálata környezeti értékeléssel együtt, ez a későbbiek során szintén azonos társadalmasítási folyamaton esik át.

A Stratégiai Környezeti Vizsgálat (SKV) jogi alapját a 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról jelenti. A jogszabály 1. melléklete szerint az 1996. évi XXI. tv. 23. § (1) bekezdés alapján készülő területi tervek, így a megyei területfejlesztési programokra is környezeti vizsgálatot kell készíteni. A környezetvédelmi törvény szerinti vizsgálati elemzésnek különösen a következőkre kell kiterjednie (KVT 44. § (1)):

- a) a tervezett előírások, intézkedések mennyiben befolyásolják, illetőleg javíthatják a környezet állapotát;
- b) a tervezett intézkedések elmaradása esetén milyen kár érheti a környezetet, illetőleg a lakosságot;

Az SKV eljárás megindítása egybeesett a vizsgált területfejlesztési program egyeztetésre szánt változatának elkészültével, biztosítva ezáltal, hogy a környezeti vizsgálatban megfogalmazott javaslatok beépülhessenek a vizsgálat alá vont készülő dokumentumba, megteremtve ezzel a megyei területfejlesztési program és a környezeti vizsgálat közötti oda-

visszacsatolást.

1.3 A környezeti értékelés során tett javaslatok hatása a Konceptió alakulására

A fenti bekezdésben ismertetetteknek megfelelően a környezeti értékelés során tett javaslatok a környezeti értékelés egyeztetésre került munkaanyagának elkészülte és az egyeztetési folyamat lezárulta, illetve a területfejlesztési program elfogadása közötti időszakban, tehát 2021 márciusa folyamán érvényesíthetők a területfejlesztési konceptió anyagában.

A tervezett tematika megküldésre, véleményeztetésre került a jogszabályban előírt szakhatóságok, érintettek számára. A környezeti értékelés egyeztetési eljárása egybeesik a megyei területfejlesztési program társadalmasításával. A környezeti értékelésben megfogalmazott javaslatok beépítésére tehát lesz mód a program egyeztetésével egyidőben, a program véglegesítését megelőzően.

1.4 A környezet védelméért felelős szervek és az érintett nyilvánosság bevonása

A vonatkozó 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet melléklete szerinti körben megküldésre került a környezeti értékelés tervezett tematikája, ezzel az érdekelt szervek bevonása az előírásoknak megfelelően megtörtént. A tematika kapcsán véleményezésre felkért államigazgatási szervektől egyetlen vélemény vagy észrevétel sem érkezett a határidő lejártáig. Így az előzetesen javasolt tematika mentén elkészült környezeti értékelés kerül egyeztetésre a vonatkozó jogszabályban előírt körben és módon.

Információhoz való hozzáférés:

A nyilvánosság érintett részének meghatározása

A megyei területfejlesztési program készítéséhez kapcsolódó környezeti vizsgálat Tolna megye területére terjed ki. Az érintett nyilvánosság a megyei környezet- és természetvédő szakmai, érdekképviselői és társadalmi szervezetek, a környezeti és vidékfejlesztési ügyekkel foglalkozó más szervezetek és intézmények továbbá a megye lakossága.

Honlap

A környezeti értékelés egyeztetési dokumentációja, a megyei területfejlesztési program társadalmasítási dokumentációja és az eljárással összefüggő összes nyilvános dokumentum közzétételre került a Tolna Megyei Önkormányzat hivatalos honlapján (www.tolnamegye.hu).

Aktív tájékoztatás

A környezeti értékelés nyilvánosságra hozataláról a megyei önkormányzat honlapján közlemény jelent meg.

A beérkező társadalmi vélemények figyelembevétele

A határidőre beérkezett véleményeket feldolgoztuk és a vizsgálatban résztvevő szakértők azokat figyelembe vették a dokumentációk véglegesítésekor. Az érintett nyilvánosság bevonása érdekében az elkészült tematika és az egyeztetési anyag véleményezésre felkerült a megye honlapjára, és közvetlenül is kiküldésre került a - jogszabály szerint - "környezet védelemért felelős szervek"-nek.

1.5 A környezeti értékeléshez felhasznált információk leírása és jellemzése

A környezeti vizsgálat a Tolna Megyei Önkormányzati Hivatal Területfejlesztési Osztály által rendelkezésre bocsájtott dokumentáció, háttér tanulmányok, vizsgálatok, munkaközi anyagok, digitális térinformatikai adatbázis és a nyilvános tanulmányok, jelentések, fejlesztési stratégiák alapján készült. A környezeti vizsgálatban felhasználtuk továbbá a területfejlesztési koncepcióhoz készült részletes helyzetfeltáró vizsgálatok dokumentációját is.

Felhasznált tanulmányok, programok, stratégiák:

- Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója 2021-2027
- EU 2021-2027 kohéziós Politika
- Nemzeti Fejlesztés 2030
- Program a Versenyképesebb Magyarországért (2019-)
- Nemzeti Reformprogram (2020)
- A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019-2030
- Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030
- Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS)
- Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)
- Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030
- Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia (2014-2050)
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012-2024)

A környezeti vizsgálat természeténél, korlátainál fogva nem végez újabb adatgyűjtést. A rendelkezésre álló idő és erőforrások arra terjednek ki, hogy a meglévő anyagokat elemezzük. Az SKV keretében tehát a meglévő adatok vizsgálata, a különböző elfogadott fejlesztési koncepciók, stratégiák szempontrendszerének és a területfejlesztési program fenntarthatóságának és környezeti megfelelőségének vizsgálata történik, történt meg.

2 A TOLNA MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ISMERTETÉSE

2.1 A Konceptió céljának, tartalmának ismertetése

A Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió és területi hatásvizsgálata 2021. év elején készül el, és 2030-ig fogalmazza meg a megye fejlődésének legfontosabb alappilléreit, céljait, eszközeit.

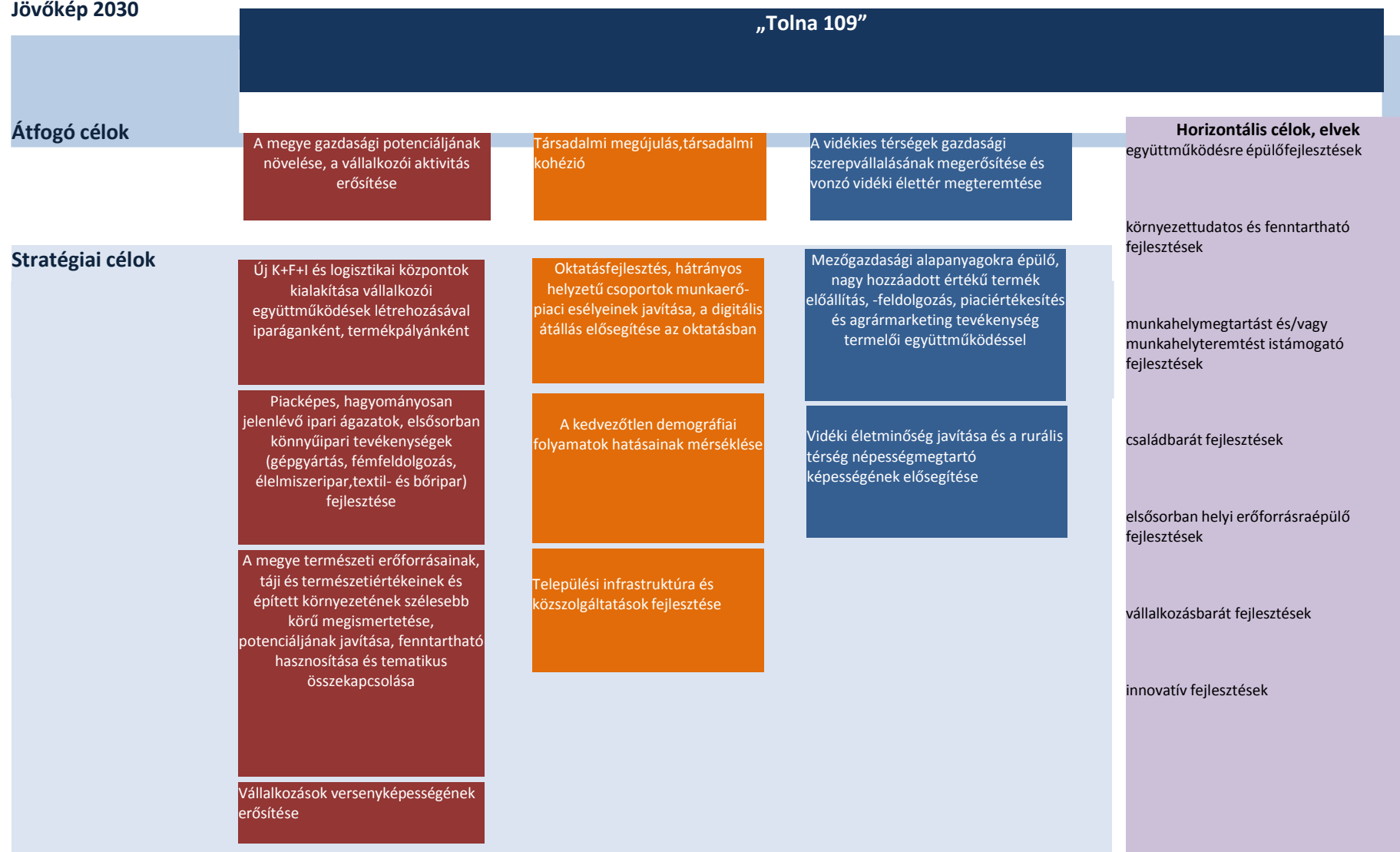
A 2021-27-es finanszírozási időszakra a véleményekkel, javaslatokkal együtt elkészült a fejlesztési dokumentum célrendszere. A konceptió elsődleges célja, hogy már készítése során aktivitásra, összefogásra, együtt gondolkodásra biztassa a megyei szereplőket, az érintetteket. Ösztönözze őket arra, hogy ismereteiket, tudásukat, szakértelmüket, gyakorlati tapasztalataikat felhasználva önállóan, egyénileg és másokkal együttműködve is segítsék elő a megye fejlesztését, fejlődését. Az azonos területen (ágazonként, termékpályánként) tevékenykedő vállalkozások, termelők számára segítse elő a gazdasági együttműködést, a közös fejlesztéseket, beruházásokat.

A megye egyik legjelentősebb kitörési pontja a gazdaságfejlesztésben és a vidékfejlesztésben rejlő Tolna megyei lehetőségek kiaknázása. A Paks II. beruházás jelentős hatást fog gyakorolni Tolna megye gazdasági és társadalmi szerkezetére, és ezzel együtt jelentős térségfejlesztési kihatása is lesz, amely szorosan összefügg és kapcsolódik Tolna megye, a Kiemelt Térség és általa a két szomszédos megye (Bács-Kiskun és Fejér) területi és ágazati forrásokból megvalósuló fejlesztéseivel.

A konceptió azzal a céllal készült, hogy kijelölje Tolna megye lehetséges kitörési pontjait, meghatározza azokat a főbb fejlesztési irányokat, amelyre a megye a 2030-ig terjedő időszakban különös hangsúlyt kíván fektetni. A megyei (területi) programozáshoz rendelt források felhasználásának alapját képezi majd e dokumentum, hiszen a tervezett megyei fejlesztéseknek a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptióhoz illeszkedniük kell.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió a Tolna megyei fejlesztések rendszerét kialakító dokumentum, melynek fő célja azt megalapozni, hogy a jövőben - a 2021-2027-es fejlesztési ciklus során és azt követően - minél több, és a megye számára minél több haszonnal járó forrás érkezzon Tolna megyébe. Ennek szellemében célul tűzhető ki, hogy a következő hét évben a különböző fejlesztési programokból a megyébe érkező forrás legalább annyi, vagy több legyen, mint amennyi az előző hét évben a megyében rendelkezésre állt.

Az alábbi ábra a Konceptió célkitűzéseit foglalja össze.

1. ábra: A Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió célrendszere (2030-ig)

2.1.1 A Koncepció célrendszere

A Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció átfogó céljait elsősorban a koncepció helyzetértékelése során megfogalmazott fejlesztési irányok határozták meg, valamint azok a megyei sajátosságok (erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek) amelyek közvetlen beavatkozásokat igényelnek.

Az alábbi három fő terület fejlesztése kiemelten fontos:

- gazdaságfejlesztés
- humánerőforrás-fejlesztés
- vidékfejlesztés

Az átfogó és stratégiai célok részletes bemutatását a Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció dokumentuma tartalmazza, jelen dokumentumban a célok csak felsorolásra kerülnek.

2.1.1.1 Átfogó célok

- **1.1. átfogó cél:** A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozóiaktivitás erősítése
- **1.2. átfogó cél:** Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió
- **1.3. átfogó cél:** A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése

2.1.1.2 Stratégiai célok

- **1.1.1. stratégiai cél:** Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként
 - Széles körű, gazdasági célú vállalkozói együttműködések (klaszterek, projektszervezetek) támogatása a Tolna megyei vállalkozások piaci szerepvállalásának megerősítése érdekében ágazatonként, illetve termékpályánként
 - Szekszárdi szőlészeti és borászati kutatás-fejlesztési együttműködések a Pécsi Tudományegyetem szakmai koordinációja mellett
 - Dombóvár és Tamási térségében mezőgazdasági célú kutatás-fejlesztési együttműködések a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári és Keszthelyi Campusának szakmai koordinációja mellett
 - Energetikai kutatás-fejlesztési együttműködések Paks és Tamási térségében
 - A helyi mezőgazdasági alapanyag-termelési igényekhez igazított helyi logisztikaikapacitások kiépítése térségenként
 - A helyi alapanyag-termelési igényekhez igazított térségi logisztikai bázisok kialakítása a megyét érintő jelentősebb vasúti, közúti, vízi közlekedési csomópontokban

- **1.1.2. stratégiai cél:** Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése
 - *Tejipari és húsipari alapanyagokra épülő termékfejlesztés, élelmiszeripari ésmezőgazdasági gépgyártás szekszárdi központtal*
 - *A megyei (elsősorban Bátaszék, Bonyhád, Szekszárd, Tolna és térsége) bőr- és textilipari, könnyűipari kapacitások növelése az ágazaton belüli piaci részesedés növelésével*
 - *A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítése*
 - *A nagy hagyományokkal rendelkező Tolna megyei építőipar fellendítése*
 - *A már működő ipari parkok és ipari övezetek fejlesztése, különös tekintettel az ágazati igényeket kiszolgáló infrastruktúrafejlesztésre, a városok és vonzáskörzetük igényeire épülő inkubáció- és szolgáltatásbővítés az ipari parkokban*
 - *Egészségügyi és egészségipari fejlesztések*
 - *Regionális szintű gazdasági és piaci együttműködések elősegítése klaszterek által*
 - *A megyei gépgyártási kapacitások erősítése elsősorban az autóiipari, szerszámgép gyártás területén és elektronikai iparban*
 - *A tisztaszén-technológia meghonosítása és kőbányászat fejlesztése, és az ezekre épülő gazdaságfejlesztés Nagymányok térségében a környezeti fenntarthatóság figyelembevételével*
- **1.1.3. stratégiai cél:** A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása
 - *Védett építészeti értékek gazdasági, turisztikai és közösségi célú hasznosításának elősegítése*
 - *Helyi turizmus versenyképessége*
 - *Országos jelentőségű védett természeti területek*
 - *Sió turisztikai hasznosítása*
 - *Duna menti rekreációs térség kialakítása*
 - *Termál- és gyógyturizmus megyei központjainak további fejlesztése, új központok létesítése*
 - *A Szekszárdi és Tolnai Borvidék, valamint a pincefalvak borturisztikai és gasztronómiai kínálatának növelése*

- *Kerékpáros turizmus feltételeinek fejlesztése*
- *Környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések*
- **1.1.4. stratégiai cél:** Vállalkozások versenyképességének erősítése
 - *Vállalkozások foglalkoztatási képességének erősítése*
 - *Termék-, technológiai és szervezeti újítások ösztönzése és támogató környezet megteremtése*
 - *Kis- és középvállalkozások szolgáltatásfejlesztése*
 - *Üzleti, vállalkozói készségek fejlesztése*
 - *IKT- technológiák használatának ösztönzése az üzleti életben*
 - *Vállalkozások karbonsemleges energia-felhasználását és energiahatékonyság- növelését célzó fejlesztéseinek támogatása*
 - *Vállalkozások tőkéhez jutási lehetőségeinek szélesítése*
- **1.2.1. stratégiai cél:** Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő- piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban
 - *A gazdasági igényekhez igazított, gyakorlatorientált szakképzési rendszer kialakítása, a szakképzési lehetőségek bővítése és a fiatalok képességeinek kibontakoztatása, idegen nyelvi kompetenciáinak fejlesztése*
 - *Felnőttképzési (műszaki szakképzési) központok létrehozása a megyében*
 - *A közoktatás színvonalának javítása és az oktatás modernizálása (digitalizálás, e- oktatás)*
 - *A minőségi oktatáshoz való hozzáférés biztosítása és a korai iskolaelhagyás csökkentése*
 - *Szociális ellátórendszer fejlesztése*
 - *Civil szféra megerősítése a megyében*
 - *Helyi identitás és kulturális élet fejlesztése a meglévő közösségi terek és programok fejlesztésével, újak létrehozásával, közösségfejlesztő szakemberképzés támogatásával*
 - *Hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózásának és munkához jutásának elősegítése*
 - *Hátrányos helyzetű csoportok befogadásának elősegítése*
- **1.2.2. stratégiai cél:** A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése
 - *Családbarát foglalkoztatáspolitikai, az atipikus foglalkoztatás lehetőségeinek kiterjesztése*
 - *Életminőség javítása és vonzó élettér kialakítása a településeken gazdasági funkcióbővítéssel*
 - *A lakosság egészségtudatosságának növelése*
 - *Önkormányzati bérlakásprogram*
 - *Munkásszállások kialakítása*

- *Fiatal vállalkozók támogatása, vállalkozásösztönzés*
- *Kulturális, sport és szabadidős-rekreációs lehetőségek bővítése városokban és falvakban egyaránt*
- **1.2.3. stratégiai cél:** Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése
 - *Térségi és helyi közszolgáltatás- és közigazgatás-fejlesztés, a közsféra infrastruktúra-fejlesztése*
 - *Városfejlesztéssel kapcsolatos beavatkozások*
 - *Apró- és kistelepülési térségek elérhetőségének javítása*
 - *Szociális városrehabilitációs fejlesztések*
- **1.3.1. stratégiai cél:** Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék-előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel
 - *TÉSZ-ek, BÉSZ-ek, termelői csoportok létrehozása termékpályánként*
 - *Funkcionális térségenként a helyi feldolgozó- és élelmiszeripari kapacitások kiépítése termelői összefogással*
 - *A helyben előállított termékek piaci értékesítésének elősegítése*
 - *Minőségi haltenyésztés és -feldolgozás*
 - *Falusi vendégasztal működtetésének elősegítése*
 - *A klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése*
 - *Mezőgazdasági termelés kockázatainak csökkentése*
- **1.3.2. stratégia cél:** Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése
 - *Digitalizáció a vidéki térségben*
 - *A helyi és helyközi tömegközlekedés keresletorientált racionalizálása*
 - *Vidékies jellegű városok fejlesztése*
 - *Helyi erőforrásokra támaszkodó energiahasznosítás*
 - *Mobil és helyi szolgáltatások megteremtése kistelepüléseken*
 - *Szabadidősport önszerveződésének támogatása és intézményi háttérének biztosítása*
 - *Ökologikus gondolkodás elsajátítása, elterjesztése*
 - *A vidéki letelepedést segítő támogatások bevezetése, helyi adókedvezmények biztosítása (szabad vállalkozási zóna településein)*

2.1.1.3 A fejlesztési célrendszer meghatározása a megyén belüli különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre

- *A helyi mezőgazdasági alapanyagokra épülő magas hozzáadott értékű élelmiszer- és feldolgozóipari kapacitások kiépítése a növénytermesztés és az arra épülő állattenyésztés gazdasági egyensúlyára alapozva, funkcionális térségenként*

- *Sió és Duna menti rekreációs térség turisztikai hasznosítása*
- *Az oktatás modernizálása (digitalizálás, e-oktatás)*
- *Helyi közösségi identitásfejlesztést és kulturális életet elősegítő közösségfejlesztő szakemberképzés indítása*
- *Bérház (lakás) és háztáji program bevezetése az apró- és kiskisfalvakban*
- *Apró- és kiskisfalvas térségek elérhetőségének javítása*
- *A vidéki letelepedést segítő támogatások bevezetése, helyi adókedvezmények biztosítása*
- *Közép-Duna Menti Kiemelt Térség*

2.1.2 Prioritások azonosítása

1. prioritás: Megyei komplex térségfejlesztési programok

- szabad vállalkozási zóna (Tamási térsége)
- kiemelten fejlesztendő térség (a megye középső, aprófalvas városhiányos térsége)
- rekreációs térségek (Duna mente, illetve Sió mente)
- funkcióbővítő és szociális célú településfejlesztés
- közösségvezérelt helyi programok

2. prioritás: Gazdaság

- K+F+I potenciál erősítése
- ipari parkok és logisztikai központok kialakítása és szolgáltatásainak fejlesztése
- vállalkozásfejlesztés (ágazati preferenciával, turizmus is)
- agrárvállalkozások versenyképességének javítása
- helyben történő értékesítés elősegítése, szociális gazdasági eszközök alkalmazása
- piaci szereplők térségi gazdasági, tudományos együttműködés erősítése

3. prioritás: Környezet, energetika és közlekedés

- térségi elérhetőség és mobilitás javítása
- igényalapú közösségi közlekedés fejlesztése
- klímavédelmi beruházások támogatása (vízrendezés, vízvisszatartás, öntözés)
- fenntartható területhasználat, környezeti károk enyhítése
- helyi természeti erőforrásokra alapozott energiatermelés erősítése
- energiahatékonyság javítása

4. prioritás: Társadalom

- keresletvezérelt szakképzési és felnőttképzési rendszer kialakítása
- minőségi oktatáshoz, egészségügyi és szociális ellátáshoz való egyenlő esélyű hozzáférés megteremtése, a közszolgáltatások minőségének javítása
- munkavállalás, önfoglalkoztatás elősegítése közösségfejlesztés

2.2 A Konceptió összefüggése más releváns tervekkel, illetve programokkal

Az alábbi ábra a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió stratégiai céljainak és az egyéb dokumentumok illeszkedésének kapcsolatát összegzi. Megvizsgáltuk, hogy a Konceptió egyes céljai mekkora mértékben illeszkednek a Különböző stratégiai dokumentumok célkitűzéseire. Ahol a kapcsolódás mértéke 50%-nál nagyobb értéket mutatott azt a táblázatban pipával jelöltük.

A táblázatból jól látható, hogy a legtöbb erős (50%-feletti) kapcsolat az EU 2021-2027 Kohéziós Politikájával, a Nemzeti Fejlesztés 2030 stratégiai dokumentummal, illetve a Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia (2014-2050) dokumentummal van. Ezen összefoglaló táblázatban nem jelölük a gyengébb kapcsolódási pontokat, azonban fontosnak tartjuk kiemelni, hogy az egyes stratégiai dokumentumokban közölt célkitűzések jelentős része illeszkedik a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptióhoz.

Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció stratégiai céljai	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	Piacépes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	Vállalkozások versenyképességének erősítése	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális állás elősegítése az oktatásban	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése
Egyéb stratégiai dokumentumok									
EU 2021-2027 Kohéziós Politika	•	✓	•	✓	✓	•	✓	✓	✓
Nemzeti Fejlesztés 2030	✓	✓	✓	•	✓	✓	•	✓	✓
Program a Versenyképesebb Magyarorszáért (2019-)	✓			✓	✓				
Nemzeti Reformprogram (2020)						✓			
A magyar mikro-, kis- és középvállalkozások megerősítésének stratégiája 2019-2030				✓					
Nemzeti Turizmusfejlesztési Stratégia 2030			✓						
Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia, Hazai Dekarbonizációs Útiter, Nemzeti Alkalmazkodás Stratégia, "Partnerség az éghajlatért" Szemléletformálási Terv	✓		✓						✓
Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)	✓		✓		✓				✓
Magyar Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2030		✓			✓	✓			
Nemzeti Közlekedési infrastruktúra-fejlesztési Stratégia 2014 (2014-2050)	✓		✓	✓			✓	✓	✓
Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (2012-2024)	✓		✓		✓	✓			✓

2.3 A változatok közötti választás indokai, a választást alátámasztó vizsgálat rövid leírása

A Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió készítése 2020 második felében kezdődött meg. Első lépésben egy helyzetfeltárás készült, majd annak szakértői, illetve társadalmi értékelése történt meg. A helyzetfeltárás-értékelés megyei közgyűlési elfogadását követően kezdődött meg a Konceptió javaslattevő fázisának kidolgozása, azaz a legfontosabb célok, eszközök és az intézményrendszer meghatározása. A munka során a dokumentum számos változata elkészült, majd többfordulós szakértői egyeztetések során kirajzolódott a Konceptió egyetlen változatának pontos tartalma. Többféle változat a fenti javaslattevő fázisból nem készült, így ezen fejezetrész kidolgozása nem releváns.

3 **A KONCEPCIÓ MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KÖRNYEZETI HATÁSAI, KÖVETKEZMÉNYEINEK FELTÁRÁSA**

3.1 **A Konceptió céljainak összevetése a releváns nemzetközi, közösségi, országos vagy helyi szinten kitűzött környezet- és természetvédelmi célokkal**

3.1.1 **Illeszkedés a Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiához (NÉS-2):**

A 2018-2030 közötti időszakra vonatkozó, 2050-ig tartó időszakra is kitekintést nyújtó második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia (NÉS-2) részei:

- Hazai Dekarbonizációs Útiter
- Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia
- „Partnerség az éghajlatért” Szemléletformálási Terv

A jövőképek elérése érdekében a NÉS-2 háromszintű célrendszerre épül, amelyek célhierarchiában rendeződnek egymáshoz. A célhierarchián belül az átfogó célok a hazai éghajlatpolitika prioritásait adják meg, míg a specifikus célkitűzések és a beavatkozási területek az átfogó célok részletesebb, szakterületi kifejtését jelentik.

A NÉS-2 a mitigáció – adaptáció – szemléletformálás tematikahármasnak megfelelően magában foglalja az üvegházhatású gázok kibocsátás-csökkentésének céljait, prioritásait és cselekvési irányait tartalmazó Hazai Dekarbonizációs Útiteret (HDÚ). Az éghajlatváltozás várható magyarországi hatásainak, természeti és társadalmi, gazdasági következményeinek, valamint az ökoszisztémák és az ágazatok éghajlati sérülékenységeinek értékelése szintén a NÉS-2 részét képezi, amelyre alapozva Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia (NAS) épül a dokumentumba. Az alkalmazkodás és felkészülés koncepcionális keretei érintik többek között a vízgazdálkodás, a vidékfejlesztés, az egészségügy, az energetika, a turizmus és más ágazatok éghajlatbiztonsággal kapcsolatos helyzetét, kockázatait, megvizsgálva a felkészülés lehetséges cselekvési irányait. A hazai dekarbonizáció és az éghajlati alkalmazkodás teendőit éghajlati szemléletformálási program (Partnerség az Éghajlatért Szemléletformálási Terv) egészíti ki.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió átfogó céljainak meghatározását elsősorban a konceptió helyzetértékelése során meghatározott fejlesztési irányok határozták meg, valamint azok a megyei sajátosságok (erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek) amelyek közvetlen beavatkozásokat igényelnek. Három fő terület fejlesztése kiemelten fontos:

- gazdaságfejlesztés, hogy az emberek számára új munkahelyeket hozzunk létre és megőrizzük a meglévőket;
- humán erőforrás-fejlesztés, hogy a megszerzett tudást, szakértelmet helyben tartsuk, hogy a gazdaság igényeit jobban ki tudjuk elégíteni;

- vidékfejlesztés, hogy a megye vidékies jellege ne hátrány, hanem előny legyen az itt élők számára, hogy a megye középső aprófalvas térsége ne még inkább leszakadjon, hanem a városokkal együtt, azokhoz felzárkózva (funkcionális térségként) tudjon fejlődni, a vidékies jellegből adódó lehetőségek kiaknázásával, a természeti erőforrások védelmének szem előtt tartásával.

A két fejlesztési koncepció szorosan illeszkedik egymáshoz, hiszen a megyei gazdaságfejlesztési, vidékfejlesztési célok megvalósítása a környezettudatosság, klímavédelem, és ökológiai szemlélet mentén képzelhető el hosszú távon fenntartható eredményeket, csak ezen elvek mentén tervezve, megvalósítva lehet elérni.

A koherencia, összekapcsolódás a két tervezési dokumentum között több ponton szorosan jelentkezik.

A Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiójában egyes stratégiai célok megnevezésében is, de tartalmukban különösen megjelenik az éghajlatváltozás hatásainak csökkentése, a jövőre vonatkozó várható éghajlati változások mérséklése.

Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiójának stratégiai céljai az alábbi pontokon mutatnak koherens kapcsolatot:

1.1.1. Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként stratégiai cél legfőbb kapcsolata a NES-2 1 Dekarbonizáció specifikus célján belül az 1.6. Kutatások, fejlesztések, innovációk, demonstrációs projektek támogatása, valamint a 3. Alkalmazkodás és felkészülés specifikus célján belül található 3.6. Kutatások, innovációk támogatása beavatkozási területtel figyelhető meg.

1.1.3. A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása stratégiai cél vonatkozásában megfigyelhető a NES-2 mind a négy specifikus célterülete, valamint azok beavatkozási területeinek összefonódása. Az összhang különösen megjelenik a 1.1. A fosszilis energiahordozók kiváltásának elősegítése, az 1.5. Erdőtelepítés, a 2.2. Éghajlatváltozási alap- és alkalmazott kutatások megvalósítása, a 3.1. Természeti erőforrások megóvása, a 4.2. Partnerség a médiával, a 4.3. Szemléletformálás az oktatásban, valamint a 4.4. Társadalmi kampányok a klímátudatosságért beavatkozási célterületein.

1.1.4. Vállalkozások versenyképességének erősítése stratégiai célkitűzés energiahatékonyság ösztönző törekvései összhangban vannak a NES-2 1. Dekarbonizáció specifikus célterületén belül található 1.1.A fosszilis energiahordozók kiváltásának elősegítése, az 1.2. Az energiahatékonyság növelése, az 1.4. Zöldgazdaság fejlesztése beavatkozási területek tartalmával.

1.2.3. Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése stratégiai célkitűzés a közszférára vonatkozó energiahatékonysági törekvésein keresztül kapcsolódik a NES-2 a 1. Dekarbonizáció specifikus célterületén belül található 1.1. A fosszilis energiahordozók kiváltásának elősegítése, az 1.2. Az energiahatékonyság növelése, az 1.3. Természeti erőforrások igénybevételének mérséklése beavatkozási területeihez.

1.3.1. Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel stratégiai célkitűzés csapadékvíz, folyóvíz kezelés, mezőgazdasági kockázat csökkentés és energiahatékonyság növelés törekvései mutatnak összhangot elsősorban a NES-2 3. Alkalmazkodás és felkészülés specifikus céljai belül a 3.1. Természeti erőforrások megóvása, a 3.2. Sérülékeny térségek alkalmazkodási lehetőségeinek támogatása, a 3.3. Sérülékeny ágazatok alkalmazkodása, valamint a 3.4. Nemzetstratégiai területek kockázat kezelése, alkalmazkodása beavatkozási területeivel.

1.3.2. Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése stratégiai cél a vidékies városfejlesztés, a turisztika fejlesztés, a zöldfelület növelés és a helyi alternatív energia használatának ösztönzése vonatkozásában szorosan kapcsolódik a NES-2 az 1. Dekarbonizáció specifikus cél mind a 6 beavatkozási területéhez, a 3. Alkalmazkodás és felkészülés specifikus cél 3.1. Természeti erőforrások megóvása, 3.2. Sérülékeny térségek alkalmazkodási lehetőségeinek támogatása, valamint 3.3. Sérülékeny ágazatok alkalmazkodása beavatkozási területeihez, a 4. Éghajlati partnerség specifikus cél 4.2. Partnerség a médiával, 4.3. Szemléletformálás az oktatásban, valamint a 4.4. Társadalmi kampányok a klímatudatosságért beavatkozási területeihez.

			Második Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia Hazai Dekarbonizációs Útiter Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia „Partnerség az éghajlatért” Szemléletformálási Terv			
	Átfogó célok	Átfogó célok	- Fenntartható fejlődés egy változó világban - Adottságaink, lehetőségeink és korlátaink megismerése			
		Stratégiai / másodlagos célok	Dekarbonizáció (Hazai Dekarbonizációs Útiter)	Éghajlati sérülékenység vizsgálata	Alkalmazkodás és felkészülés (Nemzeti Alkalmazkodási Stratégia)	Éghajlati partnerség
Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója 2021-2027	A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályáinként	✓		✓	
		Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőrpar) fejlesztése				
		A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	✓	✓	✓	✓
		Vállalkozások versenyképességének erősítése	✓			
	Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban				
		A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése				
		Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése	✓			
	Szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életter megteremtése	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel			✓	
		Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése	✓		✓	✓

3.1.2 Illeszkedés a Nemzeti Tájstratégiához (2017-2026)

A Nemzeti Tájstratégia átfogó célja a táji adottságokon alapuló felelős tájhasználat.

A tájat, a táj egyes területeit arra alkalmas célra és módon és csak a fenntarthatóság mértékéig hasznosítjuk. A felelős tájhasznosítás szemlélete a társadalom egészére, minden döntési szintre kiterjed az egyéntől a közösségekig és a helyi döntéshozóktól, hatóságoktól az államig. A tájhasznosítás gyakorlatában a társadalmilag szükséges új funkciók területi elhelyezéséhez az arra alkalmas területeket kell megkeresni, illetve a meglévő tájhasználatot a fenntarthatóságból kiindulva a tájpotenciálhoz szükségesalakítani, igazítani.

A Tájstratégia II. Élhető táj – élhető település – bölcs tájhasznosítás stratégiai célhoz szorosan kapcsolódik a Konceptió 1.1.3. A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása stratégiai céllal, ezen belül kiemelten a környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések vonatkozásában a táji értékek megőrzése, a kedvezőtlen változások kezelése, a fenntarthatóság, a táj rehabilitáció és rekultiváció, azerdőgazdálkodást érintően.

A Tájstratégia ugyanezen II. célja szorosan kapcsolódik a Konceptió 1.3.1. Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék előállítás, - feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel stratégiai céllal, főként a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklése, valamint a mezőgazdasági termelés kockázatainak csökkentése vonatkozásában az egyenetlen csapadékeloszlás, a fenntartható víztestek, a mezőgazdaság és az épített környezet védelme és árvízvédelme területein.

Továbbá ezen cél szintén szorosan kapcsolódik a Konceptió 1.3.2. Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése stratégiai céllal, főként az élhető és fenntartható táj életminőség javító és népességmegtartó hatásai területén.

A Tájstratégia a települések teljes közigazgatási területét, beleértve a víztesteket is – az egyezmények megfelelően – a táj részének tekinti. A hatékony és fenntartható tájhasználat pozitív hatással bír a természeti és kulturális örökség, a helyi kulturális fejlődés, az emberek jóléte, a nemzeti és helyi identitás kialakulása és megerősítése, a kulturális, ökológiai, környezeti és szociális téren betöltött tájszerep, a gazdasági tevékenységet segítő erőforrások, a munkahelyteremtés, a mezőgazdaság, erdészet, ipar, nyersanyag kitermelés, energiagazdálkodás, a terület- és településrendezés, a közlekedés és szállítás, az infrastruktúra, az idegenforgalom és szabadidő eltöltése, a természeti és emberi tényezők területeinek mindegyikére. A táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása – azaz a felmérések, a változások nyomon követése, a táji adottságokon alapuló tájhasznosítás döntéshozatali mechanizmusokba történő integrálása és a komplex tájszemlélet kutatásokba integrálása – nyilvántartások készítésére, intézményi és szabályozási háttér biztosítására, illetve a lehetséges változások kutatására irányul.

A tájidentitás növelésének eszközei pedig a célzott programok indítása, közösségi alapú kezdeményezések támogatása, a tájjal kapcsolatos fogékonyság növelése, a kapcsolódó közigazgatási eljárások a társadalmi részvétel bátorítása, valamint a tájbangondolkodás és a tájjal kapcsolatos ismeretanyag oktatásának erősítése, a táji adottságokon alapuló tájhasználat alapismereteinek a köznevelésbe és a felsőoktatásba korosztály szerinti emelése.

Így a táj védelme, kezelése és tervezése, azaz a felelős és fenntartható tájhasználat a Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiójában megfogalmazott stratégiai célok mindegyikéhez közvetetten kapcsolódik azáltal, hogy a társadalmi igényeken, gazdasági tevékenységeken és a környezet harmonikus és kiegyensúlyozott kapcsolatán alapuló tájhasználat a fenntartható fejlődés alapja.

A három szoros kapcsolódást, valamint a jellemzőbb általános kapcsolódásokat az alábbi táblázatban szemléltetjük.

		Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)		
		Táji adottságokon alapuló tájhasznosítás megalapozása	Élhető táj – élhető település – bölcs hasznosítás	A tájidentitás növelése
Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója 2021-2027	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	✓	✓	
	Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése		✓	
	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	✓	✓	✓
	Vállalkozások versenyképességének erősítése		✓	
	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban		✓	✓
	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése		✓	
	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése		✓	
	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel		✓	
	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése	✓	✓	

3.1.3 Illeszkedés a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiához

A *természeti erőforrás felhasználási* korlátainak érvényesítése és a termelési technológiai korlátok vagy termék szabványok érvényesítése a jövőbeli fejlesztések során megyénk számára is kiemelten fontos, ugyanakkor jelenleg Tolna megye a kevésbé környezetterhelő megyék közé tartozik, területén nem működnek magas kibocsátási értékekkel rendelkező üzemek.

Biodiverzitás, megújuló természeti erőforrások témakörben a megye célrendszere kiemeli a megújuló energiaforrások hasznosítását a geotermikus-, nap- és szélenergia, a biomassza és biogáz, valamint a termálvíz jobb kihasználásával, az ökológikus településtervezés szemléletével, a környezettudatos építési módok alkalmazásával, biogazdálkodás elterjesztésével, természetközeli oktatás (erdei iskola) népszerűsítésével, valamint a megújuló energiafelhasználásra alapozott kutatóközpont létrehozásával Tamásiban. A biodiverzitás, természetközeli értékek elsősorban turisztikai hasznosítással jelennek meg célrendszerünkben, mint a védett természeti területek, Gemenci-erdő, Völgység, Pacsmagi-tavak területén, Sió és Duna mentén megvalósítható vadász-, horgász-, valamint kerékpáros turizmus. A védett természeti területeken és Európai Közösség Natura 2000 hálózatába tartozó területeken a turizmus megvalósulása esetében figyelembe kell venni a védett területekre, illetve a Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervekben megfogalmazottakat.

Megjelenik a fenntartható mezőgazdaság is, öntözőrendszerek kiépítésével, az öntözhető területek növelésével, valamint víztározók létesítésével, a klímaváltozás mezőgazdaságra gyakorolt negatív hatásainak csökkentésével, mely igazodik a Keretstratégia talaj termőképességének fenntartása céljához. Önmagában az ökoszisztéma-szolgáltatások kimerítésének megakadályozása, a természetes területek beépítési sebességének csökkentése és a fenntartható hozamon alapuló gazdálkodás az ökogazdálkodás, az agrárkörnyezet-gazdálkodás és az ökológikus gondolkodás népszerűsítésén keresztül jelenik meg a célrendszerünkben.

Az embert érő környezeti terhelések csökkentése több helyen is megjelenik (pl.: levegőtisztaság-védelem, kármentesítés, zöld felületek növelése) a célrendszerben, azonban a megyében a környezeti elemek szennyezettségének mértéke nem jelentős, megmaradt ezek természetközeli állapota. A jövőbeli fejlesztések is a horizontális célok, elvek mentén valósulnak meg ez garantálja, hogy a megye továbbra is megőrzi természeti értékeit és gátat szab a nagy környezeti terheléssel, kárral járó beruházásoknak.

Nem megújuló természeti erőforrások ésszerű gazdálkodása a célrendszerben Nagymányok és Váralja térségében a szén- és kőbányászat újraélesztésével jelenik meg.

Ezen felül a Konceptió célrendszer illeszkedik a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia más -nem környezeti fókuszú- céljaihoz is. A Kapcsolódásokat az alábbi táblázat tartalmazza.

		Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia			
		Emberi erőforrások (Népesség, tudás, egészség, szegénység, kirekesztettség – társadalmi kohézió)	Társadalmi erőforrások	Természeti erőforrások	Gazdasági erőforrások (Vállalkozói tőke, innováció, foglalkoztatás, makrogazdasági egyensúly)
Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója 2021-2027	Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	✓			✓
	Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése				✓
	A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása		✓	✓	
	Vállalkozások versenyképességének erősítése				✓
	Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	✓	✓		
	A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése	✓	✓		
	Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése		✓		
	Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel				✓
	Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése	✓	✓		

3.2 A környezeti célok és szempontok megjelenése, illetve figyelembe vétele a Konceptióban

A koncepció célrendszerének kialakítása során a környezeti szempontoknak való megfelelésre is figyelemmel voltak. A megye fejlesztési alapelvei közt is kiemelésre kerül az eszközölni kívánt fejlesztések a gazdasági és társadalmi helyzet tartós javítása mellett a megye környezeti helyzetét is javítani kívánja. Az 1.1.2. „*Piacképes, hagyományosan jelenlevő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése*” stratégia cél egyik elemeként Nagymányok térségében tervezett gazdaságfejlesztés programban a környezeti fenntarthatóság közvetlen módon is megjelenik.

Az 1.1.3. „*A megye természeti erőforrásainak táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítás és tematikus összekapcsolása*” stratégiai cél külön kiemeli a „Környezeti elemek fenntartható hasznosítására irányuló fejlesztések” célt, amely a megye területén lévő elöregedett, elszennyeződött infrastrukturális elemek cseréjére fókuszál. Emellett a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeit és a zöld hulladék kezelésére és az újrahasznosítás ösztönzésére szolgáló eszközök megteremtését is támogatja. A Konceptió ezen céljában a szennyezett területek kármentesítése és az ebből adódó környezeti kockázatok csökkentése is a megye fejlődési útjának részét képezi.

Tolna megyében fontos a természeti és táji értékek megőrzése, a biodiverzitás fenntartása, a táj szerkezetében és karakterében bekövetkezett kedvezőtlen irányú változások fékezése, megállítása. Turisztikai és fenntarthatósági szempontból különösen fontos a természetes és természetközeli élőhelyek megőrzése, a biológiai és táji sokszínűség fenntartása, valamint a táji örökség megőrzése. Ehhez szükséges a kedvező tájkaraktert őrző termelés, kereskedelem és egyéb szolgáltatások erősítése. A táji fenntarthatóság érdekében indokolt a működőképes ökológiai rendszerek, zöld infrastruktúrák fennmaradásának és fejlesztésének biztosítása, az ökoszisztéma szolgáltatások megőrzése, a fejlesztések során az ökológiai viszonyoknak megfelelő, honos fajok alkalmazása, zöldfelületek ökológiai és használati értékének növelése, minőségének javítása, építmények és létesítmények tájba illesztése, tájsebek begyógyítása, a táj rehabilitálása és rekultivációja. Kiemelten fontos az erdőgazdálkodás fenntarthatósága. Az erdei területeken való termelés során a természeti értékek megőrzésének lényeges eleme az erdőgazdálkodás logisztikai infrastruktúrájának fejlesztése. A tervezett és megvalósított fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani a NATURA 2000 területekre.

Az 1.1.4. „*Vállalkozások versenyképességének erősítése*” stratégiai cél esetében a vállalkozások karbonsemleges energia-felhasználását és energiahatékonyság-növelését célzó fejlesztések támogatása során az energiafelhasználás racionalizálása és a karbonsemleges erőforrások használata, mint támogatandó cél jelenik meg. A környezet védelmét szolgálják az energiahatékonysági és megújuló energiaforrások bevonásának ösztönzése a termelő és szolgáltató vállalkozások folyamataiba.

Az 1.2.3 „Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése” stratégiai célon belül a térségi és helyi közszolgáltatás- és közigazgatás-fejlesztését, a közsféra infrastruktúra-fejlesztését szolgáló célban is a karbonszegény infrastruktúrák kialakítását támogatja. Emellett a városfejlesztéssel kapcsolatos beavatkozások során a természeti értékek megóvását és a környezetvédelmet támogató fejlesztések megvalósítása az irányadó.

Az 1.3.1. „Mezőgazdasági alapanyagokra épülő nagy hozzáadott értékű termék-előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel” stratégiai cél esetében a klímaváltozás negatív hatásainak mérséklésére is kitér a Konceptió. Kiemeli, hogy a csapadék eloszlása egyenetlen, aszályok és villámárvizek váltakoznak. Ezért megfékezésük érdekében szükséges a felszíni vízfolyások közvetlen környezetében tájba illeszkedő víztározók és záportározók építése, kialakítása, melyek a termőföldek öntözésén és az árhullámok (árvizek, belvizek) felfogásán keresztül segítik a mezőgazdaságot, és védik az épített környezetet, továbbá közösségi célú „jóléti” tóként és halastóként funkcionálhatnak, így gazdasági hasznosításuk is megvalósulhat. Ezekre jó lehetőség kínálkozik a Baranya-csatorna, a Kapos, a Koppány és a Völgységi-patak mentén, valamint a Sárközben is. A tervezésük során javasoljuk, hogy ahol az lehetséges a domborzati viszonyokkal összhangban kialakított, nem állandó vízfelületek létrehozását, mivel az természet- és tájvédelmi szempontból kedvezőbb.

Szükséges a meglévő öntözőművek, öntözőrendszerek, vízelvezető árkok, árvízvédelmi árkok rendbetétele, továbbfejlesztése. A helyi zöld és kék infrastruktúra fejlesztése, klíma-alkalmazkodás (illeszkedve a helyi klímastratégiához), helyi környezetvédelmi infrastruktúra és hulladékgazdálkodás fejlesztése szükséges.

Az 1.3.2. „Vidéki életminőség javítás és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése” stratégia célon belül megfogalmazott cél - ami a vidékies jellegű városok fejlesztésre irányul – rögzíti, hogy a klímaváltozás hatásainak mérséklése indokolja a városokban lévő zöldterületek megóvását, illetve ezen területek növelését. Ugyanakkor a vidéki kisvárosok számára kitörési pontot jelenthetnek a környezetipar (kék- és zöldgazdaság fejlesztése) területén megvalósuló beruházások. Emellett ezen stratégia cél támogatja, hogy a helyi elérhetőségű természeti energiaforrások (geotermikus, napenergia, biomassa, biogáz és termálvíz) jobb kihasználásával lendüljön fel a gazdasági aktivitás.

Továbbá ezen stratégiai ponton belül került kifejtésre az ökológikus gondolkodás elsajátítására és elterjesztésre vonatkozó célkitűzés, amely az ökogazdálkodás elterjesztésén és a természetes környezetben történő oktatás (erdei iskola) széleskörű elterjesztésén keresztül valósulna meg.

Összességében elmondható, hogy a Konceptió célrendszerének kialakításkor a környezeti szempontok figyelembevételre kerültek és ennek megfelelően számos esetben a stratégiai célok alpontjaiban közvetlen módon meg is jelentek.

3.3 A Koncepció céljainak egymás közti konzisztenciája

A koncepció célrendszere alapvetően konzisztens, a tematikus, területi és horizontális célok megfelelően támogatják egymást és az átfogó célokat, maga a dokumentum pedig részletesen is vizsgálja és értékeli ezeket a hatásokat. A célrendszerben megfogalmazott környezeti, társadalmi és gazdasági célkitűzések konzisztensek egymással, megvalósításuk során nem számítunk olyan mértékű konfliktusra az egyes részcélok között, amelyek ne lennének megfelelően kezelhetőek a rendelkezésre álló keretek között.

A koncepció belső koherenciájáról a következő szempontok mondhatók el:

A koncepció keretében meghatározott horizontális célok teljes mértékben képesek szolgálni a jövőkép beteljesülését.

A koncepció keretében az átfogó célok úgy kerültek meghatározásra, hogy azok maximálisan segítsék a jövőképben megfogalmazott célállapot elérését.

A stratégiai célok hozzájárulnak az átfogó célok eléréséhez, így támogatva a jövőkép elérését. A stratégiai és az átfogó célok kapcsolatrendszerét a következő ábra részletezi (az adott átfogó cél elérését elsődlegesen szolgáló stratégiai célok jelölésére XXX, a nem elsődleges, de még jelentős hatást gyakorló stratégiai célok jelölésére XX, míg a közvetett hatást gyakorló stratégiai célok jelölésére az X szolgál):

ÁTFOGÓ CÉLOK	A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése	Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió	A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki élettér megteremtése
STRATÉGIAI CÉLOK			
Új K+F+I és logisztikai központok kialakítása vállalkozói együttműködések létrehozásával iparáganként, termékpályánként	XXX		X
Piacképes, hagyományosan jelenlévő ipari ágazatok, elsősorban könnyűipari tevékenységek (gépgyártás, fémfeldolgozás, élelmiszeripar, textil- és bőripar) fejlesztése	XXX	X	XX
A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása	XXX		XX
Vállalkozások versenyképességének erősítése	XXX	X	XX

ÁTFOGÓ CÉLOK STRATÉGIAI CÉLOK	A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése	Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió	A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életter megteremtése
Oktatásfejlesztés, hátrányos helyzetű csoportok munkaerőpiaci esélyeinek javítása, a digitális átállás elősegítése az oktatásban	XX	XXX	XX
A kedvezőtlen demográfiai folyamatok hatásainak mérséklése		XXX	XX
Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése	XX	XXX	XX
Mezőgazdasági alapanyagokra épülő, nagy hozzáadott értékű termék előállítás, -feldolgozás, piaci értékesítés és agrármarketing tevékenység termelői együttműködéssel	X	X	XXX
Vidéki életminőség javítása és a rurális térség népességmegtartó képességének elősegítése		XX	XXX

3.4 A jelenlegi környezeti helyzet releváns a Konceptióval összefüggésben lévő elemeinek ismertetése

3.4.1 Azon környezeti jellemzők azonosítása, amelyeket a Konceptió megvalósítása jelentősen befolyásol

Az alábbiakban összefoglalásra kerül, hogy az egyes környezeti tényezőkre milyen hatást gyakorol a Konceptióban foglalt célrendszer megvalósítása.

3.4.1.1 Levegőtisztaság védelem

Tolna megye a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet 1. sz. mellékletében foglaltakat alapján, a 10. Az ország többi területe kategóriába esik.

Zónacsoport a szennyezőanyag szerint					
Légszennyezettségi agglomerizáció	Kén-dioxid	Nitrogén-dioxid	Szén-monoxid	PM ₁₀	Benzol
10. Az ország többi területe	F	F	F	E	F

E csoport: azon terület, ahol a légszennyezettség egy vagy több légszennyező anyag tekintetében a felső és az alsó vizsgálati küszöb között van.

F csoport: azon terület, ahol a légszennyezettség az alsó vizsgálati küszöböt nem haladja meg.

A megyei városai nincsenek a rendelet 1. melléklet 11. pont által kijelölt városok között nevesítve.

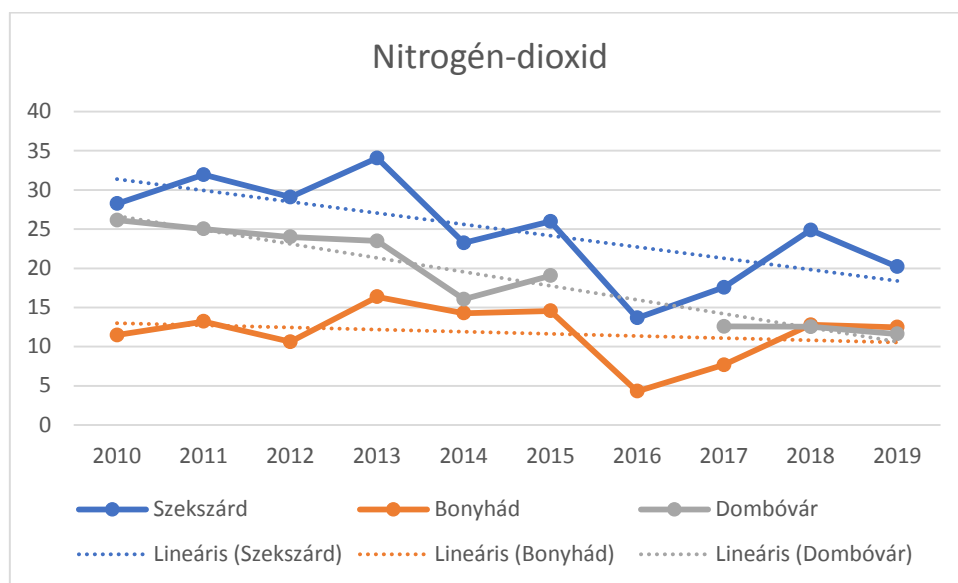
Magyarországon a levegőminőségi monitoring méréseket és értékeléseket az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat (OLM) végzi. A hálózat alapvetően két részből áll: az automata állomások folyamatos mérést végeznek, melyek a légszennyező komponensek széles körét ölelik fel; a manuális hálózat (RIV) pontjain gyűjtött minták elemzése laboratóriumban történik, és kén-dioxid, nitrogén-dioxid (kivételes helyeken ülepedő por) összetevőkre korlátozódik. Tolna megyében nincs OLM automata állomás telepítve.

A megye területén csak manuális (RIV) állomás található. A megye városai közül Szekszárd, Bonyhád, Dombóvár településeken nitrogén-dioxid (NO₂), Dunaföldvár, Paks és Tamási településeken ülepedő por mérése zajlik.

A következő ábrákon a városi állomások, (több állomás is lehet egy városban) átlagértékei szerepelnek.

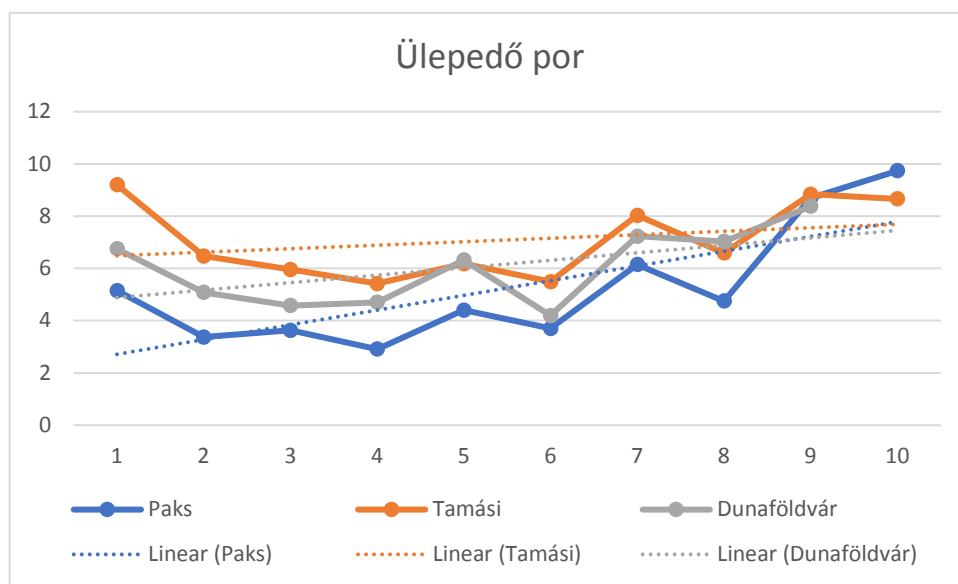
Az 2019. évi értékelő Bonyhád, Dombóvár városok levegőjét kiválóra, Szekszárd levegőjét jóra minősítette a nitrogén-dioxid alapján. Paks és Tamási városok levegője az ülepedő por komponensre megfelelő minősítést kapott. Dunaföldvárra nem volt mért eredmény 2019-ben.

Nitrogén-dioxid

A kilenc éves adatsor enyhe javulást mutat Bonyhád város esetében, erősebb javulást Szekszárd és Dombóvár városoknál.

Ülepedő por

Az ülepedő por komponens Dunaföldvár, Paks és Tamási településeken emelkedő a trend. Itt nem elsősorban a kibocsátás növekedése miatt, hanem valószínűleg a csökkenő csapadékos napok okozhatják.

Ezek alapján a megye levegőminőségi helyzete elég adathiányos, de a meglévő kevés adat alapján kedvező.

A megye területén a levegőminőséget elsősorban a közlekedési eredetű szennyezők határozzák meg, ilyenek a nitrogén-dioxid, nitrogén-oxidok, szén-monoxid és szilárd anyagok. A nagyobb forgalmú 6-os, 56-os, 63-as és 65-ös főutak által érintett településeken jelentkeznek, és ott okozhat problémát, ahol a főút települési belterületen halad át.

A megye ipari légszennyező kibocsátása nem túl jelentős, egy-két nagyobb ipari üzem pl Dunaföldvár bioetanol-gyár pontforrásai és városi nagyobb fűtőművek pontforrásai rendelkeznek nagyobb hatásterülettel. A nagyobb városokban jellemzően több bejelentésköteles pontforrás is üzemel. Az elmúlt években már a legtöbb pontforrás engedéllyel rendelkezik és az OKIR adatbázisból lekérdezhetővé váltak.

A megye legtöbb településén a földgáz rendszer kiépítésre került, de a kistelepüléseken még mindig jelentős a vegyes tüzelés aránya. Sajnos a hátrányosabb területeken a nem fűtőanyag kategóriájú (pl. hulladék) használata is előfordul, ami helyben okozhat komoly problémát.

Egyre nagyobb gondot jelent a pollenszennyezettség is, a parlagfű ellenőrzés működik a megyében, de még mindig sok helyen jelent szezonális problémát.

Összességében megállapítható, hogy a megye légszennyezettségi állapota országosan a jobbak közé tartozik. A megyére is jellemző, az országos tendenciához hasonlóan, hogy az ipari eredetű légszennyező anyagok kibocsátása az utóbbi évtizedben tartós és folyamatosan csökken.

3.4.1.2 Zaj és rezgés elleni védelem

A megye zaj alapállapotára még kevesebb információnk van, nincs állandó vagy rendszeres zajmérési monitoring pont telepítve. Adatok, mérések és modellezések csak új létesítmények tervezésekor keletkeznek. A megyében stratégiai zajtérkép még alig készült, mivel nem tartozik a megye Budapest vonzáskörletébe és egyelőre csak a 100 000 lakosnál nagyobb településekre kötelező.

Az elmúlt évtizedben közlekedési jellegű zajtérképeket a KTI Közlekedéstudományi Nonprofit Kft. (a továbbiakban: KTI) készített a környezeti zaj értékeléséről és kezeléséről szóló 280/2004. (X. 20.) Korm. rendeletben és a stratégiai zajtérképek, valamint az intézkedési tervek készítésének részletes szabályairól szóló 25/2004. (XII. 20.) KvVM rendeletben előírtaknak megfelelően, a nagyforgalmú közutakra (3 millió jármű/évnél nagyobb forgalmú országos közúti szakaszok) és a nagyforgalmú vasutakra (30 000 szerelvény/évnél nagyobb forgalmú vasútvonalak) vonatkozó kötelezés alapján. E program keretében közlekedési jellegű vasúti zajtérkép készült Szekszárdra és Dombóvárra, illetve közúti zajtérkép Dombóvár, Paks és Szekszárd főbb útjaira. (ELZA adattár- KTI 2015.)

2018-ban a KTI által stratégiai zajtérképezés keretében az M6 autópálya Paks északi kijárat és a Tengelici kijárat között, a Szedresi kijárat és a 6-os főút csomópont között és a 6-os főút M6 csomópont és a 6-os főút siófoki elágazó közötti szakaszon készült zajtérkép. Emellett az 56. főúton a Szekszárd Szőlőhegy és a Palánki út között, ezen kívül Bonyhádön a 6535, Dombóváron a 61-es út belterületi szakaszai között készült még zajtérkép.

Az M6 autópálya mentén nincsenek védendő épületek, határérték túllépés ezért nem jelentkezik, de a többi főút mentén a belterületi szakaszokon a jellemző 0-5 dB, de nem ritka a 5-10 dB túllépés sem a nappali és az éjszakai időszakban is. A stratégiai küszöbértéket több, mint 10 dB értékkel meghaladó területek nincsenek egyik szakaszon sem. <http://ugyelza.kti.hu/map/>

A nagy átmenő forgalom okozta problémák a jelentősebb főutak mentén fordulnak elő, mely zajterhelést a forgalomelterelésekkel, zajvédő létesítményekkel, illetve elkerülő utak építésével lehet csökkenteni. Belvárosi környezetben hatékony intézkedés lehet a teherforgalom kitiltása, illetve sebesség csökkentő táblák kihelyezése. Emellett az útburkolatok felújítása is hatékony zajcsökkentő intézkedésnek számít. Az elmúlt években a megyei főutak és mellékutakon jelentős felújítási munka történt, ahol ezek a hatások érvényesülnek.

A zaj okozta terheléseket legnagyobb mértékben a közlekedés határozza meg, az ipari eredetű terhelés a megyére nem jellemző. Az ipari parkokban zajló tevékenységeknél zajpanasz nem jelentkezik. Lakó övezetekben, zagy közvetlen mellettük zajló ipari tevékenységeknél előfordulnak konfliktusok, ezeket egyedileg kell kezelnie a hatóságnak.

A jövőben a nagyobb zajterheléssel járó ipari létesítményeket, üzemeket kizárólag ipari parkokba vagy ipari övezetekbe javasolt telepíteni. Kerülni jelentős zajkibocsátású üzemek telepítését lakóövezetekbe, vagy annak határára.

A megyében a legtöbb zajpanasz a szórakozó helyek éjszakai működéséhez kapcsolódik.

3.4.1.3 Felszíni vizek védelme

A megye felszíni vízfolyásokban gazdag, a legnagyobb felszíni vízfolyása a Duna folyam, amelybe a Sió és a Szekszárd-Bátai főcsatorna, mint fő vízfolyások torkollanak. A Sió vízjárását szakaszosan a balatoni vízleeresztések is befolyásolják. A kisebb vízfolyásokat gyűjtő Kapos, Koppány és Völgységi-patak a Sióba torkollanak. A megyében számos nagyfelületű természetes állóvíz található, amelyekből a legjelentősebbek a Duna holtágak. A kis vízfolyások völgyeiben jó adottságok és lehetőségek találhatók mesterséges állóvizek kialakításához. A legjelentősebb állóvizek: Fadd-Dombori-holtág, Tolnai-holtág, Bogyiszlói-holtág, Szálkai-tórendszer, Pacsmagi tórendszer. A legtöbb mesterséges állóvíz esetében halastóként funkcionál, a megyei híres, mint horgászparadicsom.

Árvízvédelem

A megye árvizek elleni védelmét alapvetően a Duna menti mély fekvésű területek (ártéri öblözetek) veszélyeztetettsége határozza meg. Ugyanakkor a kis vízfolyások esetében is megfelelő árvízvédelmi létesítmények szükségesek. Tolna megye I. rendű árvízvédelmi fővonalainak hossza 211 km, amelynek csak kb. háromnegyede felel meg az előírásoknak. A mentesített ártéri öblözetek nagysága 58 800 ha. A legtöbb feladatot az I. rendű árvízvédelmi fővonalakat 277 helyen keresztező ösmedrek jelentik. E keresztezések általában erősen vízvezető, ezért szivárgásra fokozott mértékben hajlamosak, így külön-külön is lokális veszélyforrások.

A belvíz egyes települések belterületén, ill. településrészein is tapasztalható, kialakulásához többek között a szennyvíz-szikkasztás is hozzájárult. A belvíz az alábbi településeken veszélyezteti a belterületeket, ill. az ott élő lakosságot: Ócsény, Bogyiszló, Sióagárd, Nagydorog, Németkér és Mőcsény. A csatornákkal nem rendelkező utcákban közegezségügyi problémát jelent a szennyvíz tároló aknák kiöntése, és a házak körüli területek szennyvízzel való elöntése.

A megye területén az alábbi három belvízvédelmi rendszer található, a megyére eső belvízvédelmi szakaszokkal együtt:¹

- 008 Sió-Nádor-Kapos belvízrendszer:
 - 04.04. Szekszárd–Simontornyai belvízvédelmi szakasz;
 - 04.06. Tolnanémedi–Dombóvári belvízvédelmi szakasz;

1 <http://www.kdtvizig.hu/hu/belvizvedelmi-rendszerek/015502c5-585c-4a39-9d4f-18cfa0787d58/1>

- 04.07. Tolnanémedi-Siófok belvízvédelmi szakasz;
 - 011. Bölcske–Bogyiszlói belvízrendszer
 - 04.02. Bölcske–Bogyiszlói belvízvédelmi szakasz;
 - 012. Szekszárd–Bátai belvízrendszer:
 - 04.01. Szekszárd–Bátai belvízvédelmi szakasz

Általánosságban elmondható, hogy a belvízcsatornák többségének állapota nem megfelelő, azok fenntartását, felújítását sok esetben nem végzik el, így az elhanyagolt, növényvel benőtt csatornák sok esetben nem alkalmasak a mértékadó vizek levezetésére.

Folyószabályozás

Tolna megye hajózható útja az év minden időszakában hajózható Duna mellett a Sió-csatorna is, amelynek a megyére eső hossza 96 km. A Sió-csatorna időszakosan a balatoni vízleengedések időszakában hajózható.

Dombvidéki vízrendezés

Tolna megye területén 332 km vízügyi igazgatósági kezelésben levő dombvidéki vízfolyás van, amelyből 55 %-a megfelelő állapotú.

A megye felszíni vizeinek állapota összességében jó minőségű. Első osztályú víz jellemzően csak a Duna Paks alatti szakaszán fordul elő az év nagy részében. Mérések alapján a Paksi Atomerőmű nem gyakorol káros hatást a vízminőségre. A Duna többi szakasza jellemzően a III.-as illetve a IV.-es vízminőségi osztályba sorolható. Az Alsó-Duna-Völgyi Vízügyi Igazgatóság havonta végez méréseket, ahol vizsgálja a Duna biológiai állapotát és az algásodottság mértékét, azonban az adatok jelenős mértékben függenek a vízállástól, mivel az alacsonyabb vízállás mellett a szennyezettség is jelentősebb. A Kapos a Koppány, a Nádor csatorna, a Sió vízminősége az elmúlt tíz évben folyamatosan javult, mely az egyre korszerűbb szennyvíztisztító berendezéseknek, és a hosszú évek óta tartató tudatos vízvédelmi programoknak köszönhető

3.4.1.4 Felszín alatti vizek védelme

Talajvíz

Talajvizek átlagos mélységköze a megye nagy részén 0 m - 5 m - 30 m. A Duna-völgyében, a Kapos, a Koppány és a Sió, valamint az egyéb nagyobb vízfolyások mentén a talajvíz 0-5 m között található, míg a dombvidéki területeken a talajvizek mélysége a felszíntől elérheti 30, de akár a 40 m-t is.

Rétegvíz

A megye azon területein, ahol az első vízáadó réteg jelentős mértékben elszennyeződött, a mélyebben fekvő vízáadó rétegekből kellett megfelelő hozamú vízbázisokat keresni. Ezek a rétegmélységek 20 m - 500 m között változnak.

Karsztvizek

Karsztvízben kifejezetten szegény a megye, egyedül Váralja és Nagymányok környékén található felszíni karszt.

Termálvizek

A 30 °C-nál melegebb vizek, a hévizek csak mélyebb rétegekben találhatók meg. Tolna megyében átlagos mélységük 250 m - 500 m között változik. A már feltárt és a feltételezetten meglévő hévizek nemcsak idegenforgalmi, rekreációs, üdülés célú, illetve gyógyvízként történő egészségügyi felhasználásuk miatt jelentősek, hanem potenciális geotermikus energiaforrásokként is számba veendők. A megyében két jelentős termálvíz hasznosítás folyik: Dombóvár-Gunarasfürdő és Tamási Termálfürdő.

Felszín alatti vizek védelme

Ivóvíz minőségű vízigények kielégítését (már igénybe vett, lekötött, vagy távlati hasznosításra kijelölt vízbázisok), ásvány- és gyógyvíz hasznosítását szolgáló víznyerőhelyek vízbázisát, vízi-létesítményeit teljes kapacitására minden szennyezés ellen védeni kell. Különösen fontos az olyan üzemelő sérülékeny vízbázisok védelme, amelyek vízkészlete a felszíni szennyezések ellen vízzáró rétegekkel nem védettek. A védelem érdekében védőidomot és védőterületet kell meghatározni övezetes formában. A kijelölt védőterületeken csak olyan tevékenység végezhető, amely a kitermelés előtt álló víz minőségét, mennyiségét, valamint a vízkitermelési folyamatot nem veszélyezteti. Tolna megye üzemelő sérülékeny vízbázisainál a hidrogeológiai védőövezet kijelölése megtörtént.

A megyében található fontosabb üzemelő ivóvízbázisok a következők:

- Szekszárdi;
- Dombóvári;
- Tamási;
- Bonyhádi;
- Tolnai,
- Paksi;

Felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területek besorolása

A 219/2004. (VII. 21.) Korm. rendelethez szerinti felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területek közül az alábbiak találhatók meg Tolna megye területén:

1. Felszín alatti víz állapota szempontjából fokozottan érzékeny terület

- a) Üzemelő és távlati ivóvízbázisok, ásvány- és gyógyvízhasznosítást szolgáló vízkivételek - külön jogszabály szerint - kijelölt, illetve előzetesen lehatárolt belső-, külső- és végleges vízjogi határozattal kijelölt hidrogeológiai védőterületei.

Ilyen területeket Szekszárdnál, Decs-Öcsénynél, Tolnánál, Bátaszéknél, Bonyhádánál, Mórágynál, Váraljánál, Dunaszentgyörgy-Gerjennél és Madocsa-Bölcskénél találunk

- b) a karsztos területek, ahol a felszínen, vagy 10 m-en belül a felszín alatt mészkő, dolomit, mész- és dolomitmárga képződmények találhatók.

1b fokozottan érzékeny területeket csak Váralja település környezetében találhatunk, ahol felszíni és felszín közeli karsztképződmények találhatók.

- d) A Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek jegyzékébe felvett területek, továbbá a külön jogszabály szerinti Natura 2000 vizes élőhelyei.

Ilyen területeket a Gemenci erdő területén, valamint a Pacsmagi Tavaknál találunk, mind két terület Natura 2000 hálózatba, illetve országos jelentőségű védett természeti területek közé tartozik.

2. Felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny terület

- a) Azok a területek, ahol a csapadékból származó utánpótlódás sokévi átlagos értéke meghaladja a 20 mm/évet.

A megye területének legnagyobb része ebbe a kategóriába tartozik.

- c) Azok a területek, ahol a porózus fő vízáadó képződmény teteje a felszín alatt 100 m-en belül található.

Ebbe a kategóriába elsősorban a Duna menti sík területe, a Kapos, a Sió-völgye és a Koppány-völgy egyes területei tartoznak.

- e) Az 1. d) pontban nem említett, külön jogszabály által kijelölt védett természeti területek.

Ezen területek mozaikosan helyezkednek el Tolna megyében, kiterjedésük kicsi, és mindegyik terület országos jelentőségű védett természeti területre esik (pl.: Dél-Mezőföldi TK).

3. Felszín alatti víz állapota szempontjából kevésbé érzékeny terület

Ilyen terület viszonylag kevés található a megye területén, azonban összefüggően a Koppány és Kapos alsó folyásánál (Nagykónyi-Regöly-Tolnanémedi tengelyvonalon), Harc-Kövesd közötti hegyháton, valamint Bátaapáti-Möcsény határában helyezkednek el.

A térségben a vízbeszerzés általában megfelelő védőréteggel rendelkező rétegvizekből történik, Szekszárdnál és néhány dunamenti községnél a dunai kavicssteraszra épített kutak működnek. A vizek egyes komponenseinek magas aránya miatt általában vas és mangántalanítás szükséges a kitermelés után. Emellett előfordul, hogy arzénmentesítésre is szükség van, jellemzően Dunaszentgyörgy környékén. A rétegvizekre a magas ammónia tartalom jellemző.

A megyében jelentős hévíz készletek vannak a Dombóvár, Tamási, Szekszárd, Bonyhád települések által lehatárolt térségben. A hévíz források többszintű (turisztikai, mezőgazdasági, távhőellátási) hasznosítása nem jellemző, csupán kisebb fejlesztések történtek a térségben. A hévizek gyógyászati célú hasznosítása szinte minden térségben megkezdődött, de a keresleti oldal megosztásával egymás versenytársaivá kezdenek válni a gyógy- és élményszerdők.

3.4.1.5 Talaj- és földvédelem

Földtani közeg, bányaterületek

Tolna megye jelentős ásványi nyersanyagokkal nem rendelkezik, azonban a 2020-ban elfogadott megyei területrendezési terv alapján több nagyobb terület is kiszabályozásra került, mint ásványi nyersanyagvagyon által érintett település övezete. Ezen területek legnagyobb része a Duna-menti síkon, a Szekszárdi-dombságon, a Tolnai-hegyháton, Tamási és Dombóvár környékén található. A Duna menti síkon nagyjából építési homok és kavics nyersanyagok találhatóak. A Tolnai dombság völgyeiben, valamint a megyei vízfolyásainak mentén elszórtan talajjavítási nyersanyagok találhatóak (tőzeg) és ugyanitt találhatóak kerámiái ipari nyersanyagok (agyag) is. Kőszén pedig a megye D-i peremén Váralja és Nagymányok környékén található. Érc és szénhidrogén lelőhelyek nem találhatóak a megye területén.

Megemlítendő még Tolna megye építő- és díszítő bányászata, mivel Nagymányok település igazgatási területén napjainkban is érvényes bányatelek került kialakításra a közelmúltban. Mórág és Váralja környékén pedig napjainkban már nincs érvényes bányatelek, valamint bányászati üzemi tervvel végzett termelési tevékenység.

Talajok

A Duna árterén egészen az M6-is autópályáig uralkodóan öntéstalajokat találunk, azon belül is réti öntéstalajok az uralkodók. Kivétel képez ez alól Paks környéke, ahol fiatal, nyers öntéstalajok is megjelennek. Réti öntéstalajok még a nagyobb patakok, vízfolyások mentén is előfordulnak (pl.: Koppány, Völgysegi-patak stb.). Ugyanakkor a Koppány és Sió mentén már inkább a vízfolyások mentén a lápos réti talajok váltják fel az öntéstalajokat. A megye legnagyobb kiterjedésű talajtípusa a mészlepedékes csernozjom, mely a Tolnai-dombságon és Dél-Mezőföldön uralkodó, általánosan elterjed és nagy kiterjedésben előfordul. A megye ÉNy-i részén a Koppánytól É-ra, valamint a Döbrököz-Szakály-Regöly tengelyvonalban az agyagbemosódásos barna erdőtalajok az uralkodók. A Tolnai- és Szekszárdi-dombság legmagasabb térszínein, valamint Attala környékén pedig a csernozjom-barna erdőtalajok fordulnak elő. Kisebb területen, foltszerűen jelennek meg a megyében a barnaföldek (Ramann-féle barna erdőtalajok), elsősorban Dombóvár környéki dombokon, Tamási

környéki dombokon, a Nagyszékely és Kisszékely környékén, Szekszárdi-dombság alacsonyabb térszínein (Szálka, Grábóc, Mőcsény környékén), Nagydorog-Tengelic vonalban. Szintén foltszerűen, elszigetelten található még réti csernozjomok, elsősorban a Duna árterének magasabb térszínein (Szekszárd-Bátaszék vonalon, Decs környékén, Tolna-Fadd-Dunaszentgyörgy tengelyvonalban, Sióagárd-Szedres környékén és Sárszentlőrinc-től északra eső területen. A többi talajtípus pedig már csak alárendelten fordulnak elő a megyében.

A megye jó termőterületekkel rendelkezik (termőhelyi értékszámokban csak Békés megyei előzi meg), legnagyobb problémát az erózió okoz, mellyel nagy területek érintettek, főleg a dombvidéki területeken (Mecsek-hegység, Völgyesség, Tolnai-Hegyhát, Szekszárdi-dombság, Geresdi-dombság).

Emellett a mezőgazdaságra jellemző monokultúrás szántóföldi növénytermesztés, a túlzott mértékű műtrágyázás és vegyszerezés hosszabb távon jelentős mértékben károsítja a termőföldök állapotát, illetve másodlagosan szennyezheti a felszín alatti vizeket is. A monokultúrális szántóföldi gazdálkodás csökkenti a biodiverzitást, a mezsgyék, ökológiai stepping zone-k, folyosók hiányában a nagyüzemi szántóterületek védett növény- és állatfajokban szegények.

3.4.1.6 Hulladékgazdálkodás

Az elmúlt húsz év alatt a megye hulladékgazdálkodási rendszere jelentősen megváltozott. A hagyományos egy település egy hulladéklerakó telepet felváltották a regionális hulladékgazdálkodási rendszerek. A hulladékgazdálkodási rendszerek elemei, a szigetelt hulladéklerakó, átrakó állomások, a zöldhulladék kezelést biztosító komposztáló, a szelektív gyűjtő rendszerek és a hozzájuk kapcsolódó válogató művek és hulladékudvarok hálózata.

A regionális rendszerek hátránya, hogy sok település messze esik a hulladékkezelő telepektől. Rendkívül drága az esti hulladékok elszállításának költsége, ami az illegális hulladéklerakók megjelenésének kedvez.

A megye települései több regionális rendszerhez tudtak kapcsolódni.

Dél-Balaton és Sió-völgye hulladékgazdálkodási projekt

A projekt célja, hogy a térségben a csatlakozott településeken megvalósuljanak a szelektív hulladékgyűjtés és a hulladék újrahasznosítás műszaki és szervezeti feltételei. A projekt keretében három környezetbarát hulladékkezelő telep épült meg, melyből egy Tolna megyében (Cikón) található, s a programhoz emellett 69 db Tolna megyei település társult.

Kapos-menti hulladékgazdálkodási rendszer

A rendszer 118 tagot fog össze, melyből 6 Tolna megye területére esik. A program keretében 28 lerakó rekultivációja történik, mely mellett egy korszerű hulladékkezelő telep is létesül Kaposváron.

Mecsek-Dráva hulladékgazdálkodás projekt

A kiépült komplex hulladékgazdálkodási rendszer három megye 313 településének hulladékkezelését vállalta, melyből 5 település Tolna megyei. A projekt tartalmazza hulladékudvarok (22 db) rendszerének kiépítését, két komplex központ létesítését és négy átrakó állomás létrehozását, amelyből egy, a kaposszekcsői átrakóállomás és hulladékudvar esik Tolna megye területére.

Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás

A Társulás 169 önkormányzat hulladékgazdálkodási tevékenységét szervezi. tevékenység itt is két fő elemből áll: egyrészt a korábbi hulladéklerakók rekultivációjából, másrészt az EU-s előírásoknak megfelelő új, korszerű hulladékgazdálkodási rendszer megvalósításából. 5 Tolna megyei település rekultivációja valósult meg. A szervezett hulladékkezeléshez Tolna megyéből 9 település csatlakozott.

Paksi térségi hulladékgazdálkodási rendszer

Hét település kezdeményezte a társulás létrehozását, hogy a paksi hulladéklerakó korszerűsítésével, közösen oldják meg a hulladékok elhelyezését és hasznosítását. A rendszer elemei a paksi hulladéklerakó korszerűsítése, azaz egy új hulladéklerakó, egy szelektív válogató csarnok és egy komposzttelep. A rendszerhez tartozik még a Pusztahencse-Földespusztán megépült 1,2 MW teljesítményű biogáz erőmű is, amely a biológiailag lebomló hulladékokból állít elő energiát.

A megye régi, felhagyott hulladéklerakói rekultivációra kerültek, jogszabályi előírások miatt viszont sok településnél a második ütemű (végleges lezárás) rekultiváció nem történt meg.

A megyében a termelődő veszélyes hulladékok mennyisége évről évre csökken, melynek legfőbb okai a gazdasági szerkezet átalakulása és a fejlődő hulladékgazdálkodás. Jelentős, évek óta tartó problémát jelentettek a Simontornyai Bőrgyár Rt. felhalmozott hulladéakai, amelyek elszállítás és ártalmatlanítása befejeződött, de a kármentesítés monitoring vizsgálatai még mindig tartanak.

Nem települési hulladékot kezelő telep

Nemzeti Radioaktív-hulladék tároló Bábaapáti

A Paksi Atomerőmű üzemeltetése során keletkező szilárd és folyékony, kis és közepes aktivitású radioaktív hulladékok végleges elhelyezésére szolgál a Bábaapátiban építés alatt lévő radioaktív hulladéktároló. A folyékony hulladékok is szilárdításra kerülnek, így a csak szilárd halmazállapotú hulladékot 200 literes acélhordókban helyezik el a telephely központi épületében. A csarnokban minőségi ellenőrző vizsgálatok és a hulladék előkészítése történik a föld alatti tárolásra.

3.4.1.7 Élővilágvédelem

Országos jelentőségű védett természeti területek és emlékek

A megye területére eső országos jelentőségű védett természeti területek és emlékek:

- Duna-Dráva Nemzeti Park (49 478,8 ha)
- Dél-Mezőföldi Tájvédelmi Körzet (7546,5 ha),
- Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet (9347,5 ha)
- Bölcskei Nőszirmos Természetvédelmi Terület (111,16 ha),
- Kapszeg-tó Természetvédelmi Terület (156,2 ha),
- Pacsmagi Tavak Természetvédelmi Terület (485,05 ha),
- Dunaszentgyörgyi Láperdő Természetvédelmi Terület (332 ha)
- Szakadati Legelő Természetvédelmi Terület (1,5 ha)
- Paksi löszfal földtani alapszelvény Természeti Emlék (2,02 ha)
- Mórággyi kőfejtő földtani alapszelvény Természeti Emlék (0,5 ha)
- Községi alapponti földtani alapszelvény Természeti Emlék (0,53 ha)

Ramsari területek

Tolna megye területére két Ramsari terület esik:

- a Duna-Dráva Nemzeti Park Tolna megyei területei, mely magába foglalja a Gemenci erdőt és a Sió-völgy legalsó szakaszát.
- Pacsamagi tavak Természetvédelmi Terület területe.

Ex lege védett természeti területek²

Tolna megye ex lege védett természeti területekben viszonylag szegény. Ex lege védett szikes tavak, víznyelők és barlangok nem találhatók a megye területén.

Ex lege forrásokban is viszonylag szegény a megye, adatok alapján 22 ex lege forrás található a megyében. Ezek az adatok azonban csak tájékoztató jellegűek, a valós szám ettől több lehet.

Ex lege védett lápok: Simontornya, Bikács és Paks környékén találunk.

Ex lege védett földvár 19 található a megyében, míg ex lege védett kunhalomból csak három esik a megye területére: Kocsolai halmok (Kocsola), Csikó-halom (Regöly) és Basahalom (Nagyszékely).

UNESCO Bioszféra rezervátumok (MAB)

A megye területére egy bioszféra rezervátum területe esik: a Mura-Dráva-Duna bioszféra rezervátum. A rezervátum magterületei egybe esnek a gemenci védett természeti területek magterületeivel, míg a pufferterülete megegyezik a Gemenc SPA területével. Az átmeneti

² <http://web.okir.hu/map/?config=TIR&lang=hu>

zóna azonban még ennél kijebb merészkedik Tolna megyében, egészen Fadd, Sióagárd, Kakasd, Szálka, Bátaszék közigazgatási területéig benyúlik magába foglalva Szekszárd, Ócsény, Decs, Bogyiszló települések kül- és belterületét is.

Natura 2000 területek

A megye területére eső Natura 2000 védelem alatt álló területek:

- Különleges madárvédelmi területek (SPA):
 - o HUDD10003 Gemenc SPA;
 - o HUDD10005 Kíssékelyi-dombság SPA;
 - o HUDD10006 Pacsmagi-tavak SPA;
 - o HUDD10007 Mecsek SPA;
- Különleges természetmegőrzési területek (SAC):
 - o HUDD20011 Szekszárdi-dombvidék SAC;
 - o HUDD20012 Geresdi-dombvidék SAC;
 - o HUDD20020 Közép-mezőföldi löszvölgyek SAC;
 - o HUDD20022 Szakadati löszgyepek SAC
 - o HUDD20023 Tolnai Duna SAC;
 - o HUDD20024 Aparhanti sztyepp SAC;
 - o HUDD20026 Lengyel-hőgyési erdők SAC;
 - o HUDD20028 Koppány-menti rétek SAC;
 - o HUDD20029 Kíssékelyi-dombság SAC;
 - o HUDD20032 Gemenc SAC;
 - o HUDD20033 Nagyhajmási dombok;
 - o HUDD20040 Tengelici homokvidék SAC;
 - o HUDD20046 Törökkoppányi erdők SAC;
 - o HUDD20050 Szenesi legelő SAC;
 - o HUDD20069 Paksí ürgemező SAC;
 - o HUDD20070 Tengelici rétek SAC;
 - o HUDD20072 Dunaszentgyörgyi-láperdő SAC;
 - o HUDD20073 Szedresi Ős-Sárvíz SAC;
 - o HUDD20031 Lajoskomáromi löszvölgyek SAC;

Helyi jelentőségű védett természeti területek és emlékek

Helyi jelentőségű védett természeti területek és emlékek száma a megyében 43, amelyek az alábbi települések közigazgatási területén találhatók: Nagymányok (1 db), Lengyel (1), Tengelic (4), Dombóvár (11), Kismányok (1), Hőgyész (1), Paks (20), Bonyhád (1), Szekszárd (1), Madocsa (1), Felsőnyék (1).

Országos Ökológiai Hálózat

A megye területén az ökológiai hálózatban magterület a Duna-Dráva Nemzeti Park védett területe, a Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet megyei területe, a Szekszárdi-dombság erdős térsége, a Tolnai-Hegyhát erdős térsége Kurd, Hőgyész és Mucsi között és a Koppány, illetve a Kapos menti erdős térségek Koppányszántótól Simontornyáig. További magterületek a Dél-Mezőföld Tájvédelmi Körzet védett természeti területei és az ahhoz szervesen kapcsolódó erdős térségek Pakstól északnyugatra. Az ökológiai folyosók a megye egészét behálózzák. Meghatározóan a folyó- és patakvölgyek alkotják: a Duna és holtágai, a Völgységi patak mente, a Sió és Sárvíz térsége és a Koppány menti természeti területek.

3.4.1.8 Tájvédelem

Tolna megye az ország legváltozatosabb táji adottságú megyéi közé tartozik, mivel a Dunántúli-dombság és az Alföld találkozásánál fekszik. Természetes határa keletről a Duna folyam. Olyan dombsági, hegységi és síksági közép- és kistájakból álló terület, amely legjellemzőbb tulajdonsága a táji heterogenitás.

A megye kistájai a következők (mezőrégiós bontásban)

- Duna menti síkság:
 - o Kalocsai-Sárköz,
 - o Tolnai-Sárköz,
- Mezőföld:
 - o Közép-Mezőföld,
 - o Sárvíz-völgy,
 - o Dél-Mezőföld,
 - o Sió-völgy
- Külső-Somogy:
 - o Kelet-Külső-Somogy,
 - o Dél-Külső-Somogy
- Mecsek és Tolna-Baranyai-dombvidék:
 - o Mecsek-hegység,
 - o Völgység,
 - o Tolnai-Hegyhát,
 - o Szekszárdi-dombság,
 - o Geresdi-dombság

A megye tájegységei közül a legegységesebb a Duna árterületét magába foglaló Sárköz, amely a Sárvíz és a Szekszárdi-dombság vonalától a Dunáig terül el. Felszíne ellaposodó, kiegyenlített domborzatú, nagyjából sík terület, melyet helyenként a Duna szabályozásából eredő holtágak, morotvák szabdalja. A kiterjedt ártéri erdők mai maradványa a hullámtéren elterülő Gemenci-erdő. A Mezőföld az Alföld legnyugatibb középtája. Külső-Somogytól és a

Tolnai-dombságtól a Sióvölgye választja el, keleten meredek peremmel szakad le a Duna-menti síkságra. A Mezőföld három morfológiai egysége közül a Dél-Mezőföld és kis részben a Közép-Mezőföld tartozik Tolna megyéhez. A Dél-Mezőföld eltérő pleisztocén fejlődéstörténeti múltja miatt morfológiailag is különbözik a többi mezőföldi kistájtól. Az újpleisztocénig ugyanis süllyedt, ezért vastag folyóvízű üledék töltötte fel, és az Ős-Sárvíz homokos hordalékkúpjából – főleg már a holocénban – jelentős kiterjedésű futóhomok-felszín képződött Bikács – Németkér környékén. Ez adja sajátos morfológiai jellegét (jellegzetes homokformák, szélbarázdák, garmadák, homokleplek stb.). A Balatoni-medence, a Mezőföld, illetve a Tolnai-hegyhát, a Zselic és Belső-Somogy határolja a Külső-Somogy középtáji térszint. Belső-Somoggal ellentétben területének nagyobbik része 200-300 m magasságra kiemelkedett, eróziós és deráziós völgyekkel tagolt dombsági felszín. A felszínen a löszös üledékek uralkodóak. A pannóniai dombhátak közös tulajdonsága, hogy észak felé meredeken szakadnak le a völgyekbe, dél felé viszont lankás lejtőkkel ereszkednek a völgyek talpához. Ez utóbbiak jó mezőgazdasági termőterületek. A Sió-Kapos menti löszfelszín három lépcsővel hanyatlik le a folyók völgyére. A mészlepedékes csernozjom talajjal borított felszín kitűnő feltételeket biztosít a mezőgazdaság számára. A Külső-somogyi löszfelszín a Kapos-völgyet kíséri. A 15-20 m vastag lösztakarón kialakult talajaival (agyagbemosódásos barna erdőtalaj, mészlepedékes csernozjom) a Somogyi-dombság legjobb termőterületének számít.

A Kapos és a Sió-Sárvíz völgye, valamint a Mecsek és a Duna-völgy között elterülő Tolnai-dombság aprólékosan felszabdalt, lösszel fedett dombsági táj. A természetes határok mentén jól elkülönülő dombsághoz a Kapos-völgytől nyugatra csatlakozik az enyhe lejtésviszonyokkal jellemezhető Külső-Somogy alacsonyabb dombvidéke.

A megye erdősültsége elmarad az országos átlagtól (17,8%). A Koppánytól délre megmaradt a megye egyik féltett erőkincse, a gyulaji vadrezervátum, mely Európa egyik legnagyobb hírvő dárvas élőhelye.

Tájképvédelmi területek

A Tolna Megye Településrendezési Terve alapján tájképvédelmi területek magja elsősorban a védett természeti területek és Natura 2000 területek környezetében található. Szinte a teljes Duna menti területek, Gemenci erdő és peremterületei ebbe az övezetbe tartozik. Tájképileg szintén értékes a Szekszárdi- és Medinai-dombság és a teljes Tolnai-hegyhát Lengyel-Mucsfa vonalától egészen Simontornya határáig, beleértve a Pacsmagi-tavak és Tamási térségét is. Szintén tájképvédelmi övezetbe tartoznak a Dél-Mezőföldi löszvölgyek területe, a Koppány-mente, valamint Dombóvári melletti Kapos-rétek és Szőlőhegy. Mivel Tolna megye igen változatos felszínű, és változatos tájú megyénk ezért területének majdnem felét teszi ki a tájképvédelmi övezet területe.

3.4.1.9 Régészet és örökségvédelem

Tolna megye kulturális öröksége, azon belül is a műemlékek és régészeti lelőhelyek stratégiai erőforrásként vehetők számításba, minden tervezési területen. A régészettel, a kulturális örökséggel kapcsolatos legfontosabb jogszabályok az alábbiak (melyeket, minden tervezésnél figyelembe kell venni és ezen szabályokat be kell tartani)

- A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény
- A kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet.
- Az Európa Tanács keretegyezményei:
 - o az Európai Kulturális Egyezmény (1954),
 - o az Európai Építészeti Örökség Védelméről szóló Egyezmény (1985),
 - o a Régészeti Örökség Védelméről szóló Európai Egyezmény (1992, felülvizsgálva),
 - o az Európai Táj Egyezmény (2000),
 - o a Kulturális Örökség Társadalmi Értékéről szóló Egyezmény (2005)
- ENSZ Egyezmény: A világ kulturális és természeti örökségének védelméről (1972)

A védett örökségi elemek számszerű adatai a közhiteles örökségvédelmi nyilvántartás aktuális adatai³ alapján Tolna megyére vonatkozóan a következők:

- Nyilvántartott régészeti lelőhelyek száma: 2464
- Egyedileg védett régészeti lelőhelyek száma: 65
- Műemléki védettségű ingatlanok - védett és kiemelten védett műemlékek (épületek, szobrok, parkok) száma: 257
- Műemléki jelentőségű terület száma: 1

Fontos megjegyezni, hogy a nyilvántartott régészeti lelőhelyek száma a kutatás függvényében változik, a fenti adatok a 2021 májusi adatszolgáltatáson alapulnak.

Nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A régészeti leletek szerint a megye területe az őskor óta lényegében folyamatosan lakott volt. Erre példa a Sióagárd–Leányvár (bronzkor), Regöly (Hercuniates kelta törzs központja), Decs-Ete (Árpád-kor) településeken található emlékek. Építettnek emlékei a földvárak, melyek létesítése a magyar királyi vármegyerendszer megszűnéséig, a tatárjárásig tartott. A megyében elsősorban nagy infrastrukturális beruházáshoz kapcsolódóan (M6 autópálya, M9 autópálya megelőző feltárások, vizsgálatok) számos egyéb régészeti lelet került elő a neolitikumtól a késő középkorig bezárólag. A nyilvántartott régészeti lelőhelyek közül a megyében kiemelkedik a római limes magyarországi szakasza, mely a Duna mentén húzódott.

³ Tolna Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály Örökségvédelmi Osztály adatszolgáltatása, 2021. május 21

E katonai táborokkal megerősített védelmi vonal a mai Tolna megye keleti határán is végighúzódott és a legjelentősebb római települések többsége is a limes mentén feküdt (pl.: Lussonium: Dunakömlőd, Alta Ripa: Tolna, Alisca: Ócsény-Szigeth-puszt, Ad Statuas: Várdomb). A limes régészeti emlékei Bőlcskétől Pakson és Dunaszentgyörgyön át egészen Várdombig követhető. A megye belső területein a Iovia volt a legjelentősebb római település. 2000-ben sikerült a város maradványait fellelni egy korábban készült légfelvételen Alsóhetény közelében.

Műemlékek

Magyar középkorban Tolna a negyedik legsűrűbben lakott vármegye volt, ennek megfelelően gazdag is volt. Gyakorinak számított román kori templom gótikus átépítése. Az emléktárgyak elsősorban egyházi (templom, kolostor) valamint védelmi célú építkezésekhez (vár) kötődik.

A török hódoltság előttről jó állapotú emlék nem maradt fenn, az újjáépítés épületállománya viszont – templomoknál – igen nagy százalékban az ősi falak felhasználásával valósult meg (pl.: Szekszárd: bencés kolostor, Nagyszékely: templom részletei, Szakcs: templom gótikus maradványai, Szakály, Felsőnyék, Aparhant: gótikus eredetre utaló támpillérek a templomhomlokzaton, Iregszemcse: Kálvária – Kápolna). Mindhárom jelentősebb megyei vár – várkastély (Ozora, Dunaföldvár, Simontornya) is e korszak terméke, melyek javarészt helyreállításra kerültek.

A török alóli felszabadulás nagy anyagi és véráldozatokkal járt, a megye közel volt az elnéptelenedéshez. Országos érdek volt a betelepítés (németek, délszlávok), amely hozta magával a kultúráját, vallását. A török idők utáni újjáépítéssel főleg egyházi épületek készültek (római katolikus templomok Szekszárdon, Dunaföldváron) de a betelepített németek nyomán református (Nagydorog, Kölesd) és evangélikus templom is készült (Felsőnána, Kalaznó). A korra jellemző köztéri műalkotás volt a pestis-oszlop (Szentháromság szobor), Szekszárdon, Tolnán, Bonyhádon és több településen. Jelentős szerb (ortodox) lakosság is építkezett, hisz első jelentős monostorát még a hódoltság idején alapították (1585 – Grábóc).

Kastélyok, kúriák barokk példái közül megemlíthetjük a högyész Apponyi kastélyt, a tamási Esterházy-kastélyt, Paks kúriaállományát és ekkor jelennek meg a reprezentatív kertek, parkok is a kastélyok körül. Ugyanez a helyzet volt megfigyelhető a klasszicizmus idejében is, amikor új kastélyok és kúriák épültek (Perczel-kúria Bonyhádon, Viczay Kastély Iregszemcsén, Gindly uradalom Tengelicen) és megszáporodtak a középületek is (pl.: iskolák (Bőlcse, Paks, Szekszárd), szálloda (Paks), Vármegyeháza és bíróság épület Szekszárdon).

Népi építészet

A paraszti építkezést mindig is a közvetlen környezetben megtalálható építőanyag határozta meg. Így a mind intenzívebb mezőgazdaság által gerjesztett fahiány a 19. sz. végére gyakorlatilag felszámolta a korábbi borona-, vagy paticsfalú (német falvakban favázis –

Fachwerk) építkezést. Helyére a vertfal, ill. a vályog lépett. Így az ún. „rég stílus” emlékhallománya csekély (Sárszentlőrinc: jegyző háza, fachwerkes házak Zsibriken és Závodon, stb.). Sajátos, jó látványt nyújtó épületegyüttesek a pincesorok (kiemelkedő emlék magyar faluban a Sióagárd melletti Leányvár, német faluban Györköny), amelyek jelentős tájképi, tájszerkezeti és tájhasználati értékkel is bírnak.

Világörökségi és világörökségi várományos terület által érintett települések övezete

A 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről (OTrT) a Kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő terület övezetét kivezette és helyette a Világörökségi és világörökségi várományos terület által érintett települések övezetét tartalmazza. Ehhez igazodott a Tolna Megye Területrendezési terve is 2020-ban (Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlésének 8/2020 (X.29.) önkormányzati rendelet). A fenti jogszabályok alapján Tolna megye területén az alábbi települések tartoznak az övezetbe (északról D-i irányba haladva): Bőcske (Annamatia 7., 8.), Paks (Lussonium 3., Annamatia) (Paks-Dunakömlőd, Paks-Csámpa), Györköny, Dunaszentgyörgy (Lussonium 6., 12.), Kölesd, Fadd (Lussonium), Tolna-Mözs (Alta Ripa), Sióagárd, Szekszárd, Ócsény (Alisca), Decs, Alsónyék, Bátaszék, Bába (Ad Statuas).

3.4.2 A környezeti állapot egyéb jellemzőinek leírása - terhelhetőség

Tolna megye területfejlesztési koncepcióját megalapozó helyzetértékelés külön fejezetben foglalkozik a táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározásával. Tolna megye tájhasználatára alapvetően a mező- és erdőgazdasági használat, termelés jellemző, ám ennek ellenére természetvédelmi, tájképvédelmi, vízgazdálkodási, vízvédelmi és turisztikai szempontból kiemelhetők olyan tájegységek, tájtypusok, amelyek érzékenysége, terhelhetősége eltér a hagyományos mezőgazdasági tájhasználatától.

A megye tájterhelhetőségét az eltérő természeti adottságok az ökológiai természetvédelmi érzékenység és a hagyományos tájhasználat alapján a következő tájtypusokra osztjuk fel:

- Folyómenti táj,
- Dombvidéki - Mezőgazdasági táj,
- Dombvidéki - Erdőgazdasági táj,
- Dombvidéki - Borvidéki táj.

A folyómenti táj sok szempontból való érzékenysége határozza meg a terhelhetőséget, ezért olyan többfunkciós komplex tájgazdálkodás kialakítása fontos, amely a vízgazdálkodás, a természeti adottságokhoz igazodó tájhasználat, a tájképi, természeti értékek védelmének prioritásával biztosítja a Duna-menti települések természeti erőforrásainak fenntartható használatát biztosító környezetkímélő fejlesztését.

Az intenzíven művelt szántóterületek sok esetben alig néhány méterre megközelítik az élővilág és a mikroklíma szempontjából fontos szerepet játszó vízfelületeket, az értékes

természetközeli élőhelyeket, amelyek egy része Natura 2000 természet-megőrzési és/vagy országos jelentőségű védett természeti terület. Ezeken a területeken a természetvédelmi érdekeket kell elsődlegesen érvényesíteni a táj fenntartása során és a településrendezési tervekben szélesebb védősávot kell a tavak mentén szabályozni. A mezőgazdasági táj többi területeinek terhelhetőségében a termőföld védelmének prioritását kell érvényesíteni. Biztosítani kell a mezőgazdasági majorok, telephelyek rendeltetésüknek megfelelő használatát és fejlesztési lehetőségét.

Az erdőgazdasági területeken a meglévő vizes élőhelyeken a természetvédelmi érdekeket kell elsősorban érvényesíteni a tájfenntartás során. Az erdőgazdasági táj többi területén a talaj (termőtalaj), a fás növényzet és az élővilág (élőhelyek) védelmének prioritását kell érvényesíteni.

A borvidékekbe tartozó települések közül is több településen már nem lehet szőlőtermesztésről beszélni. Tekintettel arra, hogy a művelt szőlőhegy, szőlőültetvény történeti, esztétikai, településszerkezeti, építészeti, turisztikai szempontból is az egyik leggazdagabb, legvonzóbb tájelem, tudatosan támogatni kell a borvidéki tájra jellemző szőlőhegyi tájelemek fennmaradását és elsősorban a szőlőművelést.

3.4.3 Fennálló környezeti konfliktusok, problémák leírása és várható alakulása, amennyiben a Konceptió nem valósulna meg

Legnagyobb problémát az egyes közegek szennyezettsége jelenti, mely további területhasználatokat is korlátoz, illetve az emberi egészségre is sok esetben veszélyt jelent. A levegő tisztaság tekintetében a szilárd szennyezők, a szálló és az ülepedő por okoz problémát. A vezetékes gáz kiépítése sok településen nem történt meg, így ebből kifolyóan is szennyezések lépnek fel. Emellett a pollenszennyezettség időszakosan veszélyezteti a lakosság egészségi állapotát.

A felszíni vizek szennyezettsége nem jelentős, az utóbbi években a vízminőség javuló értékei jellemzőek. Ugyanakkor a felszín alatti vizek tekintetében a magasabb ásványi anyag tartalom okoz problémát, mely miatt sok esetben vas- mangán-, illetve arzénmentesítésre van szükség.

Zajvédelem tekintetében a forgalmasabb, magasabb rendű főutak menték jellemzőek nagyobb mértékű terhelések.

Továbbá, a talajt a monokultúrás mezőgazdasági termelés, a műtrágya használat és az erózió veszélyezteti. A termőtalajt a monokultúrás mezőgazdasági termelés, a műtrágya használat és az erózió veszélyezteti, valamint a zöld mezős beruházások csökkentik a termőtalaj kiterjedését.

Élővilágvédelmi szempontból a zöld mezős ipari és kereskedelmi beruházások, az infrastruktúra fejlesztések (pl.: M9 autópálya megyei szakasza, Paks-Kalocsa közötti híd és kapcsolódó infrastruktúra stb.) csökkentik, feldarabolják a természetes vagy természetközeli

élőhelyek kiterjedését, a vadon élő állatok számára barriereket képeznek. Szintén élővilágvédelmi problémaként merül fel védett természeti területen és Natura 2000 területen tervezett szén és működő kőbányák (Máza, Váralja környékén) hatása. Ezeken a bányaterületeken a jelenleg ismert fejlesztési terveket alapul véve az érintett területeken a külszíni bányaművelés hatásai csak igen nagymértékű természetvédelmi korlátozás érvényre juttatása mellett csökkenthetők elfogadható szintre, míg a tervezett mélybányászat hatására a területen végbemenő változások nem összeegyeztethetők az országos védelem alatt álló Kelet-Mecsek Tájvédelmi Körzet ill. az Európai Közösség Natura 2000 hálózatába tartozó területek rendeltetésével, kijelölésének céljaival, valamint a hatályos hazai és nemzetközi természetvédelmi jogi szabályozással.

Az összefoglalt környezeti problémák nem oldódnának meg abban az esetben, ha a Koncepció nem valósul meg.

3.5 A Koncepció megvalósulásával közvetlenül és közvetve környezeti hatást kiváltó tényezők, okok feltárása

A Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció célrendszerének stratégiai szintjén is megjelenik a környezeti szempontok figyelembevétele. A fenntarthatóság kifejezetten megjelenik a 1.1.3. számú stratégiai célban: *„A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítás és tematikus összekapcsolása”*. Ezen felül azonban elmondható, hogy a Koncepció egyéb céljai se okoznak közvetlenül romlást a környezetminőségben és nem állnak ellentétben a fenntarthatósági szempontokkal.

A Koncepcióban foglalt prioritások közül a harmadik: *„Környezet, energetika és közlekedés”* esetében is fókuszba került a környezeti értékek megóvása, a fenntartható területhasználat és a természeti károk enyhítésére való törekvés. Emellett a helyi természeti erőforrásokra alapozott energiatermelés is kiemelt szerepet kapott a prioritáson belül.

3.5.1 Természeti erőforrás közvetlen igénybevételét vagy környezetterhelést közvetlen módon kiváltó tényezők

A 3. prioritás *„Környezet, energetika és közlekedés”* Tolna megye természeti környezet állapot megóvását adott esetben helyreállítását tartalmazza. Ugyancsak magába foglalja a fenntartható gazdálkodás feltételeinek megteremtését azokon a területeken, ahol ipari vagy mezőgazdasági tevékenység folyik. Ez a prioritás, illetve beavatkozás kapcsolódik részletesebben a környezet témaköréhez, a környezeti elemek használatához. A használat változása az elemek állapotában is általában valamilyen irányú változást eredményez, mely optimális esetben pozitív, az elemek megóvását, az erőforrások hasznosulásának fejlesztését jelenti, azonban a túlzott igénybevétel és a nem megfelelő módszerek alkalmazása környezetkárosító tevékenységgel párosulhat.

3.5.2 Társadalmi, gazdasági folyamatok, melyek közvetlen módon környezeti következménnyel járhatnak

Különösen a 2. prioritás „Gazdaság” célkitűzés prioritás hordozhatja magában a környezetkárosítás bekövetkeztének lehetőségét is, ugyanis a prioritás támogatja az ipari parkok és logisztikai központok kialakítását, amely, ha nincs egyensúlyban a környezetvédelmi és fenntarthatósági szempontokkal akkor a természetes környezetre káros hatással lehet.

A túlzott, egyoldalú gazdasági növekedésre koncentráls jelenthet potenciális veszélyforrást. A közelmúlt - nem feltétlenül Tolna megyei - tapasztalatai is bizonyítják, hogy gondos tervezés, engedélyezés és monitoring rendszer szükséges a környezetkárosítás elkerüléséhez. Ezért a gazdasági beruházásoknál, az iparfejlesztésnél fokozottan ügyelni kell a környezetvédelmi követelmények érvényesítésére

3.6 A Konceptió megvalósulása esetén várhatóan a környezetet érő hatások, környezeti következményeinek előrejelzése

A fejlesztési program céljai és prioritásai olyan szemléletmóddal és olyan célzattal kerültek megfogalmazásra, hogy azok semmiképpen nem idéznek elő tartós, tendenciózus negatív változást a megye környezetállapotában. Azonban a területfejlesztési program kevés olyan lényegi konkrétumot tartalmaz, amelyek környezeti hatásainak, következményeinek előrejelzése tételesen elvégezhető lenne.

3.6.1 Jól azonosítható környezet igénybevétel vagy terhelés

3.6.1.1 Környezeti elemek igénybevétele, terhelése

Egyetlen cél sem jár közvetlen kedvezőtlen hatással a környezeti elemekre. A prioritások esetében sem kell a környezeti elemek direkt károsodásától tartani. A földet, vizet, élővilágot várhatóan nem fogja a konceptió megvalósulása jelentős mértékben terhelni, így ezekre káros hatással sem lesz. A beavatkozásokhoz későbbiekben illesztendő konkrét projektek során konkretizálódó tartalom meghatározása során kell tekintettel lenni a környezeti elemek károsodását kizáró vagy minimalizáló megoldások alkalmazására.

Összességében tehát a területfejlesztési konceptió céljai és a prioritások egy élhető és társadalmi, gazdasági értelemben versenyképes, fejlődő megye jövőképek szolgálatában állnak, mely célok a fenntarthatóság figyelembevétele mellett kerülnek a jövőben megvalósításra.

3.6.1.2 Natura 2000 területek igénybevétele, terhelése

Az országos és helyi jelentőségű védett természeti területekkel, valamint Natura 2000 területekkel kapcsolatban elmondható, hogy a Konceptió nem támogatja azon célkitűzéseket, melyek az érintett területtel rendeltetésével nem összeegyeztetőek, illetve azokban kárt okoznának. Ezeken a területeken található élőhelyek és fajok megmaradása és kedvező

természetvédelmi helyzetüknek megóvása is fontos szempontként jelenik meg a Konceptióban foglaltak megvalósításakor.

3.6.1.3 Az érintett emberek egészségi állapotának, társadalmi, gazdasági helyzetük igénybevétele

A Konceptióban foglalt átfogó és stratégiai célok egyértelműen és alapvetően a megye gazdasági és társadalmi fejlődését, továbbá a megye lakóinak jólétének szolgálják és támogatják. Ennek megfelelően az érintett emberek életminőségének javulása várható a célok megvalósulása által.

3.6.1.4 Örökségvédelem, régészeti lelőhelyek

A kulturális örökség stratégiai erőforrás ezért az alábbiakat célszerű szem előtt tartani az átfogó és stratégiai célokkal kapcsolatban:

- A régészeti, műemléki értékek nem megújuló forrásai a kulturális örökségnek fenntartható használatuk kulcsfontosságú a jelen és jövő nemzedékei számára.
- A régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint a földmunkával járó beruházásokkal, erdőtelepítéssel el kell kerülni.
- A kulturális örökség (műemlékek, régészeti lelőhelyek) gazdasági és társadalmi haszna, melynek során, többek között, erősítik a társadalmi összetartozást, a kulturális sokszínűséget, hozzájárulnak az életminőség emeléséhez, mely szintén fontos erőforrása a megyének.

A koncepcióban bemutatott átfogó és stratégiai célok közül, azok hatnak az épített környezetre, azon belül is különösképpen a műemléki és régészeti örökségekre, amelyek jelentős új terület igénybevétellel és jelentős földmunkával jártak. Ezen tevékenységek esetében csak olyan engedélyezhető, amelyek a kulturális örökségvédelem céljait nem lehetetleníti el, azzal összhangba hozható. Szintén elősorban infrastrukturális beruházásokkal (pl.: ipari parkok fejlesztése, ökoturisztikai fejlesztés, stb.) el kell kerülni a világörökség várományos területeket, egyéb kiemelt jelentőségű régészeti lelőhelyeket (pl.: Regöly, Alsóhetény-puszt, Dombóvár, Aparhant), műemlékvédelmi környezetet (pl.: Grábóc, Decs, Dombóvár, Simontornya, Bátaszék, Szekszárd stb.) és műemléki védettség alatt álló épületeket és épületegyütteseket.

SKV-ban tárgyalt átfogó és stratégiai célok között nincs olyan 2021-2027-es uniós tervezési ciklushoz kapcsolódó konkrét elképzelés, mely közvetlenül az örökségi értékek védelmét, fenntartható használatát elősegítené. A későbbiekben azonban, amennyiben konkrét tervezések, projektek előkészítése elkezdődik javasoljuk megye muzeális intézmények bevonását a szakmai tervek előkészítésébe.

3.6.2 A közvetett módon hatást kiváltó tényezők

A következőben azon tényezők kerülnek összefoglalásra melyek, a Konceptió céljainak megvalósulása esetén közvetett módon hatást gyakorolnának az egyes érintett személyekre, területekre.

3.6.2.1 Új környezeti konfliktusok, problémák megjelenésére, meglévők felerősödésére

Sem a fejlesztési programban rögzített célok, sem az ezekhez elvezető prioritások alapvetően nem járhatnak és nem is járnak olyan hatásokkal, ami jelentős és direkt környezetminőség romlást eredményezne. Közvetett módon azonban egyes célok elérése, illetve egyes beavatkozások okozhatnak környezeti konfliktusokat. Ezekkel elsősorban a gazdaságfejlesztéssel összefüggő javaslatok esetében kell számolni. Az értékelést nem segíti, hogy a beavatkozások tartalma túlzottan általános, legfeljebb olyan szinten jelennek meg csak környezeti szempontból értékelhető információk, mint hogy „mind a zöldmezős, mind a barnamezős beruházások fontosak és ösztönzendők. De konkrét helyszínek, volumenek, területnagyságok, ágazatok híján a tényleges hatások nem jelezhetők előre.

3.6.2.2 Közvetett hatások környezettudatos, környezetbarát magatartás, életmód lehetőségeinek, feltételeinek gyengítésére vagy korlátozására

A Konceptió 1.2. számú átfogó célja „Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió”, illetve ezen átfogó célhoz tartozó 1.2.3. számú stratégia cél „Települési infrastruktúra és közszolgáltatások fejlesztése” célok a közösségi infrastruktúrák állapotának javítására és a közszolgáltatások minőségének javítására helyezi a hangsúlyt. A prioritások között 3. „Társadalom” prioritás keretében pedig meg kell erősíteni a helyi közösségeket és kultúrát, illetve a helyi identitás és értékmegőrzés szerepét.

A Konceptió célja, hogy a természeti környezet állapotát megóvja, adott esetben helyreállítsa, és megteremtse a fenntartható gazdálkodás feltételeit azokon a területeken, amelyen ipari vagy mezőgazdasági tevékenység folyik. Ezen törekvések teszik lehetővé, hogy a természeti környezet szépségét a következő nemzedékek számára is megőrizzük.

Összességében tehát elmondható, hogy a Konceptió célrendszere közvetett módon sem hat negatívan a környezettudatos értékrendre.

3.6.2.3 Közvetett hatások a helyi adottságoknak megfelelő optimális térszerkezettől, területfelhasználási módtól való eltérés fenntartására vagy létrehozására

Effajta hatással lényegében nem kell számolni a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió megvalósulása nyomán. Nem irányoz elő az optimálistól eltérő térszerkezeti fejlesztést, sőt - sajnálatos módon - a térszerkezetfejlesztés sem a célok, sem a prioritások között nem jelenik meg. A megyei területfelhasználás jelentős megváltozásával ebből következőleg a program következményeként nem kell számolni.

3.6.2.4 Közvetett hatások olyan helyi társadalmi-kulturális, gazdasági-gazdálkodási hagyományok gyengítésére, amelyek a táj eltartó képességéhez alkalmazkodtak

A program kifejezetten törekszik a meglévő termesztési hagyományok megtartására és fejlesztésére. A helyi termékek nem csak munkahelyet és jövedelmet teremtenek, hanem erősítik a helyi identitást, segítik kielégíteni a környék és az ország biogazdálkodásból származó termékek és sokszínű minőségi termékpaletta iránti növekvő igényét. A megye sajátos, nagy termesztési hagyományú gazdálkodási típusaira (szőlőtermesztés, borászat, gabona, stb.) gyakorolt hatások nem becsülhetők, mivel ezen ágazatokra nem tartalmaz javaslatokat a dokumentum.

3.6.2.5 Közvetett hatások a természeti erőforrások megújulásának korlátozására

A megye fontos természeti erőforrása a termőföld. Ennek megőrzését, védelmét a program több ponton is - igaz, csak közvetve - előíranyozza (fenntartható gazdálkodás feltételeinek biztosítása, ár- és belvízvédelem). Kifejezett hangsúlyt helyez a dokumentum a megye megújuló energiapotenciáljának hasznosítására. Itt kell megemlítenünk azt is, hogy a megyei célok között szerepel a megye területén található szénvagyon újbóli hasznosításának gondolata is.

3.6.2.6 Közvetett hatások a nem helyi természeti erőforrások jelentős mértékű használatára vagy a helyi természeti erőforrások túlnyomóan más területen való hasznosítására

Nem tartalmaz a jelenleginél intenzívebb természeti erőforrás hasznosítást a célrendszer. A dokumentum kiemelt jelentőségű projektként említi a „Paksi Atomerőmű bővítésére való felkészülést”.

3.7 A környezeti következmények alapján a Konceptió és a változások értékelése

Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója – a fenti fejezetekben bemutatott – közvetlen, illetve közvetett környezeti hatásai alapján kijelenthető, hogy a specifikus célok, prioritások, beavatkozások megvalósulása során alapvető és lényeges kedvezőtlen változások bekövetkezésére, számottevő negatív hatásokra nem kell számítani.

Az 1.1. számú „A megye gazdasági potenciáljának növelése, a vállalkozói aktivitás erősítése” átfogó cél és azt ezt szolgáló 1. prioritás („Gazdaság”) valamint ezek tervezett beavatkozásai - a specifikus cél gazdaságfejlesztési jellegéből következően - járhatnak negatív környezeti következményekkel. A specifikus cél mentén csak olyan fejlesztés/beruházás valósulhat meg, ahol környezetvédelmi követelmények teljesülnek. A környezetvédelmi követelmények teljesülését az illetékes környezetvédelmi hatóság különböző eljárások során tudja vizsgálni és érvényesíteni.

Az 1.2. számú „Társadalmi megújulás, társadalmi kohézió” átfogó cél és az 1.3. számú „A vidékies térségek gazdasági szerepvállalásának megerősítése és vonzó vidéki életter megteremtése” átfogó célok és a kapcsolódó prioritások gyakorlatilag sem közvetlen sem

közvetett módon nem járulnak hozzá a környezeti elemek és környezeti rendszerek rossz irányba történő megváltozásához.

Összefoglalóan Tolna megye Területfejlesztési programja céljai, prioritásai és a tervezett beavatkozások a fenntarthatósági értékrendet megfelelően érvényesítik. A célok megvalósulása összhangban van a fenntartható fejlődés elvárható kritériumaival.

4 A KONCEPCIÓ MEGVALÓSÍTÁSA KÖVETKEZTÉBEN VÁRHATÓAN FELLÉPŐ KÖRNYEZETRE KÁROS HATÁSOK ELKERÜLÉSÉRE, CSÖKKENTÉSÉRE VAGY ELLENTÉTELEZÉSÉRE VONATKOZÓ, A TERVBEN, ILLETVE PROGRAMBAN SZEREPLŐ INTÉZKEDÉSEK KÖRNYEZETI HATÉKONYSÁGÁNAK ÉRTÉKELÉSE, JAVASLATOK EGYÉB SZÜKSÉGES INTÉZKEDÉSEKRE

A Tolna Megye Területfejlesztési Konceptiója kevés konkrét intézkedést tartalmaz a célok elérése, illetve a prioritások és a megjelölt beavatkozások nyomán esetlegesen fellépő környezetre káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére.. Ennek magyarázata vélhetőleg az, hogy a Konceptió alapvetően nem tűzött ki olyan célokat, ami a környezetre döntően káros hatásokkal járna. Ugyanakkor a prioritások tartalmából következő beavatkozások között megfogalmazásra kerülnek olyan elemek, amelyek környezetre gyakorolt akár káros hatásával is számolni kell. Azonban ezek jellege, fokozata a Konceptió túlzott általánossága miatt nem becsülhető érdemben.

Fentiekre tekintettel javasolt azon prioritások, illetve beavatkozások esetében, amelyek - amellet, hogy gazdaságfejlesztési, infrastruktúrafejlesztési szempontból kétségtávol a megye érdekeit szolgálják - káros környezeti hatásokkal is járhatnak, a tartalom kifejtését követően a környezeti szempontú ellentételezésre és a hatások mérséklésének szükségességére vonatkozó javaslatokat rögzíteni.

4.1 Káros hatások elkerülésére, csökkentésére vagy ellentételezésére vonatkozó intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése

A koncepció célrendszere összeegyeztethető a környezeti szempontokkal. Fontos azonban kiemelni a célok megvalósítása során számítani kell arra, hogy számos intézkedés ütközni fog valamely környezetvédelmi szemponttal. Ezek közül a kifejezetten káros hatásokat elkerüljük, csökkentjük, vagy ellentételezzük. Az alábbiakban erre vonatkozó javaslatainkat fogalmazzuk meg a koncepció négy prioritásának mindegyike esetében:

1. prioritás: Megyei komplex térségfejlesztési programok

A megye középső, aprófalvas térségének fejlesztése esetén a környezet védelmének szempontjaira is figyelemmel kell lenni, és az esetleges védett területek megóvására tekintettel lenni.

A közösségvezérelt helyi programok szervezése esetén a fenntarthatósági, illetve zéróemissziós célkitűzések olyan hosszú távon is fenntartható irányt jelenthetnek, amelyek a lakosok szemléletformálásához is nagymértékben hozzájárul.

A megye természeti erőforrásainak, táji és természeti értékeinek és épített környezetének védelme, szélesebb körű megismertetése, potenciáljának javítása, fenntartható hasznosítása és tematikus összekapcsolása

Fenti célok megvalósítása során a természetvédelmi szempontokat prioritásként kell kezelni és minden tervezett fejlesztés a természetvédelmi kezelést ellátó Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósággal szoros együttműködésben kell megfogalmazni és megvalósítani. Információs és látogató központokra vonatkozó fejlesztési elképzeléseket lehetőség szerint vagy a meglévő helyszínek területére, vagy a védett természeti terület határán kívülre javasolt tervezni.

A védett természeti területeken elsődleges cél a természeti környezet megőrzése, helyreállítása és fejlesztése, minden más fejlesztést úgy kell megtervezni, hogy az elsődleges célok ne sérüljenek. Természetesen a védett természeti területek — egyebek mellett — oktatási, nevelési, bemutatási tevékenységek helyéül is szolgálnak, azonban ezeket a tevékenységeket mind az elsődleges szempontoknak alárendelten kell megvalósítani.

2. prioritás: Gazdaság

Az agrárvállalkozások versenyképességének javításához figyelembe kell venni, hogy a mezőgazdasági művelés alá vont területek esetén az új természeti területek igénybevétele a lehetőségekhez mérten kerülendő legyen. A fejlesztések során kerülni kell továbbá a védett, vagy megóvásra érdemes természeti és táji területek igénybevételét, annak zavarását vagy bármilyen tevékenységet, amely az érintett területet károsíthatja. A védett természeti területen vagy Natura 2000 területen található mezőgazdasági területek esetében csak olyan művelési tevékenység folytatható, amely összeegyeztethető az adott terület természetvédelmi célkitűzéseivel és céljaival. Művelési ág váltása is csak abban az esetben javasolt ezeken a területeken, hogyha az a természetvédelmi, az ökológiai és a tájvédelmi érdekekkel összhangban van.

Javasoljuk továbbá, hogy az ipari parkok fejlesztése során a veszélyes anyagokat⁴ és technológiákat és az erőteljes vegyszerhasználattal járó mezőgazdasági termelő tevékenységek kerüljenek kizárásra a támogatandó tevékenységek közül, illetve kerüljön előtérbe a környezetet kevésbé terhelő technológiák alkalmazása.

Ugyanakkor fontos, hogy a környezettudatos szemléletformálás és a szennyezés-elkerülés minden gazdaságfejlesztési tevékenység esetében kiemelt értékelési, döntést megalapozó szempont legyen.

A turizmushoz kapcsolódó vállalkozásfejlesztés során a korábbinál nagyobb látogatóforgalom előtt feltáró turisztikai beavatkozásokkal szemben szigorú ökológiai feltételeket kell felállítani, emellett a környezet állapotára gyakorolt hatásokat folyamatosan ellenőrizni és

⁴ A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény IV. fejezete tartalmazza a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésre vonatkozó előírásokat.

monitorozni szükséges.

3. prioritás: Környezet, energetika és közlekedés

Klímvédelmi beruházások támogatása (vízrendezés, vízviasszatartás, öntözés)

A vízrendezéssel és egyéb vízgazdálkodással kapcsolatos tevékenységek megkezdése előtt részletesen meg kell vizsgálni a területet érintő esetleges környezeti hatásokat és a beavatkozásokat annak megfelelően kell kialakítani és végrehajtani, hogy azok a természeti értékek megóvásának érdekében is történjenek.

Térségi elérhetőség és mobilitás javítása

A térség elérhetőségének és mobilitásának kialakítása során a közösségi közlekedés fejlesztését javasolt fejleszteni, ugyanis ezen közlekedési formának károsanyag-kibocsátása csekélyebb lehet az egyéb utazási formáknál. Az ilyen jellegű beruházásoknál törekedni kell a legújabb technológiai szintű járművek (pl.: zéró emissziós gépjárművek, hibrid rendszerű gépjárművek stb., Euro VI stb.) beszerzésére.

Igényalapú közösségi közlekedés fejlesztése

Az igényalapú közlekedés fejlesztése pozitívan hat a klímavédelemre, az egyéni közlekedéstől szintén kevesebb károsanyagkibocsátással jár. Egyéb pozitív hozadéka lehet, hogy a közúti zaj- és levegőterhelések csökkenhetnek. Az ilyen jellegű beruházásoknál törekedni kell a legújabb technológiai szintű járművek (pl.: zéró emissziós gépjárművek, hibrid rendszerű gépjárművek stb.) beszerzésére.

Fenntartható területhasználat, környezeti károk enyhítése

A területhasználatokkor figyelembe kell venni a terület sajátos adottságait, ökológiai és tájfunkszióját és ennek megfelelően olyan hasznosítási rendszer kialakítását, amely ezekkel összeegyeztethető. Törekedni kell a jó minőségű szántóterületek megóvására és ezek beépítettségének minimalizálására. Az ipari, gazdasági beruházások kapcsán pedig törekedni kell a meglévő vagy az egykor volt (rozsaövezetek) ipari területek felhasználásra, azok kármentesítésére, amennyiben szükséges.

Helyi természeti erőforrásokra alapozott energiatermelés erősítése

A megyei beszerzéséknél, projekteknél törekedni kell arra, hogy a lehető legnagyobb arányban tartalmazzon megújuló energiaforrások alkalmazásán alapuló technológiát (pl.: napelem kollektor, hőszivattyúk stb.). Nagyobb volumenű megújuló energiatermelés céljára számításba vehető területek helyét a megyei területrendezési terv tartalmazza, ettől eltérni csak térségi területfelhasználási engedélyezési eljárás keretében lehet. Szintén ezeknél a fejlesztéseknél figyelembe kell venni, hogy az érintett területen lehetőleg ne jó minőségű termőterület helyezkedjen el, jó termőképességű szántóterületeket lehetőség szerint elkerülni szükséges. Törekedni kell a megyei rozsaövezetek energetikai célú hasznosítására a helyi

természeti erőforrások kímélése, megőrzése érdekében. Ezen felül egyes településeken (pl.: Tamási) szóba jöhet a közintézmények távfűtése hévízzel.

Tisztaszén-technológia meghonosítása és kőbányászat fejlesztése

TMKH Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi Osztály, valamint a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság javaslata és véleménye alapján elmondható, hogy a jelenleg ismert fejlesztési terveket alapul véve Tolna megyében tervezett új külszíni szén- és kőbányászati tevékenységet, a meglévő ilyen bányaterületek fejlesztését az érintett területeken csak és kizárólag a természetvédelmi és tájvédelmi érdekek figyelembevételével lehet megtervezni, illetve végrehajtani. Az országos jelentőségű védett természeti területeken, Natura 2000 területeken és Országos Ökológiai Hálózat Magterületén csak olyan bányászati tevékenység engedélyezhető, melynek hatásai csak természetvédelmi korlátozás érvényre juttatása mellett csökkenthetők elfogadható szintre. Mélyművelésű bányászati tevékenység pedig ezeken a területeken nem összeegyeztethető az országos védelem alatt álló és az Európai Közösség Natura 2000 hálózatába tartozó területek rendeltetésével, kijelölésének céljaival, valamint a hatályos hazai és nemzetközi természetvédelmi jogi szabályozással. Itt kell megjegyezni, hogy Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXXXIX. tv. 25. § (5) bek.-e alapján ökológiai hálózat magterületének övezetében új külfejtéses művelésű bányatelek nem létesíthető.

Energiahatékonyság javítása

A megyei beszerzéséknél, projekteknél törekedni kell arra, hogy a legmodernebb 100% feletti hatékonyságú berendezések beszerzésére.

4. prioritás: Társadalom

A kereslet-vezérelt szakképzési és felnőttoktatási rendszer kialakításához és a minőségi oktatás biztosításához figyelembe kell venni, hogy az oktatási tevékenység részeként a környezettudatos nevelésre és környezetbarát hulladékgazdálkodási módokat a tanulók megismerjék és ezáltal a szemléletük formálódik.

A munkavállalás és önfoglalkoztatás elősegítése érdekében is figyelemmel kell lenni a beavatkozások környezeti hatásaira. Ennek megfelelően a táji-természeti erőforrások kevésbé terhelő körforgásos és közösségi gazdaság-alapú tevékenységek ösztönzését javasoljuk.

5 JAVASLAT SZÜKSÉGES KÖRNYEZETI SZEMPONTÚ INTÉZKEDÉSEKRE JAVASLAT OLYAN KÖRNYEZETI, TÁRSADALMI ÉS GAZDASÁGI SZEMPONTÚ ELŐÍRÁSOKRA, FELTÉTELEKRE, INTÉZKEDÉSEKRE, AMELYEKET A TERV ÁLTAL BEFOLYÁSOLT MÁΣ TERVEKNÉL FIGYELEMBE KELL VENNI

A koncepció által megfogalmazott célok és prioritások környezeti, társadalmi és gazdasági hatásai egyértelműen kedvezőek és mint ilyenek, irányadóak a további tervek készítése során.

Emellett természetesen megkövetelt, hogy minden további terv alkalmazkodjon a hatályos jogi előírásokhoz, illetve az alábbi dokumentumokhoz:

Jogsabályok:

- 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól;
- 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról; E rendelet 1. számú melléklete szerint környezeti vizsgálatot kell készíteni az 1996. évi XXI. törvény 23. § (1) bekezdésének megfelelően készített területfejlesztési koncepcióra, így a megyei területfejlesztési koncepcióra is;
- 97/2009. (XII.21.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről: a területi hatásvizsgálat környezeti értékelési részét e rendelet szerinti szakértői jogosultsággal rendelkező szakértő végezte el;
- A környezet védelméről szóló törvény (a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény: E törvény 44. § (1)) alapján a vizsgálatnak ki kell terjednie arra, hogy a tervezett előírások, intézkedések mennyiben befolyásolják, vagy javíthatják a környezet állapotát; illetve, hogy a tervezett intézkedések elmaradása esetén milyen kár érheti a környezetet vagy a lakosságot.

Dokumentumok:

- Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptiót (OFTK);
- 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről (OTrT);
- Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia 2012-2024;
- Első Éghajlatváltozási Cselekvési Terv (2018-2020);
- Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia tervezete;
- Nemzeti Energia- és Klímaterv;
- Nemzeti Energiastratégia 2030, kitekintéssel 2040-ig;
- 4. Nemzeti Környezetvédelmi Program.

Kiemelt környezeti szempontok, amelyeket a koncepció által befolyásolt más terveknel figyelembe kell venni:

- A koncepcióban rögzített térhasználati elveket követni kell, ötvözve a célrendszer a természet fenntartható kiaknázását célzó stratégiai céljából és ugyanerre irányuló horizontális céljából eredeztethető fenntarthatósági követelményekkel. Elengedhetetlen, hogy minden jövőbeni fejlesztésben a környezettudatosság és környezeti fenntarthatóság első helyen és következetesen érvényesítendő szempont legyen.
- Nem lehet cél a Tolna megyei tömegturizmus erősítése. Helyi értékekre koncentráló és a környezetet nem terhelő, vagy a káros hatásokat kompenzáló, bevonás alapú zöld, öko- és aktív-turisztikai szolgáltatások preferálandók.
- A turisztikai fejlesztések kapcsán javasolt a helyi, megyei és országos szintű szabályozásoknál, illetve releváns stratégiáknál, programoknál is figyelembe venni a helyi lakosság érdekeinek minél hatékonyabb érvényesítését, ami a jövőbeni konfliktusok elkerülése mellett kedvezően hat az érintett területek lakosságmegtartására és -vonzására is.
- Gazdaság-élénkítő beavatkozások tervezésénél előnyben kell részesíteni a környezettudatos tevékenységeket (körforgásos gazdasági alapelveknek megfelelő tevékenységek, jövőcentrikus ágazatok fejlesztései), és el kell kerülni védett természeti területek és közvetlen környezetük bolygatását, vagy természeti területek művelés alá vonását.
- Környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos szemléletformálás szükséges a megyében lakók környezettudatos magatartással és életmóddal kapcsolatos szemléletváltása, viselkedésének megváltoztatása érdekében. Ennek minden lehetséges módját alkalmazni kell, akár oktatási/képzési tevékenységek során, akár közösségi programokba illesztve, akár pedig a támogatáspolitikai során kiválasztási szempontként, vagy kötelező elemként alkalmazva.
- Az épített környezet, településképi értékeinek megőrzése érdekében új épületek megvalósítása, vagy meglévők funkcióbővítő átalakítása esetén a településképet védő feltételrendszer kialakítása javasolt. A településeken élők életminőségének javítását elősegítő zöldterület-fejlesztéseknek célszerű prioritást biztosítani.

6 ÖSSZEFOGLALÓ

Az összefoglalás a Környezeti értékelés legfontosabb megállapításait tartalmazza.

A Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió környezeti teljesítményének értékeléséhez - megfelelően a 2/2005. (I.11.) Korm. rend. 4. sz. mellékletében rögzítetteknek is - olyan elemzési-értékelési módszertant alkalmaztunk, amely feltárta, hogy a megyei területfejlesztési programnak milyen közvetlen vagy közvetett kihatása lehet a környezetre, milyen környezeti hatások várhatók, illetve a hatások következtében, milyen természetűek és kiterjedésűek a várható hatások.

A Konceptió egyéb stratégiai dokumentumokkal való összevetése során megállapítható, hogy számos országos jelentőségű dokumentum célrendszeréhez szorosan illeszkedik. A kifejezetten környezet- és természetvédelmi dokumentumok közül Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégiával, a Nemzeti Tájstratégia (2017-2026)-val, illetve a Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiával való illeszkedést foglaltuk össze. Megállapítottuk, hogy a Konceptióban megfogalmazott célok közvetlen vagy közvetett módon kapcsolódnak a stratégiai dokumentumok céljaihoz, azáltal, hogy a környezet harmonikus és kiegyensúlyozott kapcsolatán alapuló tájhasználatot tekinti a fejlődés alapjának.

A 3.2 fejezetben részletesebben kifejtetésre kerültek azon stratégiai célkitűzések, melyekben közvetlen módon megjelennek a környezeti célok és szempontok. Megállapítható, hogy a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió célrendszerének kialakításakor a természetvédelmi és fenntarthatósági célok figyelembevételre kerültek, ennek megfelelően számos cél ösztönöz közvetlen módon a környezeti értékek megőrzésére.

A 3.3 fejezet a Konceptió belső koherenciáját vizsgálja, melyben megállapítja a célrendszer konzisztenciáját és részletezi a stratégiai és átfogó célok kapcsolódódását.

A 3.4-es fejezetben összefoglalásra kerültek azon környezeti jellemzők, melyeket a Konceptió megvalósítása jelentősen befolyásolhat. Ezek a levegő tisztaságát, a zaj és rezgés elleni védelmet, a felszíni, illetve a felszín alatti vizek védelmét és a talaj védelmét jelentik.

A Konceptióban foglalt 3. prioritás „Környezet, energetika és közlekedés” Tolna megye természeti környezet állapot megóvását adott esetben helyreállítását tartalmazza, amely magába foglalja a fenntartható gazdálkodás feltételeinek megteremtését azokon a területeken, ahol ipari vagy mezőgazdasági tevékenység folyik. Ez a prioritás, illetve beavatkozás kapcsolódik részletesebben a környezet témaköréhez, a környezeti elemek használatához.

A környezeti értékelés során rávilágítottunk arra, hogy egyetlen Konceptióban foglalt cél megvalósítása sem jár közvetlen kedvezőtlen hatással a környezeti elemekre, ugyanakkor emellett a 3. prioritás különös figyelmet fordít arra, hogy az intézkedések a természet védelmét is szolgálják a gazdasági és társadalmi fejlődés mellett.

Véleményező neve	Képviselt szervezet	Véleményező e-mail címe:	Vélemény, észrevétel, javaslat (kérjük hivatkozni a fejezet-, és/vagy az elődismája is santonabb azonosítás miatt)	Fejezet	Időzett szöveg	Probléma leírása	Javaslat	Tervezői válasza
Kétnyári Aranka, állami főépítész nevében Pámerné Ball Éva	Állami Főépítési Iroda	ketnyari.aranka@tolna.gov.hu , ball.eva@tolna.gov.hu	A környezeti értékelés megvizsgáltuk és megállapítottuk, hogy a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény és a Kr. előírásai szerint készülő épített környezet védelmére vonatkozó fejezetet nem tartalmaz, ezért az állami főépítési hatáskörben eljáró megyei kormányhivatal a véleményezésében nem érintett. A dokumentációt szerint a koncepció nem tűz ki olyan célokat, ami a környezetre kedvezőtlen hatásokkal járna, továbbá a célok megvalósítása során a környezet védelme megfelelően biztosítható, ezért a környezeti értékelés jóváhagyása ellen kifogást nem emelünk.					Köszönjük a véleményt
Deákné Baranyai Ágnes	TMKH Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi Osztály	termeszvetvedelem@tolna.gov.hu	Földtani közeg védelme A felvázolt javaslatokkal kapcsolatban a természetvédelmi bekezdésem tesztünk észrevételt. Egyéb fejlesztési pont tekintetében külön észrevételünk nincs, azokat a környezet- és természetvédelmi hatóság támogatja.					Köszönjük a véleményt
Deákné Baranyai Ágnes	TMKH Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi Osztály	termeszvetvedelem@tolna.gov.hu	Zaj- és levegővédelem A felvázolt javaslatokkal kapcsolatban külön észrevételünk nincs, azokat a környezet- és természetvédelmi hatóság a mindenkor hatályos vonatkozó jogszabályok betartása esetén támogatja.					Köszönjük a véleményt
Deákné Baranyai Ágnes	TMKH Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi Osztály	termeszvetvedelem@tolna.gov.hu	Hulladékgazdálkodás A hulladékgazdálkodási szempontokat érintő célikötéseknél összhangban kell lenniük a hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvényben foglaltakkal, valamint az országos hulladékgazdálkodási tervvel.					Köszönjük a véleményt
Deákné Baranyai Ágnes	TMKH Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztály Környezetvédelmi Osztály	termeszvetvedelem@tolna.gov.hu	Táj- és természetvédelem A II.1.2. fejezetében felsorolt stratégiai célok között nevezteli a koncepció a tisztaság-technológia meghonosítását és kibányászati fejlesztését, illetve az ezekre épülő gazdaságfejlesztést Nagymányok és Váralja térségében a környezeti fenntarthatóság figyelembevételével. A Nagymányok és Váralja közigazgatási területén lévő külsőn készülő, illetve külsőn és mélyművelés-sel egyaránt hasznosítani tervezett szabványok kivétel nélküli tájékozódási övezetben helyezkednek el (kijelölve a területrendezési tervek készítésének és alkalmazásának kiegészítő szabályozásáról szóló 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet 3. számú mellékletében). A Múza-dél – Váralja-dél elnevezésű bányatelek (ahol mélyművelésű szénbányászat tervezett) döntően országos jelentőségű védett természeti területen (Kelet-Mecsek Tájévédelmi Körzet – kijelölve a Kelet-Mecsek Tájévédelmi Körzet védettségének fenntartásáról szóló 58/2007. (X. 18.) KVM rendelettel), az Európai Közösség Natura 2000 hálózataba tartozó különleges madárvédelmi területen – Mecsek, kód-száma: HUDD10007, valamint kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen – Mecsek, kód-száma: HUDD20030 (kijelölve az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelettel), valamint a Nemzeti Ökológiai Hálózat magterületén és puffertérületén (kijelölve a Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXOXXV. törvény 3/1. számú mellékletében) helyezkedik el. Az Országos Ökológiai Hálózat, valamint a Tájévédelmi Körzet lehatárolásai szerepelnek a Tolna Megyei Önkormányzat Közgyűlésének Tolna megye területrendezési tervéről szóló 8/2020. (X. 29.) önkormányzati rendeletének 3/1. és 3/4. számú mellékleteiben is. A bányatelek és közvetlen környezetük számos védett, fokozottan védett és Natura 2000 jelölő faj élőhelyeként is szolgál. A jelentősen ismert fejlesztési tervek alapul véve az érintett területeken a külső bányaművelés hatásai csak igen nagy mértékű természetvédelmi korlátozás érvényre juttatása mellett lehetnek megvalósíthatók, azzal kapcsolatos javaslattal nem élek, kifogást nem emelek					A véleményint beépítjük az anyagba.
Tolnai Lászlóné, jegyző	Tengelic Polgármesteri Hivatal	tengericpolghiv@t-online.hu	A véleményezési anyagot megismertem, azzal kapcsolatos javaslattal nem élek, kifogást nem emelek					Köszönjük a véleményt
Dr. Deim Silvija, főosztályvezető Dr. Müller Cecilia, országos tisztifőorvos	Nemzeti Népegészségügyi Központ, Kémiai Biztonsági és Kompetens Hatósági Főosztály	kembi@nkh.gov.hu	A Nemzeti Népegészségügyi Központ az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendeletben meghatározott illetékeség figyelembe véve a „Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció Környezeti Értékelés” dokumentumot áttekintette. Az értékelés a veszélyes anyagok felhasználásával járó technológiák környezeti veszélyeit megemlíti és az ilyen tevékenységek megyei telepítési/fejlesztését és vele járó veszélyek figyelembevételét prioritizálja. Mindezek alapján a területfejlesztési koncepcióval és annak környezeti értékelésével kémiai biztonsági szempontokat figyelembe véve egyetértünk, ahhoz további észrevételt vagy módosítási javaslatot nem kívánunk tenni. Ennek értelmében a javaslattéví táblázat nem került kitöltésre.					Köszönjük a véleményt
Dr. Balázs Gábor tő. Ezredes, tűzoltósági tanácsos, igazgató nevében Naszvadi Gáborné ra.	Tolna Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	ügyfékapu, tolna.ttkarsag@katved.gov.hu	A területfejlesztési koncepcióban meghatározott célok megvalósítása és a területfejlesztési feladatok ellátása során érvényesítendő, a katasztrófák csökkentésére vonatkozó irányelveket javaslom a koncepció szerkezetébe beépíteni.				Az irányelvek leírása kerülték a megküldött dokumentumban (36700_563_1_2021_áit_tolna_megye_terfej_k_pr_gram_vet_pdf)	A vonatkozó törvény hivatkozásával kiegészítettük az anyagot.
Varga Vivien	Gyöngyi Közös Önkormányzati Hivatal	ttkarsag@gyonk.hu	A véleményezési anyagot megismertem, azzal kapcsolatos javaslattal nem élek, kifogást nem emelek					Köszönjük a véleményt
Mácsai Antal tő. Ezredes, főtanácsos igazgató nevében Dr. Gyarmati Tibor hatósági szolgáltatásvezető helyettes	Baranya Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Katasztrófavédelmi Hatósági Osztály	baranyavth.ttkarsag@katved.gov.hu	A Tolna Megyei Területfejlesztési Koncepció Környezeti Értékelés címmel az MSB Zrt. és Zöld Mag Kft. által 2021. márciusban elkészített tervdokumentációt az Igazgatóság megismerte, vízügyi és vízvédelmi szempontból egyetért, ellene kifogást nem emel.					Köszönjük a véleményt
Závoczky Szabolcs, igazgató megbízásából Kis Kamilla, igazgatási ügyintéző	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	DunaDrava@ddnp.hu		3.1.3. (27. oldal)	A biodiverzitás, természetközeli értékek elsősorban turisztikai hasznosítással jelennek meg célrendszerünkben, mint a védett természeti területek, Gemenci-erőd, Völgyvár, Pacsmagyi tavak területén, Sód és Duna mentén megvalósuló vadász, horgász-, valamint kerékpáros turizmus.	Biodiverzitás, természeti érték kíméllettel, természetvédelmi kezeléssel jelenjen meg	Az Európai Közösség Natura 2000 hálózataba tartozó területeken a turizmus megvalósulásánál is javasoljuk az adott területre vonatkozó Natura 2000 fenntartási tervben megfogalmazottakat figyelembe venni. A Natura 2000 fenntartási tervek az igazgatóság honlapján megtalálhatók.	Cégészítjük az anyagot
Závoczky Szabolcs, igazgató megbízásából Kis Kamilla, igazgatási ügyintéző	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	DunaDrava@ddnp.hu		3.1.3. (27. oldal)	Nagymányok és Váralja térsége szén és kőbányászat újraélesztése	A tervezett mélyművelésű szénbánya (Múza-dél – Váralja-dél) megnyitását nem támogatjuk, mivel a bánya bányateleke az országos jelentőségű védelem alatt álló Kelet-Mecsek Tájévédelmi Körzet területét (8/1977. OKTVH rendelet, bővítés: 10/1993. (III. 9.) KTM rend.), az Európai Közösség Natura 2000 hálózataba tartozó (275/2004. (X. 8.) Korm. rend.) különleges madárvédelmi (HUDD10007) és különleges jelentőségű természet-megőrzési területet (HUDD20030), valamint a Nemzeti Ökológiai Hálózat magterületét és puffertérületét érintenék. A mélybányászat hatására a területen végbemenő változások nem összeegyeztethetők az országos védelem alatt álló Kelet-Mecsek Tájévédelmi Körzet II. az Európai Közösség Natura 2000 hálózataba tartozó területet rendeltetésével. A tervezett kőbánya területe (Váralja) országos ökológiai hálózat magterületébe eső terület, mely legelő, erdő művelési ágba tartozik. Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló 2018. évi CXOXXV. tv. 25. § (5) bek. -a alapján ökológiai hálózat magterületének övezetében új külfejlesztésű művelési bányatelek nem létesíthető		A véleményint beépítjük az anyagba.

Závocsky Szabolcs, igazgató megbízásából Kis Kamilla, igazgatási ügyintéző	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	DunaDrava@ddnp.hu		2.1.1.3. (14)	országos jelentőségű védett természeti területek	A védett természeti területek turisztikai bemutathatóságát (látogatóközpontok, megközelíthetőség, tanösvények) a természetvédelmi szempontokkal szorosan összehangoltan kell megtervezni és megvalósítani. A területek bemutatása a védett terület természeti és táji értékeit nem károsíthatja.		Kiegészítjük az anyagot
Závocsky Szabolcs, igazgató megbízásából Kis Kamilla, igazgatási ügyintéző	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	DunaDrava@ddnp.hu		2.1.1.3. (14)	Duna-menti rekreációs térség kialakítása	A Duna-menti, nemzeti park területéi érintett fejlesztésekkel kapcsolatosan (vízi túra, horgász turizmus és egyéb), fontos megemlíteni, hogy a már meglévő, működő helyszínek infrastrukturális fejlesztése legyen a cél. Újabb védett területek ne kerüljenek beépítésre.		Kiegészítjük az anyagot
Závocsky Szabolcs, igazgató megbízásából Kis Kamilla, igazgatási ügyintéző	Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	DunaDrava@ddnp.hu		3.2 (29)	záptározók	A szelődéges vízgazdálkodási viszonyok kialakulásának megelőzését, káros hatásának mérséklését szolgáló komplex vízgazdálkodási fejlesztések esetében a záptározók építése rendszerint az első megoldási javaslatok között szerepel. A hirtelen érkező csapadékvíznek befogadására már nem képes vízfolyások tehermentesítésére ez elfogadható alternatíva. A tervezések során, viszont javasoljuk a domborzati viszonyokkal összhangban kialakított, nem állandó vízfelületek létrehozását. A tehermentes időszakban más hasznosítással (kaszálás, legeltetés) is rendelkező területek jobban illeszkednek a meglévő tájképhez, kialakítások nem jár jelentős bolygatással, anyagmozgatással, környezetterheléssel. Különös tekintettel az egyre fogyatkozó, őshonos, pátkaparti puhafás társulások kíméletére.		Kiegészítjük az anyagot
	Tolna Megyei Kormányhivatal Növény- És Talajvédelmi Osztály	novenytalaj@tolna.gov.hu	A Területfejlesztési Konceptió talajvédelmi érdekek figyelembevételével készült, ezért a szöveg talajvédelmi szempontból változtatás nélkül elfogadható.					Köszönjük a véleményét
Lehr Péter	Tamási Város Önkormányzata	lehr.peter@tamasi.hu		1.1 A környezeti értékelés előzményei és tematikája	A környezeti értékelés általános tartalmi követelményeit a 2/2005. (I. 11.) Kormányrendelet 4. sz. melléklete tartalmazza. A tematika egyeztetése nyomán a jelen dokumentum tematikája megfelel a Korm. rendelet 4. mellékletében szereplő részletes tartalmi követelményeknek.	A szöveg arra utal, hogy a tematika egyeztetése során mindegyik érdekelt államigazgatási szerv a 2/2005. (I. 11.) Kormányrendelet 4.sz. mellékletében szereplő tematika kifejtését kérte és senki nem javasolt a jogszabályban szereplő témakörököt eltérést.	Környezeti értékelés és vizsgálat lefolytatása során szerzett tapasztalatunk az, hogy az értékelési államigazgatási szervek a 2/2005. (I. 11.) Kormányrendelet 4.sz. mellékletében szereplő tematika kifejtését, pontosítását kéri, ezért a tematika egyeztetése akár több lépcsőből is állhat. Amennyiben a tematika egyeztetése több lépcsőben történik, akkor be kell mutatni az egyeztetés során tett észrevételek, javaslatok összefoglalóját.	Köszönjük a véleményét
Lehr Péter	Tamási Város Önkormányzata	lehr.peter@tamasi.hu		4.1 Káros hatások elterülése, csökkentése vagy ellentételezése vonatkozó intézkedések környezeti hatékonyságának értékelése - helyi természeti erőforrásokra alapozott energiatermelés erősítése		Tamási térségében több nagy volumenű fotovoltaiikus erőmű telepítése volt tervben magánérs fejlesztésként, de a projektek előkészítése során nem vették figyelembe azt, hogy a jó minőségű termőterületek művelésből való kivonása jelentős kótséggal jár, a projektek megvalósítása elakadt.	Célszerű lenne megemlíteni azt, hogy nagyobb volumenű meglévő energiatermelés céljára számításba vehető területek helyét a megyei területrendezési terv tartalmazza, ettől eltérni csak térségi területfelhasználási engedélyezési eljárás keretében lehet, aminek a lefolytatása jelentős időigényű folyamat.	Kiegészítjük az anyagot
Dr. Pálri Ester megyei tisztifőorvos megbízásából Gaál Zoltánné, ügyintéző Dr. Horváth Kálmán kormány megbízásából Berkecz Anita osztályvezető	Tolna Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztály Közegészségügyi és Járványügyi Osztály	gaal.zoltanne@tolna.gov.hu , nepegeszsseguy@tolna.gov.hu	A véleményezési anyagot megismertem, a környezeti értékelés népegészségügyi szempontból megfelelő, egyéb észrevételt nem teszek.					Köszönjük a véleményét
Dr. Kelemen Erzsébet, helyettes főorvos és megyei tisztifőorvos, osztályvezető főorvos megbízásából Török Erika, igazgatási ügyintéző	Budapest Főváros Kormányhivatala Népegészségügyi Főosztály Közegészségügyi Osztály	koezse1@nfo.bfkh.gov.hu	A megye területfejlesztési koncepcióját, illetve az ehhez kapcsolódó környezeti értékelést a BFKH a megye területén található természetes gyógytényezőkr és gyógyhely szempontjából megfelelőnek tartja, ellene kifogást nem emel.					Köszönjük a véleményét
Piller Ágnes, titkársági ügyintéző Dr. Sára Botond kormány megbízásából dr. Zelenyánszki Éva, osztályvezető	Budapest Főváros Kormányhivatala Építészeti és Örökségvédelmi Főosztály Építészeti és Örökségvédelmi Koordinációs Osztály	piller.agnes@bfkh.gov.hu	Az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet 4. sz. mell. 3.6.1.1. pontja előírja, hogy a környezeti elemek belüli az építészeti és régészeti örökségre is ki kell terjednie a környezeti értékelésnek. Az elkészült anyagból azonban mind a régészeti örökség, mind a műemléki örökség értékelése teljes mértékben hiányzik.					Kiegészítjük az anyagot
Piller Ágnes, titkársági ügyintéző Dr. Sára Botond kormány megbízásából dr. Zelenyánszki Éva, osztályvezető	Budapest Főváros Kormányhivatala Építészeti és Örökségvédelmi Főosztály Építészeti és Örökségvédelmi Koordinációs Osztály	piller.agnes@bfkh.gov.hu	1. Kérem, hogy stratégiai erőforrásként említsék meg a kulturális örökséget, ezen belül külön nevesítve a műemlékeket és a régészeti örökséget.					Kiegészítjük az anyagot
Piller Ágnes, titkársági ügyintéző Dr. Sára Botond kormány megbízásából dr. Zelenyánszki Éva, osztályvezető	Budapest Főváros Kormányhivatala Építészeti és Örökségvédelmi Főosztály Építészeti és Örökségvédelmi Koordinációs Osztály	piller.agnes@bfkh.gov.hu	2. Tartalomban az értékelés alábbi irányelvekkel történő kiegészítése indokolt: A kulturális örökség stratégiai erőforrás. a) A régészeti, műemléki értékek nem megújuló források a kulturális örökségnek fenntartható használatuk kulcsfontosságú a jelen és jövő nemzedékek számára. b) A régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint a földmunkával járó beruházásokkal, erdőtelepítéssel el kell kerülni. c) A kulturális örökség (műemlékek, régészeti lelőhelyek) gazdasági és társadalmi haszna, melynek során, többek között, erősítik a társadalmi összetartozást, a kulturális sokszínűséget, hozzájárulnak az életminőség emeléséhez, stb. egyaránt fontos. Javasolom, hogy fenti elvek mentén értékeljék a koncepcióban megfogalmazott hatását az épített, ezen belül a műemléki és régészeti örökségre.					Kiegészítjük az anyagot
Piller Ágnes, titkársági ügyintéző Dr. Sára Botond kormány megbízásából dr. Zelenyánszki Éva, osztályvezető	Budapest Főváros Kormányhivatala Építészeti és Örökségvédelmi Főosztály Építészeti és Örökségvédelmi Koordinációs Osztály	piller.agnes@bfkh.gov.hu	3. Kérem, hogy az adott műfaji kereten belül hivatkozzanak a megye régészeti, műemléki értékeire nagyszámrendi szinten: nyilvántartott régészeti lelőhelyek száma, ezen belül, lehetőség szerint, a külön jogi aktsuál (kiemelten, fokozottan) védett lelőhelyek száma. Ezúton tájékoztatom, hogy a régészeti lelőhelyekkel és a műemléki értékekkel kapcsolatban a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XII. 8.) Korm. rendelet 9. melléklet 17. pontja alapján az adatszolgáltató szerv a megyei örökségvédelmi hatóság, a Tolna Megyei Kormányhivatal (Építészeti és Örökségvédelmi Főosztály, Örökségvédelmi Osztály, 7100 Szekszárd, Szent István tér 11–13.)					Kiegészítjük az anyagot
Piller Ágnes, titkársági ügyintéző Dr. Sára Botond kormány megbízásából dr. Zelenyánszki Éva, osztályvezető	Budapest Főváros Kormányhivatala Építészeti és Örökségvédelmi Főosztály Építészeti és Örökségvédelmi Koordinációs Osztály	piller.agnes@bfkh.gov.hu	4. Kapcsolódó, szükséges szerint idézendő joganyagok: a) A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény b) A kulturális örökség védelméről kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet. c) Az Európa Tanács keretegyezményei: az Európai Kulturális Egyezmény (1954), az Európai Építészeti Örökség Védelméről szóló Egyezmény (1985), a Régészeti Örökség Védelméről szóló Európai Egyezmény (1992, felülvizsgálva), az Európai Táj Egyezmény (2000), a Kulturális Örökség Társadalmi Értékéről szóló Egyezmény (2005) d) ENSZ Egyezmény: A világ kulturális és természeti örökségének védelméről (1972)					Kiegészítjük az anyagot
Piller Ágnes, titkársági ügyintéző Dr. Sára Botond kormány megbízásából dr. Zelenyánszki Éva, osztályvezető	Budapest Főváros Kormányhivatala Építészeti és Örökségvédelmi Főosztály Építészeti és Örökségvédelmi Koordinációs Osztály	piller.agnes@bfkh.gov.hu	5. Kérem, hogy térjenek ki a 2021–2027-es uniós tervezési ciklushoz kapcsolódó konkrét, közvetlenül az örökségi értékek védelmére, fenntartható használatát elősegítő előzetésekre. Javasolom, a későbbiekben, a megye muzeális intézmények bevonását a szakmai tervek előkészítésébe.					Kiegészítjük az anyagot

Dr. Jéges-Varga Ferenc, osztályvezető megbízásából Lakatosné Kovács Dóra, ügyintéző Dr. Horváth Zoltán kormány megbízott felhatalmazásából Héger Dána Krisztina, ügyintéző	BAMKH Agrárügyi Főosztály Erdészeti és Földművelésügyi Osztály	efo@baranya.gov.hu , kovacs.dora@baranya.gov.hu	A véleményező a megküldött Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió Környezeti Értékelésének dokumentációját áttanulmányozta, és a benne foglaltakkal kapcsolatban kifogást nem emel.					Köszönjük a véleményt
Lányi Kata, Prokos Hedvig	TMKH Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási Főosztály	kfo@tolna.gov.hu	Ahogy az az Értékelésben is leírásra került, maga a Konceptió kevés konkrét célt fogalmaz meg, az azokhoz kapcsolódó megvalósítási, elérési utakat pedig még kevésbé. Ennek tükrében nehéz a várható hatások esetleges prognosztizálása. Az Értékelés tematikája megfelel a jogszabályban rögzített tematikának, azt a környezet-, természet- és hulladékgazdálkodási hatóság elfogadja. Ugyanakkor a hatóság felhívja a Közgazdász figyelmét, hogy a Konceptió II.7.2. fejezetében felsorolt, a stratégiai célok között nevesített tisztaság-technológia meghonosítása és a kőbányászat fejlesztése, illetve az ezekre épülő gazdaságfejlesztés várható hatásainak bemutatása Nagymányok és Váralja térségére vonatkozóan – nem szerepelt a Környezeti Értékelés elemzésében. Felhívjuk az önkormányzat figyelmét, hogy a térségi beruházásokhoz kapcsolódóan a Területfejlesztési Konceptióhoz adott korábbi véleményünkben foglaltakat fenntartjuk.					Kiegészítjük az anyagot, egy önálló bekezdéssel vagy alfejezettel.
Magyarné Somogyvári Tünde, osztályvezető	Szekszárd Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Beszerzési és Jogi Igazgatóság, Stratégiai Tervezési Osztály Szekszárdi Fidesz Frakció	somogyvari.tunde@szekszard.hu		3.4.1.3 felszíni vizek védelme	Kiegészítésként		Fadd, Fadd Dombori-, Tolnai-, Bogysázi holtágak állandó vízszintjének szabályozása. Egyébként már kiépített, de nem működő szivornyák, szivattyúk cseréje, felújítása, esetleg új megoldások keresése.	A felvetett probléma tárgyalása nem a környezeti értékelés feladata, a Program dokumentum hatáskörébe tartozik.
Magyarné Somogyvári Tünde, osztályvezető	Szekszárd Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala Beszerzési és Jogi Igazgatóság, Stratégiai Tervezési Osztály Szekszárdi Fidesz Frakció	somogyvari.tunde@szekszard.hu		3.4.1.3 Dombvidéki vízrendezés			A domvidékről záporok esetén lezúduló csapadék felfogása záportározókban. A fogadó árkok, vízvezeték folyamatos tisztítása (jelenleg ilyen esetekben visszazuhan az árkok felé, mert ezek az árkok nincsenek megfelelően takarítva). Pl. Tót-völgyi árkokból lefolyó víztömeg fogadása A Parászta patak vízhozamának fogadása jelenleg nem megoldott, vagy záportározó, vagy a Sőcse-tó felé vízelvezető árkok kiépítése, vagy a Sió csatornába történő áttemelési javaslók.	A felvetett probléma tárgyalása nem a környezeti értékelés feladata, a Program dokumentum hatáskörébe tartozik.
Dr. Horváth Zoltán kormány megbízott felhatalmazásából Dr. Kele Hajnalka, osztályvezető	BAMKH Közlekedési, Műszaki Engedélyezési, Mérésügyi és Fogasztóvédelmi Főosztály Bányászati Osztály	Ügyfélszolgálat	A megyei területfejlesztési koncepció környezeti értékelésének 3.4.1.5 Talaj- és földvédelem c. fejezete biztosít rövid áttekintést a megye ásványi nyersanyagainak "Földtani közeg, bányaterületek" c. bekezdéséhez rendeltlen. Az értékelésben a megye területét érintően megvalósult, vagyis befejezett vagy folyamatban lévő alap- és adatkészlet bányászati térbeli elhelyezkedése földrajzi tájegységekhez rendeltlen került ismertetésre, míg az energiahordozó feketekőszén előfordulásaként került kiemelésre Váralja, Nagymányok és Bábaapáti települések. Utóbbi településre vonatkozóan – Bányafelügyelet számára is hozzáférhető – napjainkig végzett földtani kutatások nem igazolták a feketekőszén előfordulását, így feltételezhető nem megalapozottan történt Bábaapáti megemlése a felsorolásban. Külön kiegészítésként javasolt, hogy a "Földtani közeg, bányaterületek" bekezdéshez rendeltlen megemlése kerüljön a megye építő- és diszidáló bányászata, mivel Nagymányok település igazgatási területén napjainkban is érvényes bányatelek került kialakításra a közelmúltban. A korábban más Tolna megyei településeken is végzett építő- és diszidáló bányászatra, valamint a hozzáférhető előfordulásokra utalva érdemes kiegészíteni a kőbányászatra vonatkozó áttekintést azzal, hogy Mórágyn és Váralján napjainkban már nincs érvényes bányatelek, valamint hatósági engedély birtokában végzett termelési tevékenység.	3.4.1.5 Talaj- és földvédelem c. fejezet			Véleményező javasolja, hogy a Tolna Megyei Területfejlesztési Konceptió környezeti értékelésének 3.4.1.5 fejezete az alábbiakban jelzettekkel kerüljön kiegészítésre: - a megye területén végzett feketekőszén – korábban bányászattal is igénybe vett – előfordulások helyei közeli töröljék Bábaapáti települést, mivel a korábbi földtani kutatások és termelési tevékenységek csak Nagymányok és Váralja településeken igazolták az előfordulást, - a megye területén végzett építő- és diszidáló bányászati tevékenység és az általa érintett települések (Mórág, Nagymányok és Váralja) a környezeti értékelésben kerüljenek megemlézésre.	Kiegészítjük az anyagot